

Sicill-i Ahvâl Defterine Göre
OSMANLI'NIN SON DEVRİ'NDE
RİZELİ
DEVLET ADAMLARI

Dr. Hüseyin SARAÇ

EĞİTİM
yayınevi

Sicill-i Ahvâl Defterine Göre OSMANLI'NIN SON DEVRİ'NDE RİZELİ DEVLET ADAMLARI

Dr. Hüseyin Saraç

EDİTÖR : *Prof. Dr. Murat Mustafa Öntuğ*

Eğitim Yayınevi®

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir.
Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı
yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla
da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

Dizgi, Kapak Tasarımı
Eğitim Yayınevi Dizgi,
Tasarım Birimi

Baskı Cilt

SAGE Yayıncılık Rek. Mat. San. Tic. Ltd. Şti
Kazım Karabekir Caddesi
Uđurlu İş Merkezi No: 97/24
İskitler - Ankara
Tel: 0 312 341 00 02
Matbaa Sertifika No: 14721
bilgi@bizimdijital.com
www.bizimdijitalmatbaa.com

T.C.
Kültür ve Turizm Bakanlığı
Yayıncı Sertifika No: 14824

ŞUBAT 2019

ISBN: 978-605-7557-63-6

EğİTİM YAYINEVİ

Rampalı İş Merkezi Kat: 1 No: 121
Tel: 351 92 85 • Meram/KONYA
E-mail: bilgi@egitimyayinevi.com

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre
OSMANLI'NIN SON DEVRİ'NDE
RİZELİ
DEVLET ADAMLARI

Dr. Hüseyin SARAÇ

DR. ÖĞR. ÜYESİ HÜSEYİN SARAÇ, 1977 yılında Rize'nin Ardeşen İlçesi Küçük-köy Köyü'nde doğdu. İlköğrenimini Küçükköy İlkokulu'nda, ortaöğrenimini Işıklı 60. Yıl Okulu'nda, lise öğrenimini ise Ardeşen Lisesi'nde bitirdi. 2003 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Uşak Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde başladığı lisans eğitimini 2007 yılında tamamladı. 2009 yılında Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'ne Araştırma Görevlisi olarak atandı. 2010 yılında Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimini ve 2014 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalındaki doktora eğitimini tamamladı. 2015 yılında Nevşehir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı Kürsüsüne Yrd. Doç. Dr. ünvanıyla ataması yapıldı. Halen aynı kürsüde Yrd. Doç. Dr./Dr. Öğr. Üyesi olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Evlidir. Kürşat Ata ve Bilge Sümeyye adında iki çocuk babasıdır. Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemlerini kapsayan şehir tarihiyle (Rize ve Nevşehir gibi) alakalı çok sayıda proje, kitap, makale ve bildiri şeklinde bilimsel çalışmaları bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	15
ÖNSÖZ	19
GİRİŞ	21

1. BÖLÜM

OSMANLI BÜROKRASİSİNDE

MEMUR İSTİHDAMI VE SİCİLL-İ AHVÂL DEFTERLERİ

1.1. Osmanlı Devleti'nde Bürokrasi Kavramının Gelişimi	23
1.2. Osmanlı Devleti'nin Geleneksel ve Modern Döneminde Memur İstihdamı	27
1.3. Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun Kuruluşu ve Faaliyetleri	31
1.4. Sicill-i Ahvâl Defterlerinin Tanzim Şekli ve Fonksiyonları	34

2. BÖLÜM

RİZELİ MEMURLARIN

SOSYAL, EKONOMİK VE KÜLTÜREL DURUMLARI

2.1. Rizeli Memurların Aile Durumları ve Toplumsal Statüleri	37
2.1.1. Memurların Doğum Tarihleri ve Yerleri	37
2.1.2. Memurların Mensubu Buldukları İnançlar Hakkında Bilgiler	38
2.1.3. Memurların ve Babalarının İsimleri	38
2.1.4. Memurların Baba Meslekleri	40
2.1.5. Memurların Sülale Lakapları	41
2.2. Rizeli Memurların Meslek, Maaş, Madalya, Nişan, Ceza, Eğitim ve Lisan Bilgileri	60
2.2.1. Memurların Görev Yerleri ve Görev Alanları	60
2.2.2. Memurların Maaş Durumları	63
2.2.3. Memurların Rütbe, Madalya ve Nişan Durumları	63
2.2.3.1. Rütbeler	63
2.2.3.2. Madalyalar	66
2.2.3.2.1. Liyakat Madalyası	67
2.2.3.2.2. Yunan Muharebe Madalyası	68
2.2.3.2.3. Hamidiye-Hicaz Demiryolu Madalyası	68

2.2.3.2.4. Tahlisiye Madalyası	69
2.2.3.3. Nişanlar	70
2.2.3.3.1. Mecidiye Nişanı (Mecidî Nişanı)	71
2.2.3.3.2. Osmanlı Nişanı (Nişân-ı Âli Osmanî)	72
2.2.4. Memurların Cezaî Durumları	73
2.2.5. Memurların Eğitim Durumları	76
2.2.6. Memurların Lisan Bilgiler	80

3. BÖLÜM

RİZELİ MEMURLARIN BİYOGRAFİLERİ

3.1. Rize Doğumlu Memurlar	99
3.1.1. Memiş Rüştü Efendi	99
3.1.2. Hüseyin Sabri Efendi	100
3.1.3. Osman Efendi	100
3.1.4. Mehmet İzzet Efendi	102
3.1.5. Ali Efendi	103
3.1.6. Süleyman Efendi	104
3.1.7. Hasan Efendi	105
3.1.8. Osman Remzi Efendi	106
3.1.9. Ömer Rüştü Efendi	107
3.1.10. Ali Rıza Efendi	108
3.1.11. Osman Azmi Efendi	109
3.1.12. Mehmet Sadık Efendi	110
3.1.13. Mehmet Rahmi Efendi	111
3.1.14. Mehmet Salih Efendi	112
3.1.15. İlyas Fevzi Efendi	114
3.1.16. Emin Hilmi Efendi	115
3.1.17. Halim Hilmi Efendi	116
3.1.18. Salim Efendi	117
3.1.19. Abdülhamit Efendi	119
3.1.20. Mustafa Nuri Efendi	120
3.1.21. Mehmet Sabri Efendi	120
3.1.22. Mehmet Akif Efendi	123
3.1.23. Sabit Sabri Efendi	123
3.1.24. Mustafa Efendi	124
3.1.25. Recep Hayri Efendi	125
3.1.26. Hüseyin Fevzi Efendi	125
3.1.27. Mehmet Ali Bey	127
3.1.28. Mehmet Asım Efendi	128

3.1.29. Mehmet Şevki Efendi	129
3.1.30. Abdülhamit Efendi	130
3.1.31. Ahmet Remzi Efendi	131
3.1.32. Mehmet Cemal Efendi	131
3.1.33. Ali Fevzi Efendi	133
3.1.34. Mahmut Hilmi Efendi	134
3.1.35. Dursun Sabri Efendi	135
3.1.36. Süleyman Sıtkı Efendi	136
3.1.37. Mehmet Beşir Efendi	137
3.1.38. Hüseyin Rıza Efendi	138
3.1.39. Cafer Sırrı Efendi	140
3.1.40. Salih Efendi	141
3.1.41. Ali Galip Efendi	142
3.1.42. Ahmet Remzi Efendi	142
3.1.43. Süleyman Vastıf Efendi	143
3.1.44. Mehmet Salih Efendi	144
3.1.45. Mehmet Murat Efendi	145
3.1.46. Yakup Tevfik Efendi	148
3.1.47. İbrahim Ethem Efendi	148
3.1.48. Hasan Hüsni Efendi	149
3.1.49. İbrahim Efendi	150
3.1.50. Mustafa Şevki Efendi	151
3.1.51. Ali Rıza Efendi	153
3.1.52. Şaban Şevki Efendi	154
3.1.53. Bahadır Efendi	154
3.1.54. Mehmet Rıfat Efendi	155
3.1.55. Osman Zeki Efendi	158
3.1.56. Muharrem Fevzi Efendi	158
3.1.57. Ömer Servet Efendi	159
3.1.58. Ömer Lütfi Efendi	160
3.1.59. Abdulgaffur Efendi	160
3.1.60. Mehmet Ali Bey	161
3.1.61. Mahmut Celaleddin Efendi	162
3.1.62. Mehmet Muhsin Efendi	163
3.1.63. Mehmet Ali Efendi	163
3.1.64. Ahmet Nafi Efendi	164
3.1.65. İshak Efendi	164
3.1.66. Mehmet Sadık Efendi	165
3.1.67. Recep Ferit Efendi	166

3.1.68. Hüsnü Efendi	167
3.1.69. Hasan Tahsin Efendi	168
3.1.70. Osman Nuri Efendi	168
3.1.71. Ömer Vehbi Efendi	169
3.1.72. Süleyman Tevfik Efendi	170
3.1.73. Ethem Efendi	171
3.1.74. İbrahim Ethem Efendi	172
3.1.75. Mehmet İzzet Bey	175
3.1.76. Ahmet Behcet Efendi	175
3.1.77. Ali Şevket Efendi	177
3.1.78. Mahmut Celalettin Efendi	178
3.1.79. Mehmet Sadettin Efendi	179
3.1.80. Hasan Efendi	180
3.1.81. Hasan Hakkı Efendi	181
3.1.82. İsmail Hakkı Efendi	181
3.1.83. Mehmet Emrullah Efendi	183
3.1.84. İsmail Hakkı Efendi	184
3.1.85. Mustafa Efendi	187
3.1.86. Ömer Emrullah Efendi	187
3.1.87. Mehmet Sadık Efendi	188
3.1.88. Mehmet Kamil Efendi	189
3.1.89. Muhsin Rüştü Efendi	190
3.1.90. Hasan Efendi	190
3.1.91. Ahmet Sabri Efendi	191
3.1.92. Mesut Şerafettin Efendi	192
3.1.93. Hasan Hüsnü Efendi	192
3.1.94. Mustafa Hulusi Efendi	192
3.1.95. Hakkı Sıtkı Efendi	193
3.1.96. Şaban Hilmi Efendi	193
3.1.97. Mehmet Kazım Efendi	194
3.1.98. Ahmet Cevdet Efendi	196
3.1.99. Süleyman Efendi	199
3.1.100. Ahmet Bedrettin Efendi	200
3.1.101. Hüseyin Hüsnü Efendi	200
3.1.102. Süleyman Sırrı Efendi	201
3.1.103. Ali Ziya Efendi	202
3.1.104. Hasan Efendi	203
3.1.105. Mehmet Kamil Efendi	203
3.1.106. Ali Galip Efendi	203
3.1.107. Mustafa Asım Efendi	204
3.1.108. Osman Nuri Efendi	205

3.1.109. Mehmet Talat Efendi	205
3.1.110. Mehmet Şevket Efendi	206
3.1.111. Mustafa Seyfettin Efendi	206
3.1.112. Ali Kemal Efendi	206
3.1.113. İsmail Hakkı Efendi	207
3.1.114. Osman Mesut Efendi	208
3.1.115. Mahmut Celal Efendi	209
3.1.116. Hamza Efendi	210
3.2. Hemşin Doğumlu Memurlar	210
3.2.1. Ali Avni Efendi	210
3.2.2. Mehmet Hurşit Efendi	211
3.2.3. Halil Sıtkı Efendi	212
3.2.4. Hüseyin Hüsni Efendi	215
3.2.5. Yusuf Ziya Efendi	216
3.2.6. Abdurrahman Efendi	217
3.2.7. İsmail Hakkı Efendi	217
3.2.8. Behlül Fazıl Efendi	220
3.2.9. Ali Zühtü Efendi	220
3.2.10. Mehmet Raşit Efendi	221
3.2.11. Mehmet Ali Efendi	222
3.2.12. Mehmet Remzi Efendi	224
3.2.13. Mehmet Vehbi Efendi	225
3.2.14. Cafer Tayyar Efendi	226
3.2.15. Musa Rıza Efendi	226
3.2.16. Mehmet Nazif Efendi	227
3.2.17. Ali Galip Efendi	228
3.2.18. Şakir Rıfat Nuri Efendi	230
3.2.19. Ali Necati Efendi	231
3.2.20. Ahmet Lütfi Efendi	231
3.2.21. Mehmet Cemal Efendi	232
3.2.22. Mehmet Bedrettin Efendi	233
3.2.23. Mehmet Behzat Efendi	234
3.2.24. Mesut Sadettin Efendi	235
3.2.25. Ahmet Tevfik Efendi	235
3.2.26. Osman Remzi Efendi	236
3.2.27. Ali Rıza Efendi	236
3.2.28. Hasan Hami Efendi	237
3.2.29. Ahmet Hayati Efendi	239
3.2.30. Hüseyin Fevzi Efendi	239
3.3. Atina (Pazar) Doğumlu Memurlar	240
3.3.1. Mehmet Hurşit Paşa	240

3.3.2. Mehmet Şevki Efendi	243
3.3.3. İbrahim Hilmi Efendi	243
3.3.4. İbrahim Necati Efendi	244
3.3.5. Mehmet Faik Efendi	247
3.3.6. Ömer Lütfi Efendi	248
3.3.7. Mustafa Hilmi Efendi	249
3.3.8. Mehmet Nuri Efendi	249
3.3.9. Salih Sıtkı Efendi	250
3.3.10. Miktat Enver Efendi	250
3.3.11. Mehmet Fevzi Efendi	250
3.3.12. Mehmet Ragıp Efendi	252
3.3.13. Mehmet Şevket Efendi	252
3.3.14. İbrahim Efendi	253
3.3.15. Osman Zeki Efendi	254
3.3.16. Sadettin Efendi	255
3.3.17. İsmail Hakkı Efendi	255
3.3.18. Ali Faik Efendi	256
3.3.19. Mustafa Efendi	258
3.3.20. Ahmet Nabi Efendi	258
3.3.21. Ethem Şevki (Kepenek) Efendi	259
3.4. Mapavri (Çayeli) Doğumlu Memurlar	259
3.4.1. İbrahim Efendi	259
3.4.2. İbrahim Efendi	260
3.4.3. Yusuf Ziya Efendi	261
3.4.4. Osman Nuri Efendi	261
3.4.5. Hasan Hüsnü Efendi	262
3.4.6. Seyfullah Efendi	263
3.4.7. Hüseyin Rüştü Efendi	264
3.4.8. Mehmet İslam Efendi	265
3.4.9. Mustafa Fazlı Efendi	266
3.4.10. Hüseyin Sabri Efendi	267
3.4.11. Hasan Fehmi Efendi	267
3.4.12. Mehmet Nuri Efendi	268
3.5. Kura-i Seba (İkizdere) Doğumlu Memurlar	269
3.5.1. Osman Zihni Efendi	269
3.5.2. Mehmet Murat Efendi	269
3.5.3. Osman Ağa	271
3.6. Arhavi Doğumlu Rizeli Memurlar	272
3.6.1. Mehmet Hamdi Bey	272
3.6.2. Osman Sabri Efendi	273
3.6.3. Osman Nuri Efendi	274

3.7. Viçe (Fındıklı) Doğumlu Memurlar	276
3.7.1. Yakup Sabri Efendi	276
3.7.2. Hasan Rıza Efendi	278
3.7.3. Mehmet Emin Efendi	279
3.7.4. Mehmet Şevki Efendi	281
3.7.5. Ali Rıza Bey	282
3.7.6. Mehmet Bahri Bey	285
3.7.7. Mehmet Ali Rıza Efendi	285
3.7.8. Abdülvahit Bey	288
3.7.9. Arslan Ali Bey	289
3.7.10. Ahmet Asaf Efendi	291
3.7.11. Ali Rıza Paşa	291
3.8. İstanbul Doğumlu Rizeli Memurlar	292
3.8.1. İbrahim Efendi	292
3.8.2. Ahmet Hikmet Bey	293
3.8.3. Mustafa Agâh Efendi	294
3.8.4. Hüseyin Cemal Efendi	295
3.8.5. Mehmet Cemal Efendi	297
3.9. Yanya Doğumlu Rizeli Memurlar	298
3.9.1. Mehmet Servet Bey	298
3.10. Trabzon Doğumlu Rizeli Memurlar	299
3.10.1. Ahmet Muharrem Efendi	299

4. BÖLÜM

SİCİLL-İ AHVÂL KAYITLARINDA TESPİT EDİLEMİYEN RİZELİ MEMURLARIN BİYOGRAFİLERİ

4.1. Sicill-i Ahvâl Defterlerinde Sicillerine Rastlanmayan Rizeli Devlet Adamlarının Aile, Memleket, Meslek ve Ölüm Bilgileri	301
4.2. Farklı Kaynaklardan Tespit Edilen Rizeli Devlet Adamlarının Biyografileri	304
4.2.1. Abdullah Paşa	304
4.2.2. Abdülkerim Efendi	305
4.2.3. Emrullah Efendi	305
4.2.4. Hasan Paşa	305
4.2.5. Mehmet Paşa	305
4.2.6. Mehmet Paşa	306
4.2.7. Mustafa Ağa	306
4.2.8. İsmail Efendi	306
4.2.9. Süleyman Efendi	306
4.2.10. Hüseyin Ağa	306
4.2.11. Hasan Dede	307

4.2.12. Memiş Paşa	307
4.2.13. Hacı Mustafa Efendi	307
4.2.14. Memiş Ağa	307
4.2.15. Osman Hulûsi Efendi	308
4.2.16. Ahmet Paşa	308
4.2.17. Hamit Mehmet Efendi	308
4.2.18. Mahmut Efendi	309
4.2.19. Ömer Vasfi Efendi	309
4.2.20. Osman Azmi Efendi	309
4.2.21. Memiş Paşa	309
4.2.22. Ahmet Paşa	309
4.2.23. Hasan Efendi	310
4.2.24. Osman Efendi	310
4.2.25. Hasan Efendi	310
4.2.26. Asım Mustafa Efendi	310
4.2.27. Mehmet Ali Paşa	311
4.2.28. Tefik Mehmet Efendi	311
4.2.29. Salim Mehmet Efendi	313
SONUÇ	315
EKLER	317
BİBLİYOGRAFYA	329
DİZİN	339

KISALTMALAR

Bkz.	: Bakınız
BOA.	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C.	: Cilt
DH. SAİD. d.	: Dâhiliye Siyasî Kısım Defterleri
H.	: Hicri
M.	: Miladi
mm.	: Milimetre
R.	: Rumi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı

*“15 Temmuz ‘Şehit ve Gazilerimizin
Aziz Hatırasına*”

Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre
OSMANLI'NIN SON DEVRİ'NDE
RİZELİ
DEVLET ADAMLARI

ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR

Günümüzde biyografi denilen Osmanlılardaki adıyla tercüme-i hâller (hâl tercümeleri), şahısların hayat hikâyeleri hakkında bilgi veren kayıtlar olarak tarihin en önemli malzemelerinden birini teşkil eder. Bunların ortaçağlardan itibaren yazıldığı bilinir. Bu kayıtlar bizlere geçmişte yaşamış olan önemli kişilerin yaşadıkları devirleri, çevreleri, yetişme şartları ve kişilik özellikleri hakkında bilgiler aktarır. Osmanlılar döneminde de padişahlar, vezirler kısaca Osmanlı devlet kurumlarının en tepesinden en alt biriminde çalışan memurlara varıncaya kadar hâl tercümelerinin kaydedildiği görülmüştür. Ancak bu geleneğin Tanzimat'la hız kazanması modernleşme süreciyle beraber Osmanlı bürokrasisinde duyulan ihtiyaca binaen II. Abdülhamit Dönemi'nde devlet memurlarının biyografilerinin ilk kez resmî olarak kayıt altına alınmasıyla başlamıştır. Bu işler 1879 yılında kurulan Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nca yapılmıştır. Görevlilerin her türlü davranışlarının geçirildiği dosya veya devlet memurlarının resmî vukuatları olarak tanımlanan ve Sicill-i Ahvâl Komisyonu Umûmîsi ile Memûrîn-i Mülkiye Komisyonu'nun çalışmaları sonucunda oluşturulan Sicill-i Ahvâl Defterleri, çalışmamızın da ana malzemesini oluşturmuştur.

Yakın dönem biyografi çalışmalarının en önemli kaynak malzemelerinden birini oluşturan Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına dayanılarak yaptığımız bu çalışmamızda, 1547-1920 yılları arasında Rize ve ilçelerinde doğmuş olan toplam 232 memurun sicil kayıtları incelenerek değerlendirmelere tabi tutulmuştur. Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinden son devirlerine kadar devlet kademelerinde istihdam ettiği Rize doğumlu Osmanlı devlet adamlarının kimler olduğu sorusuna cevap veren araştırmamız dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, Osmanlı Devleti'nde bürokrasi kavramının oluşması süreci, geleneksel dönem ve modernleşme dönemindeki memur istihdamı, sicill-i ahvâl komisyonunun kuruluş ve faaliyetleri ile Sicill-i Ahvâl Defterlerinin tanzim şekli ve fonksiyonlarından bahsedilmiştir. İkinci bölümde de Rizeli memurların sosyal, ekonomik ve kültürel durumları içinde değerlendirilebilecek memurların aile durumları, doğum tarihleri ve yerleri, mensubu buldukları inanç bilgileri, babalarının isimleri, babalarının meslekleri, sülale lakapları, meslek, maaş, madalya, ceza, eğitim ve lisan bilgileri, görev yerleri ve görev alanları ile maaş durumları hakkında tahliller yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise Rizeli 203 memurun doğdukları il ve ilçeler dikkate alınmak suretiyle biyografileri ayrıntılı bir şekilde ortaya çıkarılmıştır. Dördüncü ve son bölümünde ise Sicill-i Ahvâl Defterlerinde sicillerine rastlanmayan ancak araştırmalarımız neticesinde çeşitli kaynaklarda haklarında bilgi bulunduğunu tespit ettiğimiz 29 Rizeli devlet adamının tanıtımı yapılmıştır.

Eserimizin yayınlanmasında desteklerini esirgemeyen Rize Araştırmaları Vakfı başkanı Sayın Ömer ERDOĞAN ve vakfın değerli üyelerine, eserimizin hazırlanması ve yayınlanması safhasında fikirlerinden istifade ettiğim, tavsiye ve yardımlarını gördüğüm mülkiye müfettişlerinden Selçuk ASLAN (eski Tomarza, Pazar ve Osmancık kaymakamımız) Bey'e, Uşak Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. Murat Mustafa ÖNTUĞ ve Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi kürsüsü öğretim elemanlarından Öğr. Gör. Erdoğan SOLAK hocalarıma, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Tarih Bölümü öğretim üyelerinden Dr. Almıla Gökçe ÖZCAN'a, Çağdaş Türk Lehçeleri Bölümü öğretim üyelerinden kıymetli hemşehrim Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KARATAŞ ve Dr. Öğr. Üyesi Şenol KARTAL'a, Rize tarihi üzerine araştırmalarını sürdüren araştırmacı yazar İshak Güven GÜVELİOĞLU ile Orhan Naci AK hocalarıma, Rize ile ilgili araştırma yapan ve araştırma yapanlara maddi/manevi desteklerini esirgemeyen tüm dostlarıma teşekkür ediyorum. Ayrıca her zaman desteğini gördüğüm babaannem Hanife (merhume), dedem Osman, annem Ayşe, babam Mehmet ve sevgili eşim Yeliz ile kızım Bilge Sümeyye ve oğlum Hüseyin Kürşat Ata'ya sevgilerimi sunuyorum.

GİRİŞ

13. yüzyılın sonlarında Kuzeybatı Anadolu'da kurulan Osmanlı Devleti, Türklerin tarih boyunca kurduğu en büyük devletlerden biri olmuştur. Kuruluş aşamasında Anadolu Selçuklularının bir uç beyliği iken zamanla Marmara kıyılarında Bizans'a doğru gelişme şansı elde etmiş, yaklaşık yüz elli yıl sonra İstanbul'u feth ederek bir cihan devleti haline gelmiştir. Uygulanan şuurlu bir politika, disiplinli ve güçlü bir askeri teşkilat, devlet idaresindeki incelik, adilane davranış, hoşgörüye dayalı bir din anlayışı devletin kuruluşundan itibaren çok hızlı bir gelişme göstermesinin sebeplerindedir. Devletin genişleyerek yeni toprak kazançları elde etmesi tesadüfen değil, en başından itibaren uyguladığı şuurlu bir plan ve program sayesinde mümkün olabilmektedir. Uyguladığı toprak rejimi, kurulan vakıflar, şehir ve kasabalarda kurulan ilmi ve sosyal kurumlar devlet düzenini sağlam temellere bağlamıştır. Böylelikle 16. ve hatta 17. yüzyılda bile devlet en ihtişamlı dönemini yaşamıştır. Kuruluş ve yükselme döneminde toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilen devlet düzeni, 17. yüzyıldan sonraki devirlerde ise içte ve dışta gelişen hadiselerden dolayı aksamaya başlamıştır¹.

III. Selim, II. Mahmut ve devamında Sultan Abdülmecit (1839-1861) Dönemi'nde ilân edilen Tanzimat Fermanı'yla devlet kurumlarında yeniden yapılanma süreci başlamıştır. Bu süreçte yapılan çalışmalardan biri de merkezî devlet anlayışını geliştirmek olmuştur. Bu bağlamda

¹ M. Fuat Köprülü, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*, Akçağ Yayınları, Ankara 2000, s. 1-50. Ayrıca Bkz. Komisyon, *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi*, Okutman Yayıncılık, Ankara 2009, s. 11-12.

pekçok bürokratik reform yapılmış, devlet memuriyeti kavramı ve anlayışı geliştirilmiştir. II. Abdülhamit Dönemi'nde ise bu reformlar geniş bir yelpazede sürdürülmeye çalışılmıştır². Aynı zamanda çalışma konumuz olan sicil kayıtlarının resmiyete dökülerek bir araya getirilmesi ve devletin bünyesinde istihdam edilen personelin takibinin yapılması II. Abdülhamit Dönemi'nde yapılan yeniliklerden biridir. Böylece devletin kendi personeliyle ilgili çeşitli kalemlerde dağınık halde bulunan kayıtlar, kurulan Sicill-i Ahvâl Komisyonu aracılığıyla yakın dönem biyografi çalışmalarına kaynaklık edecek olan Sicill-i Ahvâl Defterlerini oluşturmuştur. Bu defterlere Rizeli olup Rize'de veya başka yerlerde doğan memurlar da kaydedilmiştir. Devlet kurumlarının pekçok birimlerinde istihdam edilen Rizeli memurlar devletin çeşitli kademelerinde üstlendikleri vazifeleri icra etmeye çalışmışlardır. Çalışmamızın da ana konusunu oluşturan Rizeli memurlar ikinci bölümden itibaren detaylı olarak ele alınmış ve bürokraside oynadıkları roller ayrıntılı bir şekilde izah edilmiştir.

² İlber Ortaylı, "Osmanlı Kaçılıryasında Reform: Tanzimat Devri Osmanlı Diplomatasının Bazı Yönleri", *Tanzimat*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 2006, s. 389-390.

1. BÖLÜM

OSMANLI BÜROKRASİSİNDE MEMUR İSTİHDAMI VE SİCİLL-İ AHVÂL DEFTERLERİ

1.1. Osmanlı Devleti'nde Bürokrasi Kavramının Gelişimi

Çok çeşitli biçimlerde tanımlanan bürokrasi kavramını bazı araştırmalar “monarşi”, “aristokrasi” ya da “demokrasi”ye benzer bir yönetim sistemi olarak yorumlarken, hükümet idaresinin bir çeşit örgütlenme biçimi olduğu yönünde ifade edenler de olmuştur³. Daha anlaşılır ve genel bir ifade ile bürokrasi, bir toplumda en alt kademelerden en üst kademelere çıkıldıkça daralan yapı içinde teşkilatlanmış olan, kişisellikten uzak genel kurallar ve işleyiş ilkelerine göre çalışan sistem ve kurallar grubudur. Yönetimsel bir mekanizma olmakla birlikte hiyerarşik emir komuta zincirinin yer aldığı yapılardır. Bu zincirin her halkasında kullanılan otorite, görevin yasal sorumluluk alanıyla ve amirlerin takdir yetkileriyle sınırlıdır⁴.

Osmanlı Devleti'nde bürokratik işlemler Orhan Gazi Dönemi'nde “Divan-ı Hümayûn” teşkilatının kurulmasıyla başlamıştır. Fakat divan, daire ve memur sayısının az olmasından dolayı Fatih Sultan Mehmet Dönemi'ne kadar gelişme gösterememiştir. “Divan-ı Hümayûn” içyapısında da bürokratik bölünme bulunmamaktaydı. Haklı olarak devlet kuruluş ve hazırlık dönemlerini yaşıyordu. Mülkî ve idarî kurullardan ziyade ordu teşkilatına muhtaçtı. Hükümdarın emirleri bile askerî kuvvetin yardımıyla

³ Carter V. Findley, *Kalemiyeden Mülkiyeye Osmanlı Memurlarının Toplumsal Tarihi*, (Çev. Gül Çağalı Güven), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1896, s. 1-2.

⁴ Şerif Mardin, *Atatürk, Bürokrasi ve Rasyonellik-Türkiye'de Toplum ve Siyaset Makaleleri*, İletişim Yayınları, İstanbul 1990, s. 34-35.

yerine getirilirdi⁵. Bu dönemde devlet işlerini iyi bilen ve “Nişancı” idaresinde bulunan kâtipler tımar, idarî ve malî işleri yürütüyordu. Devletin zamanla büyümesiyle beraber 15. yüzyılın başlarında malî işleri yürütecek olan “Defterdarlık” birimi kurulmuştur. Fatih Dönemi’yle beraber de Osmanlı bürokrasisinin üçüncü ayağı olacak “Defterhâne-i Amire” kurulmuştur⁶.

Devletin kuruluş dönemlerinde bürokrasinin tüm yükü Nişancı’nın üzerindeydi. I. Bayezit Dönemi’nden itibaren nişancının üzerine yığılan yükün hafifletilmesi amacıyla bazı işler Divan-ı Hümayûn bünyesindeki kâtip kadrolarına bırakılmıştır. Bu durum ihtiyaç hâsıl oldukça yavaş yavaş kurumsallaşmanın da başladığının bir delilidir⁷.

Merkez bürokrasinin yavaş yavaş gelişmeye başlaması ve alt birimlere ihtiyacın artması 16. yüzyılda yeni bürokratik kurumların oluşturulmasına zemin hazırlamıştır. Bu yüzyılda devletin büyümesi ve genişlemesine paralel olarak bürokrasi usulleri de gelişmiştir. Yüzyılın başında 20-30 kişiden ibaret olan merkezî bürokrasi memuru yüzyılın sonunda 100’ü geçmiştir. Bu yüzyılın sonunda küçük boyutlu olsa da sarayda ve sadrazamın emri altında çalışan bir “kalem personeli” ortaya çıkmıştır. Bu memurların en meşhurunun nişancı, başdefterdar ile onların astlarının olduğu memur zümresi olduğu söylenebilir. Tezkereci, Defter Emini ve Reisü'l-Küttab nişancının emri altında çalışan görevlilerdir⁸.

17. yüzyıl başlarında Osmanlı bürokratik yapısı üç ana daire ve altmış civarında alt bürodan oluşan önekilere oranla daha kapsamlı bir organizasyon haline gelmiştir. Aynı yüzyılın ortalarına doğru devlet işlerinin Divan-ı Hümayûn’dan Bab-ı Asaî de denen Bâbîâli veya Paşakapısı’na kayması sonucu devlet yapısında önemli değişiklikler olmuştur. Yeni yönetim merkezi yapılan Bâbîâli’nin önem kazanmasıyla birlikte burada görev yapan memurlar da ayrıcalıklı bir konum elde etmişlerdir. Bu

⁵ Hüseyin Özdemir, *Osmanlı Devleti’nde Bürokrasi*, ÖKM Yayınları, Konya 2013, s. 47-53.

⁶ Serap Sunay, *II. Abdülhamit Döneminde Balıkesirli Mülki Görevliler Hakkında Bir İnceleme*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2007, s. 20.

⁷ Erhan Afyoncu, “Tanzimat Öncesi Osmanlı İmparatorluğu’nda Bürokrasi”, *Türkiye Günlüğü*, Kasım-Aralık, S. 58, s. 184-85.

⁸ Afyoncu, “Tanzimat Öncesi Osmanlı İmparatorluğu’nda Bürokrasi”, s. 183. Ayrıca Bkz. Seyfettin Aslan-Abdullah Yılmaz, “Tanzimat Döneminde Osmanlı Bürokratik Yapı ve Düşüncesinin Değişimi”, *C.Ü. İktisadî ve İdarî Bilimler Dergisi*, C. 2, S. 1, 2001, s. 289.

gelişmeyle beraber Sadaret Kethüdası, Reisü'l-Küttab, Beylikçi ve Sadaret Mektupçusu önemli bürokratlar konumuna yükselmiştir. Divan-ı Hümâyân'da kalan Nişancı ve Defter Emini gibi görevlilerin ise önemi azalmıştır⁹. Bâbiâli'de Sadaret Kethüdası, Reisül-Küttab ve Çavuşbaşına bağlı üç önemli daire bulunuyordu. Kethüda daha çok içişleriyle ilgilenirdi. Taşradan merkeze veya tam tersi istikamette kaleme alınan yazıların mutfağı konumundaydı. Reisü'l-Küttab ise sadaret teşkilatındaki yazışmaları organize eder ve dış işleriyle ilgilenirdi. Beylikçi, tahvil ve ruus kalemi adında üç büro Reisü'l-Küttab'a bağlıydı. Çavuşbaşı ise suçluların yakalanması ve cezalandırılması işleriyle meşgul olurdu. Ayrıca Sadrazama verilen arzuhalleri inceleme ve ilgili mahkemelere havale etme görevi de bulunurdu¹⁰.

18. yüzyıla gelindiğinde ise hazine gelirlerinden biri olan ve devlet ait bir arazi veya vâridâtın (gelir) bir bedel karşılığında kiraya verilmesi veya geçici olarak devredilmesi şeklinde tanımlanan mukataa işlerinden sorumlu büroların sayısının 14'e çıktığı görülmüştür. Devletin her alanındaki gelişimi ve kurumların teşekkülü bu şekilde çeşitlenerek devam etmiştir¹¹. Belirtilen yüzyılda 50'den fazla büro amiri mevcuttu. Bunlar Osmanlı bürokratlarıydı. Bunlara "Hecegan" diğer adıyla kâtip denirdi. Bunların yardımcıları şakird veya çırak olarak adlandırılırdı. Heceganlar kendi arasında da önem sırasına göre çeşitli kollara ayrılmıştı. Belirli görevleri yapmayanlar daha üst makama atanamazdı¹².

Bürokrasi kavramının Osmanlı Devleti'nde gelişme göstermesi 19. yüzyıl başlarından itibaren devletin içte ve dışta maruz kaldığı sıkıntıları atlatabilmek ve dünyanın değişen koşullarına ayak uydurabilmek için başlattığı köklü reformların sonucunda olmuştur. Ciddi anlamdaki bu yeniden yapılanma süreci ise Tanzimat'ın ilânı ile başlatılmıştır. Bu süreç, Osmanlı Devleti'nde meşrutî idarenin kurulmasına zemin

⁹ Afyoncu, "Tanzimat Öncesi Osmanlı İmparatorluğu'nda Bürokrasi", s. 183.

¹⁰ Necati Gültepe, "Osmanlılarda Bürokrasi: Merkezin Yönetimi", *Osmanlı Ansiklopedisi*, C. VI. Yeni Türkiye Yayınları, s. 241-47.

¹¹ Carter V. Findley, *Osmanlı Devleti'nde Bürokratik Reform (Bâbiâli 1789-1922)*, İz Yayıncılık, İstanbul 1994, s. 45-50.

¹² Gültepe, "Osmanlılarda Bürokrasi: Merkezin Yönetimi", s. 249. Ayrıca Bkz. Afyoncu, "Tanzimat Öncesi Osmanlı İmparatorluğu'nda Bürokrasi", s. 63.

hazırlayan bir kültür ve modernleşme hareketi olarak da tanımlanabilir. Bu dönemde modern devlet anlayışının, merkezî devlet olarak gelişme gösterdiği görülmüştür. Merkezî devletin temel özelliklerinden biri olan bürokrasi alanında yeni yapılanmalar teşekkül ettirilmiştir. Bürokrasinin gelişme göstermesiyle beraber keyfilik ve bireysellikten uzaklaşmıştır. Memurların hak ve görevleri yeniden tanımlanmıştır. Bununla beraber bir devlet memuriyeti anlayışı geliştirilmiştir¹³.

Tüm bahsedilenlerin ışığında geleneksel dönemde Osmanlı bürokrasisinin seyfiye, ilmiye, kalemiye ve Tanzimat'tan sonra da mülkiye ile birlikte dört ana temel üzerinde şekillendiğini görmekteyiz. Askerlik hizmetinde bulunan amirler ve subaylar seyfiyeyi, hukukî, dinî ve kültürel işleri yürüten müderris ve kadılar ilmiyeyi, Bâbîâlî'de en yüksek rütbeli memurdan en küçüğüne kadar hizmette bulunanlar kalemiye sınıfını oluşturuyordu. Kalemiye sınıfını oluşturanlardan bazıları nişancı, defterdar, reis, defter emini, beylerbeyi, vezir ve sadrazam'dır. Daha sonra da Tanzimat'la beraber kalemiyenin görevlerini yerine getiren mülkiyeliler, sivil bürokratlar olarak anılmaya başlanmıştır¹⁴.

19. yüzyıl başlarına tekabül eden III. Selim ve daha sonra II. Mahmut dönemleri Osmanlı Devleti'nde bürokraside ilk ciddi reformların yapıldığı yıllardır. Bu dönemlerde askerî kurumlardan başka sosyal alanlar da öncelikli olarak bir değişime tabi tutulacaktır. Bu kapsamda ilk ciddi girişim Nizâm-ı Cedîd Ocağı'nın kurulmasıyla başlatılmıştır. Sefaretler diğer bir deyimle Avrupa'nın önemli başkentlerinde daimî elçilikler açılarak Avrupa'daki gelişmeler yakından takip edilmek istenmiştir. II. Mahmut, ülkeyi dışarıda temsil edecek üst düzey bir bürokrat kadroya ihtiyaç duyulduğunu ve yeni yapılanmaya gidilmesi gerektiğini gördü. Bu bağlamda 1830'larda eski kalemiyenin topluca yeni bir tür sivil bürokrasiye dönüşmesini sağlayan reformları hayata geçirdi. 1835'te Umur-u Maliye Nezareti (Maliye Bakanlığı)'ni, 1836 yılında Evkaf Nezareti (Vakıflar Bakanlığı)'ni kurdu. Yine 1836'da sadaret kethüdalığını Umur'u Mülkiye Nezareti'ne (1837

¹³ Findley, *Kalemiyeden Mülkiyeye Osmanlı Memurlarının Toplumsal Tarihi*, s. 1. Ayrıca Bkz. Serdal Fidan, Kamil Şahin ve Fikret Çelik, "Osmanlı Modernleşmesinin Temel Olgularından Biri: Bürokrasi", *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Mayıs 2011, S. 23, s. 122.

¹⁴ Findley, *Osmanlı Devleti'nde Bürokratik Reform (Bâbîâlî 1789-1922)*, s. 57-58.

yılında Dâhiliye Nezareti oldu) Reisü'l Küttablığı da Hariciye Nezareti (Dışişleri Bakanlığı)'ne dönüştürdü. 1838 yılında Sadrazamlık makamı Başvekâlet (Başbakanlığa)'e çevrildi. Her bakanlığa müsteşar ataması yapıldı. Böylece Osmanlı tarihinde ilk müsteşarlık kavramı da ortaya çıkmış oldu¹⁵.

1839'da Tanzimat'ın ilanından sonra bu kurumların işlevselliklerini daha da arttırmasıyla beraber bürokrasiyi geliştirmeye yönelik oldukça kapsamlı gelişmeler yaşandı. Dikkat çeken en önemli gelişmelerden biri de sivil bürokrasinin hızlı bir şekilde yükselerek gittikçe yönetimde söz sahibi olmaya başlamasıdır. Yine aynı şekilde Tanzimat Dönemi'nde devletin ilk kez sistemli bir şekilde tüm kurumlarını kapsayan ve sivil memurlardan meydana gelen taşra teşkilatlarının alt yapısını da tesis etmeye başladığı görülür¹⁶.

1.2. Osmanlı Devleti'nin Geleneksel ve Modern Döneminde Memur İstihdamı

Osmanlı Devleti'nde memuriyet, devletin kuruluşundan yıkılışına kadar geçen dönemlerde farklılıklar göstermiştir. Bu konudaki tespiti daha sağlıklı bir şekilde yapabilmemiz için Tanzimat'tan önceki ve sonrasındaki gelişmeleri dikkate almak suretiyle değerlendirmeyi uygun gördük. Özellikle devletin kuruluş ve yükseliş dönemlerinde memuriyet bir meslek olmaktan çok, devlet için bir görev ve insanlara hizmet anlayışı içinde değerlendirilmiştir. Bu dönemlerde memurlarda hamiyet, hizmet, sadakat, sorumluluk, ahlak ve adalet gibi değerler ön plana çıkartılmak suretiyle millete “hizmet etmek kutsaldır” ilke ve sorumluluğu geliştirilmiştir. Böylelikle istihdam edilen personelin moral ve motivasyonu yüksek tutularak memurların etkinliği arttırılmaya çalışılmıştır¹⁷.

¹⁵ Eryılmaz, *Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme*, s. 153-58. Ayrıca Bkz. Findley, *Kalemiyeden Mülkiyeye Osmanlı Memurlarının Toplumsal Tarihi*, s. 1.; Necati Cemaloğlu, “Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Reformlarının Eğitim sistemine Etkileri, Uygulamaları ve Sonuçları (1839-1876)”, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 14, 2005, s. 155.; Musa Kılıç, “Sicill-i Ahval Kayıtlarına Göre II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı Bürokrasisinde Yahudi Memurlar”, *OTAM*, S. 31, Bahar 2012, s. 131.

¹⁶ Findley, *Osmanlı Devleti'nde Bürokratik Reform (Bâbîli 1789-1922)*, s. 159-162. Ayrıca Bkz. Sunay, *II. Abdülhamid Döneminde Baltkesirli Mülki Görevliler Hakkında Bir İnceleme*, s. 31-32.

¹⁷ Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, C. 6, TTK Yayınları, Ankara 1995, s. 272. Ayrıca Bkz. Sunay, *II. Abdülhamid Döneminde Baltkesirli Mülki Görevliler Hakkında Bir İnceleme*, s. 24.; Selçuk Sarı, *Amasyalı Memurlar*, Libra Yayınları, İstanbul 2014, s. 21.

Devletin ilk dönemlerinden 16. yüzyılın ortalarına kadar medrese eğitimi görüp kadı veya müderris olarak atanamayanlar “kâtip” olarak bürokrasi içinde değerlendiriliyordu. Aynı yüzyılın ortalarından 19. yüzyılın ilk dönemlerine kadar ise her daire kendi memurunu yetiştiriyordu¹⁸. Bu dairelere öncelikli olarak üst düzey Osmanlı bürokratlarının çocukları alınırdı. Dairelerdeki ilgili büro ya da kaleme 10-12 yaşlarında çırak olarak alınan çocuklar büro amirinin veya kıdemli kâtibin (hâceler) denetiminde Türkçe kitabet ve yazı çeşitlerinin yansıra evde de özel dersler görmek suretiyle okuma yazma öğrenirlerdi. Büro veya kalemlerin adeta mektep gibi işlevsel bir yanı bulunuyordu. Öğrenciler, buralarda ayrıca bürokratik usulleri de öğrenirlerdi. Öğrencilerin 3-5 yıllık acemilik hizmeti sözkonusu olurdu. Bu süreçte maaş almazlar sürecin tamamlanmasının ardından da 1 kuruş ile 10 kuruş arasında değişen maaş tahsis edilerek mülâzim olarak memuriyet görevine başlardı. Zamanla bunların kıdemi yükselir, maaşı da artardı. Bu periodik aşamalardan sonra küçük yaşlarda büro veya kalemlerde kâtip olarak göreve başlayan memurlar ilgili dairenin gördüğü işlerin tüm inceliklerini öğrenmek suretiyle üst kademelere terfi ederlerdi¹⁹. Kişiler arası ilişkileri ön plana çıkaran ve usta-çırak ilişkisine dayalı olarak devam eden bu sistem *yaprak-görerek* memuriyet hizmetini öğrenmek sürecine dayanır. Bizlere Osmanlı patrimonyalizmin ipuçlarını verir²⁰.

Bu sistemin haricinde kamu hizmetinde görev alacak memur ve yöneticilerinin yetiştiği diğer kurumlar ise Enderun mektepleri ve medreselerdi. Enderun Mektepleri, I. Murat zamanında kurulmuştu. Bu mekteplerde savaş esirlerinin çocukları ile devşirmeler eğitilirdi. Edirne’de faaliyete geçirilen mektep, bir saray okuluydu. Fatih Sultan Mehmet ve II. Bayezit tarafından geliştirilmiştir. Bu okul, önemli devlet adamları yetişmesine de öncülük etmişti. 19. yüzyıl başlarına kadar yani Sultan II. Mahmut zamanına kadar temel eğitim kurumu olarak işlevini

¹⁸ Afyoncu, “Tanzimat Öncesi Osmanlı İmparatorluğu’nda Bürokrasi”, s. 184-85.

¹⁹ Osman Ergin, *Türk Maarif Tarihi*, Eser Matbaası, İstanbul 1977, s. 62-66. Ayrıca Bkz. Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, Pegem Akademi, Ankara 2011, s. 106-7.; Ali Akyıldız, *Osmanlı Merkez Teşkilatında Reform*, Eren Yayınları, İstanbul 1993, s. 52-53.

²⁰ Şerif Mardin, *Türkiye’de Toplum ve Siyaset*, İletişim Yayınları, İstanbul 1990, s. 184. Ayrıca Bkz. Bilal Eryılmaz, *Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme*, İşaret Yayınları, İstanbul 2010, s. 168-69.

sürdürdü²¹. II. Mahmut zamanında askeri okulların açılmasıyla önemini yitirdi. Medrese ise, yaygın sivil eğitim kurumları olarak varlığını devam ettiriyordu. Medrese bilim adamı, öğretmen, kadı ve müftü gibi pek çok alanda öğrenci yetişiren kurumdu²².

Tanzimat'ın ilanıyla yani modern dönemle beraber ise bu eğitim kurumlarına alternatif yeni eğitim kurumları faaliyete geçirilmek suretiyle önemini yitirdiğini görüyoruz. Çünkü eski sistem çok karmaşık bir yapı ve hantal bir işleyiş düzeni göstermekteydi. Devlet biriminde istihdam edilecek personelin de devletin açtığı “mekteplerde” yetişmesi gerekiyordu. Bu durum II. Mahmut Dönemi'nde 1838 yılında rüştiye mekteplerinin açılmasıyla gerçekleştirildi. Böylece kalemlere veya bürolara alınacak kişilere bu mekteplerden mezun olma şartı getirildi. Yine memur istihdamına yönelik 1838 yılında Sultan Ahmet Camii yakınlarında *Mekteb-i Maarif-i Adliye*, 1849'da *Dar-ül Maarif* adında lise, 1859'da *Mekteb-i Mülkiye* ve *Mahrec-i Aklam* gibi okullar açılmıştır. Bundan böyle memur olmanın yolu bu okullardan alınacak diplomaya bağlandı²³.

1846 yılında ise *Talimat-ı Umumiye Nizâm-nâmesi* ile memurların yetki ve sorumlulukları tanımlandı. Devlet kurumlarında çalışan en yüksek memurdan en alttaki memurda aranacak özellikler tanımlandı. Bu nizamnâmeye göre, mevcut kurallara uymak, ahlaklı olmak, rüşvet ve zimmet gibi suçlara bulaşmamak, halkın ve devletin malını korumak memurlar için aranan özelliklerin başında gelmektedir. Bu özelliklerin yanında memurların işe devamının sağlanmasına yönelik tedbirler Tanzimat'ın hemen öncesinden itibaren de gündeme getirilen önemli meseleydi. Memurların görev yerine zamanında gelmesi ve işini geciktirmemesi için çeşitli tedbirler alınıyordu. Memurların işlerinde devamlılıklarının temini için başvuru yöntemlerinden biri de memurların daireye gelip-gittiklerini kontrol etmek için dairelerde oluşturulan devam defterlerinin tutulmaya başlanmasıydı. Bu defterlerde işe gelmeyen memurun işe neden gelmediği yazılıyordu. Her ay sonunda işe gelmeyen memurların günleri

²¹ Özdemir, *Osmanlı Devleti'nde Bürokrasi*, s. 139-144.

²² Eryılmaz, *Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme*, s. 166.

²³ Eryılmaz, *Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme*, s. 167-68. Ayrıca Bkz. Necdet Hayata-Uğur Ünal, *Osmanlı Devleti'nde Yenileşme Hareketleri*, Gazi Kitabevi, Ankara 2015, s. 142.

hesaplanarak ücretlerinin kesilmesi ve kesilen miktarın diğer memurlara paylaştırılması, aylara göre iş saatlerinin ayarlanması ve uzun süreli işine gelmeyen memurların azl edilmeleri yapılan uygulamalardan bazılarıydı²⁴.

Gülhane Hatt-ı Hümayun'u gibi Islahat Fermanı da Osmanlı Devleti'nin zor dönemlerinde ilan edilen hükümler içermektedir. Islahat Fermanı, bütün tebanın din ve ırk farkı gözetmeksizin kanun önünde eşit olduğu prensibini getirmiştir. Ferman bu hükümle Müslüman olan veya olmayanlar arasında eşitsizliği ortadan kaldırdığı gibi Müslüman olmayanlara devlet memuru olma yolunu açmıştır. Bu ayırımın kaldırılmasıyla beraber birçok gayrimüslim dairelerde görev almaya başlamıştır²⁵.

Tanzimat Dönemi'ndeki gibi II. Abdülhamit Dönemi'nde de benzer reform çalışmaları sürdürülmüştür. Taşra yönetiminde, eğitimde, adalet ve özellikle sivil bürokrasinin yaygınlaştırılmasında ciddi değişiklikler yapılmıştır. 1876 yılında ilan edilen *Kânûn-i Esasî*'nin 39. 40. ve 41. maddeleriyle idarî, hukukî ve pekçok alanda olduğu gibi memuriyet vasıfları da ana prensiplere bağlanmıştır. Belirtilen maddelere göre memuriyete tayin yasalar çerçevesinde, ehliyet ve liyakata göre yapılmıştır. Mevcut kanunlara aykırı davranmadıkça memurların görevlerinden alınamayacağı belirtilmiştir²⁶.

Batılı ülkeler model alınarak II. Abdülhamit Dönemi'nde hazırlanan birçok sivil hizmet yasası çıkarılmıştır. Bunlardan biri de devletin istihdam ettiği personelin haklarında bilinmesi gerekenleri ortaya koyacak olan ve 1877 yılında faaliyete geçirilen *Memûrîn Kalemi Müdürlüğü* ve *Sicill-i Ahvâl Komisyonu*'nun 1879'da kurulmasıydı²⁷. Diğer yandan yine 1881 yılında *Memurin-i Mülkiye Terakki ve Tekaid Nizâm-nâmesi* yayınlandı. Bu nizâm-nâme ile kesintilerle finanse edilen emekli aylığının yansıra

²⁴ Akyıldız, *Osmanlı Merkez Teşkilatında Reform*, s. 62-64.

²⁵ Karal, *Osmanlı Tarihi*, C. 6, s. 2-6. Ayrıca Bkz., Murat Mustafa Öntüç-Serap Sunay, "Sivas Doğumlu Ermeni Memurlar (Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre)", *Osmanlılar Döneminde Sivas Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, C. I, Sivas İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Sivas 2007, s. 397-398.

²⁶ Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, C. 8, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1983, s. 223-24. Ayrıca Bkz. Suna Kili-Şeref Gözübüyük, *Sened-i İttifak'tan Günümüze Türk Anayasa Metinleri*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2006, s. 40-41.; Ahmet Oğuz, *Birinci Meşrutiyet, Kanun-i Esasî ve Meclis-i Mebusan*, Grafiker Yayınları, Ankara 2010, s. 80-82.

²⁷ Güliden Sanyıldız, *Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun Kuruluşu ve İşlevi*, Der Yayınları, İstanbul 2004, s. 8.

yolsuzluğa bulaşan memurların soruşturması ve kovuşturmasının nasıl yapılacağına dair yeni uygulamalar getirildi. 1896 yılında kurulan *Memurin-i Mülkiye Komisyonu*'nca da memurların kayıt sistemi ile ilgili yeni atama kriterleri belirlenmiştir²⁸.

1.3. Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun Kuruluşu ve Faaliyetleri

Sicil terimi, Divân-ı Hümâyûn, şer'î mahkeme ve nüfus kayıtları yerinde kullanılan bir tabirdir²⁹. Sözlükte yazılı sayfa, büyük kâğıt ve defter anlamlarına gelmektedir. Hukukî muameleleri ve mahkeme kayıtlarını belgeleme usulunu konu alan yazılar olarak da tanımlanabilir³⁰. Sicill-i Ahvâl ise memurların sicil kayıtlarının tutulduğu daireye verilen addır³¹. Sicill-i Ahvâl kayıtları, memurların görev süreleri boyunca icra ettikleri işlerdeki başarıları, bu başarıların değerlendirilmesi, azim ve gösterdikleri gayretlerden dolayı tayin ve terfilerinin yapılması, yeteneklerinin ve olumsuz yönlerinin belirlenmesi gibi konularda önemli bilgiler ihtiva etmektedir. Ayrıca bu kayıtlarda, Osmanlı Devlet kurumlarında istihdam edilen memurların memuriyet hayatı süresince hal tercümelerine konu olan, özel veya memuriyetleri esnasındaki halleri, ahlak ve gidişat gibi bilgiler yer alır³².

Osmanlı Devleti'nde hal tercümelerinin veya diğer bir tabirle biyografi yazımına 16. yüzyılda başlanmıştır. Belirtilen yüzyıldan başlamak üzere çeşitli meslek gruplarının biyografileri oluşturulmuştur. Osmanlı

²⁸ Findley, *Osmanlı Devleti'nde Bürokratik Reform (Bâbîlî 1789-1922)*, s. 230.

²⁹ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. I, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1993, s. 210. Ayrıca Bkz. Yunus Özger, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Yozgatlı Devlet Adamları*, IQ Yayınları, İstanbul 2010, s. 22.

³⁰ Fahrettin Atar, "Şürûd ve Sicillât", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 39, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2010, s. 270-73. Ayrıca Bkz. Filiz Kılıç-Tuncay Bülbül, "Biyografik Kaynaklara ve Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Osmanlı Yönetim ve Aydınlanmasında Avanos", *Avanos Sempozyumu Bildirileri (23-25 Ekim 2014)*, Avanos Kaymakamlığı Yayınları, Ankara 2014, s. 339.

³¹ Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, s. 210.

³² Komisyon, *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*, T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dairesi Başkanlığı Yayınları, İstanbul 200, s. 275-76. Ayrıca Bkz. Sadettin Baştürk, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Ali Emîrî Efendi'nin Sicil Kaydı", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 12, S. 45, Bahar 2013, s. 309.; Nurgül Bozkurt, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Simavlı Memurlar", *Akademik Bakış Dergisi*, S. 27, Kasım-Aralık 2011, s. 2.; Ahmet Ali Gazel, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Görev Yapan Anamurlu Memurlar", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 32, Erzurum 2007, s. 204.

şairlerinin biyografilerinin toplandığı ilk tezkire oluşturulmuştu. Aynı yüzyılın ortasına doğru ise ulema ve şeyhlerin hal tercümeleri kayıt altına alınmıştı. Zamanla da Anadolu cihetindeki ulema, hattatlar, musikişinaslar, sadrazam, reisülküttab, darüssaade ağaları, kaptan-ı derya, başdefterdar ve maliye nazırları ile yüksek dereceli memurların da tercüme-i hâlleri veya hal tercümeleri yazılmıştı. Bu süreçte de vakayi' nüvisler kaynak malzemesi olarak kullanılmış, Dîvân-ı Hümâyun'a bağlı kayıt ve arşiv özeliği de bulunan ruus ve tahvil kalemlerinden faydalanılmıştır. Görüldüğü üzere Osmanlılar, değişik grup ve önemli şahısların biyografilerin kayıt altına alındığı hal tercümelerini vücuda getirmişlerdir³³.

Fakat bunlar değişik birimlerde ve oldukça dağınık halde idiler. Bu durum II. Abdülhamit'in padişah olmasına kadar devam etti. Ahmet Cevdet Paşa'nın Dâhiliye Nazırlığı yaptığı dönemde ve nazırlık bünyesinde 1877 yılında Memurin Kalemi Müdürlüğü kurulmasıyla mülkiye memurlarının sicilleri "Sicill-i Mahsus"a kaydedilmeye başlandı. 1879 yılında ise bizzat Sultan'ın talimatlarıyla, devlet kurumlarında istihdam edilen personelin sicil kayıtlarının tutulacağı ve devletin resmi bir birimi olarak Sicill-i Ahvâl Komisyonu kuruldu. 1893 yılına gelindiğinde Sicill-i Ahvâl Dairesi'ne bağlı 56 sicil şubesinin bulunduğunu, şubelerin türüne göre "tedkikat", "tescilât" ve "evrak" kalemlerine ayrılarak işlerini yürüttüğünü görmekteyiz³⁴. 1896 yılında Sicill-i Ahvâl Komisyonu kaldırılarak yerine Memurin-i Mülkiye Komiyonu kuruldu. Sicil tutma çalışmalarını bundan böyle bu birim yürüttü ancak Memurin-i Mülkiye Komisyonu da 1908 yılında kaldırıldı³⁵.

Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun kuruluşu ve amaçları H. 13 Safer 1296/M. 5 Şubat 1879 tarihinde yayımlanan irâde-i seniyye'de açıkça ifade edildi. Kısa süreliğine "Sicill-i Ahlak" tabiri kullanıldıysa da bu tabir daha sonraları "Sicill-i Ahvâl" olarak değiştirildi. Böylelikle Osmanlı Devleti'nin hizmetinde çalışan, Müslüman olan olmayan bütün memurların biyografileri bu defterlerde tutulmaya başlandı. Böylece memurların

³³ Bekir Küttükoğlu, "Son Devir Osmanlı Biyografik Kaynakları", *Vekayi' nüvis Makaleler*, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1994, s. 211-2016. Ayrıca Bkz. Sarıyıldız, Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun Kuruluşu ve İşlevi, s. 4.

³⁴ Sarıyıldız, *Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun Kuruluşu ve İşlevi*, s. 4. Ayrıca Bkz. Ahmet Gündüz, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Kayserili Müslim ve Gayrimüslim Memurların Aldıkları Madalya, Rütbe ve Nişanlar (1879-1909)", *History Studies*, 3/3, 2011, s. 124.

³⁵ Komisyon, *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*, s. 237.

hizmet süreleri boyunca değişiklikler takip edilmeye çalışıldı. İlk olarak şer'iyeye, askeriye ve zaptiye dışında kalan, dâhiliye, mülkiye, adliye, maliye ve evkaf gibi dairelerdeki bütün personelin en büyüğünden en küçüğüne kadar herkesin biyografileri kaydedildi. Bununla beraber memurların doğru ve ayrıntılı bir şekilde sicillerinin tutulması zorunluluğu getirildi. Kısa bir süre içinde bütün memurların kayıtları defterlere geçirilmesi sağlandı³⁶. Netice itibariyle 1879 yılından 1909 yılına kadar 201 adet büyük boy sicil defteri ve bu defterlere kayıtlı 51.652 memurun biyografileri oluşturuldu³⁷. Mükerrer kayıtların da dikkate alınmasıyla beraber bu sayı 92.000'e ulaşır³⁸. Bu kayıtlar, memurların tayin, terfi, azl ve diğer konularda büyük kolaylıklar sağladığı gibi 19. ve 20. yüzyıl Osmanlı devlet adamlarını çalışan veya çalışacak olan araştırmacılara da bu konuyu birinci elden kaynaktan öğrenme olanağı sağlamaktadır³⁹.

Sicill-i Ahvâl Komisyonu kurulduğu 1879 yılından kaldırıldığı 1908 yılına kadar oldukça zor şartlarda görevini icra etmeye çalışmıştır. Fizikî ortam yetersizliği, örgütlenmesini tam anlamıyla tamamlayamamış olması ve yeteri kadar eğitimci personelin bulunmayışı gibi sebeplerden dolayı devlet kurumlarında çalışan memurların evraklarının düzenlenmesinde bazı olumsuzlukların yaşandığı da olmuştur. Bunun sebeplerinden biri bazı memurların özgeçmişlerini vermek istememeleridir. Bunun yanında bazen istenen bilgilerin eksik veya yanlış olarak beyan edilmesinden kaynaklı sorunlarla karşılaşmıştır. Bu sorun 1888 yılından itibaren hal tercümelerindeki bilgilerin resmi belgelere bakılarak tasdik ve tescil edilmesi suretiyle giderilmeye çalışılmıştır. II. Meşrutiyet'in ilanı ve Kanûn-i Esâsî'de yayınlanan "*artık her daire kendi memurunu kendisi seçmeye başlar*" hükmü ile beraber umumî sicillerin tutulmasına lüzum kalmadığından bu uygulamaya son verilmiştir. Bundan böyle her memur için kendi dairesi tarafından husûsî sicil dosyaları oluşturulması yoluna gidilmiştir⁴⁰.

³⁶ Atilla Çetin, "Sicill-i Ahvâl Defterleri ve Dosyaları Hakkında Bir Araştırma", *Vakıflar Dergisi*, S. 29, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2005, s. 89.

³⁷ Komisyon, Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi, s. 237.

³⁸ Ayten Ardel, "Sicill-i Ahvâl Defterlerindeki 19. Osmanlı Bürokrasisinde Üsküdar Doğumlu Osmanlı Bürokratları", İstanbul Belediyesi Araştırma Merkezi Yayınları, İstanbul 2005, s. 513.

³⁹ Çetin, "Sicill-i Ahvâl Defterleri ve Dosyaları Hakkında Bir Araştırma", s. 89.

⁴⁰ Komisyon, *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*, s. 237. Ayrıca Bkz. Sarıyıldız, *Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun Kuruluşu ve İşlevi*, s. 168.; Ahmet Önder Kırıcı-İrfan Yiğit, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Çorumlu Devlet Adamları*, Çorum Belediyesi Yayınları, Çorum 2011, s. 21.

1.4. Sicill-i Ahvâl Defterlerinin Tanzim Şekli ve Fonksiyonları

Çalışmamızın dayanak noktasını Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun kurulmasıyla beraber mülkî ve idarî personelin memurriyetleri süresince tutulan Sicill-i Ahvâl Kayıtları oluşturmaktadır. 1879 yılından 1908 yılına kadar 29 yıl boyunca tutulan 201 defterde mükerrer kayıtlar hariç 51.652 sicil kaydı yer almıştır. Memurların hâl tercümelerinin kayıt altına alındığı bu defterlerde memurların ismi, mahlası ve künyesi, gayrimüslimse milliyetleri, baba adı, babasının mesleği, sülale adı, eğitim bilgileri, bildikleri diller, göreve başlama yaşları, göreve başlama biçimleri, aldıkları maaşlar, görev yaptıkları kurum ve kuruluşlar, memuriyetleri sürecinde ceza alıp almadıkları, kendilerine verilen madalyalar ve rütbelerle ilgili oldukça ayrıntılı bilgiler bulunmaktadır⁴¹.

19. yüzyıl arşiv araştırmalarında pek çok açıdan önemli konulara kaynaklık edebilecek niteliğe sahip olan Sicill-i Ahvâl Defterleri, sadece memurların hayat hikâyelerini konu alan klasik biyografi kayıtları değildir. Bu defterler aynı zamanda memurların görev yaptığı şehirlerin birtakım özelliklerini ortaya koyabilen, devletin mali ve idarî politikasının takibinin yapılmasına imkân tanıyan, uygulanan eğitim sistemi hakkında bilgi elde edilebilen ana kaynak niteliği taşımaktadır. Ayrıca memurun yaşadığı dönemde görev yaptığı şehirde siyasî ve sosyal olaylar yaşanmışsa bu konular hakkında da bilgi aktarır⁴².

İncelememize konu olan toplam 223 Rizeli memurun sicil kayıtlarının özelliklerini tarif etmemiz gerekirse; belgelerin sağ ve sol üst köşelerde gömlek ve sayfa numaraları yer almaktadır. Sayfa başlarında Memiş Rüştü Efendi, Ali Efendi gibi kaydın ait olduğu memurun ismi bulunmaktadır. İsmi hemen devamında memurun baba adı, varsa soy ünvanı ile birlikte yazılmıştır. Defterin ikinci satırında memurun nerede ve ne zaman doğduğu açıklanmıştır. Bazı memurların doğum günleri ay, gün ve yıl olarak verilmişken bazılarının doğum günleri ise sadece

⁴¹ Komisyon, *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*, s. 237. Ayrıca Bkz. Filiz Kılıç-Tuncay Bülbül, *Biyografik Kaynaklara ve Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Osmanlı Yönetim ve Aydınlanmasında Nevşehir*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2017, s. 23.

⁴² Özger, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Yozgatlı Devlet Adamları*, s. 24-25.

Hicrî yılı kaydı düşülmüştür. Bir kısım kayıtlarda ise hem Hicrî hem de Rumî tarihler bir arada verilmiştir. Belgelerin üçüncü satırı memurların eğitime ve yabancı lisan bilip bilmediğine dair bilgilere ayrılmıştır. Türkçe'nin dışında herhangi bir dil biliyorsa bu belirtilmiştir. Bitirilen eğitim kurumları, burada görülen dersler, mezun olunmuş ise hangi derece ile mezun olunmuş buna dair bilgiler ihtiva etmektedir. “Vasat” (orta), a'lâ (iyi) ve aliyyüla'lâ (pekiyi) gibi ifadeler diploma dereceleridir. Öğrenci, okulu tamamlayamamışsa bu durum da açıklanmıştır. Sonraki satırlarda ise ilk göreve başlama biçimi, görevi ve görev yeri yazılmıştır. Devamında da memurun memuriyetle ilgili bilgileri sıralanmıştır. Hangi tarihte nereye ve ne kadar maaşla atandığı, ne zaman görevden alındığı, azl edilmiş ise gerekçeleri oldukça ayrıntılı bir şekilde belgelere geçirilmiştir. Görevi sırasında rüşvet veya görevi ihmal gibi usulsüz işlere karışmışsa yapılan soruşturmalar, soruşturma neticesinde ilgili kişi hakkında alınan olumlu veya olumsuz kararlar ayrıntılı bir şekilde kaydedilmiştir. Memurların aldıkları rütbelere, nişanlar ve madalyalara dair verilen bilgiler Sicill-i Ahvâl Defterlerinde kayıtlı diğer hususlardır⁴³.

⁴³ Ahmet Önder Kırıcı-İrfan Yiğit, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Çorumlu Devlet Adamları*, s. 23-24.

2. BÖLÜM

RİZELİ MEMURLARIN SOSYAL, EKONOMİK VE KÜLTÜREL DURUMLARI

2.1. Rizeli Memurların Aile Durumları ve Toplumsal Statüleri

2.1.1. Memurların Doğum Tarihleri ve Yerleri

Sicill-i Ahvâl Defterlerinin nasıl tutulacağı ve ne şekilde tanzim edileceği hususu Ahvâl-i Me'mûrîn Sicil Komisyonu Ta'îmâtı (1879), Sicill-i Ahvâl Ta'îmâtına Zeyl⁴⁴ (1880), Sicill-i Ahvâl Komisyonu Umûmîsi Nizâmnâmesine Zeyl (1888), Me'mûrîn-i Mülkiyenin Tercüme-i Hallerinin Sûret-i Kayd ve Tahrîrini ve Tefferûatını Mübeyyin Ta'rifnâme (1888) ve 1914 tarihli Sicill-i Ahvâl-i Me'mûrîn Nizâmnâmesi gibi nizâmnâmelerle belirlenmiştir. Yukarıda adı geçen ikinci nizâmnâmenin beşinci maddesinde yer alan “*ikinci sualın cevabında sahib-i tercemenin mahal ve tarih-i velâdeti... tasrih olunarak gösterilir...*” ifadesi ise devlet memurlarının nerede ve ne zaman dünyaya geldiklerinin kaydedilmesini zorunlu kılmıştır⁴⁵. Dolayısıyla tüm memurlarda olduğu gibi Rizeli memurların da doğum yerleri ve tarihleri bu defterlere kaydedilmiştir.

Sicill-i Ahvâl Defterlerine kayıtlı 51.625 (mükerrer kayıtları da eklediğimizde bu sayı 92.137'ye ulaşır) memur içerisinde Osmanlı Merkez ve taşra teşkilatında 113 Rize doğumlu, 30 Hemşin doğumlu, 21 Atina (Pazar) doğumlu, 10 Mapavri (Çayeli) doğumlu, 2 Kura-i Seba

⁴⁴ Zeyl: Bir şeyin altı, devamı, eki anlamını ifade etmektedir. Bkz. Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2010, s. 1380.

⁴⁵ Sarıyıldız, *Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun Kuruluşu ve İşlevi*, s. 117-121. Ayrıca Bkz. Talip Mert, “Sicill-i Ahvâl Defterleri ve Buna Dair Yayınlanan Nizâmnâmeler”, *Arşiv Araştırmaları Dergisi*, S. 2, 2000, s. 97-111.

(İkizdere) doğumlu, 3 Arhavi doğumlu, 8 Viçe (Fındıklı) doğumlu, 5 İstanbul doğumlu, 1 Yanya doğumlu ve 1 Trabzon doğumlu olmak üzere toplamda 194 memur görev yapmıştır. Bu memurların doğum tarihleri H. 1233/M. 1817 ile H. 1310/M. 1894 tarihleri arasında değişmektedir. En son doğumlu memurun görev bilgileri ise 1947 yılına kadar uzanmaktadır. En eski doğumlu ve ilk göreve başlayan kişi Hemsin doğumlu Ali Avni Efendi⁴⁶ olurken Ardeşen doğumlu Ethem Şevki (Kepenek) Efendi⁴⁷ ise arşiv kayıtlarından tespit edilebildiği kadarıyla Osmanlı bürokrasisinde en son görev yapan Rizeli memurdur. Bkz. Tablo-1.

2.1.2. Memurların Mensubu Buldukları İnançlar Hakkında Bilgiler

İl bazında Rize doğumlu memurlar mensubu buldukları inanç sistemi yönünden analiz edildiğinde tamamının Müslüman olduğu, gayrimüslim bir memura rastlanılmadığı görülmektedir⁴⁸.

2.1.3. Memurların ve Babalarının İsimleri

Bu memurların kendilerinin ve babalarının şahıs adları sıfatlarıyla ve isimlerin sonlarında yer alan sanlarıyla birlikte incelendiğinde toplumsal statüleri hakkında az da olsa bilgi edinmek mümkün olmaktadır.

Rizeli memurların baba isimlerinin sonlarında yer alan sanlara bakıldığında 142'sinin efendi, 48'sinin ağa, 2'sinin reis, 2'sinin kaptan, 7'sinin bey, 1'inin yazıcı ve 4'ünün de paşa yakıştırmalarıyla adlandırıldığı görülmektedir. 1 isimde ise herhangi bir san bulunmamaktadır. Rizeli memurların sanlarını değerlendirdiğimizde 1 memurun ağa, 9 memurun bey ve 1 memurun paşa olmak üzere diğer tüm memurların ise efendi olarak tabir edildiği anlaşılmaktadır.

⁴⁶ BOA. DH. SAİD. 71/271.

⁴⁷ Cumhuriyet Gazetesi, 9 Kasım 1971, s. 7.

⁴⁸ Çalışmamıza benzer bir çalışmayı Yozgat doğumlu toplamda 218 memur üzerinde yapan Yunuz Özger, bu sayının içinde 198 kişi Müslüman, 16'sı Ermeni, 4'ü Rum kökenli Osmanlı vatandaşlarını tespit etmiştir. Osmanlı Devleti'nde 1856 yılında ilan edilen Islahat Fermanı'na kadar Gayrimüslimler yaşadıkları bölgelerde vergi toplama görevi dışında herhangi bir göreve getirilmemişlerdir. Islahat Fermanı'ndan sonra ise devlet bürokrasisinde birinci sınıf rütbelere kadar yükselebildikleri görülmüştür. Bkz. Özger, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Yozgatlı Devlet Adamları*, s. 30-31.

Sicill-i ahvâl kayıtlarında yer alan memur ve memur babalarının isimleri etraflıca incelendiğinde dikkat çeken hususlardan biri de 203 babadan 53'ünün çift, 149'unun tek isimli olmasıdır.

Rizeli memurların babalarında ise şu adlar takılıdır: Mehmet (24), Mustafa (23), Osman (15), İbrahim (12), Ahmet (12), Ali (12), Hasan (8), Hüseyin (7), Süleyman (6), Ömer (6), Yusuf (5), Hurşit (5), Salih (4), Abdülhamit (4), Mahmut (4), Halit (4), İlyas (4), Muhsin (3), Tayyar (3), Hamdi (3), Behram (2), Lütfullah (2), Rüştü (2), Hamit (2), Şakir (2), İdris (2), Fevzi (2), Reşit (2), Halil (2), Nuri (2), İsmail (2), Memiş (2), Bayram (2), İzzet (2), Şakir (2), Remzi (2), Raşit (2), Ethem (2), Abdülaziz (2), Abdülhalim (2) ve Rıza (2). Arslan, Bahri, Yakup, Sabri, Yunus, Fehmi, Esat, Behram, Musa, Emin, Haşim, Şükrü, Recep, Dursun, Eyyüp, Necati, Raif, Kemal, Emin, Ziya, Vehbi, Tahir, Avni, Lütfi, Şerif, Hilmi ve Abdürrauf ise birer kez karşılaştığımız kayıtlı olan adlardır.

Bunlardan başka memur babalarına hacı, hoca, sofi ve hafız gibi dinî statülerini ön plana çıkaran sıfatlarla da hitap edilmiştir. Hacı Yakup Ağa, Hoca İbrahim Efendi, Hafız Ahmet Efendi ve Sofi İbrahim Ağa gibi.

Zikr edilen memurların babalarının isimlerinden bahsedilirken vefat edip etmediklerine dair bilgiler de verilmektedir. Müteveffa (vefat etmiş) Behran Efendi, Mehmet Reis ve Mahmut Paşa bu isimlerden bazılarıdır.

Memur adlarına baktığımızda bunların 30'u tek, 2'sinin üç, geriye kalan 171'i çift isimlidir. Üç isimli memur Şakir Rıfat Nuri Efendi ve Mehmet Ali Rıza Efendi'dir.

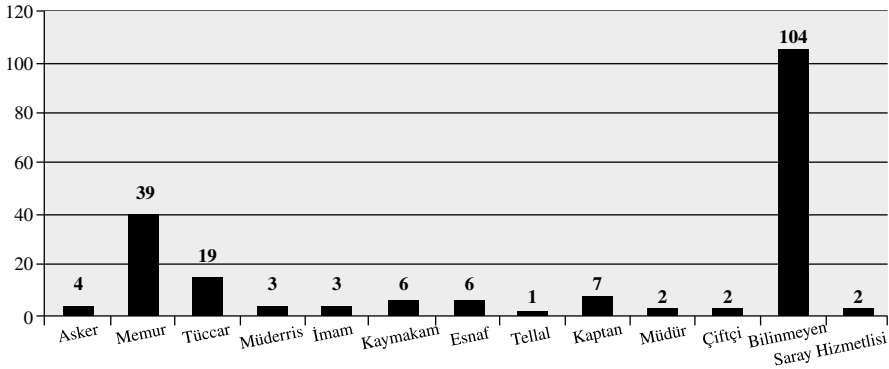
Toplamda 113 çeşit isimin kullanıldığı görülmüştür. En çok tekrarlanan isimler ve sayısal verileri ise şöyledir: Mehmet (55), Ali (23), Ahmet (22), Osman (15), Hasan (12), Mustafa (11), İbrahim (9), Hüseyin (9), Nuri (8), Rıza (8), Hakkı (7), Şevki (7), Sabri (7), Hilmi (7), Hüsnü (6), Ömer (6), Fevzi (6), Süleyman (6), Remzi (5), Mahmut (4), İsmail (4), Mesut (4), Salih (4), Cemal (4), Ethem (4), Galip (3), Sadık (3), Sıtkı (3), Ziya (3), Şevket (3), Lütfi (3), Tevfik (3), Rüştü (3), Cafer (2), Sırrı (2), Murat (2), Şaban (2), Rıfat (2), Zeki (2), Muhsin (2), Kamil (2), Yusuf (2), Nabi (2), Yakup (2), Emin (2), Recep (2), Hurşit (2), Vehbi (2), Faik

(2), Emrullah (2), Muharrem (2), Servet (2), Abdülhamit (2), Asım (2), Arslan, İlyas, Bahri, Halim, Memiş, Rahmi, Azmi, Akif, Salim, Sabit, Hayri, Dursun, Beşir, Vasıf, Bahadır, Abdulgaffur, Celaleddin, Nafi, İshak, Ferit, Tahsin, Behcet, Şerafettin, Hulusi, Kazım, Bedirhan, Talat, Kamil, Celal, Hamza, Avni, Halil, Abdulrahman, Cevdet, Behlül, Fazıl, Zühtü, Raşit, Tayyar, Enver, Nazif, Şakir, Hamdi, Necati, Bedrettin, Musa, Asaf, Behzat, Sadettin, Abdülvahit, İzzet, Seyfettin, Zihni, Hayati, Fehmi, Rağıp, Fazlı, Seyfullah ve İslam birer kez kullanılan isimlerdendir. Bkz. Tablo-1.

2.1.4. Memurların Baba Meslekleri

Rizeli memurların babalarının meslekleri incelendiğinde farklı iş kolları ve alanlarında uğraştıkları görülmektedir. Sicill-i ahvâl kayıtlarında tespit edilen 203 Rizeli memur babasının 100'ünün mesleği belirtilmişken 103'ünün mesleği belirtilmemiştir. Memurların babaları 38 çeşit meslek grubunda devlete hizmet etmişlerdir. Bu meslek grupları şunlardır: Tüccar (19), kaymakam (7), kaptan (7), gümrük müdürü (5), esnaf (5), kaza idare meclis üyesi (4), asker (3), başkâtip (3), çiftçi (3), ilmiyeli (3), nahiye müdürü (2), ulema üyesi (2), öğretmen (2), saray hizmetlisi, cami hocası (2), bakkal (2), mahkeme üyesi (2), posta memuru (2), ziraat bankası müdürü (2) memur, mülkiyeli, vergi memuru, ambar memuru, mahkeme aza mülazimi, hafız, müstahdem, sandık emini, naib, icra memuru, kıdemli yüzbaşı, mutasarrıf, yazıcı, telgraf çavuşu, nüfus memuru, müftü, gümrük bekçisi, kazasker, kâtip, kasap ve tellal. Bkz. Tablo-1.

Yukarıda belirtilen iş kollarından kasap ve bakkal esnaf grubu içerisinde, memur, mülkiyeli, vergi memuru, ambar memuru, mahkeme aza mülazimi, sandık emini, icra memuru, yazıcı, telgraf çavuşu, posta merkezi memuru, gümrük bekçisi ve ziraat bankası müdürü memur grubu içerisinde değerlendirilmiştir. Buna göre memurların iş kollarına göre şekilde dağılımı 11 başlık altında ifadelendirilmiştir. Bkz. Şekil-1.

Şekil-1: Rizeli Memur Babalarının Meslek Bilgileri.

2.1.5. Memurların Sülale Lakapları

Lakaplar, 21.06.1934 tarihinde kabul edilen soyadı kanunundan önce soyadı yerine kullanılmaktaydı. Ülkemizde yapılan araştırmalara göre geleneksel cemaat ilişkilerinin güçlü olduğu kırsal bölgelerde hâlâ soyadlarının yanında lakapların da kullanıldığı bilinmektedir. Lakap için takma ad ifadesi de kullanılmaktadır. Lakap en geniş ifadeyle bir kimseye veya sülaleye gerçek adından farklı olarak sonradan verilen ad olarak tanımlanabilir. Lakaplar iki kişiyi birbirinden ayırmaya yarar. Bu nedenle iletişim değeri de taşıdığı söylenebilir. Bunların yanında bir ad niteliği de taşır. Bu nedenle takılanın kimliğiyle de ilişkisi bulunur⁴⁹.

Sicill-i Ahvâl Defterlerine kaydı yapılan memurun sülale bilgileri de yazıldığından hangi memurun hangi sülaleye mensup olduğu anlaşılabilir. Rizeli memurların mensup oldukları sülale kayıtlarına bakıldığında 89 memurun sülale kaydının belirtildiği, 105 memurun ise sülale kayıtlarının belirtilmediği görülmüştür. Sülale kayıtları bulunmayan memurların mensubu oldukları sülalenin herhangi bir lakabı bulunmadığı için mi yoksa memurlar tarafından ilgili birimlere bilgiler aktarılırken bu ayrıntı gözden kaçtığı için mi kayıtlarda yer almadığı hususlarında sicil

⁴⁹ Raif Necdet Keşelli, *Resmi Türkçe Kamus*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2004, s. 274. Ayrıca Bkz. Adem Öger, "Avanos Yöresinde Lakaplar ve Bir Soyağacı Örneği", *Avanos Sempozyumu Bildirileri (23-24 Ekim 2014)*, Avanos Kaymakamlığı Yayınları, Ankara 2014, s. 33-34.; Mehmet Aydın, "Adbilim Açısından Ordu ve Samsun Ağızlarındaki Bazı Lakaplar", *Türk Dil Araştırmaları*, S. 16, 2006, s. 25.

defterlerinde bilgi verilmemiştir. Kayıtlarda sülale lakapları bulunan memurların il bazındaki dağılımı ise şöyle olmuştur:

Şişmanzâde, Sapanizâde, Kösezâde, Hordoloşzâde, Kadızâde, Lerozluzâde, Lazzâde, Tayyazâde, Öküzâde, Fazlızâde, İkincizâde, Fazlıoğlu, Efendizâde, Tuzcuzâde, Ağazâde, Paşazâde, Tuzcuoğlu, Türüdizâde, Pehlivanzâde, Bayramoğlu, Şamlızâde, Kolzâde, Matararcızâde, Halilizâde, Karaosmanoğlu, Sarızâde, Şabanoğlu, Şökbaşzâde, Turbedizâde, Müftüzâde, Alemdarzâde, Körömerzâde, Hurdoloşzâde, Kakvanizâde, Kircizâde, Fekvanzâde, Matuzâde, Körhasanoğlu, Çelebizâde, Eyüpoğlu ve Taknakçizâde Rize merkez doğumlu memurların mensubu olduğu sülalelerdir.

Kösezâde, Ustazâde, Ferruhzâde, Murhzâde, Kalyoncuzâde, Timurcizâde, Küçükahmetzâde, Berberoğlu, Kobalızâde, Mahmutoğlu, Topçuzâde, Dericizâde, Mehmetoğlu, Kolzâde, Alemdaroğlu ve İslamoğlu Hemşin doğumlu memurların sülale lakapları olurken Muratzâde, Yasemenzâde⁵⁰, Gülalizâde, Cancazâde, Yanıkzâde, Patzâde ve Paşazâde Atina (Pazar); Hocazâde, Yazıcızâde ve Bayraktar Mapavri (Çayeli); Şahinbeyzâde, Çakalömerefendizâde ve Çeçkilizâde Arhavi; Kavasizâde, Satırzâde, Behlülzâde, Alizâde ve Cürdanzâde Viçe (Fındıklı); Sükyaszâde ise İstanbul'da doğan ve kayıtlarda belirtilen Rizeli memurların lakaplarıdır. Kura-i Seba (İkizdere), Yanya ve Trabzon doğumlu Rizeli memurların sülale lakapları kayıtlarda yer almamıştır. Bkz. Tablo-1.

⁵⁰ Mensubu bulunduğumuz toplumsal yapının kültürel özellikleri gereği aile fertleri genellikle mensubu oldukları sülale lakapları ile tanımlanır. Gerek şahıs lakapları gerekse sülale lakapları bir hanımı çağrıştıracak nitelikte olmaz. Bu istisnaî bir durumdur.

Tablo-1: Rızeli Memurların Aile Durumları ve Toplumsal Statüleri.

Sıra	Memurun Adı	Doğum Tarihi ve Doğum Yeri Hicri/Miladî	Babasının Adı	Babasının Mesleği ve Unvanı	Sülale Adı (Lakaplar)
1	Memiş Rüştü Efendi	1246/1830 Rize	Mustafa Ağa	-----	-----
2	Hüseyin Sabri Efendi	1246/1830 Rize	Hacı Yakup Ağa	Tüccar	-----
3	Osman Efendi	1246/1830 Rize	Mehmet Efendi	-----	-----
4	Mehmet İzzet Efendi	1250/1834 Rize	Salih Ağa	Esnaf	-----
5	Ali Efendi	1251/1835 Rize	Hacı Mustafa Efendi	-----	-----
6	Süleyman Efendi	1252/1836 Rize	Mehmet Efendi	Bakkal	-----
7	Hasan Efendi	1253/1837 Rize	Hüseyin Reis	Tüccar ve Kaptan	-----
8	Osman Remzi Efendi	1253/1837 Rize	Sofî İbrahim Ağa	-----	Şişmanzâde
9	Ömer Rüştü Efendi	1254/1838 Rize	Süleyman Ağa	Tüccar	Sapanizâde
10	Ali Rıza Efendi	1255/1839 Rize	Mustafa Efendi	-----	Âlemdârzâde

11	Osman Azmi Efendi	1255/1839 Rize	Hacı Hafız Muhsin Efendi	-----	-----
12	Mehmet Sadık Efendi	1255/1839 Rize	Hacı Mahmut Efendi	Tüccar	-----
13	Mehmet Rahmi Efendi	1255/1839 Rize	Hacı Yusuf Efendi	-----	Kösezâde
14	Mehmet Salih Efendi	1256/1840 Rize	Ahmet Ağa	Kaymakam	-----
15	İlyas Fevzi Efendi	1257/1841 Rize	Hacı Osman Efendi	Tüccar	Hordoloszâde
16	Emin Hilmi Efendi	1257/1841 Rize	Abdülhamit Efendi	Müftü	Müftüzâde
17	Halim Hilmi Efendi	1259/1843 Rize	Ahmet Ağa	Kaymakam	-----
18	Salim Efendi	1259/1843 Rize	Hacı İbrahim Efendi	-----	-----
19	Abdülhamit Efendi	1259/1843 Rize	Mustafa Efendi	-----	Kadızâde
20	Mustafa Nuri Efendi	1260/1844 Rize	Mustafa Ağa	-----	-----
21	Mehmet Sabri Efendi	1261/1845 Rize	Osman Efendi	Tüccar	Lerozluzâde
22	Mehmet Akif Efendi	1262/1845 Rize	Şevki Behram Efendi	Memur	-----
23	Sabit Sabri Efendi	1262/1845 Rize	Hacı Mustafa Efendi	Kaptan	Lazzâde

24	Mustafa Efendi	1263/1846 Rize	Hasan Efendi	-----	-----
25	Recep Hayri Efendi	1265/1848 Rize	Abdullah Efendi	Kaptan	-----
26	Hüseyin Fevzi Efendi	1267/1850 Rize	İbrahim Efendi	-----	Tayyarzâde
27	Mehmet Ali Bey	1267/1850 Rize	Hacı Memiş Paşa	Paşa	-----
28	Mehmet Asım Efendi	1267/1850 Rize	Osman Kemal Efendi	Nüfus Memuru	Müftüzâde
29	Mehmet Şevki Efendi	1268/1851 Rize	Tayyar Efendi	Başkâtip	-----
30	Abdülhamit Efendi	1268/1851 Rize	Hacı Ruşen Efendi	-----	-----
31	Ahmet Remzi Efendi	1268/1851 Rize	Hacı Mehmet Efendi	Tüccar	-----
32	Mehmet Cemal Efendi	1268/1851 Rize	Osman Efendi	-----	-----
33	Ali Fevzi Efendi	1268/1851 Rize	Hafız Ahmet Efendi	Tüccar	-----
34	Mahmut Hilmi Efendi	1268/1851 Rize	Mehmet Efendi	Kaptan	-----
35	Dursun Sabri Efendi	1269/1852 Rize	Hacı Halit Efendi	-----	Öküzzâde
36	Süleyman Sıtkı Efendi	1270/1853 Rize	Hacı Ahmet Hami Efendi	Mülkiyeli	-----

37	Mehmet Be- şir Efendi	1271/1854 Rize	Ömer Efen- di	-----	Fazlızâde
38	Hüseyin Rıza Efendi	1272/1855 Rize	Osman Efendi	----	-----
39	Cafer Sırrı Efendi	1272/1855 Rize	Hurşit Efen- di	Tüccar	İkincizâde
40	Salih Efendi	1272/1855 Rize	Mustafa Ağa	-----	Fazlıoğlu
41	Ali Galip Efendi	1272/1855 Rize	Behram Efendi	Vergi Me- mur	-----
42	Ahmet Remzi Efen- di	1273/1855 Rize	Hacı Osman Lütfullah Efendi	-----	Efendizâde
43	Süleyman Vasıf Efendi	1274/1857 Rize	Hafız Esat Efendi	Tüccar	-----
44	Mehmet Sa- lih Efendi	1274/1857 Rize	Şevki Lütfi Efendi	Ambar Me- muru	-----
45	Mehmet Murat Efen- di	1275/1858 Rize	Ali Efendi	-----	Tuzcuzâde
46	Yakup Tev- fik Efendi	1275/1858 Rize	Hacı Memiş Ağa	Kaptan	Ağazâde
47	İbrahim Et- hem Efendi	1275/1858 Rize	Hacı Ahmet Fehmi Bey	-----	Paşazâde
48	Hasan Hüs- nü Efendi	1276/1859 Rize	Abdülhamit Ağa	Nahiye Müdürü	Tuzcuoğlu
49	İbrahim Efendi	1276/1859 Rize	Mustafa Efendi	-----	-----

50	Mustafa Şevki Efendi	1276/1859 Rize	Hacı Mehmet Efendi	-----	Türüdizâde
51	Ali Rıza Efendi	1276/1859 Rize	Ömer Efendi	-----	-----
52	Şaban Şevki Efendi	1277/1860 Rize	Abdülhamit Efendi	-----	Tuzcuzâde
53	Bahadır Efendi	1278/1861 Rize	Yunus Efendi	-----	Pehlivanzâde
54	Mehmet Rıfat Efendi	1279/1862 Rize	İlyas Efendi	-----	-----
55	Osman Zeki Efendi	1279/1862 Rize	Hacı Bayramoğlu İbrahim Ağa	-----	Bayramoğlu
56	Muharrem Fevzi Efendi	1279/1862 Rize	Abdülhamit Efendi	-----	Şamlızâde
57	Ömer Servet Efendi	1279/1862 Rize	Lütfullah Efendi	-----	-----
58	Ömer Lütfi Efendi	1279/1862 Rize	Lütfullah Efendi	-----	Efendizâde
59	Abdulgaffur Efendi	1280/1863 Rize	Mehmet Efendi	-----	Kolzâde
60	Mehmet Ali Bey	1282/1865 Rize	Mahmut Paşa	Meclis Üyesi	-----
61	Mahmut Celaleddin Efendi	1282/1865 Rize	Salih Efendi	Nüfus Memuru	Kafvanizâde
62	Mehmet Muhsin Efendi	1283/1866 Rize	Hacı Hamit Efendi	-----	Matarcızâde

63	Mehmet Ali Efendi	1283/1866 Rize	Mehmet Şevki Efendi	-----	Tuzcuzâde
64	Ahmet Nafi Efendi	1283/1866 Rize	Musa Yazıcı	-----	Halilzâde
65	İshak Efendi	1283/1866 Rize	Hacı Emin Kaptan	Kaptan	Karosmanoğlu
66	Mehmet Sadık Efendi	1284/1867 Rize	Hacı Mustafa Efendi	-----	Sarızâde
67	Recep Ferit Efendi	1285/1868 Rize	Şakir Efendi	-----	-----
68	Hüsni Efendi	1286/1869 Rize	Hacı İdris Efendi	Tüccar	Şabanoğlu
69	Hasan Tahsin Efendi	1286/1869 Rize	Mehmet İzzet Efendi	Gümrük Müdürü	Şökbaşzâde
70	Osman Nuri Efendi	1286/1869 Rize	Hacı Mehmet Efendi	Tüccar	Turbedizâde
71	Ömer Vehbi Efendi	1286/1869 Rize	Hüseyin Ağa	-----	Körömerzâde
72	Süleyman Tefik Efendi	1287/1870 Rize	İsmail Ağa	Mahkeme Aza Mülazimi	Tuzcuzâde
73	Ethem Efendi	1287/1870 Rize	Süleyman Ağa	-----	-----
74	İbrahim Ethem Efendi	1287/1870 Rize	İlyas Fevzi Efendi	Gümrük Müdürü	Hurdoloşzâde
75	Mehmet İzzet Bey	1288/1871 Rize	Mahmut Paşa	Asker	Tuzcuzâde

76	Ahmet Behcet Efendi	1288/1871 Rize	Mustafa Haşim Efendi	-----	-----
77	Ali Şevket Efendi	1288/1871 Rize	Hacı Hüseyin Sabri Efendi	Sandık Emini	-----
78	Mahmut Celalettin Efendi	1288/1871 Rize	Salih Efendi	Nüfus Memuru	Kakvanizâde
79	Mehmet Sadettin Efendi	1288/1871 Rize	Mehmet Bahri Efendi	Ulema	Kırcızâde
80	Hasan Efendi	1288/1871 Rize	İbrahim Ağa	-----	-----
81	Hasan Haklı Efendi	1288/1871 Rize	Abdülhalim Efendi	İcra Memuru	Fekvanzâde
82	İsmail Haklı Efendi	1288/1871 Rize	Reşit Ağa	Kıdemli Yüzbaşı	-----
83	Mehmet Emrullah Efendi	1289/1872 Rize	Hasan Efendi	Tüccar	-----
84	İsmail Haklı Efendi	1289/1872 Rize	İlyas Fevzi Efendi	Gümrük Müdürü	Hurduluşzâde
85	Mustafa Efendi	1289/1872 Rize	Mahmut Kaptan	Kaptan	-----
86	Ömer Emrullah Efendi	1289/1872 Rize	Hasan Efendi	-----	-----
87	Mehmet Sadık Efendi	1290/1873 Rize	Ali Ağa	Esnaf	-----
88	Mehmet Kamil Efendi	1290/1873 Rize	Hurşit Efendi	-----	-----

89	Muhsin Rüştü Efendi	1293/1876 Rize	Şevki Ahmet Ağa	Esnaf	-----
90	Hasan Efendi	1293/1876 Rize	Süleyman Ağa	-----	Matuzâde
91	Ahmet Sabri Efendi	1294/1877 Rize	Abdür-rauf Efendi	Mahkeme Üyesi	-----
92	Mesut Şerafettin Efendi	1295/1878 Rize	Osman Efendi	-----	-----
93	Hasan Hüsnü Efendi	1295/1878 Rize	Hacı Mustafa Efendi	-----	-----
94	Mustafa Hulusi Efendi	1295/1878 Rize	Salih Necati Efendi	-----	Efendizâde
95	Hakkı Sıdkı Efendi	1296/1878 Rize	Hacı Eyyüp Efendi	Öğretmen	-----
96	Şaban Hilmi Efendi	1296/1878 Rize	Mehmet Dursun Efendi	Tüccar	-----
97	Mehmet Kazım Efendi	1297/1879 Rize	Ahmet Remzi Efendi	İlmiyeli	-----
98	Ahmet Cevdet Efendi	1297/1879 Rize	Hafız Ömer Efendi	Hafız	Güvelioğlu
99	Süleyman Efendi	1297/1879 Rize	Osman Efendi	Müstahdem	Kukvanizâde
100	Ahmet Bedrettin Efendi	1298/1880 Rize	Şakir Agâh	Öğretmen	-----
101	Hüseyin Hüsnü Efendi	1298/1880 Rize	Hacı Mehmet Efendi	-----	-----

102	Süleyman Sırrı Efendi	1298/1880 Rize	Ömer Efendi	Saray Hizmetlisi	-----
103	Ali Ziya Efendi	1299/1881 Rize	Hamit Hamdi Efendi	Yazıcı	Kadızâde
104	Hasan Efendi	1299/1881 Rize	Halil Ağa	-----	Körhasanoğlu
105	Mehmet Kamil Efendi	1299/1881 Rize	Recep Ağa	Telgraf Çavuşu	-----
106	Ali Galip Efendi	1300/1882 Rize	Ali Efendi	-----	-----
107	Mustafa Asım Efendi	1300/1882 Rize	Abdülhamit Efendi	-----	-----
108	Osman Nuri Efendi	1303/1885 Rize	Mustafa Efendi	-----	Çelebizâde
109	Mehmet Talat Efendi	1303/1885 Rize	Mustafa Fahir Efendi	Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuru	-----
110	Mehmet Şevket Efendi	1303/1885 Rize	Mahmut Efendi	-----	Taknakçizâde
111	Mustafa Seyfettin Efendi	1303/1885 Rize	Şakir Efendi	Naib	-----
112	Ali Kemal Efendi	1304/1886 Rize	Nuri Efendi	Kıdemli Yüzbaşı	-----
113	İsmail Hakkı Efendi	1305/1887 Rize	Hüseyin Efendi	Gümrük Bekçisi	-----

114	Osman Mesut Efendi	1305/1887 Rize	Bayram Ağa	----	----
115	Mahmut Celal Efendi	1309/1891 Rize	Hacı Muh-sin Efendi	----	----
116	Hamza Efendi	1310/1892 Rize	Hacı Şükrü Efendi	----	----
117	Ali Avni Efendi	1233/1817 Hemşin	Ahmet Efendi	Çiftçi	Kösezâde
118	Mehmet Hurşit Efendi	1243/1827 Hemşin	Musfata Ağa	----	----
119	Halil Sıtkı Efendi	1256/1840 Hemşin	Hacı Hurşit Efendi	Gümrük Memuru	Uztazâde
120	Hüseyin Hüsnü Efendi	1259/1843 Hemşin	Rüştü Ağa	Esnaf	Ferruhzâde
121	Yusuf Ziya Efendi	1262/1845 Hemşin	Hüseyin Efendi	Çiftçi	----
122	Abdurrahman Efendi	1264/1847 Hemşin	Mehmet Ağa	----	Murhzâde
123	İsmail Hakkı Efendi	1267/1850 Hemşin	İsmail Ağa	Çiftçi	----
124	Behlül Fazıl Efendi	1269/1852 Hemşin	Mustafa Ağa	Tüccar	Kösezâde
125	Ali Zühtü Efendi	1270/1853 Hemşin	Osman Efendi	Ulema Üyesi	----
126	Mehmet Raşit Efendi	1270/1853 Hemşin	Mustafa Efendi	----	----

127	Mehmet Ali Efendi	1271/1854 Hemşin	Osman Ağa	-----	Kalyoncuzâde
128	Mehmet Remzi Efendi	1271/1855 Hemşin	Yusuf Ağa	-----	-----
129	Mehmet Vehbi Efendi	1274/1858 Hemşin	Ali Rıza Efendi	Tüccar	Timurcizâde
130	Cafer Tayyar Efendi	1276/1859 Hemşin	Hasan Yahuzâ Ağa	-----	-----
131	Musa Rıza Efendi	1278/1861 Hemşin	Mehmet Ağa	-----	Küçükahmetzâde
132	Mehmet Nazif Efendi	1281/1864 Hemşin	Mustafa Efendi	-----	Topçuzâde
133	Ali Galip Efendi	1283/1866 Hemşin	Ahmet Nedim Efendi	İdare Meclisi Üyesi	Dericizâde
134	Şakir Rıfat Nuri Efendi	1285/1868 Hemşin	Halit Efendi	Başkâtibi	-----
135	Ali Necati Efendi	1285/1868 Hemşin	Hurşit Efendi	-----	-----
136	Ahmet Lütfi Efendi	1285/1868 Hemşin	Ali Efendi	-----	-----
137	Mehmet Cermal Efendi	1285/1868 Hemşin	Halil Sıtkı Efendi	Kaymakam	Ustazâde
138	Mehmet Bedrettin Efendi	1286/1869 Hemşin	Hacı Ali Efendi	-----	Topçuzâde
139	Mehmet Behzat Efendi	1287/1870 Hemşin	Hacı Hüseyin Hüsnü Efendi	-----	-----

140	Mesut Sa- dettin Efendi	1288/1871 Hemşin	Yunus Ağa	-----	Berberoğlu
141	Ahmet Tev- fik Efendi	1289/1872 Hemşin	Hüseyin Avni Efendi	Tüccar	Kobalızâde
142	Osman Remzi Efen- di	1289/1872 Hemşin	İdris Efendi	-----	Mehmetoğlu
143	Ali Rıza Efendi	1289/1872 Hemşin	Hasan Hüs- nü Efendi	İdare Mec- lisi Üyesi	Kolzâde
144	Hasan Hami Efendi	1290/1873 Hemşin	Hoca İbra- him Efendi	Cami Ho- cası	Alemdaroğlu
145	Ahmet Ha- yati Efendi	1296/1878 Hemşin	Osman Ağa	Kasap	İslamoğlu
146	Hüseyin Fevzi Efendi	1296/1878 Hemeşin	Mahmut Ağa	Çiftçi	Mahmutoğlu
147	Mehmet Hurşit Paşa	1250/1834 Atina/Pazar	İbrahim Efendi	-----	Muratzâde
148	Mehmet Şevki Efendi	1256/1840 Atina/Pazar	Osman Efendi	-----	-----
149	İbrahim Hil- mi Efendi	1265/1848 Atina/Pazar	Ahmet Ağa	-----	Gülalizâde
150	İbrahim Ne- cati Efendi	1265/1848 Atina/Pazar	Mustafa Efendi	-----	Yasemenzâde
151	Mehmet Faik Efendi	1269/1852 Atina/Pazar	Osman Ağa	Nahiye Müdürü	-----
152	Ömer Lütfi Efendi	1272/1855 Atina/Pazar	Muhsin Ağa	-----	Cancazâde

153	Mustafa Hilmi Efendi	1273/1856 Atina/Pazar	İbrahim Efendi	Kaptan	Yanıkzâde
154	Mehmet Nuri Efendi	1273/1856 Atina/Pazar	İlyas Efendi	-----	-----
155	Salih Sıtkı Efendi	1275/1858 Atina/Pazar	Mehmet Efendi	-----	-----
156	Mikdat Enver Efendi	1275/1858 Atina/Pazar	Osman Efendi	Esnaf	-----
157	Mehmet Fevzi Efendi	1280/1863 Atina/Pazar	Hasan Muhtittin Efendi	Mahkeme Üyesi	-----
158	Mehmet Ragıp Efendi	1280/1863 Atina/Pazar	Nuri Efendi	-----	Patzâde
159	Mehmet Şevket Efendi	1282/1865 Atina/Pazar	İbrahim Efendi	-----	-----
160	İbrahim Efendi	1285/1869 Atina/Pazar	Ali Efendi	Cami Hocası	-----
161	Osman Zeki Efendi	1285/1868 Atina/Pazar	Süleyman Ağa	-----	-----
162	Sadettin Efendi	1287/1870 Atina/Pazar	Ali Raif Efendi	Gümrük Müdürü	-----
163	İsmail Hakkı Efendi	1288/1871 Atina/Pazar	Mustafa Reşit Efendi	Kaymakam	Paşazâde
164	Ali Faik Efendi	1290/1873 Atina/Pazar	Osman Efendi	İdare Meclisi Üyesi	-----
165	Mustafa Efendi	1292/1875 Atina/Pazar	Hacı Ömer Efendi	-----	-----

166	Ahmet Nabi Efendi	1298/1880 Atina/Pazar	İbrahim Et- hem Efendi	Banka Müd. Tüccar	-----
167	Ethem Şevki Efendi	1305/1887 Atina/Pazar	-----	-----	-----
168	İbrahim Efendi	1255/1839 Mapavri/Ça- yeli	Yusuf Efen- di	-----	-----
169	İbrahim Efendi	1260/1844 Mapavri/Ça- yeli	Raşit Ağa	-----	Bayraktar
170	Yusuf Ziya Efendi	1261/1845 Mapavri/Ça- yeli	Mehmet Efendi	Esnaf	-----
171	Osman Nuri Efendi	1265/1848 Mapavri/Ça- yeli	Mehmet Emin Efendi	-----	-----
172	Hasan Hüs- nü Efendi	1270/1853 Mapavri/Ça- yeli	Ahmet Efendi	-----	Yazıcızâde
173	Seyfullah Efendi	1273/1857 Mapavri/Ça- yeli	Abdülaziz Ağa	Sarayda Kapıcıbaşı	-----
174	Hüseyin Rüştü Efen- di	1278/1862 Mapavri/Ça- yeli	Abdülaziz Ağa	-----	-----
175	Mehmet İslam Efendi	1288/1872 Mapavri/Ça- yeli	Mustafa Efendi	-----	Hocazâde
176	Mustafa Fazlı Efendi	1290/1873 Mapavri/Ça- yeli	Ali Hilmi Efendi	Posta Me- muru	-----
177	Hüseyin Sabri Efendi	1291/1874 Mapavri/Ça- yeli	Mustafa Efendi	-----	-----
178	Hasan Feh- mi Efendi	1291/1874 Mapavri/Ça- yeli	Ömer Lütfi Efendi	Müderris	-----

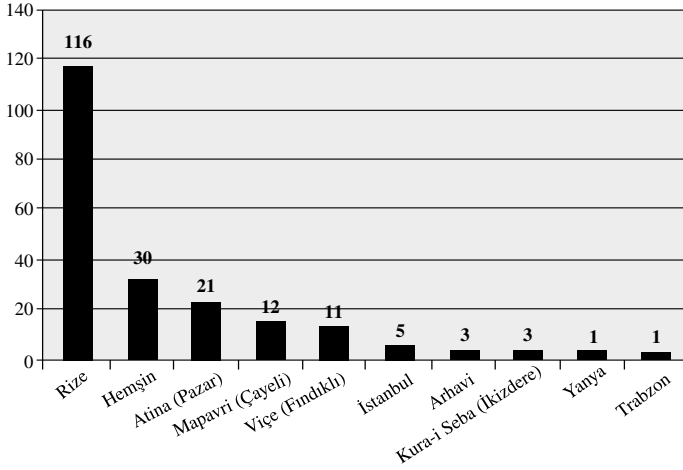
179	Mehmet Nuri Efendi	1292/1875 Mapavri/Çayeli	Mahmut Efendi	-----	-----
180	Osman Zihni Efendi	1268/1851 Kura-i Seba İkizdere	Mehmet Efendi	-----	Tiraz
181	Mehmet Murat Efendi	1280/1863 Kura-i Seba İkizdere	Mehmet Ali Efendi	-----	-----
182	Osman Ağa	1301/1883 Kura-i Seba İkizdere	Süleyman Ağa	Tellal	Eyüpoğlu
183	Mehmet Hamdi Bey	1254/1838 Arahavi	Arslan Bey	-----	Şahinbeyzâde
184	Osman Sabri Efendi	1268/1852 Arhavi	Ahmet Remzi Efendi	Tüccar	Çakalömerefendizâde
185	Osman Nuri Efendi	1268/1852 Arhavi	Mustafa Efendi	-----	Çeçkilizâde
186	Yakup Sabri Erfendi	1238/1822 Viçe/Fındıklı	Mehmet Efendi	-----	-----
187	Hasan Rıza Efendi	1246/1830 Viçe/Fındıklı	Mehmet Ağa	-----	Kavasizâde
188	Mehmet Emin Efendi	1253/1837 Viçe/Fındıklı	Mahmut Ağa	-----	Satırizâde
189	Mehmet Şevki Efendi	1255/1840 Viçe/Fındıklı	Ali Ağa	-----	Behlülizâde
190	Ali Rıza Bey	1258/1842 Viçe/Fındıklı	Hurşit Bey	-----	-----
191	Mehmet Bahri Bey	1260/1844 Viçe/Fındıklı	Hasan Ziya Efendi	-----	Alizâde

192	Mehmet Ali Rıza Efendi	1267/1850 Viçe/Fındıklı	Hasan Bey	-----	Cürdanzâde
193	Abdülvahit Bey	1268/1851 Viçe/Fındıklı	Mehmet Hamdi Bey	Kaymakam	-----
194	Arslan Ali Bey	1281/1864 Viçe/Fındıklı	Haçı Mehmet Hamdi Bey	Kaymakam	Şahinbeyzâde
195	Ahmet Asaf Efendi	1293/1876 Viçe/Fındıklı	Mustafa İzzet Efendi	Kâtip	-----
196	Ali Rıza Paşa	1320/1902 Viçe/Fındıklı	Mehmet Efendi	-----	-----
197	İbrahim Efendi	1246/1830 İstanbul	Şerif Ali Efendi	-----	Sofi
198	Ahmet Hikmet Bey	1254/1838 İstanbul	Mehmet Şakir Ağa	Mutasarrıf	-----
199	Mustafa Agâh Efendi	1267/1851 İstanbul	Mehmet Tahir Efendi	Kaymakam	-----
200	Hüseyin Cemal Efendi	1289/1872 İstanbul	Raşit Efendi	Bahriye Yüzbaşı	-----
201	Mehmet Cemal Efendi	1294/1877 İstanbul	Süleyman Efendi	Kereste Tüccarı	Sükyaszâde
202	Mehmet Servet Bey	1300/1882 Yanya	Yunus Vehbi Efendi	Kazasker	-----
203	Ahmet Muharrem Efendi	1294/1877 Trabzon	İbrahim Efendi	-----	-----

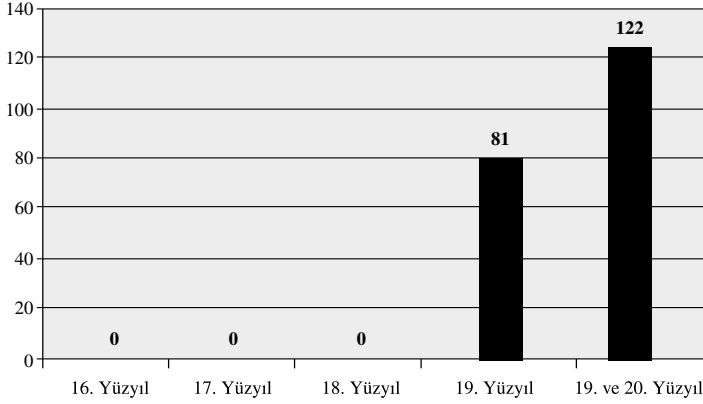
Tablo-1'den de anlaşıldığı üzere Sicill-i Ahvâl Defterlerinde Rize'den 116, Hemşin'den 30, Atina (Pazar)'dan 21, Mapavri (Çayeli)'den 12, Viçe

(Fındıklı)'dan 11, İstanbul'dan 5, Arhavi'den 3, Kura-i Seba (İkizdere)'dan 3, Yanya'dan ve Trabzon'dan birer kişi olmak üzere toplamda 203 memur tespit edilmiştir. Bu verilere göre memurların %61'i Rize merkez ilçeli, %14'ü Hemşinli, %10'u Atina (Pazar)'lı, %5'i Mapavri (Çayeli)'li, %5'i Viçe (Fındıklı)'li ve %2'si Kura-i Seba (İkizdere)'lidir. İstanbul, Arhavi, Yanya ve Trabzon doğumlu memurlar Rize merkez doğumlu olanlar içinde değerlendirilmiştir. Tespit edilen memurların ilçelere göre dağılımı aşağıdaki şekilde gösterildiği gibi olmuştur. Bkz. Şekil-2.

Şekil-2: *Tespit Edilen Memurların İlçelere Göre Dağılımı.*

Kaynaklarda tespit edilen Rizeli şahsiyetlerin tamamı 19. yüzyılda doğmuştur. Ancak bazı memurlar 20. yüzyılın başlarına kadar görev icra ettikleri için her iki yüzyılda da yaşadıkları anlaşılmıştır. Bu gerekçe ile şekil-3'te her iki yüzyıl bir arada ifadelendirilmiştir. Rize doğumlu memurların tamamı 19. ve 20. yüzyıllarda kümelenmesinin sebebi Sicill-i Ahvâl Defterlerinin 1879 yılından itibaren oluşturulmaya başlanmasıdır. Bu durum daha fazla Rizeli şahsiyetin Osmanlı bürokrasisinde istihdam edildiği ancak kaynaklara giremediği ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Bkz. Şekil-3.

Şekil-3: Tespit Edilen Memurların Yaşadığı Yüzyıllara Göre Dağılımı.

2.2. Rizeli Memurların Meslek, Maaş, Madalya, Nişan, Ceza, Eğitim ve Lisan Bilgileri

2.2.1. Memurların Görev Yerleri ve Görev Alanları

Rizeli memurlarda da görüldüğü üzere Osmanlı Devleti'nde memurlar ya mülazemet (stajyer) ya da muvazzaf (kadrolu/asaleten) yolu ile memuriyet hayatlarına başlamakta idiler. İncelenen 203 Rizeli memurdan 86'si stajyerlik denen deneyim kazanma sürecini tamamlamasının ardından göreve başlamıştır. 117 memurun ise göreve başlama biçimi belirtilmemiştir. Göreve mülazemetle başlayan memurların mülazemet süresi 2 ile 5 ay arasında değişmektedir. Bu 117 memurun göreve başlama biçimleri hakkında bilgi verilmese de bunların içinde pekçoklarının muvazzaf (kadrolu) olarak işe başladıkları kuvvetle muhtemeldir. İncelediğimiz Sicill-i Ahvâl Defterlerinde bu farklılıkların sebepleri hakkında bilgi bulmak mümkün olmamıştır. Salim Efendi, Abdülhamit Efendi, Mehmet Akif Efendi, Dursun Sabri Efendi, Süleyman Sıtkı Efendi ve Mehmet Beşir Efendi stajyerlik vazifesini yerine getirdikten sonra devletin çeşitli birimlerinde memur olarak göreve başlayan Rizeli memurlardan bazılarıdır.

Memurların göreve başlama yaşlarının 13 ile 54 yaş aralığında olduğu görülmektedir. 13 yaşında göreve başlayan Osman Ağa en küçük

yaşta göreve başlayan memurdur⁵¹. 54 yaşında göreve başlayan Ali Avni Efendi ise göreve başlayan en yaşlı memur durumundadır⁵².

Memurların göreve başlama yerlerine baktığımızda 87 memurun ilk görev yerinin Rize olduğu görülmektedir. Geriye kalan 116 memurun ise Osmanlı Devleti'nin farklı coğrafi bölgelerde yer alan vilayet, sancak, kaza ve nahiyelerde göreve başladıkları anlaşılmaktadır. Rizeli memurlar ağırlıklı olarak doğum yerleri olan Rize ve ilçelerinde çalışmakla birlikte Trabzon, Erzurum, Kastamonu, Sinop, Yemen, Ordu, Kayseri, Yanya, Vidin, Trablusgarp, Tuna, Kozican, Gerze, Bayburt, İnebolu, Bolaman, Gerze, Nazilli, Eynos, Gümüşhane, Torul, Midilli, Eruh, İpsala, Maçın, Aziziye, Dedeğaç, El Bab, Dimetoka, Dekne, Batum, Mahmudi, Edirne, Cidde, Karataş, Bolu, Ünkapı, Ahtabolu, İçel, Fatsa, Of, Gediz, Gerece, Ünye, Dinbas, Koçin, Seferihisar, Şarköy, Drama, Suriye, Lefke, Hamidiye, Lalıbolu, Mıstrata, Balukale, Bayezit, Aydın, Balıkesir, Puvatya, Pirlepe, Ulukuş, Nivas, Keyfi, Samsun, Mudurnu, Tiebolu, Feslege, Çeşme, Galata, Mustafapaşa, Tolcu, İzmit, Siyade, Alaçam, Galata, Niğde, Üsküdar, Karağaç, Sivas, Divaniye, Van, Sarışaban, Kırceali, Ayıntab, Kereze, Bulgaristan, Varna, Beyoğlu, Trablusşam, Kuzkaya, Karakilise, Kadirli, Elazığ, Diyarbakır, Konya, Küdüs ve Divriği gibi Rize'ye oldukça uzak yönetim birimlerinin değişik kademelerinde de memur olarak görev yapmışlardır.

Memurlar görev yaptıkları birimlerde uzun süre çalıştıkları gibi kısa süre içinde görevlerinden kendi isteği üzerine, birimin lağv edilmesi, başka devletler tarafından şehrin işgal edilmesiyle veya maaşın yetersizliği gibi çeşitli sebeplerle görev yerleri değişen memurlar olmuştur. Ayrıca yeni görev yerleri belirleninceye kadar açıkta kalan memurlar da vardır. Osman Azmi Efendi⁵³ ve Mehmet Murat Efendi⁵⁴ kendi istekleri üzerine görevden ayrılan memurlardandır. Hasan Efendi maaşını yetersiz bulduğu

⁵¹ BOA. DH. SAİD. 82/393.

⁵² BOA. DH. SAİD. 71/271.

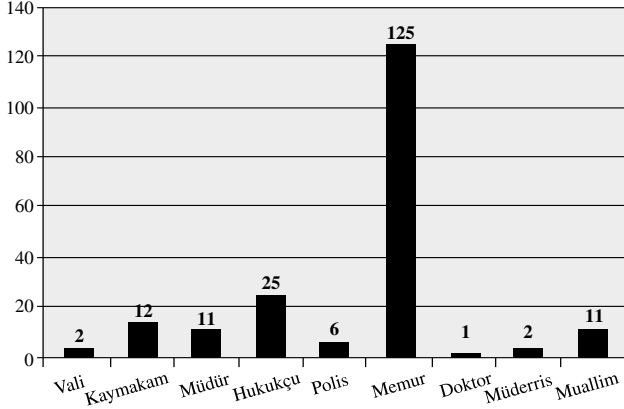
⁵³ BOA. DH. SAİD. 14/417.

⁵⁴ BOA. DH. SAİD. 47/105.

için⁵⁵ Halil Sıtkı Efendi⁵⁶ ve Hüseyin Hüsnü Efendi⁵⁷ görev yaptıkları muhiti beğenmedikleri için İsmail Hakkı Efendi⁵⁸ ve Mehmet Şevki Efendi⁵⁹ aldıkları maaşı yetersiz buldukları için Abdülhamit Efendi⁶⁰, Sabit Sabri Efendi⁶¹ ve Hüseyin Fevzi Efendi⁶² görev yerlerinin lağv edilmesi dolayısıyla Mehmet İzzet Efendi⁶³, Ömer Rüştü Efendi⁶⁴ ve Mehmet Ragıp Efendi⁶⁵ ise görev yaptıkları şehrin işgal edilmesi üzerine görev yerleri değişen memurlardandır.

Memurların görev yaptığı kurumlar incelendiğinde yönetim (vali, mutasarrıf, kaymakam ve müdür), adalet, askeriye, emniyet, eğitim, sağlık, haberleşme, borçlar idaresi, vergi dairesi, gümrük idaresi ve ziraat bankası gibi farklı birimlerde hizmet verdikleri görülmektedir. Dikkat çeken hususlardan biri de pekçok devlet adamı sözkonusu birimlerde göreve başlayıp aynı birimlerde görevlerini icra etmişken bazı iş kollarına mensup memurların ise daha sonra başka birimlerde istihdam edilmeleridir. Bkz. Tablo-3 ve Şekil-4.

Şekil-4: *Tespit Edilen Memurların Meslek Tercihleri.*

⁵⁵ BOA. DH. SAİD. 117/37.

⁵⁶ BOA. DH. SAİD. 1/396.

⁵⁷ BOA. DH. SAİD. 153/137.

⁵⁸ BOA. DH. SAİD. 30/407.

⁵⁹ BOA. DH. SAİD. 20/27.

⁶⁰ BOA. DH. SAİD. 7/897.

⁶¹ BOA. DH. SAİD. 8/1029.

⁶² BOA. DH. SAİD. 67/415.

⁶³ BOA. DH. SAİD. 7/611.

⁶⁴ BOA. DH. SAİD. 2/880.

⁶⁵ BOA. DH. SAİD. 8/257.

2.2.2. Memurların Maaş Durumları

Osmanlı Devleti'nde 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı'ndan önce kamuda hizmet yapan memurların büyük çoğunluğuna maaş verilmezdi. Maaşın yerine uygulanan tımar sistemi memurlara maaş yerine geçmek üzere tahsis edilen bir kaynak idi. Memur, devletin belirlediği hizmetinin karşılığı olarak, o mali kaynaktan hazineye gitmesi gereken kısmı, maaşına karşılık olarak alırdı. Böylece memurlar, hem asli görevini yerine getirirler hem de kendilerine tahsis edilmiş olan vergilerin tahsilini yaparlardı. Ancak bu sistemin olumsuz yanları da vardı. Tayinler yıllık olarak yapılmaktaydı ve memurlar ancak görev sürelerince bu gelir kaynaklarına sahip olabiliyorlardı. Ayrıca bazı yerlerin de geliri az idi. Valiler ve diğer memurlar gelirini arttırmak için halka baskı yapabiliyorlardı. Bu durum ise doğal olarak halkı rahatsız etmekteydi. Tüm bu sorunların önüne geçilebilmek için tahsilata dayalı hizmet sistemi yerine Tanzimat'la beraber maaş sistemi getirildi. Böylece “aynılık”ten, “nakdilik”e geçilerek, devlet memurlarına belirli miktarlarda maaş bağlandı⁶⁶.

Rizeli memurların hizmet bedeli olarak icraat, ücret, yevmiye, aidat ve maaş aldıkları görülmektedir. Rizeli memurlar ilk olarak düşük maaşla göreve başlamalarına rağmen maaşları zaman içinde artmıştır. 20 kuruşla İstanbul Bidayet Mahkemesi İkinci Hukuk Dairesi'nde göreve başlayan Atina (Pazar) doğumlu Sadettin Efendi⁶⁷ en düşük maaşla göreve başlayan memur olurken 5000 kuruş maaşla Cidde Valiliği görevinde bulunan yine Atina (Pazar) doğumlu Mehmet Hurşit Paşa en yüksek maaşla görevini icra eden memur olmuştur⁶⁸. Diğer memurların maaş durumlarına bakıldığında ise standart bir maaşın bulunmadığı gözlenmiştir.

2.2.3. Memurların Rütbe, Madalya ve Nişan Durumları

2.2.3.1. Rütbeler

Rütbe, devlet memurları ile halktan bazı kimselere verilen paye ve ünvanlar için kullanılan bir tabirdir. Derece anlamını ifade eder. Osmanlı

⁶⁶ Özdemir, *Osmanlı Devleti'nde Bürokrasi*, s. 126-127. Ayrıca Bkz. Eryılmaz, *Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme*, s. 164-165.

⁶⁷ BOA. DH. SAİD. 70/435.

⁶⁸ BOA. DH. SAİD. 81/35.

Devleti'nde rütbe, ilk dönemlerde yeniçerilere verilirdi. Daha sonraları ise mülkiye sınıfına, Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde de ulemaya verilmeye başlanmıştır. Vezaret, mir-i miranlık, kapucubaşılık ve hâcelik tabirleri 1832 yılından önce kullanılan rütbe çeşitleriydi⁶⁹. Memuriyetteki standart bir sınıflamaya göre düzenlenmesi ise ilk olarak 18. yüzyılda Rusya'da Büyük Petro tarafından gerçekleştirilmiştir. Osmanlı Devleti'nde ise bu düzenleme 19. yüzyılın ilk çeyreğinde II. Mahmut Dönemi'yle beraber modernleştirilmeye başlanan bürokratik kadrolar için yapılan gerekli düzenlemeler neticesinde olmuştur⁷⁰. 1834 yılında yapılan düzenleme ile ûlâ, sânf, sâlis ve râbia olarak dört sınıf rütbeleri kabul edilmiştir. Böylece her memuriyetin hangi rütbeyle ait olduğu belirlenmiştir⁷¹. Böylelikle Tanzimat Devri'nde devlet memurları aşağıda belirtildiği gibi yukardan aşağıya sınıflandırılmıştır⁷².

Tablo-2: *Mülkiye, Askeriye ve İlmiye Sınıfı Rütbeleri.*

Mülkiye Sınıfı	Askeriye Sınıfı	İlmiye Sınıfı
Sadrizam	Serasker	Şeyhülislâm
Rütbe-i ûlâ Sınıf-1 Evveli	Müşir-Vezir	Sadr-ı Rumeli
Rütbe-i ûlâ Sınıf-1 Sânisî	Ferik	Sadr-ı Anadolu
Rütbe-i Sâni Sınıf-1 Evveli	Mirmiran	İstanbul Pâyesi
Rütbe-i Sâni Sınıf-1 Sânisî	Mirlivâ	Haremeyn Mollası
Rütbe-i Sâlis Sınıf-1 Evveli	Miralay	Bilâd-ı Erbaa Mollası Pâyesi
Rütbe-i Sâlis Sınıf-1 Sânisî	Kaymakam	Mahrec Mollası Pâyesi
Rütbe-i Râbi	Binbaşî	İstanbul Müderrislik Pâyesi
Divân-ı Hümâyun Hacegânî	-----	-----

⁶⁹ Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, s. 68.

⁷⁰ İlber Ortaylı, *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, Timaş Yayınları, İstanbul 2014, s. 39-65.

⁷¹ Akyıldız, *Osmanlı Merkez Teşkilatında Reform*, Eren Yayınları, İstanbul 1993, s. 38-39.

⁷² Mehmet Seyitdanhoğlu, *Tanzimat Devrinde Meclis-i Vâlâ (1838-1868)*, TTK Yayınları, Ankara 1999, s. 87-88.

Bu düzenleme ile Osmanlı klasik döneminde en önemli rütbelerden olan hâcegân-ı divan-ı hümayûn rütbesi kademenin en altında yer aldı ve bundan sonraki süreçte eski itibarına hiç ulaşamadı. Bu düzenlemenin reformize edilmesinin ana sebebi klasik rütbe ve meratib sisteminin yeterli gelmemesi, yeni tabir ve terimlere ihtiyaç duyulmasıdır. Bir diğer husus ise eski düzenleme ile devletin erken dönemlerden itibaren şeyhülislam ve sadrazamın rütbe, derece ve itibarının birbirine eş tutulmasıdır. 1836 teşrifat düzenlemesi ile askerî sınıfın başı olmak hasebiyle serasker de eklenmek suretiyle üçü aynı seviyeye getirildi. 1838 yılında yapılan yeni düzenleme ile bu defa memuriyetteki teşrifat ele alınmıştır. Rütbe sahiplerinin takacakları nişanlar ve merasimlerde giyecekleri elbiselerin şekli belirlenmiştir. Bu düzenleme ile Rumeli ve Anadolu sadaretiyle feriklik ve rütbe-i ûlâ'da aynı seviyeye getirilmiştir. Askerî rütbe olan mir-i miranlık terk edilerek teşrifattan çıkarılmıştır. Devlet yönetiminde yapılan yeniliklerin bir sonucu olarak dâhiliye, hariciye ve maliye nezaretinin kurulması üzerine önceleri rütbe-i ûlâ'da bulunan kişiler paşalık ünvanını almışlardır. Paşalık, bu dönemde askerî bir rütbe olmaktan çıkarılarak kalemiye sınıfına tevcih edilmeye başlanmıştır. Paşalar aynı zamanda vezaret ve müşirlik rütbesine de haiz olmuşlardır. Bu değişikliklerle rütbe-i ûlâ'da memuriyet kalmadığı için rütbe-i sâniye sınıf-ı evvelinde bulunan memuriyetler bu rütbeye nakledilmiştir. Saniye sınıf-ı sâni ile rütbe-i sâlise sınıf-ı evvel mütemayizi, sınıf-ı sani altında birleştirilmiştir. Sâlise sınıf-ı sâlisi ile rütbe-i râbia'da bulunan memuriyetler ise rütbe-i sâliseye nakledilmiştir. 1846 yılında yapılan yeni düzenleme ile de sadaret müsteşarlığı ile mehdi-i ulyâ-yı saltanat kethüdâlığına mahsus olmak üzere daha önce kaldırılmış olan rütbe-i bâlâ yeniden ihdas edilmiştir. Böylelikle rütbe-i bâlâ pâye olarak hiç kimseye verilmeyecekti. Yani şahsa değil, bu iki memuriyete atanacak kişilere söz konusu makamlarda buldukları süre için tevcih edilecekti. Bu rütbe daha sonraları diğer memuriyetler için de uygun görülmüştür. Bu düzenlemeden kısa bir süre sonra da yapılan değişikliklerle rütbe-i ûlâ sınıf-ı sânisinin altında fakat rütbe-i sâniye sınıf-ı evvelinin üzerinde olmak üzere rütbe-i sâniye sınıf-ı evvel mütemâyizi adlı kategori yeniden teşkil edilmiştir. Bu çerçevede memurlara verilen rütbe ve madalyalar teşrifat kurulunca değerlendirilerek bu konuda düzenlemeler yapılmıştır⁷³.

⁷³ Akyıldız, *Osmanlı Merkez Teşkilatında Reform*, Eren Yayınları, İstanbul 1993, s. 38-46. Ayrıca Bkz. Özger, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Yozgatlı Devlet Adamları*, s. 66-67.

Çalışmamızın dayanak noktasını oluşturan Sicill-i Ahvâl Defterlerinden Rizeli memurların almış oldukları rütbeleri de takip etmek mümkün olmaktadır. Bu bağlamda askeriye, ilmiye ve kalemiye dairelerinde istihdam edilen pek çok Rizeli memurun (belli başlı nedenlerden dolayı) bir kısmın sadece rütbeleri yükseltilmiş, bir kısmı ise hem rütbe hem de nişan ya da madalya ile ödüllendirilmiştir. Mehmet Salih Efendi⁷⁴ 5. rütbeye, İlyas Fevzi Efendi⁷⁵, İsmail Hakkı Efendi⁷⁶ ve Ali Avni Efendi⁷⁷ 4. rütbeye yükseltilen Rizeli memurlardandır.

2.2.3.2. Madalyalar

Şahısların madalya ve nişanla ödüllendirilmeleri geleneği eskiçağlara kadar dayanmaktadır. Madalya ve nişan tevcihi Avrupa kültürünün bir ürünüdür. Eski Yunan ve Romalıların madeni paraya madalya da dediği bilinmektedir. Daha sonraları madalya bir tür kıymetli takı aracı olmuştur. Paradan farklı bir nitelik kazanmıştır. Madalya sadece Batı'da değil, İslam dünyasında da kullanılan bir başarı armağanı olarak ön plana çıkmıştır. Bu yüzden Osmanlılarda çok geç kullanılmaya başlanmıştır. Üstün hizmet gösteren vatandaşlara veya devlete yararı dokunan yabancılara verilenler, önemli bir olayın unutulmaması amacıyla çıkarılanlar, yardım yapan kişi ya da kuruluşlara verilenler ve kişilerin veya kuruluşların imal ettirip dağıttıkları veya para karşılığında sattıkları özel madalyalar çıkarılmıştır⁷⁸. İlk Osmanlı madalyası nişandan önce 1730-1731 yıllarında hazırlanmıştır. Bu madalyayı 1755 yılında altından yapılmış olan Sikke-i Cedîd Madalyası, 1801 yılında altın ve gümüş olarak hazırlanan Vakai-i Mısıriyye Madalyası, 1824-1825 yıllarından hazırlanan Kilâl-i Osmânî, 1831-1832 yılında altın ve gümüş olarak hazırlanan İşkodra Madalyası (Câmi-i Nusretiye) ve 1837 yılında gümüşten üretilen Hâdimü'l Haremeynü's Şerîfeyn Beyzî madalyaları takip etmiştir⁷⁹. Bu madalyalar ilgili kişiler için belli

⁷⁴ BOA. DH. SAİD. 129/325.

⁷⁵ BOA. DH. SAİD. 63/219.

⁷⁶ BOA. DH. SAİD. 52/493.

⁷⁷ BOA. DH. SAİD. 71/271.

⁷⁸ Metin Erüreten, *Osmanlı Madalyaları ve Nişanları*, Kansı Matbaası, İstanbul 2001, s. 14.

⁷⁹ Özger, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Yozgatlı Devlet Adamları*, s. 62. Ayrıca Bkz. Gündüz, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Kayserili Müslim ve Gayrimüslim Memurların Aldıkları Madalya, Rütbe ve Nişanlar (1879-1909)", s. 127-128.

sayılarda yaptırılarak muhattabını açıklayan beratlarıyla birlikte verilirdi⁸⁰. Madalyaları nişanlardan ayıran en önemli fark ise görünüm olarak nişanlardan daha küçük ve iki taraflı olarak yapılmasıydı. Bu madalyaların ön yüzüne genellikle olayı vurgulayan rölyefler veya Osmanlı arması bazen de hükümdarın tuğrası konulmuştur. Arka yüzleri ise verilen kişinin adının yazılacağı ince bir şerit ile olayın açıklanacağı yazılar için ayrılmıştır⁸¹.

Rizeli memurların almış oldukları madalya türlerinin içeriği aşağıda sıralandırılmıştır.

2.2.3.2.1. Liyakat Madalyası

Liyakat madalyası, sadakat ve kahramanlık gösterenlerin bu iyi hareketlerini takdir etmek ve emsallerini buna teşvik etmek amacıyla II. Abdülhamit Dönemi'nde 1890 yılında uygulamaya geçirilmiştir. Altın ve gümüş olarak iki ayrı madenden yapılmıştır. Altından üretilenler 2 dirhem 6 kırat ağırlığında ve 25 mm. çapındadır. Ön yüzünde padişahın tuğrasıyla Osmanlı arması, arka yüzünde “liyakat madalyası”, sadakat ve şecaat gösterenlere mahsus yazı bulunmaktadır. Savaş madalyalarında kırmızı kurdelenin üzerine çifte kılıç ve 1913 tarihli bir plaka eklenmiştir. Gümüşten yapılanlar ise 2 dirhem, 2 kırat ve 25 mm. çapındadır. Bu madalya Osmanlı Devleti'nde amme hizmetinde bağlılık, üstün hizmet ve kahramanlık gösterenlere verilmiştir. Bu madalyanın devlete faydası dokunan yabancılara da verildiği bilinmektedir⁸².

Rizeli devlet memurlarından Mustafa Şevki Efendi H. 19 Recep 1324/M. 8 Eylül 1906 tarihinde gümüş liyakat madalyası almıştır⁸³. Yine R. 10 Nisan 1319/M. 23 Nisan 1903 tarihinde Mehmet Bedrettin Efendi⁸⁴, H. 29 Recep 1323/M. 29 Eylül 1905 tarihinde Hasan Hami Efendi ve H. 22 Cemazeyilevvel 1324/M. 14 Temmuz 1906 tarihinde Mehmet Cemal Efendi⁸⁵ gümüş liyakat madalyasına layık görülmüşlerdir⁸⁶. H. 13 Şaban

⁸⁰ Gündüz, “Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Kayserili Müslim ve Gayrimüslim Memurların Aldıkları Madalya, Rütbe ve Nişanlar (1879-1909)”, s. 128.

⁸¹ T. Nejat Eralp, “Osmanlılarda Nişan ve Madalya”, *Türkler Ansiklopedisi*, C. XIII, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 683-686.

⁸² Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, s. 367.

⁸³ BOA. DH. SAİD. 81/399.

⁸⁴ BOA. DH. SAİD. 113/247.

⁸⁵ BOA. DH. SAİD. 136/251.

⁸⁶ BOA. DH. SAİD. 176/53.

1309/M. 13 Mart 1892 tarihinde Mehmet Ali Rıza Efendi ise gümüş imtiyaz madalyasına layık görülen Rizeli memurlardandır⁸⁷.

2.2.3.2.2. Yunan Muharebe Madalyası

1453 yılında Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u Bizans İmparatorluğu'ndan almasından sonra Bizans İmparatorluğu idaresinde olan milletler Osmanlı egemenliği altına girmişti. Bunlardan biri de Rumlardı. Rumların 1821 yılına gelinceye kadar Osmanlılara karşı irili ufaklı isyan girişimleri olmuştu. Ama bu girişimler başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Ancak 1789 Farnsız İhtilali'nin yaymış olduğu ulusalcı düşüncelerin yanında Rusların 18 ve 19. yüzyıllarda yürüttüğü geleneksel Panslavizm politikaları gereği Yunan halkına yönelttiği Osmanlı'ya karşı ayaklanma çabaları sonuç verdi ve Mora'da geniş destek buldu. 1821'de Osmanlı'ya karşı ayaklanan Yunanlılar 1829 yılında İngiltere, Fransa ve Rusya'nın Yunanistan lehine müdahale etmeleri neticesinde 1829 yılında imzalanan Edirne Antlaşması ile bağımsızlığını kazandı. Böylelikle Yunanlılar Osmanlı idaresi altında bağımsızlığını kazanan ilk millet oldu. Ancak 1829 yılından sonra da Girit başta olmak üzere Ege Bölgesi'nde yer alan birçok yeri egemenlikleri altına alma siyasetini sürdürdüler. İngiltere, Fransa ve Rusya'nın desteğiyle 1897'de Girit Ayaklanması'nı başlatılar. Bu olay Osmanlı-Yunan Savaşı'na neden oldu. Yunan Muharebe madalyası işte bu savaşa katılanlara ve savaşta gayreti görülenlere verilmek üzere II. Abdülhamit zamanında ihdas edilmiştir⁸⁸.

Rizeli devlet adamlarından Hüseyin Cemal Efendi H. 23 Zilkade 1314/M. 25 Nisan 1897 tarihinde⁸⁹, İshak Efendi H. 15 Rebiülevvel 1316/M. 3 Ağustos 1898 tarihinde⁹⁰ ve Mustafa Efendi de H. 27 Safer 1316/M. 16 Temmuz 1898 tarihinde Yunan Muharip Madalyası ile ödüllendirilmişlerdir⁹¹.

2.2.3.2.3. Hamidiye-Hicaz Demiryolu Madalyası

Mevcut şartlar gereği dünya siyasetinde etkili olabilmek, bunun yanında İslam birliği ideali ve hedeflerini gerçekleştirmek ve Hristiyan

⁸⁷ BOA. DH. SAİD. 10/457.

⁸⁸ Cemal Tukin, "Girit", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 14, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1996, s. 92.

⁸⁹ BOA. DH. SAİD. 73/157.

⁹⁰ BOA. DH. SAİD. 184/243.

⁹¹ BOA. DH. SAİD. 198/1.

Avrupa'nın saldırgan emperyalizmini durdurabilmek üzere Sultan II. Abdülhamit'in panislamist siyaseti doğrultusunda kutsal bölgelere ulaşımın sağlanması için Hicaz Demiryolu'nun inşaatına başlanmıştı. Hicaz Demiryolu Madalyası, bu yolun yapımında yararlılık gösterenlere verilmek üzere H. 16 Eylül 1318/M. 29 Eylül 1902 tarihli bir nizâmname ile çıkartılan madalyadır. Altın, gümüş ve nikel olmak üzere üç çeşidi bulunur. Yeşil kurdele ile göğsün sol tarafına takılırdı. Sahibinin ölmesi üzerine en büyük varis bu madalyayı takma hakkına sahipti⁹².

Rizeli memurlardan Hüseyin Cemal Efendi H. 23 Zilkade 1314/M. 25 Nisan 1897 tarihinde⁹³, Halil Sıtkı Efendi H. 28 Zilhicce 1319/M. 7 Nisan 1902 tarihinde⁹⁴, Mustafa Şevki Efendi H. 29 Rebiülahir 1322/M. 13 Temmuz 1904 tarihinde⁹⁵, İsmail Hakkı Efendi H. 5 Recep 1320/M. 15 Eylül 1904 tarihinde Hamidiye Hicaz Taburyolu/Demiryolu madalyası verilen memurlardandır⁹⁶.

2.2.3.2.4. Tahlisiye Madalyası

Tahlis, halâs etmek, kurtarmak manasına gelmektedir. Tahlisiye de kurtarmayla alakalı bir durumu ifade etmektedir. Tahlisiye madalyasına cankurtaran madalyası da denilmektedir. Genellikle belli bir hadisenin, bir savaşın, tamirin, açılışın hatırasına çıkarılan madalyalardır. Sultan Abdülmecit (1839-1861) Dönemi'nde çıkarılmıştır. Madalyanın ilk defa 1859 yılında çıkarıldığı ifade edilse de bu tarihten birkaç yıl önce ihdas edildiğine yönelik de bilgiler mevcuttur. Bu madalya II. Abdülhamit (1876-1909) Devri'nde yaygınlık kazanmıştır. Hatta 16 Kasım 1892 yılında bu madalyanın bir de nizâmname yayımlanmıştır. Bu nizâmname ile madalyanın ne için ve kimlere verileceği, kaç çeşidi bulunduğu ve hangi madenden imal edileceği ifade edilmiştir⁹⁷.

⁹² Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, s. 812.

⁹³ BOA. DH. SAİD. 73/157.

⁹⁴ BOA. DH. SAİD. 1/396.

⁹⁵ BOA. DH. SAİD. 81/399.

⁹⁶ BOA. DH. SAİD. 52/493.

⁹⁷ Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, s. 374. Ayrıca Bkz. Gündüz, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Kayserili Müslim ve Gayrimüslim Memurların Aldıkları Madalya, Rütbe ve Nişanlar (1879-1909)", s. 129.

Rizeli devlet adamlarından Muharrem Fevzi Efendi'ye H. 3 Zilhicce 1314/M. 15 Mayıs 1897 tarihinde gösterdiği bir yararlılıktan dolayı tahlisiye madalyası takdim edilmiştir⁹⁸.

2.2.3.3. Nişanlar

Nişan, devlet tarafından hizmet mükâfatı olarak muhtelif derecelerde verilen ve göğse takılan alâmetin adıdır. Memurlara takdim edilen ödüller içinde en çok rastlanana nişanlardır⁹⁹. Nişanın, birden beşe kadar derece ve rütbeleri mevcuttu ve nişan kayd-ı hayat şartıyla tevcih edilmiştir. Nişan devletin varlığı, birliği, bütünlüğü ve gelişiminde üstün gayret, hizmet ve özveri ile çalışarak, kişisel başarıya ulaşan ve bu başarısı ile toplumu üst düzeyde etkileyen kişilere verilen nesnel bir sembol olarak da tanımlanabilir. Türk dünyası ve daha sonra ortacağda Batı dünyası tarafından kullanılmıştır. Osmanlı Devleti'nde ilk nişan, III. Selim tarafından Abukır'da Fransız donanmasını yakan İngiliz Amiral Nelson'a verilmiştir. Nelson'a hediye edilen kıymetli taşlarla etrafı çevrilen süslü çelenk, ilk nişan olarak kabul edilmiştir¹⁰⁰. Memuriyete mahsus olarak ilk nişan ise II. Mahmut Dönemi'nde 1832 yılında ihdas edildiği kabul edilmektedir¹⁰¹.

Tanzimat Dönemi'nde memurlara ve yabancılara verilen nişanların belli bir nizam ve dereceleri mevcuttu. Ancak memur olmayan gayrimüslim vatandaşlara verilen nişanlarla ilgili belirsizlikler bulunuyordu. Bu belirsizliklerin ortadan kaldırılmasına yönelike yeni düzenlemelere gidilmiş ve gayrimüslimlere verilecek madalyalar da derecelendirilmiştir. Bu duruma uygun bir şekilde yeni nişanlar hazırlanmıştır. Diğer taraftan hak etmedikleri halde bazı memurlara nişan tevcih edilmesi hazineye ek yük getireceği gerekçesiyle yeni çıkarılan rütbe ve nişan nizâmânâmesi ile zorunlu olmadıkça kimseye nişan verilmemesi eğer verilecekse iltimas yoluyla değil de liyakat esaslarına göre verilmesi kararlaştırılmıştır. Yine

⁹⁸ BOA. DH. SAİD. 103/191.

⁹⁹ Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, s. 694.

¹⁰⁰ Eralp, "Osmanlılarda Nişan ve Madalya", s. 683. Ayrıca Bkz. Yunus Özger, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Bazı Yahudi Memurların Sosyo-Kültürel Durumları", *Uluslararası Sosyal Araştırmaları Dergisi*, C. 4, S. 16, Kış 2011, s. 396.

¹⁰¹ Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, s. 694.

aynı nizâmname ile nişan ve rütbe verilmesi padişahın onayına bağlı hale getirilmiştir¹⁰².

2.2.3.3.1. Mecidiye Nişanı (Mecidî Nişanı)

Mecidî nişanı, 1851 yılında Osmanlı Sultanı Abdülmecit tarafından çıkarılmıştır ve en çok rastlanan nişan türlerinden biridir. Halk arasında Mecidiye Nişanı olarak da anılmıştır. Beş dereceli olarak tesis edilmiş olan nişanların birinci ve ikinci dereceli olanları şemselidir. Şemse; çap olarak nişandan daha büyük, göğsün sol tarafında, iğneli bir klipsle elbise üstüne takılan parçadır. Kılıçlı olanları da vardır. Kılıçlı olanları bir tür kahramanlık nişanı olup başarılı olan Türk ve yabancı askerlere verilmiştir. Nişanın ortasında kırmızı mine bordürlü, altın göbek parçası altına dıştan çapraz olarak konulmuş iki kılıç bulunmaktadır. Kırmızı mine bordür üzerinde hâmiyet, gayret ve sadakat kelimeleri ile nişan basım tarihi yer almaktadır. Ortadaki hafif bombeli altın bölümde ise padişahın tuğrası bulunur. Layık olan kişiye kayd-ı hayat şartıyla verilen nişanın her rütbesinin âdeti belirlenmiştir. Bu dönemde birinci rütbesinden 50, ikinci rütbesinden 150, üçüncü rütbesinden 800, dördüncü rütbesinden 3.000 ve beşinci rütbesinden 6.000 olmak üzere toplamda 10.000 adet basılmıştır. Bu nişan, devletin ileriki devirlerinde de geliştirilerek vermeye devam etmiştir¹⁰³.

Rizeli devlet memurları arasında mecidî nişanıyla ödüllendirilen memur sayısı 14'tür. Mehmet Ali Rıza Efendi'ye H. 6 Cemazeyilahir 1300/M. 14 Nisan 1883 tarihinde dördüncü rütbeden¹⁰⁴, Salim Efendi'ye H. 22 Recep 1307/M. 14 Mart 1890 tarihinde dördüncü rütbeden¹⁰⁵, Ali Rıza Bey'e H. 17 Cemazeyilahir 1309/M. 18 Ocak 1892 tarihinde dördüncü rütbeden¹⁰⁶, Mehmet Sabri Efendi'ye H. 16 Zilhicce 1316/M. 28 Nisan 1899 tarihinde üçüncü rütbeden¹⁰⁷, Cafer Sırrı Efendi'ye H. 19

¹⁰² Özger, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Yozgatlı Devlet Adamları*, s. 72-73.

¹⁰³ Eralp, "Osmanlılarda Nişan ve Madalya", s. 684. Ayrıca Bkz. Edhem Eldem, *İftihar ve İmtiyaz Osmanlı Nişan ve Madalyalar Tarihi*, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Yayınları, İstanbul 2004, s. 176-77.

¹⁰⁴ BOA. DH. SAİD. 10/457.

¹⁰⁵ BOA. DH. SAİD. 3/644.

¹⁰⁶ BOA. DH. SAİD. 10/893.

¹⁰⁷ BOA. DH. SAİD. 48/59.

Şaban 1308/M. 30 Mart 1891 tarihinde dördüncü rütbeden¹⁰⁸, Hüseyin Cemal Efendi'ye H. 29 Cemazeyilahir 1321/M. 22 Eylül 1903 tarihinde dördüncü rütbeden¹⁰⁹, Mehmet Servet Bey'e H. 23 Recep 1321/M. 15 Ekim 1903 tarihinde üçüncü rütbeden¹¹⁰, Mustafa Şevki Efendi'ye H. 3 Cemazeyilevvel 1324/M. 25 Haziran 1906 tarihinde dördüncü rütbeden¹¹¹, Mahmut Celaleddin Efendi'ye H. 10 Ramazan 1324/M. 28 Ekim 1906 tarihinde dördüncü rütbeden mecidî nişanı verilmiştir¹¹². Yine aynı şekilde İsmail Hakkı Efendi H. 8 Cemazeyilevvel 1318/M. 3 Eylül 1900 tarihinde dördüncü rütbeden¹¹³, Ali Avni Efendi H. 25 Ramazan 1888/M. 4 Mayıs 1891 tarihinde üçüncü rütbeden¹¹⁴, Hasan Hami Efendi H. 3 Şevval 1320/M. 3 Ocak 1920 tarihinde dördüncü rütbeden¹¹⁵, Mehmet Hurşit Paşa H. 28 Safer 1308/M. 13 Ekim 1890 tarihinde üçüncü rütbeden¹¹⁶ ve Mehmet Şevket Efendi H. 11 Zilhicce 1307/M. 29 Temmuz 1890 tarihinde dördüncü rütbeden mecidî nişanıyla ödüllendirilen memurlardır¹¹⁷.

2.2.3.3.2. Osmanlı Nişanı (Nişân-ı Âli Osmanî)

Osmanlı nişanı Sultan Abdülaziz Dönemi'nde çıkarılmaya başlanmıştır. Osmanlı Devleti'nde çıkarılan en önemli nişanlardan olup dört dereceli olarak düzenlenmiştir. Birinci ve ikinci derecelerinde şemse verilmiştir. Araları motiflerle doldurulmuş uçlarında küçük birer kürecik bulunan yedi kollu yıldız şeklinde tasarlanmıştır. Nişan üzerinde kollarda ve bordürde yeşil, göbekte kırmızı mine kullanılmıştır. Kırmızı mine üzerine “*el müstenid'ü bi't-tevfikât el rabbâniye, melik-i devlet-i Osmaniye Abdülaziz Han*” yazısı bulunmaktadır. Berat olarak isimlendirilen bir belge ile beraber takdim edilmiştir. Berat adı verilen belgede, dönemin padişahının tuğrası, nişanı alanın adı, görevi, rütbesi ve nişanın verilme sebebi açıklanmıştır¹¹⁸.

¹⁰⁸ BOA. DH. SAİD. 55/283.

¹⁰⁹ BOA. DH. SAİD. 73/157.

¹¹⁰ BOA. DH. SAİD. 171/183.

¹¹¹ BOA. DH. SAİD. 81/399.

¹¹² BOA. DH. SAİD. 96/279.

¹¹³ BOA. DH. SAİD. 52/493.

¹¹⁴ BOA. DH. SAİD. 71/271.

¹¹⁵ BOA. DH. SAİD. 135/367.

¹¹⁶ BOA. DH. SAİD. 81/35.

¹¹⁷ BOA. DH. SAİD. 85/411.

¹¹⁸ Eralp, “Osmanlılarda Nişan ve Madalya”, s. 684.

Rizeli devlet memurları arasında gösterdikleri gayret, çabadan ve yararlı işlerden dolayı Cafer Sırrı Efendi H. 12 Safer 1311/M. 16 Ağustos 1890 tarihinde ikinci rütbeden¹¹⁹, Mehmet Ali Rıza Efendi H. 9 Rebiülevvel 1309/M. 13 Ekim 1891 tarihinde üçüncü rütbeden¹²⁰, Hasan Hami Efendi H. 9 Şaban 1323/M. 9 Ekim 1905 tarihinde dördüncü rütbeden¹²¹, Mehmet Sabri Efendi H. 3 Rebiülahir 1324/M. 27 Mayıs 1906 tarihinde üçüncü rütbeden¹²² ve Hüseyin Cemal Efendi H. 27 Recep 1325/M. 5 Eylül 1907 tarihinde Osmanlı nişanı ile ödüllendirilmişlerdir¹²³.

2.2.4. Memurların Cezaî Durumları

Klasik Osmanlı bürokrasisinde olduğu gibi Tanzimat ve daha sonraki süreçlerde devlet memurları icra ettikleri gayretli işlerden dolayı ödüllendirildiler, suça bulaştıkları takdirde cezalandırıldılar. Tanzimat'la başlayan kanunlaştıma hareketleri neticesinde memurların istihdam edilme şekli ve biçiminin yanında işledikleri suç ve alacakları cezalarla ilgili yeni düzenlemeler getirildi. Memurlarla alakalı kanun ve nizâm-nâmeler yayınlandı.

Memurlarla ilgili gerekli yasal düzenlemelerin ilki 3 Mayıs 1840 tarihinde yayımlanan ceza kanunudur. Bu kanunnâme on üç fasıl ve bir hâtimden ibarettir. Kamuda istihdam edilen personelin vazifeleri dolayısıyla işlenebilecek suçları ve yargılama biçimini düzenlemeye yöneliktir. Bu kanunlarla rüşvet, irtikab, can ve mala karşı yapılacak saldırılar engellenmeye çalışılmıştır. Rüşvet ve rüşvet karşılığı sayılan hediyelerin alınması, benzer suçları işleyenlerin devlet memuriyetinden çıkarılması ve hatta üç seneye kadar kürek cezasına çarptırılacağı hükümleri yer alıyordu. Tanzimat Dönemi'nin ikinci ceza kânunnâmesi ise 1851 yılında yayımlanan *Kânun-ı Cedîd*'dir. Üç fasıldan oluşan kânunnâmede öncekine oranla büyük bir değişiklik görülmez. Tanzimat Dönemi'nin en önemli ceza kanunu Ahmet Cevdet Paşa'nın da yer aldığı bir heyette hazırlatılan 1858 tarihli Ceza Kânunnâme-i Hümayunu'dur. Bu kanun

¹¹⁹ BOA. DH. SAİD. 55/283.

¹²⁰ BOA. Dh. SAİD. 10/457.

¹²¹ BOA. DH. SAİD. 135/367.

¹²² BOA. DH. SAİD. 48/59.

¹²³ BOA. DH. SAİD. 73/157.

1911 ve 1914 yıllarında bazı değişikliklere uğramakla birlikte Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar yürürlükte kalmıştır¹²⁴. Devlet memurlarının yargılanmasıyla ilgili ilk önemli nizamnâme ise 23 Mayıs 1871 tarihinde çıkartılan Me'mûrîn Muhâkemesine Dâir Nizâmname'dir¹²⁵. İlgili nizâmnamenin üç, dört, beş, altı ve yedinci maddelerinde memurların suçta bulaştıkları durumlarda izlenecek yolun yansıra yapılacak soruşturma ve kovuşturmanın nasıl yapılacağına dair ayrıntılı bilgiler vardır.

Hal tercümelerinde memurların işledikleri herhangi bir suçtan dolayı mahkemeye alınıp alınmadığı, alındılar ise mahkemenin nasıl sonuçlandığına dair bilgiler de bulunmaktadır. İncelenen Rizeli devlet memurlarından bazılarının görev süreleri zarfında çeşitli suçlar veya suçlamalarla karşı karşıya kaldıkları görülmüştür. Rüşvet, görevi kötüye kullanma, hakaret ve zimmete para geçirme memurlara isnat edilen suçlardan belli başlılarıdır. Ancak burada dikkat çekici unsurlardan birisi bu soruşturmanın neticesinde memurların isnat edilen tüm suçlardan aklanmış olmalarıdır.

Rizeli memurlardan altısına isnat edilen çeşitli suçlamalar olmuştur. Bu memurlardan biri Abdülhamit Efendi'dir. Kendisine isnat edilen suçlama Karadere Nahiyesi vergi kâtabi görevindeyken buradaki hükümet konağında bir kadınla yasak aşk yaşadığına yönelik dedikodunun mahallede yayılmasıdır. Bu gelişme üzerine konu mahkemeye intikal etmiş ve hemen görevinden azl edilmiştir. Abdülhamit Efendi mahkeme heyeti tarafından yapılan tahkikat ve yargılama neticesinde bu duruma şahitlik edecek kimselerin bulunmaması ve olayın bir dedikodudan ibaret olduğunun anlaşılması üzerine ilgili kanununun 197. maddesi gereğince beraatine karar verilerek memuriyete iade edilmiştir. Sonraki süreçte ise başka bir birimde görevlendirilmiştir¹²⁶.

Suç işlediği isnat edilen kişilerden bir diğeri ise Mehmet Beşir Efendi'dir. Kendisi ceza hâkimidir. Yargılanma gerekçesi ise Ali Ağa adlı şahıstan 75 kuruş rüşvet aldığına yönelik iddiadır. Mehmet Beşir Efendi

¹²⁴ Mehmet Âkif Aydın, "Ceza", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 7, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1993, s. 482.

¹²⁵ Özger, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Yozgatlı Devlet Adamları*, s. 72-73.

¹²⁶ BOA. DH. SAİD. 8/523.

ilgili birimlerce görevinden uzaklaştırıldıktan sonra yapılan yargılama neticesinde sehven yapılan bir hatadan dolayı konunun yanlış anlaşıldığına kanaat getirilmiş ve mahkemece beraatine karar verilmiştir. Akabinde de başka bir yönetim birimine hâkim olarak ataması yapılmıştır¹²⁷.

Suç isnat edilen diğer memur da Cafer Sırrı Efendi'dir. Üçüncü sınıf komiseri olan Cafer Sırrı Bey, Trabzon'da görev yaptığı dönemde Trabzon İskender Paşa Mahallesi'nde ikamet eden Güler adında bir hanımın evinin yakınlarındaki bir duvara yazı yazması üzerine merkezden verilen bir emir üzerine olay yerine intikal etmesi ve yazıyı yazan hanımın evine zorla girmek suretiyle onu darp etmesi üzerine görevinden azl edilmiştir. Ancak yapılan yargılama neticesinde beraat etmiştir. Yargılandığı davadan beraat etmesine rağmen ikinci polis komiseri olarak Afrika kıtasında yer alan Trablusgarp'a sürülmüştür¹²⁸.

Soruşturma geçirip mahkemede yargılanan memurlardan biri de Ahmet Behcet Efendi'dir. Kendisi mutasarrıf yani sancak yöneticisidir. İki konuda mahkeme huzuruna çıkarılmıştır. Konulardan biri; bir kadının evinde gayri ahlaki münasebet için bulunmasıdır. Bundan dolayı görevinden uzaklaştırılarak mahkemede yargılanmıştır. Yargılanma sürecinde şahısların bu durumu inkâr etmesi neticesinde serbest kalmış ve görevine iade edilmiştir. Bir diğer konu ise bir gece bir kadınla alkol alması ve uygunsuz tavırlarda bulunmasıdır. Mahkeme sürecinde kadının ifadesi alınmadan vefat etmesi üzerine dava düşmüş ve Ahmet Behcet Bey görevine iade edilmiştir¹²⁹.

Amasya Sancağı Köprülü Kaymakamlığı görevindeyken Ali Galip Efendi'ye isnat edilen suçlamalar ise şunlardır: Hacı Bekir adında bir şahısla tartışmalarının ardından bu şahsı üç gün boyunca tutuklatması, bu süreçte onu tehdit etmesi, tütün idaresini zarara uğratması, gayri meşru işlerde uğraşan birine vergi toplama görevi vermesi, belediye meclisine baskı yaparak bazı kararları iptal ettirmesi ve halktan topladığı vergilerden belli oranını zimmetine geçirmesidir. Yargılamanın ne şekilde sonuçlandırıldığı konusunda bilgiye ulaşılamamıştır¹³⁰.

¹²⁷ BOA. DH. SAİD. 26/137.

¹²⁸ BAO. DH. SAİD. 55/283.

¹²⁹ BOA. DH. SAİD. 75/423.

¹³⁰ BOA. DH. SAİD. 96/235.

Mahkemede yargılanan Rizeli memurlardan sonuncusu Seyfullah Efendi'dir. Kendisi kâtiptir ve rüşvet aldığı iddiasıyla soruşturma geçirmiş ve kendisine bu süreçte işten el çektirilmiştir. Ancak yargılama neticesinde görevinden alınmasını gerektirecek herhangi bir suç unsuruna rastlanmamıştır. Bu süreçte alamadığı tüm maaşlar kendisine iade edilmiştir¹³¹.

2.2.5. Memurların Eğitim Durumları

Bir toplumun yükselebilmesinin veya bir toplumun geri kalmasının o toplumun uyguladığı eğitim-öğretim sistemiyle ilgisi bulunmaktadır. Müfredattaki eğitim sistemi toplumun yükselmesine katkı sağladığı gibi o toplumun geri kalmasına da sebep olabilmektedir. Türk-İslam medeniyetinin meydana gelmesinde ve Osmanlı Devleti'nin yükselmesinde mevcut eğitim müesseselerinin büyük payı bulunmaktadır. Bursa Medresesi, İstanbul'daki Fatih ve Süleymaniye Medreseleri bu eğitim kurumlarına örnek olarak gösterilebilir¹³².

Klasik Osmanlı eğitim sistemi içinde bu medreselerin yanında eğitim-öğretim faaliyetlerini yürüten devletin bir diğer eğitim birimi de Enderun Mektebi idi. Bu mektepte devşirme usulu ile toplanan çok yetenekli çocuklar eğitim görmektedir. Bu çocuklar askerî ve mülkî mevkiler için eğitilirdi¹³³.

1699 Karlofça ve 1718 Pasarofça Barış Antlaşmaları ile Osmanlı Devleti'nin Avrupa devletleri karşısında birçok alanda geri kaldığı ortaya çıkmış, haklı olarak birçok alanda yenileşmeye ihtiyaç duyulmuştu. Ancak medrese ve ulemeden karşı tavır gelmiş hatta bunlar yenileşmeye karşı direnme gayretleri içine girmişlerdi¹³⁴. Dolayısıyla yenileşme döneminin başlangıcı dediğimiz 1773-1839 yılları aralığında eğitim alanındaki modernleşme çalışmaları, ulemanın etkisinin az olduğu yerlerden biri olan askerî mekteplerde kısıtlı da olsa uygulama alanı bulmuştu. Tanzimat bir başka tabirle "mektep" dönemi de denilen 1839-1918 yılları arasında eğitim-öğretim faaliyetleri eski yeni çatışmasının ekseninde sürdürüldü.

¹³¹ BOA. DH. SAİD. 39/47.

¹³² Bayram Kodaman, *Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1999, s. X-XI.

¹³³ Kodaman, *Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi*, s. X-XI.

¹³⁴ Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, s. 59-60.

Özellikle 1839-1876 yıl aralığı bu anlamda çelişkilerle doludur¹³⁵. 1839 yılından 1856 yılına kadar geçen süre içinde bazı yerlerde açılan rüştiyeler dışında eğitim faaliyetlerinde önemli gelişmeler olmadı. 1857 yılında kurulan Maarif-i Umumiye Nezareti bugünkü Milli Eğitim Bakanlığı'nın temelini oluşturdu. 1861 yılında eğitim sistemi düzenlenmeye çalışıldı. Bununla beraber eğitim kurumları sıbyan, ibtidâî, rüştiye, idâdî ve çeşitli fenlere ait mektepler şeklinde derecelendirildi¹³⁶. 1869 yılında Maarif-i Umumiye Nizâm-nâmesi yayınlandı. Bununla beraber 1876 yılında ilan edilen Kânûn-i Esasî ile yeni düzenlemelere gidildi¹³⁷. 1909-1918 yıl aralığında özellikle İttihat ve Terakki Cemiyeti mensupları eğitim işlerini yeniden ele alarak zamanın icaplarına göre yeni bir şekil vermeye çalıştılsa da Trablusgarp ve Balkan Savaşları bu düşüncelerin tamamının hayata geçirilmesini engelledi¹³⁸.

Osmanlı Devleti'nde klasik eğitim sisteminin ilkokul ayağını her köy ve mahallerde bulunan sıbyan mektepleri üstlenmekteydi. Bu mektepler medreseler gibi çoğu vakfa bağlı müesseselerdi. Bu özelliklerinden ötürü bunların dinî ve sosyal yönleri fazlaydı. Kurumların etkili olmasının sebeplerinden biri de vakfa bağlı olmalarından dolayı dönemin siyasî otoritesinin kontrolünden uzak olmalarıydı¹³⁹. Halk arasında bunlara mahalle mektebi veya sıbyan mektebi denilmekteydi. 5-6 yaşlarına gelen çocuklar burada eğitime başlardı. Mektepler genellikle camilere bitişik olarak yapılırdı. Burada çocuklara okuma yazmanın ve temel dinî bilgilerin öğretilmesi amaçlanırdı. Osmanlı'da sıbyan mekteplerinin programı Fatih Sultan Mehmet'ten başlamak üzere 1924 yılına kadar çeşitli değişiklik ve gelişme göstermiştir¹⁴⁰. II. Abdülhamit Dönemi'nde ise bu mekteplerin yerini ibtidâî mektepleri almıştır¹⁴¹. 3 Mart 1921 tarihinde yürürlüğe giren Tevhid-i Tedrisat Kânûnu ile bu mekteplerinin varlığına son verilmiştir¹⁴².

¹³⁵ Kodaman, *Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi*, s. XIII.

¹³⁶ Salih Özkan, *Türk Eğitim Tarihi*, Nobel Yayınları, Ankara 2010, s. 81-89.

¹³⁷ Halis, *Tanzimat Dönemi Eğitim Sistemi*, s. 65-66.

¹³⁸ Özkan, *Türk Eğitim Tarihi*, Nobel Yayınları, s. 95-98.

¹³⁹ Kodaman, *Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi*, s. X-XI.

¹⁴⁰ İsa Halis, *Tanzimat Dönemi Eğitim Sistemi*, Serhat Kitabevi, Konya 2005, s. 55-56.

¹⁴¹ Nebi Bozkurt, "Mektep", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 28, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2003, s. 323-327.

¹⁴² Zülfü Demirtaş, "Osmanlı'da Sıbyan Mektepleri ve İlköğretim Örgütlenmesi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, C. 17, S. 1, Elazığ 20017, s. 173.

Medreseler ise Osmanlı Devleti'nin çok yaygın ve devletin yıkılışına kadar faaliyet gösteren eğitim kurumlarından biri idi. Bu kurumlar 19. yüzyıla kadar toplumu ilmî ve fikrî yönden belirli seviyede yönlendirmeyi başarabilen ve devletin zorlandığı yerde sistemin bir parçası olarak çözüm üreten bir kurumdu. Ancak bu kurumlar 18., 19. ve 20. yüzyıllarda girişilen ıslahat hareketlerinde kendini yenileyememiş dolayısıyla başlangıçtaki dinamizmini kaybederek hantal bir duruma gelmiştir. İttihatçılar, bu kurumun dönüşümüne yönelik olarak mektep tarzında yeni programlar hazırladıysalar da başarılı olamadılar. Netice itibariyle de bunlar 3 Mart 1924 tarihinde çıkartılan Tevhîd-i Tedrîsat Kânûnu ile Maarif Vekâleti'ne devredilmişlerdir. Bundan 13 gün sonra da bütün medreseler kapatılmıştır¹⁴³.

İbtidâiler, ilkokul düzeyinde eğitim veren okullardı. 1869 yılında yayımlanan Maârif-i Umumiye Nizâm-nâmesi ile bunların açılması planlanmıştır. Bu okullar, yeni yöntemlerle eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmüştür. Ancak sıbyan mekteplerinin yanında bu mekteplerin de devreye girmesiyle eski usullerle öğrenci yetiştiren sıbyan mektepleri ve yeni usullerle öğrenci yetiştirmeyi amaçlayan ibtidâîler ilköğretimi ikiye ayırmıştır. Eski yeni çatışmasını önlemek için sıbyan mekteplerinin kaldırılmasına yönelik girişimler olsa da bazı kimseler tarafından bu girişimler engellenmiştir. Daha sonra ise dinî eğitim ihmal edilmemesi şartıyla sıbyan mekteplerinde de yeni metot ve yöntemlerin uygulanması şartı ile uzlaştırıcı bir program belirlenmiştir¹⁴⁴.

Rüştiyeler, ilk yıllarında ilkokul üstü hazırlık okulu daha sonra ise ortaokul olarak hizmet vermiştir. Bunlar genel itibariyle 10 yaş ve üzeri çocukların kaydedildiği, iki yıl eğitim faaliyetlerin sürdürüldüğü ve sıbyan mekteplerinde okutulan derslerin biraz daha üzerinde derslerin okutulduğu kurumlardı¹⁴⁵. 1876 yılına kadar bu okullarda sadece Müslüman çocuklar okuyabilmiş, bu tarihten sonra ise tüm kesimler eğitim faaliyetlerini sürdürebilmişlerdir. Bu mekteplere rüştiye denmesinin sebebi ise öğrenciler bu okullarda reşit oluncaya kadar öğrenim görek

¹⁴³ Mehmet İpşirli, "Medrese", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 28, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2003, s. 327-333.

¹⁴⁴ Halis, *Tanzimat Dönemi Eğitim Sistemi*, s. 59-60.

¹⁴⁵ Akyıldız, *Osmanlı Merkez Teşkilatında Reform*, s. 235-236.

olgunlaşacak olmalarıydı. Bu okulların sayıları 1869 yılından itibaren çeşitli düzenlemeler yapılarak ülke genelinde arttırılmaya çalışılmıştır¹⁴⁶.

İdâdi tabiri Tanzimat Dönemi'nin ilk yıllarına kadar Batı tarzında açılan okullar için kullanılmıştır. Bu yüzden 1869 yılından önce pek çok okulun hazırlık sınıflarına idâdî denilmiştir¹⁴⁷. Lise ve dengi olarak açılan idâdîler, 1869 nizâm-nâmesiyle ilk defa tek başına ortaöğretimin bir kademesi olarak ele alınmıştır. Bu okulların vilayetlerde açılması ise 1875 yılında gerçekleşmiştir. İlk açılan idâdîler askerî mahiyette olup sivil idâdîlerin açılması ve taşrada yaygınlık kazanması 1876 yılından sonra mümkün olabilmıştır¹⁴⁸. 1908 yılından sonra kademeli olarak sultânî şekline dönüştürülmesi kararlaştırılmış ancak uygulamaya konulan yeni yapılanmada Trablusgarp, Balkan ve I. Dünya Savaşı gibi gelişmelerden dolayı başarı şansı bulamamıştır¹⁴⁹.

Tanzimat'la beraber başlayan eğitim kurumlarını yeniden yapılandırma sürecinde yukarıda ana hatlarıyla bahsedilen sıbyan, ibtidâî, rüştiye, idâdî ve darülfünun daha sonraları lise, yüksekokul ve üniversite şeklinde yapılandırılan eğitim kurumları Osmanlı Devleti'nin yetişmiş insan gücünü temin ve tedarik eden okullardı. Bu okullarda yetiştirilen memurların İstanbul başta olmak üzere ülkenin her bölgesinde en alt kademesinden en üst kademelerine kadar değerlendirildikleri görülmektedir. Bu memurlar önce mülazemet denen stajyer yolu ile ilgili birimlere alınırlar, tecrübe kazanmalarının ardından icra ettikleri görevlere devam ettirilirdi. Sicill-i Ahvâl kayıtlarında Rize doğumlu memurların eğitim durumlarıyla alakalı da ayrıntılı bilgiler verildiği görülmektedir.

Rizeli memurların eğitim durumlarına bakıldığında bunların genel olarak sıbyan, medrese, ibtidâî (ilkokul), rüştiye (ortaokul), idâdî (lise), ve mülkiye gibi farklı seviyelerdeki okulları tamamladıkları anlaşılmaktadır. 203 memurun 140'ı sıbyan, 1'i Sıbyan/İbtidâî, 42'si İbtidâî, 69'u medrese, 5'i Medrese/Rüştiye, 77'si Rüştiye ve 40'ı de idâdî mekteplerinde

¹⁴⁶ A. Zeki Memioğlu, "İmparatorluktan Cumhuriyet'e İlk Öğretimimiz", *A.Ü. Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 21, Erzurum 2003, s. 635-663.

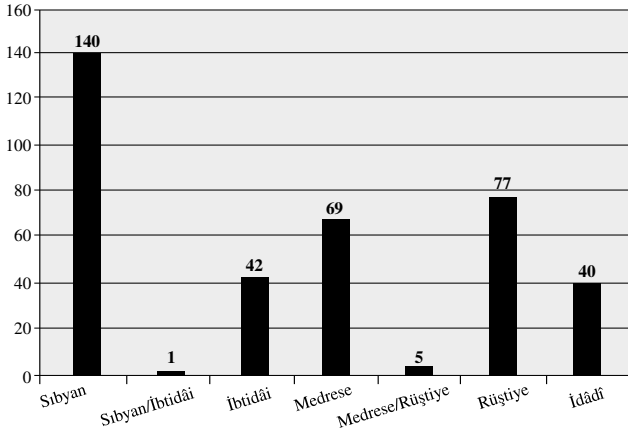
¹⁴⁷ Cemil Öztürk, "İdâdî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 21, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2000, s. 464-466.

¹⁴⁸ Halis, *Tanzimat Dönemi Eğitim Sistemi*, s. 71-74.

¹⁴⁹ Fatih Demirel, "II. Meşrutiyet'ten Sonra Osmanlı'da Orta Öğretim: Sultânîler", *Tarih İnceleme Dergisi*, C. 27, S. 2, 2012, s. 356.

eğitim almıştır. Memurlara sıbyan mekteplerinde *esasî İslamiyet olan mukaddemât-ı ulûm-ı diniye* olarak adı belirtilen temel İslam bilgileriyle alakalı dersler verilmiştir. Memurlar sonrasında ise medrese eğitime devam ederek burada Arapça'dan sarf, nahiv, avamil ve izhar derslerini, Farsça'da ise Şeyh Sadi-i Şirazi'nin Gülistan adlı eserini okumuşlardır. Bu derslerin beraberinde tarih, coğrafya, hesap gibi dersler tahsil edenler de olmuştur. Bkz. Tablo-3 ve Şekil-5.

Şekil-5: Memurların Eğitim Durumları.

2.2.6. Memurların Lisan Bilgileri

Memurların hâl tercümelerinin kayıtlı olduğu Sicill-i Ahvâl Defterlerinde memurların lisan bilgileriyle alakalı bilgiler de bulmak mümkündür. Sicill-i Ahvâl Kânûnnâme-i Umûmîyesi'nin 6. maddesinin 3. kısmında belirtildiği üzere memurlar hâl tercümelerini doldururken lisan bilgilerine dair doldurmak zorunda oldukları alanlar mevcuttu. Memurların bu alanlara hangi lisanları okuyup okumadıklarını, hangilerini yazabildiklerini, hangilerine ise aşına olduklarını yazmaları istenmekteydi¹⁵⁰. Bu çerçevede incelenen Rizeli memurların tamamına yakınının Türkçe okuryazar olduğu anlaşılmaktadır. Bazı memurların Türkçe bilip bilmediği hususu belirtilmemiştir. Bunun dışında 114 memurun yabancı dil bilgisinin verilmemesine karşılık 89 memurun lisan bilgileriyle ilgili bilgiler

¹⁵⁰ Mert, "Sicill-i Ahvâl Defterleri ve Buna Dair Yayınlanan Nizâm-nâmeler", s. 100.

bulunmamaktadır. Birden fazla dil bilen veya aşına olan memurlar da mevcuttur. Yabancı dil bilgisi verilen memurların durumları şöyledir; 79 memurun Arapça, 58 memurun Farsça, 23 memurun Fransızca, 7 memurun Ermenice, 5 memurun Lazca, 5 memurun Gürcüce, 2 memurun Rumca birer memurun Romanca, Boşnakça ve Bulgarca bildikleri veya belirtilen lisanlara aşına oldukları görülmektedir. Bkz. Tablo-3.

Tablo-3: *Rizeli Memurların Meslek, Madalya, Nişan, Eğitim ve Lisan Bilgileri.*

Sıra	Memurun Adı	İlk Öğrenim	Orta Öğrenim	Yüksek Öğrenim	Meslek, Madalya ve Nişan Bilgileri	Lisan Bilgileri
1	Memiş Rüştü Efendi	-----	Medrese	-----	Başkâtip	-----
2	Hüseyin Sabri Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Sandık Emini	Arapça ve Farsça
3	Osman Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Yüzbaşı Vergi Memurur	Gürcüce, Rusça ve Boşnakça
4	Mehmet İzzet Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Sandık Emini Gümrük Memurur	Arapça, Farsça ve Romanyaca
5	Ali Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Mahkeme Kâtibi	Arapça ve Farsça
6	Süleyman Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Mahkeme Kâtibi	-----
7	Hasan Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Başkâtip	Arapça ve Farsça
8	Osman Remzi Efendi	Sıbyan	Medrese	İdâfî	Nahiye Müdürtü	Arapça, Farsça ve Ermenice
9	Ömer Rüştü Egendi	Sıbyan	Medrese	-----	Naib Savcı	Arapça ve Farsça

10	Ali Rıza Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Naib Müderris	Arapça
11	Osman Azmi Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Naib Hâkim	Arapça ve Farsça
12	Mehmet Sadık Efendi	Sıbyan İbtidâî	Medrese	-----	Sandık Emini Muhasebe Memuru	Arapça ve Farsça
13	Mehmet Rahmi Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Naib, Hâkim	Arapça ve Farsça
14	Mehmet Salih Efendi	Sıbyan	-----	-----	Nüfus Memuru	Arapça
15	İlyas Fevzi Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Gümrük Memuru Başkâtip	Arapça ve Farsça
16	Emin Hilmi Efendi	Sıbyan	-----	-----	Kâtip	-----
17	Halim Hilmi Efendi	Sıbyan	-----	İdâdî	Vergi Kâtibi Gümrük Memuru	Arapça ve Farsça
18	Salim Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Nüfus Memuru Hat Öğretmeni	Arapça ve Farsça
19	Abdülhamit Efendi	Sıbyan	-----	İdâdî	Mecidî Nişanı	Arapça
20	Mustafa Nuri Efendi	Sıbyan	-----	-----	Vergi Kâtibi	-----
21	Mehmet Sabri Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Sandık Emini	Arapça ve Farsça
22	Mehmet Akif Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Mecidî Nişanı Osmanî Nişanı	-----
23	Sabit Sabri Efendi	Sıbyan	-----	İdâdî	Ambar Memuru	Arapça

24	Mustafa Efendi	Sıbyan	-----	İdâdî	Vergi Kâtibi	Arapça
25	Recep Hayri Efendi	Sıbyan	-----	-----	Gümrük Bekçisi Tütün Fabrikası Müdürü	Arapça
26	Hüseyin Fevzi Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Başkâtip Vergi Memuru	Arapça ve Farsça
27	Mehmet Ali Bey	Sıbyan	Medrese	-----	İcra Memuru	Farsça
28	Mehmet Asım Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Nahiye Müdürü	-----
29	Mehmet Şevki Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Muhasebe Memuru Meclis Üyesi	Arapça ve Farsça
30	Abdülhamit Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Vergi Memuru	Arapça
31	Ahmet Remzi Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Gümrük Müşaviri	Arapça ve Farsça
32	Mehmet Cemal Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Sandık Emini	Arapça ve Farsça
33	Ali Fevzi Efendi	Sıbyan	Medrese Rüştiye	-----	Gümrük Memuru	Arapça
34	Mahmut Hilmi Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Vergi Memuru	Arapça ve Farsça
35	Dursun Sabri Efendi	İbtidâî	-----	-----	Vergi Memuru	Arapça
36	Süleyman Sıtkı Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Vergi Memuru	Arapça ve Farsça
37	Mehmet Beşir Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Savcı	Arapça
38	Hüseyin Rıza Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Vergi Memuru	Arapça ve Farsça

39	Cafer Sırrı Efendi	İbtidâî	-----	İdâdî	Evrak Memuru Polis Komiseri Mecidî Nişanı Osmanî Nişanı	Arapça ve Farsça
40	Salih Efendi	Sıbyan	Medrese Rüştiye	-----	Öğretmen	Arapça
41	Ali Galip Efendi	Sıbyan	-----	-----	Gümrük Memuru	-----
42	Ahmet Remzi Efendi	Sıbyan	-----	-----	Mal Kâtibi	-----
43	Süleyman Vasıf Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Gümrük Memuru	Arapça ve Farsça
44	Mehmet Salih Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Vergi Kâtibi	Arapça ve Farsça
45	Mehmet Murat Efendi	İbtidâî	-----	-----	Tutanak Memuru Nahiye Müdürü	-----
46	Yakup Tevfik Efendi	Sıbyan	-----	-----	Naib Hâkim	-----
47	İbrahim Ethem Efendi	İbtidâî	-----	-----	Savcı Gümrük Memuru	Fransızca
48	Hasan Hüsnü Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Mal Kâtibi Gümrük Memuru	-----
49	İbrahim Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Öğretmen	Arapça

50	Mustafa Şevki Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Vergi Memuru Polis Baş Komiseri Müfettiş	Rumca
					Mecidî Nişanı Hamidiye-Hicaz Demiryolu Madalyası Gümüş Liyakat Madalyası	
51	Ali Rıza Efendi	İbtidâî	Medrese	-----	Vergi Memuru	Arapça
52	Şaban Şevki Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Kâtip	-----
53	Bahadır Efendi	Sıbyan	-----	-----	Kâtip	-----
54	Mehmet Rıfat Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Sandık Emni Gümrük Memuru	Arapça ve Farsça
55	Osman Zeki Efendi	Sıbyan	Medrese	İdâdî	Öğretmen	Arapça ve Farsça
56	Muharrem Fevzi Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Kâtip Evrak Memuru	Arapça
					Tahlisiye Madalyası	
57	Ömer Servet Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Mübaşir Ambar Memuru	-----
58	Ömer Lütfi Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Kâtip	Arapça ve Farsça
59	Abdulgaffur Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Vergi Kâtibi Mal Müdürü Yardımcısı	Arapça ve Farsça

60	Mehmet Ali Bey	İbtidâî	Rüştiye	-----	Mahkeme Azası	-----
61	Mahmut Celaleddin Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Nahiye Müdürü	Fransızca
62	Mehmet Muhsin Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Vergi Memuru	-----
63	Mehmet Ali Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Vergi Memuru	Arapça ve Farsça
64	Ahmet Nafi Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Vergi Memuru	Arapça ve Farsça
65	İshak Efendi	İbtidâî	-----	-----	Sahil Güvenlik Memuru Yunan Muharebe Madalyası	-----
66	Mehmet Sadık Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Gümrük Memuru Gümrük Raportörü	-----
67	Recep Ferit Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Bekçi Kâtip	-----
68	Hüsnü Efendi	İbtidâî	Rüştiye	-----	Gümrük Memuru	-----
69	Hasan Tahsin Efendi	Sıbyan	-----	İdâdî	Ziraat Bankası Memuru	Arapça
70	Osman Nuri Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Telgraf Memuru Polis Komiseri	-----
71	Ömer Vehbi Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Hizmetli Kâtip	Farsça
72	Süleyman Tevfik Efendi	-----	-----	-----	Vergi Müdürü	-----
73	Ethem Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Tahsil Memuru	-----

74	İbrahim Ethem Efendi	Sıbyan	Rüştiye	İdâdf	Öğretmen Kaymakam	Fransızca
75	Mehmet İzzet Bey	İbtidâf	Rüştiye	-----	Evrak Memuru	-----
76	Ahmet Behcet Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	İcra Memuru Hâkim	-----
77	Ali Şevket Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Evrak Memuru	-----
78	Mahmut Celalettin Efendi	Sıbyan	Rüştiye	İdâdf	Nahiye Müdürü Kaymakam	Fransızca
					Mecidf Nişanı	
79	Mehmet Sadettin Efendi	İbtidâf	Rüştiye	İdâdf	Savcı	-----
80	Hasan Efendi	Sıbyan	Rüştiye	İdâdf	İcra Memuru	-----
81	Hasan Hakkı Efendi	Sıbyan	Rüştiye	İdâdf	Vergi Memuru Sandık Emni	-----
82	İsmail Hakkı Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Telgraf Memuru	-----
83	Mehmet Emrullah Efendi	Sıbyan	Rüştiye	İdâdf	Vergi Kâtibi	-----
84	İsmail Hakkı Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Tahsilat Memuru Öğretmen	-----
					Mecidf Nişanı Şîr-ü Hür-şid Nişanı	
85	Mustafa Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Öğretmen	-----

86	Ömer Emrullah Efendi	İbtidâî	Rüştiye	-----	Vergi Memuru	-----
87	Mehmet Sadık Efendi	İbtidâî	Rüştiye	-----	Öğretmen	Arapça, Farsça, Fransızca ve Bulgarca
88	Mehmet Kamil Efendi	Sıbyan	Rüştiye Medrese	-----	Gümrük Memuru	-----
89	Muhsin Rüştü Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Haberleşme Memuru	Arapça ve Farsça
90	Hasan Efendi	Sıbyan	Rüştiye	İdâdî	Nahiye Müdürü	Arapça, Farsça, Fransızca ve Ermenice
91	Ahmet Sabri Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Telgraf ve Posta Memuru	-----
92	Mesut Şerafettin Efendi	-----	Rüştiye	İdâdî	Nahiye Müdürü	Fransızca
93	Hasan Hüsnü Efendi	Sıbyan	-----	-----	Gümrük Bekçisi	-----
94	Mustafa Hulusi Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Kâtip Öğretmen	-----
95	Hakkı Sıtkı Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Muhasebe Memuru	Arapça ve Farsça
96	Şaban Hilmi Efendi	İbtidâî	Rüştiye	İdâdî	Doktor	Fransızca
97	Mehmet Kazım Efendi	İbtidâî	Rüştiye	-----	Vergi Kâtibi Nüfus Memuru	Arapça, Farsça ve Fransızca

98	Ahmet Cevdet Efendi	Sıbyan	Rüştiye	İdâdî	Nahiye Müdürü Dernek Başkanı Siyasetçi	Arapça, Farsça, Fransızca ve Ermenice
99	Süleyman Efendi	İbtidâî	-----	-----	Vergi Memuru	-----
100	Ahmet Bedrettin Efendi	İbtidâî	Rüştiye	-----	Kâtip	-----
101	Hüseyin Hüsnü Efendi	İbtidâî	Rüştiye	-----	Evrak Memuru	-----
102	Süleyman Sırrı Efendi	İbtidâî	-----	-----	Ambar Memuru	-----
103	Ali Ziya Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Kâtip	Fransızca
104	Hasan Efendi	İbtidâî	-----	-----	Gümrük Memuru	-----
105	Mehmet Kamil Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Haberleşme Memuru	Fransızca
106	Ali Galip Efendi	İbtidâî	Rüştiye	-----	Banka Memuru	-----
107	Mustafa Asım Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Kayıt Memuru	Arapça ve Farsça
108	Osman Nuri Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Kâtip	Fransızca
109	Mehmet Talat Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Haberleşme Memuru	-----
110	Mehmet Şevket Efendi	İbtidâî	Rüştiye	-----	Vergi Memuru	-----
111	Mustafa Seyfettin Efendi	-----	Rüştiye	-----	Ziraat Bankası Memuru	-----
112	Ali Kemal Efendi	İbtidâî	Rüştiye	-----	Tahsilat Kâtibi	-----

113	İsmail Hakkı Efendi	Sıbyan	Rüştiye	----	Vergi Memuru	----
114	Osman Mesut Efendi	İbtidâî	Rüştiye	----	Evrak Kayıt Memuru	----
115	Mahmut Celal Efendi	İbtidâî	----	----	Banka Memuru	----
116	Hamza Efendi	Sıbyan	Rüştiye	----	Ambar Memuru	----
117	Ali Avni Efendi	Sıbyan	Medrese	----	Medrese Hocası Naib	Arapça ve Farsça
					İzmir Mecidî Nişanı	
118	Mehmet Hurşit Efendi	Sıbyan	----	----	Vergi Memuru	----
119	Halil Sıtkı Efendi	----	----	İdâdî	Nahiye Müdürü Kaymakam	Arapça
					Takdir Belgesi Hicaz Tabur Yolu Madalyası	
120	Hüseyin Hüsnü Efendi	İbtidâî	Medrese	----	Nahiye Müdürü	Arapça
121	Yusuf Ziya Efendi	Sıbyan	----	----	Gümrük Memuru	Arapça
122	Abdurrahman Efendi	----	----	----	Vergi Kâtibi	----
123	İsmail Hakkı Efendi	Sıbyan	Medrese	----	Bekçi Mal Müdürü	Arapça ve Farsça
124	Behlül Fazıl Efendi	----	Medrese	İdâdî	Hâkim	Arapça, Farsça ve Fransızca

125	Ali Zühtü Efendi	İbtidâî	-----	-----	Naib	-----
126	Mehmet Raşit Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Vergi Kâtibi	Arapça ve Farsça
127	Mehmet Ali Efendi	-----	-----	İdâfî	Nahiye Müdürü Kaymakam	-----
128	Mehmet Remzi Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Vergi Memuru	Arapça ve Farsça
129	Mehmet Vehbi Efendi	-----	Medrese	-----	Memur	-----
130	Cafer Tayyar Efendi	İbtidâî	Rüştiye	İdâfî	Öğretmen Banka Memuru Muhabir	Arapça
131	Musa Rıza Efendi	İbtidâî	Rüştiye	-----	Vergi Memuru	Ermenice
132	Mehmet Nazif Efendi	-----	Medrese	-----	Savcı Hâkim	Arapça, Farsça, Fransızca ve Ermenice
133	Ali Galip Efendi	-----	Rüştiye	İdâfî	Kayma- kam	Fransızca ve Ermenice
					Rusya Devleti 3. Rütbe Nişanı	
134	Şakir Rıfat Nuri Efendi	Sıbyan	-----	-----	Sandık Emini Vergi Kâtibi	Arapça ve Farsça
135	Ali Necati Efendi	İbtidâî	-----	İdâfî	Başkâtip	Arapça ve Farsça
136	Ahmet Lütü Efendi	Sıbyan	Medrese	İdâfî	Öğretmen	Arapça ve Farsça
137	Mehmet Cemal Efendi	İbtidâî	Rüştiye	-----	Başkâtip Vergi Kâtibi	Arapça ve Farsça

138	Mehmet Bedrettin Efendi		Rüştiye	İdâdî	Hâkim Gümüş Liyakat Madalyası	Fransızca ve Rumca
139	Mehmet Behzat Efendi	Sıbyan	Rüştiye	İdâdî	Başsavcı Hâkim	Arapça ve Farsça
140	Mesut Sadettin Efendi	Sıbyan	Medrese	idâdî	Savcı	-----
141	Ahmet Tevfik Efendi	-----	Rüştiye	İdâdî	-----	Fransızca
142	Osman Remzi Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Savcı	Fransızca
143	Ali Rıza Efendi	-----	Rüştiye	İdâdî	Kâtip	-----
144	Hasan Hami Efendi	İbtidâî	Medrese	-----	Polis Komseri Osmanlı Nişanı Mecidî Nişanı Yunan Muharebe Madalyası Gümüş Liyakat Madalyası	Ermenice
145	Ahmet Hayati Efendi	İbtidâî	Medrese	-----	Savcı	-----
146	Hüseyin Fevzi Efendi	İbtidâî	Medrese	İdâdî	Hâkim Gümüş Liyakat Madalyası	-----

147	Mehmet Hurşit Paşa	Sıbyan	----	----	Evkâf Müdürü Hâkim, Mutasarrıf, Vali	Arapça ve Farsça
					Mecidî Nişanı	
148	Mehmet Şevki Efendi	Sıbyan	----	----	Sahil Güvenlik Memuru	----
149	İbrahim Hilmi Efendi	Sıbyan	Medrese	----	Müderris	Arapça
150	İbrahim Necati Efendi	Sıbyan	Rüştiye	İdâf	Kaymakam	----
151	Mehmet Faik Efendi	İbtidâî	Medrese	----	Bekçi Karantina Memuru	----
152	Ömer Lütfi Efendi	İbtidâî	Medrese	----	Öğretmen	Arapça, Farsça ve Fransızca
153	Mustafa Hilmi Efendi	İbtidâî	Rüştiye	----	Öğretmen Ambar Memuru	----
154	Mehmet Nuri Efendi	İbtidâî	Medrese	----	Gümrük Bekçisi	Arapça ve Farsça
155	Salih Sıtkı Efendi	Sıbyan	Rüştiye	----	Mahkeme Kâtibi	Arapça
156	Mikdat Enver Efendi	Sıbyan	Medrese	----	Sandık Emni	----
157	Mehmet Fevzi Efendi	Sıbyan	Medrese	----	Başkâtip	----
158	Mehmet Ragıp Efendi	Sıbyan	Rüştiye	----	Evrak Memuru	----
159	Mehmet Şevket Efendi	Sıbyan	Medrese	----	Öğretmen	Arapça
			Rüştiye		Mecidî Nişanı	
160	İbrahim Efendi	Sıbyan	Rüştiye	----	Posta Memuru	Arapça

161	Osman Zeki Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Savcı	Lazca ve Gürcüce
162	Sadettin Efendi	-----	Rüştiye	İdâdî	Hâkim	Fransızca
163	İsmail Hakkı Efendi	İbtidâî	Rüştiye	-----	Muhasebe Memuru	Lazca
164	Ali Faik Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Savcı Hâkim	-----
					Osmanlı Nişanı	
165	Mustafa Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Gümrük Muhafaza Memuru	-----
					Yunan Muharip Madalyası	
166	Ahmet Nabi Efendi	Sıbyan	Rüştiye	İdâdî	Hâkim	Fransızca
167	Ethem Şevki (Kepenek) Efendi	Sıbyan	Rüştiye	Kuleli Askeri Lisesi	Asker	-----
168	İbrahim Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Emlak Memuru	Arapça
169	İbrahim Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Vergi Müdürü	-----
170	Yusuf Ziya Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Nahiye Müdürü	Arapça ve Farsça
171	Osman Nuri Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Naib	Arapça ve Farsça
172	Hasan Hüsnü Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Naib Müderris	Arapça ve Farsça
173	Seyfullah Efendi	Sıbyan	-----	İdâdî	Mal Memuru Vergi Memuru	-----
174	Hüseyin Rüştü Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Mal Müdürü	Arapça ve Farsça

175	Mehmet İslam Efendi	Sıbyan	Medrese	----	Vergi Memuru	Arapça
176	Mustafa Fazlı Efendi	Sıbyan	----	----	Nahiye Müdürü	----
177	Hüseyin Sabri Efendi	Sıbyan	Medrese	----	Polis Evrak Memuru	Arapça ve Farsça
178	Hasan Fehmi Efendi	Sıbyan	Rüştiye	İdâf	Hâkim	Arapça, Farsça, Fransızca ve Rusça
179	Mehmet Nuri Efendi	İbtidâf	----	İdâf	Bayındırlık Memuru	Arapça, Farsça ve Fransızca
180	Osman Zihni Efendi	Sıbyan	Medrese	----	Kâtip	Arapça ve Farsça
181	Mehmet Murat Efendi	Sıbyan	----	----	Vergi Memuru Tuz Ambarı Memuru	----
182	Osman Ağa	Sıbyan	----	----	Hizmetli	----
183	Mehmet Hamdi Bey	Sıbyan	Medrese	----	Müdür Kaymakam	Gürçüce ve Lazca
184	Osman Sabri Efendi	Sıbyan	----	----	Vergi Memuru Vergi Müdür	----
185	Osman Nuri Efendi	Sıbyan	----	----	Vergi Memuru	----
186	Yakup Sabri Efendi	Sıbyan	----	----	Nahiye Müdürü Kaymakam	----
187	Hasan Rıza Efendi	----	----	İdâf	Mal Müdürü Mutasarrıf Vali	----

188	Mehmet Emin Efendi	İbtidâî	-----	-----	Nahiye Müdürü Kaymakam Osmanlı İftihar Nişanı	Gürcüce Lazca ve Ermenice
189	Mehmet Şevki Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Kaymakam	-----
190	Ali Rıza Bey	Sıbyan	Rüştiye	-----	Kaymakam İftihat Madalyası Mecidi Nişanı	Arapça, Gürcüce ve Rusça
191	Mehmet Bahri Bey	Sıbyan	Medrese	-----	Nahiye Müdürü	Lazca
192	Mehmet Ali Rıza Efendi	-----	----	-----	Nahiye ve Kaza Müdürü Kaymakam Mecidi ve Osmanlı Nişanı Ayrıca Gümüş İmtiyaz Madalyası	Gürcüce ve Lazca
193	Abdülvahit Bey	Sıbyan	Rüştiye	-----	Mal Müdürü Vergi Müfettişi	-----
194	Arslan Ali Bey	Sıbyan	Rüştiye	İdâfî	Kaymakam Öğretmen Nahiye Müdürü	Lazca, Gürcüce, Rusça ve Fransızca
195	Ahmet Asaf Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Vergi Müdürü	-----
196	Ali Rıza Paşa	-----	-----	İdâfî	Kaymakam	-----

197	İbrahim Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Muhasebe Memuru Defterdar	-----
					Mecidi Nişanı	
198	Ahmet Hikmet Bey	-----	-----	İdâdî	Zabıt Kâtibi	Fransızca
199	Mustafa Ağâh Efendi	Sıbyan	Medrese	-----	Muhasebe Memuru	-----
200	Hüseyin Cemal Efendi	İbtidâî	-----	-----	Askeri Memur Mecidi ve Osmanlı Nişanı, Gümüş Hicaz Taburyolu Madalyası ve Yunan Muharebe Madalyası	-----
201	Mehmet Cemal Efendi	İbtidâî	Rüştiye	İdâdî	Yazıcı, Banka Memuru Gümüş Liyakat Madalyası	-----
202	Mehmet Servet Bey	İbtidâî	Rüştiye Medrese	-----	Müderris Mecidi Nişanı	Arapça, Farsça ve Fransızca
203	Ahmet Muharrem Efendi	Sıbyan	Rüştiye	-----	Muhasebe Memuru	-----

3. BÖLÜM

RİZELİ MEMURLARIN BİYOGRAFİLERİ

3.1. Rize Doğumlu Memurlar

3.1.1. Memiş Rüştü Efendi

Mustafa Ağa'nın oğludur. H. 1246/M. 1830-31'de Trabzon Sancağı'na tabi Rize Kazası'nda doğmuştur. Memleketinde bulunan medresede eğitim almıştır. Türkçe okuryazardır. H. 1266/M. 1849-50'de 19 yaşında olduğu halde 250 kuruş maaşla Lazistan Sancağı mal başkâtip yardımcılığına alınıp akabinde 300 kuruş maaşla nüfus nezaretinde görevlendirilmiştir. Bir ara meclis azalığı da yapmıştır. Sonra da arazi memuriyetinde istihdam edilmiştir. Bir dönem Batum ordu birliğinde yararlı hizmetlerinden dolayı iftihar sıvacılık rütbesi tevcih buyurulmuş ve bir müddet sonra tekrar nüfus nezaretinde askerlerin celp ve takibinde görevlendirilmiştir. Ardından ziraât mahsüllerden alınan aşar vergilerin toplanmasında görevlendirilmiştir. H. 1272/M. 1855-56'da 400 kuruş maaşla Trabzon ve bir ay sonra da 500 kuruş maaşla Batum Meclisi inceleme ve araştırma kâtipliğine, H. 1280/M. 1864-65'de 1500 kuruş maaşla Hemşin Kazası Müdürlüğü'ne, H. 1281/M. 1864-65'de 500 kuruş maaş ile Atina, H. 1283/M. 1866-67'de yine 500 kuruş maaş ile Atina Kazası Müdürlüğü'ne ve H. 1286/M. 1869-70'de Şura-i Devlet kararıyla birinci sınıf kaymakamlığa terfi ettirilerek 1500 kuruş maaşla Hemşin, Atina ve H. 1289/M. 1872-73'da 1800 kuruş maaşla Erzurum dâhilinde İspir Kazası Kaymakamlığı görevlerini yürütmüştür. İspir Kazası'nda 17 ay süren görevinin ardından istifa ederek ayda 7 lira 50 kuruş maaşla kısa süreliğine Batum Meclisi başkâtipliği memuriyetinde istihdam edilmiştir.

H. 1294/M. 1877-78'de 750 kuruş maaşla Selanik dâhilinde Tilveş Kazası Kaymakamlığı'na ve H. 1296/M. 1878-79'da 1500 kuruş maaşla Trabzon Sancağı dâhilinde Tirebolu Kazası Kaymakamlığı'na atanmıştır. Görev yaptığı yerlerde kendisi hakkında herhangi bir şikâyet vuku bulmamıştır. Maaşı 13 Şubat 1880 tarihinde 1250 kuruşa düşürülmüştür. 3 Mayıs 1880 tarihine kadar Tirebolu Kaymakamlığı'nda görev yapmıştır¹⁵¹.

3.1.2. Hüseyin Sabri Efendi

Tüccardan Hacı Yakub Ağa'nın oğludur. 13 Eylül 1830 tarihinde Rize Kasabası'nda doğmuştur. Rize Sıbyan Mektebi'ni bitirdikten sonra medresede de bir miktar Arapça ve Farsça dersleri görmüştür. Türkçe okuryazardır. 13 Mart 1859 tarihinde 29 yaşında 150 kuruş maaşla Rize Kazası sandık eminliğine görevlendirilmiştir. 12 Mart 1870 tarihinde ise bulunduğu görevinden istifa etmiştir. 13 Mart 1872 tarihinden 2 Eylül 1875 tarihine ve 25 Ocak 1876 tarihinden 13 Mart 1879 tarihine kadar iki defa daha aynı maaşla Rize Kazası sandık eminliğinde istihdam edilmiştir. 12 Ekim 1882 tarihinde 450 kuruş maaşla Lazistan Sancağı Sandık Eminliği'ne tayin edilmiş ve 13 Ekim 1884'te bulunduğu görevden ayrılarak 28 Ekim 1884 tarihinde 360 kuruş maaşla Lazistan Sancağı Bidayet Mahkemesi azalığı görevine başlamıştır. 23 Haziran 1889 tarihinde kadro dışı bırakıldıysa da 13 Aralık 1890'da 450 kuruş maaşla yine Lazistan Sancağı sandık eminliğinde görevlendirilmiştir. Yukarıda adı geçen yerlere görevlendirildiğine dair bilgiler Lazistan Sancağı muhasebeciliği ve mutasarrıflığından, Trabzon Valiliği'nden ve Maliye Bakanlığı'ndan yapılan yazışmalardan anlaşılmıştır. Memur olduğu yerlerdeki durumuyla ilgili herhangi bir soruşturma geçirmediği idareye beyan kılınmıştır. 5 Haziran 1892¹⁵².

3.1.3. Osman Efendi

Mehmet Efendi'nin oğludur. H. 1246/M. 1830-31 yıllarında Lazistan Sancağı merkezi olan Rize'de doğmuştur. Sıbyan mektebi ve medresede eğitim görmüştür. Türkçe okuryazardır. Gürcüce, Rusça ve Boşnakça'ya

¹⁵¹ BOA. DH. SAİD. 1/102.

¹⁵² BOA. DH. SAİD. 40/323.

aşınadır. H. 1273/M. 1856-57 yılının sonlarında yirmi yedi yaşında olduğu halde mültezimlik zamanında 150 kuruş aylıkla Isakça âşâr kâtipliğine tayin olmuş ancak 4 ay sonra bu kurumun kapatılması üzerine açıkta kalmıştır. Daha sonra 500 kuruş maaş ile İsmail Atası vergi memuriyetine başlamıştır. Bir sene sonra görevinden istifa etmiştir. H. 1275/M. 1858-59 yılında 306 kuruş maaşla Rusçuk bölgesi baş muhafızlığına tayin edilmiştir. Beş ay sonra görevli olduğu birimin kapatılması üzerine H. 1276/M. 1859-60 yılının sonlarından itibaren birkaç ay 400 kuruş maaşla Vidin Sancağı muhacerat ve iskân memuru olarak görev yapmıştır. Buradaki görevini tamamlaması üzerine görevinden ayrılmıştır. H. 1277/M. 1860-61 yılının sonlarında Karadağ isyanı sırasında 350 kuruş maaş ve maden işlerinden sorumlu yüzbaşı göreviyle pek çok yerlerde vazifelendirilmiştir. Vazifeli olduğu yerlerdeki görevlerini tamamlamasıyla açıkta kalmıştır. H. 1279/M. 1862-63 yılının sonlarında aynı maaşla Bosna Vergi Müdürlüğü dâhilinde Sarajnu vergi biriminde görevlendirilmiştir. H. 1280/M. 1863-64 yılının sonlarında 400 kuruş maaş ile aynı vergi müdürlüğüne bağlı Badur Vergi Müdürlüğü'ne atanmıştır. Beş ay sonra görevinden istifa etmiştir. Bir ay içerisinde 350 kuruş maaşla yine aynı vergi birimine bağlı Varoş vergi memuriyetinde istihdam edilmiştir. H. 1281/M. 1864-65 yılının sonlarında 400 kuruş maaş ile Gradiska Vergi Müdürlüğü'ne tayin olmuştur. İki ay sonra hizmetinin bitmesiyle iki ay kadar açıkta kalmıştır¹⁵³.

H. 1283/M. 1866-67 yılının sonlarında 1000 kuruş maaş ile Yenipazar Vergi Müdürlüğü'nde görevlendirilmiştir. H. Zilkade 1283/M. Mart-Nisan 1867 yılında 830 kuruş olan maaşı H. Zilkade 1284/M. Şubat-Mart 1868 yılında 1000 kuruşa yükseltilmiştir. H. 1285/M. 1868-69 yılının sonlarında aynı görev ve maaşla Bosna Vergi Müdürlüğü'ne tayin olmuştur. H. Recep 1288/M. Eylül-Ekim 1871 yılında maaşı 950 kuruşa düşürülmüştür. Aynı yılın sonunda 1250 kuruş maaş ve becayiş suretiyle Hersek Vergi Müdürlüğü'ne atanmış, beş ay sonra ise görevinden azledilmiştir. Ancak beş ay sonrada memuriyetine iade edilmiştir. H. 1290/M. 1873-74 yılının sonlarında 1000 kuruş maaşla Ahlun Vergi Müdürlüğü'ne atanmıştır. Bir müddet sonra 750 kuruş maaş ve becayiş suretiyle Birimik Vergi Müdürlüğü'ne gönderilmiş,

¹⁵³ BOA. DH. SAİD. 45/499.

H. 1293/M. 1876-77 yılının sonlarında 1000 kuruş maaşla Ahlun Vergi Müdürlüğü'ne görevlendirilmiştir. H. 1295/M. 1878 yılında bu bölgenin Avusturya tarafından işgal edilmesi üzerine görevinden ayrılmak zorunda kalmıştır. H. 1297/M. 1879-80 yılının sonunda 600 kuruş maaşla Trabzon Vergi Müdürlüğü dâhilinde Müftühaneönü gümrük memurluğuna tayin edilmiştir. Kısa bir zaman sonra işten el çektiler mahkemede yargılanmış ancak 800 kuruş maaşla memuriyetine iade edilmiştir. Osman Efendi'nin mahkemede yargılanmasının sebebi Müftühaneönü gümrüğünden nakl olunan eşyalardan alınan vergi miktarlarında yapılan usulsüzlüktür. Osman Efendi'yle birlikte gümrükte çalışan Emin, mübaşir Mehmet Efendi, güvenlik görevlisi İzzet, Mustafa ve Âdem Ağalar şikâyet edilmeleri üzerine soruşturma geçirmişlerdir. Savcılık tarafından yapılan soruşturma neticesinde yukarıda adı geçen şahıslar kusurlu bulunmuşlardır. Ancak Osman Efendi ve beraberindekilerin bu duruma itiraz etmeleri üzerine dava yeniden görülmüş ve yapılan mahkemenin sonucunda delil yetersizliği yüzünden beraat ettikleri 25 numaralı ve H. 2 Muharrem 1302/M. 22 Ekim 1884 tarihli belgelerden anlaşılmaktadır. Ayrıca vilayet ve sancak makamlarınca H. 29 Rebiülahir 1311/M. 9 Kasım 1893 tarihinde yazılan belgelerde de Osman Efendi'nin görevini layıkıyla yerine getirdiği ve başarılı bir şekilde tüm işlerini yürüttüğü belirtilmiştir¹⁵⁴.

3.1.4. Mehmet İzzet Efendi

Esnafı Salih Ağa'nın oğludur. H. 1250/M. 1834-35'de Rize'de doğmuştur. Rize Sıbyan Mektebi'ndeki eğitiminin ardından Rize Medresesi'nde Arapça, Farsça ve Romanyaca okumuştur. Türkçe okuryazardır. 28 yaşında olduğu halde H. Zilhicce 1278/M. Mayıs-Haziran 1862'de 1000 kuruş maaşla Yemen duhan Nezareti Sandık Emaneti'ne memur edilmiştir. Ancak H. 1279/M. 1862-63'te adı geçen sandık emanet biriminin kapatılması üzerine görevinden istifa etmek zorunda kalmıştır. H. 1280/M. 1863-64'de 350 kuruş maaşla Samsun Gümrük Müdürlüğü'ne bağlı Bulcank Gümrüğü'ndeki memuriyete tayin edilmiştir. H. 1282/M. 1865-66'da 500 kuruş maaşla Samsun Gümrük Müdürlüğü'ne bağlı Ordu Gümrük memuriyetine nakl edilmiş ise de kendisi daha öncede görev yaptığı

¹⁵⁴ BOA. DH. SAİD. 45/499.

Bulancak'taki görev yerinde 290 kuruş maaşla kalmayı tercih etmiştir. H. 1284/M. 1867-68'de 415 kuruş maaşla Ordu Gümrüğü bünyesinde memur olarak göreve başlamıştır. Buradaki görevine başladıktan sonra maaşına 35 kuruş zam yapılarak maaşı 450 kuruşa yükseltilmiştir. Ayrıca Ordu Gümrüğü'ndeki tuz anbarlarının yapımından dolayı 150 kuruş daha ilave zamlarla maaşı 600 kuruşa yükseltilmiştir. H. 1288/M. 1871-72'de 820 kuruş maaşla Batum Gümrüğü'ne tayin edilmiştir. H. Recep 1288/M. Eylül-Ekim 1871'de maaşı 779 kuruşa düşürülmüştür. H. Safer 1289/M. Nisan-Mayıs 1872'de aynı maaşla ve becayiş suretiyle Rize Gümrüğü'ndeki memuriyetine nakl edilmiş ise de becayiş memuriyetine müsaade edilmemesi sebebiyle eski görevi olan Batum Gümrüğü'ndeki görevine devam etmiştir. 93 Harbi de denen 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı'nda Batum'un H. Şaban 1295/M. Temmuz-Ağustos 1878'de Rusya'ya bırakılmasıyla görevi bırakmak zorunda kalmıştır. H. Cemazeyil 1299/M. Nisan-Mayıs 1882'de 800 kuruş maaşla Preveze Gümrük Müdürlüğü'ne bağlı Siyade Gümrük Müdürlüğü'nde memuriyet hayatına devam etmiştir. Görev yaptığı yerlerde herhangi bir şikâyete konu olmadığı gibi herhangi bir konudan dolayı da mahkemelerde yargılanmamıştır. Gerek Preveze Gümrük Bakanı Vefik Bey'den ve gerekse Trabzon Gümrüğü'ne bağlı diğer gümrük müdürlüklerinden yazılan mülhazalardan Mehmet İzzet Efendi'nin görevini iyi bir şekilde ifa ettiği anlaşılmıştır. Preveze Sancağı Mutasarrıflığı ile Yanya Vilayeti gümrük emini Edip Efendi'nin bahse konu olan memurla alakalı değerlendirme raporları 4 Ağustos 1885 tarihinde tasdik edilmiştir. 13 Mart 1883'te maaşı 1000 kuruşa yükseltilmiştir. 18 Aralık 1888'de vefat etmiştir¹⁵⁵.

3.1.5. Ali Efendi

Haci Mustafa Efendi'nin oğludur. H. 1251/M. 1835-36'da Rize Kasabası'nda doğmuştur. Rize Sıbyan Mektebi'ndeki eğitiminin ardından Rize Medresesi'nde Arapça ve Farsça dersleri görmüştür. Türkçe okuryazardır. H. 1268/M. 1851-52'de 18 yaşında iken aıdatla Rize Şer'iyye Mahkemesi başkâtipliğine memur edilmiştir. 1 Ekim 1853 tarihinde ise istifa etmiştir. 28 Mayıs 1854 tarihinde Rize İdare Meclisi azalığına seçilmiştir. 22 Kasım 1857 tarihinde ise 300 kuruş maaşla Rize tahrirat kâtipliğine

¹⁵⁵ BOA. DH. SAİD. 7/611.

getirilmiştir. H. 1280/M. 1863-64'te buradaki görevinden istifa etmiştir. 4 Şubat 1866 tarihinde 750 kuruş maaşla Bayburt Mal Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. H. Cemâziyelâhir 1284/M. Eylül-Ekim 1867'de yine istifa etmiş. 21 Mart 1868 tarihinde 400 kuruş maaşla eski görev yeri olan Rize tahrirat kâtipliğinde görevlendirilmiştir. 3 Ekim 1875 tarihinde 500 kuruş maaşla Of Kazası Mal Müdürlüğü biriminde ve 23 Mart 1879 tarihinde 600 kuruş maaşla Lazistan Sancağı meclis tahrirat başkâtipliği görevlerinde bulunmuştur. H. Rebiülevvel 1296/M. Mart 1879'da aynı maaşla yeni teşkil kılınan Lazistan Bidayet Mahkemesi'ne başkâtip olarak memur edilmiştir. Bulunduğu memuriyetlerden dolayı herhangi bir soruşturma geçirmemiştir. Trabzon Vilayeti ve Lazistan Mutasarrıflığı'nın 3 Mart 1885 tarihli yazışmalarından bu durum anlaşılmaktadır¹⁵⁶.

3.1.6. Süleyman Efendi

Rizeli Bakkal Mehmet Efendi'nin oğludur. H. 15 Zilhicce 1252/M. 23 Mart 1837 tarihinde Rize'de doğmuştur. Rize Sıbyan ve Rüştiye mekteplerinde temel eğitimlerini tamamladıktan sonra cami-i şerifde dersler vermiştir. Türkçe okuryazardır. H. 15 Zilhicce 1277/M. 24 Haziran 1861'de 25 yaşındayken %5 aidaatla Varna Sancağı Hacıoğlu-Pazarcık Kazası Şer'iyye Mahkemesi kâtipliği görevine getirilmiştir. Bu görevinden H. 17 Zilhicce 1277/M. 26 Haziran 1861 tarihinde istifa etmiştir. 6 Aralık 1862'de aynı aidaatla Varna Şer'iyye Mahkemesi kâtipliğine tayin kılınmıştır. 21 Kasım 1864 tarihinde buradaki görevinden istifa ederek 18 Mayıs 1868 tarihinde gündelik olarak ve aynı aidaatla Vidin Sancağı Lom Kazası Şer'iyye Mahkemesi kâtipliğine getirilmiştir. H. 11 Recep 1295/M. 11 Temmuz 1878 tarihinde aynı kaza biriminin Bulgaristan'a katılmasıyla açıkta kalmış H. 22 Zilhicce 1297/M. 25 Kasım 1880 tarihinde yine aynı aidaatla (%5) Nazilli Kazası Şer'iyye Mahkemesi kâtipliğine tayin edilmiştir. Yaklaşık olarak bir yıl sonra yani H. 15 Zilkade 1298/M. 9 Ekim 1881'de istifa etmiştir. H. 28 Muharrem 1308/M. 13 Eylül 1890 tarihinde 250 kuruş maaşla Tire Duyûn-u Umûmîye İdaresi kâtipliğine tayin kılınmıştır. İzmir Duyûn-u Umûmîye ile merkez Duyûn-u Umûmîye Müdürlüğü arasında yapılan yazışmalardan iyi hali ve liyakatı 18 Eylül 1895 tarihinde tasdik edilmiştir.¹⁵⁷.

¹⁵⁶ BOA. DH. SAİD. 8/703.

¹⁵⁷ BOA. DH. SAİD. 64/17.

3.1.7. Hasan Efendi

Tüccar ve gemi kaptanlarından Hüseyin Reis'in oğludur. H. 1253/M. 1837-38'de Rize Kasabası'nda doğmuştur. Rize Sıbyan Okulu'nu tamamladıktan sonra İstanbul'a gelerek Hamidiye Medresesi'nde de bir miktar Arapça ve Farsça dersleri görmüştür. Türkçe okuryazardır. H. 1276/M. 1859-60'da 23 yaşında olduğu halde zaptiye mazbatasına nail olmuştur. Zabıta meclisinin kararıyla da 8 Temmuz 1861 tarihinde 400 kuruş maaşla Beyoğlu zabıtası ikinci kâtipliğine memur edilmiştir. 27 Haziran 1862 tarihinde ise istifa ederek bir ara duvar kitabeti hizmetindeyken merhum Süleymaniyeli Ahmet Paşa maiyyetinde Yemen'e gidip dönen ekibin içinde yer almıştır. 1862 yılının sonunda 1000 kuruş maaşla Edirne Tahkikat Meclisi başkâtipliği görevine getirilmiştir. Burada bir sene kadar hizmet ettikten sonra görevinden istifa ederek İstanbul'a dönmüştür. H. Rebiülahir 1281/M. Eylül-Ekim 1864'te 2000 kuruş maaşla Yemen Vilayeti tahrirat kâtipliği görevine getirilmiştir. Ancak bu görevde bir seneyi doldurmadan istifa etmiştir. H. 1282/M. 1865-66'da 2500 kuruş maaşla Erzurum Vilayet Divanı temyiz başkâtipliği görevine getirilmiştir. Maaşı iki seneyi aşkın bir süreden sonra 2000 kuruşa ve üçüncü yılından sonra da 1600 kuruşa düşürülmüştür. H. Cemazeyilahir 1286/M. Eylül-Ekim 1869'da 1400 kuruş maaşla Trabzon Vilayet Divanı temyiz başkâtipliğine geçiş yapmıştır ve bir sene sonra maaşı 2000 kuruşa yükseltilmiştir. Dört sene sonra ise maaşı 800 küsür kuruşa düşürülmüş ve bir sene sonra da tekrar 1400 kuruşa yükseltilmiştir. H. 1293/M. 1876-77'de 1200 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti mektubi ötesi mümeyyizliğine görevlendirilmiştir. Bir seneyi tamamlamadan da 1300 kuruş maaşla yine Trabzon Vilayeti İdare Meclisi kâtipliğine intikal ettirilmiştir. Buradaki görevine başladıktan bir buçuk sene sonra maaşı 1690 kuruşa yükseltilmiş ve Trabzon Bidayet Mahkemesi'nin teşkil edilmesiyle H. 1296/M. 1878-79'da 3000 kuruş maaşla Trabzon Bidayet Mahkemesi Ceza İdaresi Reisliği'ne getirilmiştir. Aynı yıl tensikat komisyonu tarafından maaşların düzenlenmesiyle maaşı 2000 kuruşa düşürülmüş ve iki sene kadar aynı maaşla görev yaptıktan sonra H. 1300/M. 1882-83'de 1800 kuruş maaşla Erzurum Vilayet Merkezi'ndeki adliyede görev yapmak üzere savcı yardımcılığına nakl edilmiştir. H. Camazeyilahir 1281/M. Kasım 1864'te

üçüncü sınıf ve 1869 yılının sonlarında ikinci sınıf rütbesine ulaşmıştır. Şimdiye kadar bulunduğu görevlerin hiçbirinde herhangi bir şikâyetle konu olmamış ve herhangi bir meseleden ötürü de yargılanmamıştır. 6 Haziran 1887 tarihinde yine 1008 kuruş maaş ve becayiş suretiyle Trabzon Vilayeti Merkez Bidayet Mahkemesi savcı yardımcılığına tayin edilmiştir. 15 Ağustos 1889 tarihinde aynı maaş ve becayiş sureyiyle Erzurum Vilayeti Merkez Bidayet Mahkemesi savcılığına getirilmiştir. Hasan Efendi 16 Ekim 1890 tarihinde ise birinci sınıf savcı rütbesine tevcih olunmuştur. Görevi sırasında yaptığı bir hatadan dolayı 10 Ağustos 1891 tarihinde görevden alınmıştır. 28 Eylül 1892 tarihinde 2000 kuruş maaşla Bitlis Vilayeti Bidayet Mahkemesi Ceza İdaresi savcılığına tayin edilerek görevini burada icra etmeye devam etmiştir¹⁵⁸.

3.1.8. Osman Remzi Efendi

Sofî İbrahim Ağa'nın oğludur. Şişmanzâde lakabıyla bilinirler. H. 1253/M. 1837-38'de Rize'de dünyaya gelmiştir. Rize'deki sıbyan mektebinde temel eğitimini tamamladıktan sonra İstanbul'a giderek Fatih Camisi Medresesi'nde harf, mantık, akait, meani ve adap derslerini okumuştur. Daha sonra mülkiye okuluna başladığı ve buradaki derslerini de vererek eğitimini başarıyla tamamladığı ayrıca bu okulda Ermenice dersi de gördüğü hal tercümesinde yazılıdır. Mülkiye mektebindeki mezuniyet tarihi 5 Aralık 1865'tir. 16 Ağustos 1867 tarihinden itibaren birinci sınıf nahiye müdürü görevine getirilmiştir. 2 Nisan 1868 tarihinde 833 kuruş maaşla Kastamonu Vilayeti'nde Mudurnu Nahiyesi Müdürlüğü'ne tayin olmuştur. 14 Ağustos 1868 tarihinde maaşı 850 ve 27 Ekim 1869 tarihinde 1000 kuruşa yükseltilmiştir. 14 Ekim 1871 tarihinde maaşı 900 kuruşa düşürülmüştür. Görevini layıkıyla yerine getirememesinden dolayı 4 Mart 1872 tarihinde azl edilmiştir. Ancak 20 Temmuz 1875 tarihinde yine 900 kuruş maaşla Kasaba adıyla bilinen Gerze Nahiyesi Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. 13 Nisan 1877 tarihinden 12 Mart 1878 tarihine kadar maaşına 270 kuruş ilave edilerek Boyabat Kazası Kaymakam vekâletinde de ayrıca bulunmuştur. Görev yaptığı nahiye müdürlüğünün hasılat kaydında hesapta görülen açıklık nedeniyle 20 Kasım 1878 yerine başka bir kaymakam

¹⁵⁸ BOA. DH. SAİD. 1/914.

getirilmiştir. 13 Haziran 1880 tarihinden 7 Ekim 1880'e kadar ve yine 13 Ekim 1883 tarihinden 12 Temmuz 1886 tarihine kadar iki defa Sinop Kazası baş tahsildarlığında bulunarak bütçeye toplamda 8096 kuruş 35 para aidat kazandırmıştır. 24 Temmuz 1892 tarihinde ise 200 kuruş maaşla zikr olunan Gerze Nahiyesi sandık eminliğine başlamıştır. 13 Eylül 1894 tarihinde ise Gebze Nahiyesi Müdürlüğü görevini icra ederken açık görülen hesaptan dolayı görevinden alınmasında kasıtlı bir durum olmadığı ve toplanan paranın şahıslara elden dağıtıldığıının anlaşılması üzerine nahiyeye müdürlüğü yaparken aldığı maaş miktarı ile eski görev yeri olan Gerze Nahiyesi Müdürlüğü'ne yeniden getirilmiştir. Böylelikle sarsılan itibarı kendisine iade edilmiştir. Kastamonu Vilayeti'nin 24 Temmuz ve 19 Eylül 1899 tarihli yazılı beyanının yansıra dönemin muhasebe kayıt pusulası ve vilayet idare meclisinin 20 Mayıs 1882 tarihinde aldığı kararlardan anlaşılabilir. Ayrıca Sinop Sancağı İdare Meclisi'nden gönderilen 21 Aralık 1878 ve 10 Şubat 1879 tarihli mazbatasında da beyan edilmiştir. Bundan başka aynı tarihli Osmanlı nüfus tezkeresi kayıtlarından da anlaşılabilir olup adı geçen evraklar ile mülkiye mektebi diploması ve nahiyeye müdürlüğüne hak kazandığına dair vesikası aynen görülerek kendisine iade edilmiştir. 10 Mart 1902 ve 1 Aralık 1901 tarihinde 600 kuruş maaşla Alucra Kazası'na tabi Ala Nahiyesi Müdürlüğü'ne görevlendirilmiştir. Ancak buradaki güvenliği sağlayamaması hasebiyle işten elçektirilmiştir. 12 Şubat 1904 tarihinde ise görevinden ayrılmıştır. 1 Aralık 1901 tarihinden 24 Haziran 1903 tarihine kadar bulunduğu Ala Nahiyesi Müdüriyeti'nce tekaüd sandığı aidatından bir güne zimmetle ilişkisi olmadığı Ala Kaymakamlığı'ndan kendisine yazılan 3 Ocak 1904 tarihli belgede ve Ala Kaza İdare Meclisi'nin 13 Mart 1904 tarihli mazbatasında gösterilmiştir¹⁵⁹.

3.1.9. Ömer Rüştü Efendi

Sapanizâde lakabıyla bilinirler. Rize tüccarlarından Süleyman Ağa'nın oğludur. H. 1254/M. 1838-39'da Rize Kasabası'nda doğmuştur. Buradaki sıbyan mektebi ve medresede eğitim görmüştür. Medresede okurken Arapça ve Farsça dersler almıştır. Türkçe okuryazardır. H. 1274/M. 1857-58 yılında 20 yaşında olduğu halde yaptığı işler karşılığında

¹⁵⁹ BOA. DH. SAİD. 81/195.

elde edilecek gelirden günlük yevmiyesini alması koşuluyla Rize Şer'iyeye Mahkemesi baş kitabetine memur edilmiştir. Buradaki görevini 18 yıl boyunca icra etmiştir. Dört yıl boyunca da naib vekili olarak ek görev üstlenmiştir. H. 2 Ramazan 1292/M. 2 Ekim 1875 tarihinde 1000 kuruş maaşla Gümüşhane Sancağı'na bağlı Torul Kazası Naibliği'ne tayin edilmiştir. Buradaki görevini iki buçuk yıl sürdürmüştür. Görev süresinin dolması üzerine memleketi olan Rize'ye dönmüştür. Batum'un Rusya'ya terk edilmesi üzerine Lazistan Sancak merkezinin Rize'ye nakl edildiği geçiş sürecinde 1750 kuruş maaşla vekâleten Lazistan Sancağı Şer'iyeye Mahkemesi'nin naiblik görevine getirilmiştir. Bununla beraber yeni oluşturulan sancak meclisi temyiz mahkemesi reislik görevini de vekâleten üç ay kadar yürütmüştür. H. 16 Zilkade 1296/M. 1 Kasım 1879 tarihinde 270 kuruş maaşla adı geçen sancak biriminin bidayet mahkemesi üyesi olmuştur. Bu sırada mahkeme savcı yardımcısı Pertu Efendi'nin emekli olması hasebiyle Trabzon'a gitmesi üzerine 280 kuruş maaşla H. 22 Muharrem 1299/M. 14 Aralık 1881 tarihine kadar savcı yardımcılığı görevini vekâleten yürütmüştür. H. 28 Cemazeyilevvel 1299/M. 17 Nisan 1882 tarihinde 1400 kuruş maaşla Gümüşhane Sancağı savcı yardımcılığına tayin edilmiştir. Altı ay sonra ise aynı maaşla Lazistan Sancağı savcı yardımcılığına getirilmiştir. Şimdiye kadar yaptığı görevlerde herhangi bir usulsüzlüğe bulaşmamış ve kendisine herhangi bir suç isnad edilmemiştir. Trabzon adliye müfettişi ve savcısı Mihail Efendi tarafından yazılan evraklardan bu durumu anlaşılmıştır. H. 4 Şaban 1302/M. 19 Mayıs 1885 tarihinde ise 1400 kuruş maaşla ve becayış suretiyle Kozan Sancağı savcı yardımcılığına görevlendirilmiştir. Ancak H. 2 Rebiülevvel 1303/M. 9 Aralık 1885 tarihinde gündelik olarak maaş almayı kabul ederek Lazistan Sancağı savcı yardımcılığında kalmayı tercih etmiştir¹⁶⁰.

3.1.10. Ali Rıza Efendi

Âlemdârzâde Mustafa Efendi'nin oğludur. H. 1255/M. 1839-40'ta Rize'nin Eriklimanı'nda Argaloz (Çiftkavak) Köyü'nde doğmuştur. Buradaki mektep ve medresede bir miktar Arapça öğrenmiştir. Daha sonra İstanbul'a giderek merhum Şeyhülislam Ahmet Muhtar Efendi'den

¹⁶⁰ BOA. DH. SAİD. 2/880.

dersler görmüş ve icazetnâme almıştır. Daha öncede naiblik görevinde bulunduğundan H. 16 Şaban 1291/M. 28 Eylül 1874 tarihli ve 308 numaralı kararlar H. 4 Rebiülevvel 1306/M. 8 Kasım 1888 tarihinde beşinci sınıfa terfi ettirilmiştir. Arapça ve Türkçe okuryazardır. H. 1 Rebiülahir 1283/M. 11 Ekim 1866 tarihinden H. 1 Rebiülahir 1286/M. 11 Temmuz 1869 tarihine kadar 1000 kuruş maaşla Alucra Kazası'nda naiblik görevini icra etmiştir. H. 15 Ramazan 1286/M. 19 Aralık 1869 tarihinden H. 1 Zilhicce 1288/M. 11 Şubat 1872 tarihine kadar 1000 kuruştan 900 kuruşa düşürülen maaşıyla Kemah Kazası naibi olmuştur. H. 1 Rebiülahir 1289/M. 6 Ağustos 1872 tarihinden H. 25 Şaban 1291/M. 5 Kasım 1874 tarihine kadar 1120 kuruş maaşla Eğin ve H. 27 Ramazan 1291/M. 7 Kasım 1874 tarihinden H. 27 Ramazan 1293/M. 16 Ekim 1876 tarihine kadar 1350 kuruş maaşla Ünye Kazası naibi olarak görev yapmıştır. H. 9 Şaban 1293/M. 30 Ağustos 1876 tarihinde Edirne Müderrisliği'ne nail olmuştur. H. 1 Cemazeyilevvel 1294/M. 14 Mayıs 1877 tarihinden H. 1 Zilkade 1296/M. 17 Ekim 1879 tarihine kadar 1350 kuruş maaşla İspir Kazası, H. 1 Ramazan 1297/M. 7 Ağustos 1880 tarihinden H. 1 Şevval 1299/M. 16 Ağustos 1882 tarihine kadar Divriği Kazası, H. 15 Cemazeyilahir 1300/M. 23 Nisan 1883 tarihinden H. 15 Zilhicce 1302/M. 25 Eylül 1885 tarihine kadar 1250 kuruş maaşla Tercan Kazası, H. 15 Recep 1303/M. 19 Nisan 1886 tarihinden H. 15 Muharrem 1306/M. 21 Eylül 1888 tarihine kadar 1250 kuruş maaşla Hınıs Kazası ve H. 15 Ramazan 1309/M. 13 Nisan 1892 tarihinden H. 15 Ramazan 1311/M. 22 Mart 1894 tarihine kadar 1250 kuruş maaşla Sürmene Kazası naibliklerinde görev yapmıştır. H. 15 Rebiülahir 1312/M. 16 Ekim 1894 tarihinde 1250 kuruş maaşla Görele Kazası naibliğine tayin edilmiştir. Çalıştığı tüm birimlerde görevlerini layıkıyla yerine getirmiştir. Rüşvet ve irtikâba bulaşmamıştır¹⁶¹.

3.1.11. Osman Azmi Efendi

Hacı Hafız Muhsin Efendi'nin oğludur. H. 1255/M. 1839-40'ta Rize Kasabası'nda doğmuştur. Rize Medresesi'nde Arapça ve Farsça okumuştur. Türkçe okuryazardır. Arapça ve Farsça'ya aşinadır. 5 Kasım 1865 tarihinde 20 yaşında olduğu halde aidat mahsul karşılığında Kura-i Seba Nahiyesi

¹⁶¹ BOA. DH. SAİD. 55/497.

nâibliğine tayin edilmiştir. 25 Aralık 1866 tarihinde ise görevinden istifa ederek 23 Temmuz 1868 tarihinde 166 kuruş maaşla Rize Kazası Dava Meclisi mümeyyizliğinde görevlendirilmiştir. Maaşından 13 Mart 1870 tarihinde 16 kuruş ve 13 Ekim 1871 tarihinde de 10 kuruş kesilmesiyle maaşı 140 kuruşa düşürülmüştür. 1 Temmuz 1876 tarihinde yine istifa etmiştir. H. Rebiülevvel 1297/M. Şubat-Mart 1880'de ise 360 kuruş maaşla Lazistan Sancağı Bidayet Mahkemesi aza mülazımlığına tayin edilmiştir. H. 11 Şaban 1300/M. 17 Haziran 1883 tarihinde görevinden istifa etmiş ise de H. Şaban 1301/M. Haziran 1883'de 270 kuruş maaşla mezkûr aza mülazımlığına geri dönmüştür. Bulunduğu görevlerden kendi isteği üzerine istifa ettiği Lazistan Sancağı Bidayet Mahkemesi Başkanlığı'ndan yazılan Trabzon Vilayeti valilik makamlarınca tasdiklenen resmi belgelerden anlaşılmaktadır. Hal tercümesiyle alakalı belgelerin ayrıca Adliye Nezareti Celilesi'nde de saklı olduğu beyan edilmiştir. H. 3 Zilkade 1304/M. 24 Temmuz 1887¹⁶².

3.1.12. Mehmet Sadık Efendi

Rize tüccarlarından Hacı Mahmut Efendi'nin oğludur. H. 1255/M. 1839-40'ta Rize'de dünyaya gelmiştir. Burada sıbyan ve ibtidâî mekteplerini tamamladıktan sonra medresede Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Türkçe okuryazardır. 34 yaşında iken H. 23 Şaban 1289/M. 26 Ekim 1872 tarihinde Rize Belediyesi Nüfus Başkanlığı'na tayin edilmiştir. H. 23 Recep 1290/M. 16 Eylül 1873 tarihinde Giresun Aziziye İdaresi'ne bağlı vapurlar birimine atanarak H. 26 Şevvalı 1290/M. 17 Aralık 1873 tarihine kadar burada istihdam edilmiştir. 4100 kuruş 35 para aidat aldıktan sonra becayiş suretiyle H. 3 Şevval 1291/M. 13 Kasım 1874 tarihinden H. 27 Muharrem 1292/M. 5 Mart 1875 tarihine kadar 140 kuruş maaşla Rize Kazası davalar meclisi mümeyyizliğinde bulunmuştur. H. 28 Cemazeyilevvel 1292/M. 2 Temmuz 1875 tarihinden H. 21 Zilhicce 1294/M. 27 Aralık 1877 tarihine kadar mümeyyiz olarak çalışmıştır. Belirtilen tarihten H. 26 Ramazan 1296/M. 13 Eylül 1879 tarihine kadar 300 kuruş maaşla Rize Kazası Belediye Başkanlığı'nda hizmet ettikten sonra hac vazifesini yerine getirmek için görevinden ayrılmıştır. H. 19 Safer 1301/M. 20 Aralık 1883 tarihinden H.

¹⁶² BOA. DH. SAİD. 14/417.

1 Ramazan 1306/M. 1 Mayıs 1889 tarihine kadar yine Rize Kazası'nda gelir sandığı vekâletinde istihdam edilmiştir. H. 23 Zilhicce 1301/M. 14 Ekim 1884 tarihinden H. 10 Rebiülevvel 1304/M. 7 Aralık 1886 tarihine kadar ise ilave memuriyet olarak 450 kuruş maaşla Lazistan Sancağı Sandık Emaneti'nde bulunmuştur. Geçici olarak bulunduğu görevlerde görev süresi dolması hasebiyle doğal olarak vekâleten yürüttüğü görevlerden de istifa etmek zorunda kalmıştır. H. 9 Rebiülahir 1306/M. 13 Aralık 1888 tarihinde 450 kuruş maaşla yine ilave görev olarak Lazistan Sancağı sandık emanetinin çeşitli iş kollarında değerlendirilmiştir. H. 1 Ramazan 1306/M. 1 Mayıs 1889 tarihinde 200 kuruş maaşla yine ilave suretiyle Lazistan Sancağı Ziraat Bankası Şubesi memuriyetine tayin olunup H. 19 Rebiülahir 1307/M. 13 Kasım 1889 tarihinde ilgili banka tarafından maaşı 600 kuruşa yükseltilmiştir. H. 29 Rebiülahir 1308/M. 12 Kasım 1890 tarihinde vekâleten yürüttüğü görevinden istifa ederek sadece sandık memuriyetinde kalmıştır. Lazistan Sancağı'nın çeşitli birimlerinde görev yaptığı Liva mutassarrıflığı ve ziraat bankası müdürlüğüne tasdik edilmiştir. Hizmetleri ve aldığı maaşları bunların yanında görev beratları Lazistan Sancağı İdare Meclisi'nin R. 3 Mayıs 1310/M. 15 Mayıs 1894 ve R. 15 Mayıs 1311/M. 27 Mayıs 1895 tarihli mazbatalarından anlaşılmaktadır. Osmanlı nüfus tezkeresinin tasdiklenmiş suretleri hal tercümesi evraklarıyla birlikte muhafaza edilmiştir. H. 22 Rebiülevvel 1312/M. 23 Eylül 1894 ve H. 19 Şevval 1315/M. 13 Mart 1898 tarihinde Lazistan Ziraat Bankası Şubesi'nin kaza sandığı haline dönüştürülmesinden dolayı adı geçen ziraat bankasının muhasebe kâtipliğinde görevlendirilmiştir. Maaşı da aynı tarihten itibaren 500 kuruşa düşürülmüştür. Lazistan Ziraat Bankası sandık meclisi idaresinin R. 9 Nisan 1317/M. 22 Nisan 1901 tarihli mazbatası ve Liva İdare Meclisi'nin R. 15 Nisan 1317/M. 28 Nisan 1901 tarihli mazbatalarından anlaşılmıştır. Ayrıca Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü'nce R. 22 Teşrinisani 1317/M. 5 Aralık 1301 tarihli vukuat pusulasında beyan edilmiştir¹⁶³.

3.1.13. Mehmet Rahmi Efendi

Kösezâde Hacı Yusuf Efendi'nin oğludur. H. 1255/M. 1839-40'ta Rize'de doğmuştur. Temel eğitimi Rize'de tamamladıktan sonra İstanbul'a

¹⁶³ BOA. DH. SAİD. 60/329.

giderek İstanbul'daki Keçi-i? Sani Medresesi'nde beş yıl okuduktan sonra başarıyla mezun olmuştur. Türkçe okuryazardır. H. 1 Şevval 1285/M. 15 Ocak 1869 tarihinde 30 yaşında olduğu halde 1500 kuruş maaş ile Tirebolu Kazası naibliğine getirilmiştir. H. 30 Ramazan 1288/M. 13 Aralık 1871 tarihinde 1125 kuruş maaşla Günyan, H. 29 Şevval 1292/M. 28 Kasım 1875 tarihinde 1350 kuruş maaşla Of Kazası'nda görev yapmıştır. H. 29 Zilhicce 1293/M. 15 Ocak 1877 tarihinde 1120 kuruş maaşla şer'iyye ve davalar meclisi reisliği yetkisi ile Ladik ve H. 30 Rebiülevvel 1296/M. 24 Mart 1879 tarihinde yine aynı maaşla Bidayet Mahkemesi reisliği yetkisiyle Boyabat Kazaları Naibliği'ne atanmıştır. Ardından kendi talebi üzerine H. 20 Cemazeyilevvel 1299/M. 9 Nisan 1882 tarihinde ise 1400 kuruş maaşla Taşlıca Sancağı Bidayet Ceza Dairesi Reisliği'ne memur edilmiştir. H. 17 Recep 1298/M. 15 Haziran 1881 tarihinde müderrisliğe nail olmuştur. Bulduğu görevlerde işini severek ve isteyerek layıkıyla yerine getirdiği, Kosova Valisi Faik Paşa Hazretleri tarafından ve Adliye Nezaret Celilesi'nden yazılan yazışmalardan anlaşılmıştır. Ancak daha sonraki yıllarda kanuna aykırı bazı hal ve hareketlerinden dolayı H. 13 Cemazeyilevvel 1304/M. 7 Şubat 1887 tarihinde görevinden azl edilmiştir¹⁶⁴.

3.1.14. Mehmet Salih Efendi

Eski Bulanık Kaymakamı Ahmet Ağa'nın oğludur. H. 1256/M. 1840-41'de Trabzon Vilayeti'nde Rize Kasabası'nda doğmuştur. Sıbyan mektebinde temel eğitim derslerini aldıktan sonra medresede de biraz da Arapça okumuştur. Türkçe okuryazardır. 44 yaşında iken H. 28 Recep 1300/M. 4 Haziran 1883 tarihinde 500 kuruş maaşla Lazistan Sancağı Nüfus Müdürlüğü'ne memur olmuştur. H. 9 Safer 1302/M. 28 Kasım 1884 tarihinde görevinden H. 26 Recep 1302/M. 11 Mayıs 1885 tarihinde istifa ederek aynı maaşla Canik Sancağı nüfus memuriyetine tayin edilmiştir. H. 24 Recep 1303/M. 28 Nisan 1886 tarihinde aynı maaşla eski görev yeri olan Lazistan Sancağı nüfus memuriyetine görevlendirilmiştir. H. 18 Rebiülahir 1304/M. 14 Ocak 1887 tarihinde vazifesini yerine getirecek yetenek ve kabiliyette olmadığı için Liva idaresindeki görevinden alınmış ve yedi-

¹⁶⁴ BOA. DH. SAİD. 10/289.

sekiz aylık uzmanlaşma eğitiminin ardından H. 29 Zilhicce 1304/M. 18 Eylül 1887 tarihinde aynı maaşla ile aynı liva merkezi dâhilinde bulunan Mebahor Nüfus İdaresi'nde görevlendirilmiştir. H. 23 Ramazan 1310/M. 10 Nisan 1893 tarihinde ise beşinci rütbeye yükseltilmiştir. Lazistan Sancağı Nüfus İdaresi'nde görev yaptığı dönemlerde bilgileri nüfus kayıt defterine zamanında geçirmediğinden dolayı H. 15 Zilhicce 1313/M. 28 Mayıs 1896 tarihinde görevinden alındığı Nüfus İdaresi Sicil Genel Müdürlüğü'nün R. 2 Haziran 1315/M. 14 Haziran 1899 tarihli tezkere-i cevabiyesinde gösterilmiştir. Lazistan Sancağı Mutasarrıflığı, Trabzon Vilayet ile Devlet Şurası arasında R. 19 Mayıs 1315/M. 31 Mayıs 1899 tarihlerinde vuku bulan yazışmalardan ve R. 14 Nisan 1316/M. 27 Nisan 1900 tarihli gönderilen evraklardan Mehmet Salih Efendi'nin istifasının gerekçesi şöyle izah edilmiştir: Lazistan Sancağı nüfus memurluğunda görevli iken senelik hazırlanan defterlerde boğulma olaylarını deftere işlemediği, bunun yanında asker alma dönemlerinde askere gidecek olan 90/1 doğumluların kayıtlarının oluşturmaması sebebiyle asker alma dönemlerinde karışıklığı sebebiyet verdiği, bunun yanında yeteri derecede Arapça okuyup yazması olmadığı için nüfus ve pasaport takibi ve uygulamalarını zamanında yapamadığı, dolayısıyla aksamalara sebebiyet verdiği, nüfus defterlerinin 100/85 oranında bozulmuş ve dağılmış bir hale geldiği, bu durumun muhtarların ifadelerinden anlaşıldığı, 50 kuruşluk pasaportu 10 kuruşa verdiği, liva merkezinde görülen mahkemenin kararından anlaşılmıştır. Butün bu gerekçeler üzerine 460 küsür kuruş kendisinden tahsiline karar verilerek görevden uzaklaştırıldığı ifade edilmiştir. İlgili memur pasaport meselesinden dolayı bir defa belli bir miktarda para cezasına çarptırılmış ise de zimmetine geçirdiği şeylerin sabit olmadığı, ayrıca zimmet suçlamasının da kanıtlanamadığı, bunun yanında kendisinin bu süreçte çok mağdur ve mağrur olduğunu beyan ederek hizmetine dönmek istediğini bildirmiştir. Bunun üzerine hizmet ettiği görevleri dikkate alınarak arzuhali kabul edilmiş, Rize Askeri birimler ile Lazistan Sancağı Redif Kaymakamlığı'nda değerlendirildikten sonra kendisine yazılı olarak müracaat belgeleri iade edilmiştir. Dolayısıyla devlet kurumlarında istihdam edilmesi düşünülmeyişi anlaşılmıştır. R. 15 Mayıs 1315/M. 27 Mayıs 1899¹⁶⁵.

¹⁶⁵ BOA. DH. SAİD. 129/325.

3.1.15. İlyas Fevzi Efendi

Rizeli tüccarlardan Hordoloszâde Hacı Osman Efendi'nin oğludur. H. 1257/M. 1841-42 yılında Rize Kasabası'nda doğmuştur. Mahal sıbyan mektebi ve medresesinde Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Türkçe okuryazardır. H. 15 Safer 1285/M. 7 Haziran 1868 tarihinde 28 yaşında iken 250 kuruş maaşla Rize Gümrüğü tuz anbarı memurluğuna alınıp H. 10 Şevval 1286/M. 13 Ocak 1870 tarihinde aynı maaşla adı geçen gümrük kitabetine nakl edilmiştir. H. 10 Recep 1288/M. 25 Eylül 1871 tarihinde maaşı 235 kuruşa düşürülmüştür. H. 15 Safer 1288/M. 24 Nisan 1872 tarihinde görevini layıkıyla icra edememesi üzerine azl edilmiştir. Bir müddet bu alanda eğitim görüp tecrübelendikten sonra Rize Gümrük yetkililerince yeterli tecrübeye ulaştığına dair kanaat getirilmesi üzerine H. Cemazeyilevvel 1289/M. Mayıs 1878'de tekrar aynı görevine atanmıştır. H. Ramazan 1295/M. Ağustos 1878'de maaşı 400 kuruşa yükseltilmiştir. Maaşı, H. 27 Ramazan 1296/M. 14 Eylül 1879 tarihinde 360 kuruşa ve H. Cemazeyilevvel 1298/M. Nisan 1881'de 320 kuruşa düşürülmüştür. H. Safer 1299/M. Aralık 1882'de Rize memurluğunun müdüriyete dönüştürülmesi üzerine 500 kuruş maaşla aynı birime başkâtip olmuştur. H. Ramazan 1300/M. Temmuz 1883'de 800 kuruş maaş ile Rize Vergi Müdürlüğü vekâletine tayin edilmiş ise de önceden görev yaptığı Rize vergi baş kitabetindeki görevi asaleten onaylandığı için vekâleten atandığı yerden alınarak kendisine 500 kuruş maaş bağlanmıştır. H. Safer 1302/M. Kasım-Aralık 1884'de Bayezit eski müdürü Ali Bey'e çektiği telgrafın içeriğinde diplomatik nezakete yakışmayan cümlelerin bulunması nedeniyle H. 13 Muharrem 1303/M. 22 Ekim 1885 tarihinde 800 kuruş maaşla Trabzon Vergi Müdürlüğü'ne mülhak Mumhane önü rüsûmât memurluğuna tayin edilmiştir. H. Muharrem 1305/M. Eylül-Ekim 1887'de 1000 kuruş maaşla aynı nezarete bağlı Giresun Vergi Müdürlüğü'ne ve H. Zilkade 1307/M. Haziran-Temmuz 1890'da 2500 kuruş maaşla Basra Vergi Müdürlüğü'ne nakl edilmiş ise de sara hastalığına yakalanması sebebiyle gidemediğinden H. Muharrem 1308/M. Ağustos-Eylül 1890'da 1500 kuruş maaşla Edirne Vergi Nezareti mülhakatından Gelibolu Vergi Müdürlüğü'ne getirilmiştir. Edirne Vergi Nezareti vekâletinden yazılan mülahazaya atfen vilayet-i müşarileyh valiliğinden ve rüsûmât emanet celilesi müdürlük vazifesini

yerine getirebilecek kabiliyette olduğu tasdik edilmiştir. Rize vergi memuriyeti tuz anbarı memurluğundan Rize Vergi Müdürlüğü başkâtipliği görevine ikinci defa atandığı Trabzon Vergi Nezareti'nin yazılı cevabından anlaşılmıştır. Giresun Vergi Müdürlüğü'ndeki istihdamı ve maaş miktarları H. 12 Cemazeyilevvel 1313/M. 31 Ekim 1895 tarihli muhasebe kayıtlarında da beyan edilmiştir. H. 6 Recep 1310/M. 24 Ocak 1893 tarihinde maaşı halisiyle ve becayiş suretiyle İnebolu Vergi Müdürlüğü'ne nakl edilmiştir. Vazifesine başladıktan sonra H. 17 Şaban 1312/M. 13 Mart 1895 tarihinde dördüncü rütbe tevcih edilmiştir. Rize Vergi Müdürlüğü başkâtiabetinde görev yaptığı dönemde bir konudan dolayı ters düştüğü Beyazıt Vergi Müdürü Ali Rıza Bey'e karşı takındığı tutumu devam ettirmediğinden dolayı soruşturma durdurulmuştur. Davanın düşürüldüğü Lazistan Sancağı Mutasarrıflığı'nın H. 9 Kanunievvel 1312/M. 21 Aralık 1896 tarihli mahkeme kararında gösterilmiştir. H. 9 Şevval 1314/M. 13 Mart 1897 tarihinde maaşı 1350 kuruşa düşürülmüştür. Memuriyeti boyunca görevini en iyi şekilde yerine getirmesi hasebiyle H. 6 Cemazeyilahir 1317/M. 12 Ekim 1899 tarihinde birinci sınıf rütbesine terfi ettirilmiştir. Edirne gümrüğündeki ihracat mallarının fırtına yüzünden zarar görmesi ve zamanında önlem alınmaması sebebiyle H. 19 Recep 1322/M. 29 Eylül 1904 tarihinde 1350 kuruş maaşla ve becayiş suretiyle Tekfurdağı Sancağı Vergi Müdürlüğü'ne nakl edilmiştir. Bütün bunlar vergi sicil şubesinin vukuat pusulasında beyan edilmiştir. Görev yaptığı yerlerde hiçbir zaman rüşvet ve zimmetle ilişkisi olmadığı R. 7 Mayıs 1325/H. 20 Mayıs 1909 tarihli kurumların kendi aralarındaki yazışmalardan anlaşılmıştır.¹⁶⁶

3.1.16. Emin Hilmi Efendi

Rizeli Müftüzâde Abdülhamit Efendi'nin oğludur. H. 1257/M. 1841-42 yılında dünyaya gelmiştir. Rize Sıbyan Mektebi'nde okumuştur. Türkçe okuryazardır. H. 1283/M. 1866-67 yılının sonlarında İstanbul'a giderek aidaatla Ahi Çelebi Mahkemesi kâtipliği görevini yürütmüştür. H. 25 Rebiülahir 1288/M. 14 Temmuz 1871 tarihinde 150 kuruş maaşla Rize Kazası'na bağlı Karadere Nahiyesi mal kâtipliği görevine atanmıştır. H. 29 Cemazeyilahir 1288/M. 15 Eylül 1871 tarihinde 250 kuruş maaşla

¹⁶⁶ BOA. DH. SAİD. 63/219.

aynı yerleşim biriminin hukuk davaları kâtipliğinde bulunmuştur. H. 1292/M. 1875-76 yılının sonlarında görevinden istifa etmiştir. H. 1294/M. 1277-78 yılının sonlarında hükümet tarafından Canip Hicaz bölgesine görevlendirilmiştir. H. 1298/M. 1280-81 yılının sonlarında aidatla Trabzon Vilayeti'nde Yomra Nahiyesi Şer'iyye Mahkemesi'ne naib olmuş ancak aidatında yaşanan sıkıntıdan dolayı görevinden istifa etmiştir. H. 19 Recep 1300/M. 26 Mayıs 1883 tarihinde 300 kuruş maaşla Of Kazası naib yardımcılığına getirilmiştir. H. 5 Şaban 1300/M. 11 Haziran 1883 500 kuruş maaşla Atina Kazası Şer'i Mahkemesi naibliğine atanmıştır. H. 26 Cemazeyilahir 1302/M. 12 Nisan 1885 tarihinde görev yaptığı birimden ayrılmıştır. H. 28 Recep 1303/M. 2 Mayıs 1886 tarihinde 250 kuruş maaşla Sürmene Kazası Tekel İdaresi'ne memur edilmiştir. Ancak buraya uyum sağlayamadığı için H. 11 Şaban 1303/M. 15 Mayıs 1886 tarihinde istifa etmiştir. H. 20 Zilkade 1303/M. 20 Ağustos 1886 tarihinde ve 350 kuruş maaşla Mapavri Nahiyesi Genel Borçlar İdaresi'ne memur edilmiştir. H. 23 Zilkade 1304/M. 13 Ağustos 1887 tarihinde aynı maaşla Hopa ve H. 16 Şaban 1305/M. 28 Nisan 1888 tarihinde aynı maaşla ve becayiş suretiyle Atina Genel Borçlar İdaresi memuriyetine nakl edilmiştir. Trabzon Genel Borçlar İdaresi ve daha önceki görev yerlerin idare birimlerinden yazılan belgelerden gayretli ve başarılı olduğu anlaşılmaktadır. H. 28 Zilkade 1310/M. 13 Haziran 1893 tarihinde 100 kuruş maaşla Selanik Bira Fabrikası memurluğuna tayin edilmiştir. H. 4 Safer 1311/M. 17 Ağustos 1893 tarihinde 500 kuruş maaşla anı idare birimi dâhilinde Praviştâ Nahiyesi Genel Borçlar İdaresi'ne memur olarak atanmış ise de maaşı düşürülmüştür. H. 5 Rebiülevvel 1313/M. 26 Ağustos 1895 tarihinde kendi isteği üzerine görevinden istifa ettiği R. 18 Mayıs 1318/M. 31 Mayıs 1902 tarihli yazıdan anlaşılmıştır¹⁶⁷.

3.1.17. Halim Hilmi Efendi

Kaza kaymakamlarından Ahmet Ağa'nın oğludur. H. 1259/M. 1843-44'te Rize'de doğmuştur. Rize Sıbyan Mektebi'ndeki eğitimini tamamladıktan sonra öğretmen mektebinde de Arapça ve Farsça dersleri almıştır. Türkçe okuryazardır. H. 1274/M. 1857-58'de 15 yaşında olduğu

¹⁶⁷ BOA. DH. SAİD. 64/61.

halde mülazemetle Rize Kazası tahrirat kalemine girerek H. Rebiülahir 1277/M. Kasım-Aralık 1857'de 250 kruş maaşla İçel Sancağı dâhilinde Karataş Kazası tahrirat kâtipliğine memur olmuştur. H. Şaban 1282/M. Aralık-Ocak 1865-66'da ise görevinden istifa ederek ve H. Safer 1285/M. Mayıs-Haziran 1868'de 370 kuruş maaşla Van Sancağı mülhakatında Mahmudi Kazası tahrirat kitabetine tayin edilmiştir. H. Rebiülahir 1286/M. Temmuz-Ağustos 1869'da aynı maaş ile Muş Sancağı dâhilinde Bulanık Kazası tahrirat kitabetine nakl edilmiştir. H. Recep 1286/M. Ekim-Kasım 1869'da yine istifa etmiş ve H. Ramazan 1287/M. Aralık-Ocak 1869-70'te 270 kuruş maaşla Trabzon Sancağı Polathan Kazası tahrirat kâtipliğine memuriyeti vuku bulmuştur. H. Şaban 1288/M. Ekim-Kasım 1871'de tekrar istifa ederek H. Rebiülahir 1291/M. Mayıs-Haziran 1291'de 190 kuruş maaşla Rize Vergi Müdürüyeti mülhakatında Yalıbolu gümrük memuriyetine tayin olmuştur. Maaşı H. 1295/M. 1878'de 300 kuruşa yükselmiş, H. 1296/M. 1878-79'da 240 kuruşa indirilmiş ise de kısa zaman sonra 300 kuruşa tekrar yükseltilmiştir. Görev yaptığı dönemlerde kendisine herhangi bir soruşturma açılmamış ve şikâyetlere konu olmamıştır. H. 8 Rebiülahir 1302/M. 25 Ocak 1885 tarihinde 400 kuruş maaşla Of vergi memuriyetine nakl edilmiş ancak toplanan paraların usulsüz kullanması nedeniyle görevinden azl edilmiştir¹⁶⁸.

3.1.18. Salim Efendi

Hacı İbrahim Efendi'nin oğludur. H. 1259/M. 1843-44'te Rize Kasabası'nda doğmuştur. Buradaki sıbyan mektebi ve medresesinde eğitim görmüştür. Türkçe okuryazardır. Arapça ve Farsça'ya aşinadır. H. 5 Safer 1279/M. 2 Ağustos 1862 tarihinde 20 yaşında olduğu halde stajyer olarak Rize Kazası kitabetine dâhil edilmiştir. Görevinde beş sene sekiz ay çalıştıktan sonra H. 18 Ramazan 1284/M. 13 Ocak 1868 tarihinde Rize vukuat kitabeti refakatına nakl olunup burada da beş sene dört ay hizmet ettikten sonra H. 12 Muharrem 1290/M. 20 Mart 1873 tarihinde tezkere başına günde hâsıl olan ikişer kuruş aidatla Rize Kazası nüfus mukayyitliğine memur edilmiştir. Bir sene üç ay burada görev yaptıktan sonra aldığı miktarı yetersiz bularak istifasını vermiştir¹⁶⁹.

¹⁶⁸ BOA. DH. SAİD. 11/329.

¹⁶⁹ BOA. DH. SAİD. 3/644.

H. 6 Cemazeyilevvel 1291/M. 21 Haziran 1874 tarihinde 235 kuruş maaşla Rize Kazası vukuat kitabetine ve H. 13 Şevval 1292/M. 12 Kasım 1875 tarihinde 475 kuruş maaşla ve becayış suretiyle Lazistan Sancağı tahrirat komisyonu başkitabetine tayin edilmiştir. H. Rebiülahir 1293/ Nisan-Mayıs 1876'da geçici olarak Trabzon Sancağı dâhilinde bulunan Görele Kazası tahririnde yer alan bir kısım tadilat ve ıslahat işleriyle görevlendirilmiştir. Burada iki buçuk ay kadar görev yapmasının ardından eski görev yerine dönmüştür. H. 2 Recep 1294/M. 13 Temmuz 1877 tarihinde 275 kuruş maaşı 750 kuruşa yükseltilmiş olduğu halde H. Recep 1296/M. Haziran-Temmuz 1879'da maaşından 250 kuruş kesinti yapılarak maaşı 500 kuruşa düşürülmüştür. H. 19 Zilhicce 1298/M. 17 Haziran 1881 tarihinde 600 kuruş maaşla ilk istihdam edildiği yer olan Rize Kazası tahrir ve vergi memuriyetine nakl edilmiştir¹⁷⁰.

Şimdiye kadar bulunduğu memuriyetlerden istifa, nakl ve tahvil suretleriyle hizmetlerinden dolayı herhangi bir soruşturmaya konu yapılmamıştır. Lazistan Sancağı Mutasarrıfı Haşim Paşa tarafından yapılan yazışmalardan anlaşılmıştır. R. 18 Haziran 1300/M. 30 Haziran 1884 tarihinde babasının ismi Hacı İbrahim Efendizâde Hacı Hafız Memiş Efendi olduğu halde sehven Hacı İbrahim Efendizâde denildiği Trabzon Vilayeti'nden gönderilen H. 19 Şubat 1311/M. 2 Mart 1896 tarihli kaydından anlaşılmıştır. H. 25 Camazeyilevvel 1300/M. 3 Nisan 1883 tarihinde 60 kuruş maaşla Riz Kasabası Rüştüye Mektebi hüsni hat öğretmenliği görevi ilave edilerek H. 22 Recep 1307/M. 14 Mart 1890 tarihinde kendisine dördüncü rütbeden mecidî nişanı ve zîşanı ihсан buyurulmuştur¹⁷¹.

H. 18 Rebiülahir 1308/M. 1 Aralık 1890 tarihinde adı geçen liva merkezi evkaf veznesi muhasebeciliği vekâleti ve H. 13 Rebiülevvel 1311/M. 24 Eylül 1893 tarihinde maarif beşinci azalığı dahi görevine eklendiği Rize İdare Meclisi ve Vilayet kayıt defterlerinden anlaşılmıştır. Maarif azalığı yaparken başarılı olduğu adı geçen maarif encümeninin R. 23 Mart 1311/H. 4 Nisan 1895 tarihli mazbatasıyla Of Kazası'nda arazi gelirlerinin tahsilatındaki açık olan meblağın kapatılması yönündeki

¹⁷⁰ BOA. DH. SAİD. 3/644.

¹⁷¹ BOA. DH. SAİD. 3/644.

gayretine takdiren Trabzon Vilayeti'nden kaleme alınan yazıdan, nişan, berat ve maarif nezareti celilesindeki belgelerden anlaşılmıştır. 600 kuruş maaşla Erzincan Sancağı tahrirat ve vergi memuriyetine nakl hasebiyle H. 27 Cemazeyilahir 1313/M. 15 Aralık 1895 tarihinde görev yerinden ayrılarak H. 9 Şaban 1313/M. 25 Ocak 1896 tarihinde 750 kuruş maaşla Erzincan'da vazifesine başlamıştır. H. 9 Şevval 1314/M. 13 Mart 1897 tarihinde maaşı 675 kuruşa düşürülmüştür¹⁷².

H. 17 Safer 1318/M. 16 Haziran 1900 tarihinde ise 1000 kuruş maaşla Edirne Vilayeti üçüncü tahrirat fırkası muharrer evveliğine nakl edilmiştir. H. 21 Rebiülevvel 1318/M. 19 Temmuz 1900 tarihinde vazifesine başlamıştır. H. 3 Muharrem 1319/M. 22 Nisan 1901 tarihinde 2500 kuruş maaşla Trablusgarp Vilayeti tahrirat fırkası memuriyetliğine nakl olunmasından sonra önceki görev yerinden ayrılarak H. 11 Safer 1319/M. 30 Mayıs 1901 tarihinde Trablusgarp'ta vazifesine başlamıştır. Edirne Vilayeti'nce bir güne zimmet ve ilişkisi olmadığı tahrirat idare-i umûmîyesinin R. 13 Haziran 1317/M. 26 Haziran 1901 tarihli tezkiresiyle vilayet müşarileyh idaresinin R. 9 Mayıs 1317/H. 22 Mayıs 1901 tarihli yazısından anlaşıldığı maliye sicil şubesinin R. 25 Haziran 1318/M. 8 Temmuz 1902 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir¹⁷³.

3.1.19. Abdülhamit Efendi

Kadızaâde Mustafa Efendi'nin oğludur. H. 1259/M. 1843-44'de Rize'de doğmuştur. Buradaki sıbyan mektebinde okumuştur. Medresede bir miktar Arapça eğitimi almıştır. Türkçe okuryazardır. H. 25 Recep 1287/M. 21 Ekim 1870 tarihinde 28 yaşında iken mülazemetle Rize Kazası tahrirat kalemine dâhil olunarak H. 26 Rebiülevvel 1288/M. 15 Haziran 1871 tarihinde aidat ile adı geçen kazanın tapu kâtipliğine memuriyetiyle bir müddet burada istihdam edilmiştir. H. 26 Zilkade 1293/M. 12 Aralık 1876 tarihinde 200 kuruş maaşla Mapavri Nahiyesi vukuat kâtipliğine tayin edilmiştir. H. 25 Ramazan 1296/M. 12 Eylül 1879 tarihinde maaşı 180 kuruşa düşürülmüştür. H. 19 Zilkade 1298/M. 13 Ekim 1881 tarihinde yapılan düzenleme sonucunda maaşına 70 kuruş zam yapılarak maaşı 250

¹⁷² BOA. DH. SAİD. 3/644.

¹⁷³ BOA. DH. SAİD. 3/644.

kuruşa yükseltilmiştir. Ardından tahrir ve vergi kitabetine atanarak burada istihdam edilmiştir. Şimdiye kadar kendisi herhangi bir şikâyete konu olmamıştır. Bu durum Lazistan Sancağı Tahrirat ve Vergi Müdürlüğü ile mutasarrıflığı tarafından yapılan yazışmalardan anlaşılmıştır. Vergi emanet biriminden yazılan H. 11 Şevval 1300/M. 15 Ağustos 1883 tarihli yazıda hal tercümesi tasdiklenmiştir. Daha sonra ise görev yerinin lağv edilmesi üzerine H. 19 Şaban 1304/M. 13 Mayıs 1887 tarihinde görevinden ayrılmak zorunda kalmıştır¹⁷⁴.

3.1.20. Mustafa Nuri Efendi

Mustafa Ağa'nın oğludur. H. Rebiülevvel 1260/M. Mart-Nisan 1844 yılında Rize'de doğmuştur. Sıbyan mektebinde müfredattaki dersleri alarak eğitimini tamamlamıştır. Türkçe okuryazardır. 38 yaşında olduğu halde H. 1298/M. 1880-1881 yılında 240 kuruş maaşla Feslege rüsûmât memuriyetine alınmıştır. Görev yaptığı birimlerde herhangi bir şikâyete konu olmamıştır. İzmir Rüsûmât Nazırı Muhittin Bey tarafından yazılan mülahazadan anlaşılmıştır. Aydın Vilayeti Rüsûmât Emni Eyyüp Efendi tarafından dahi adı geçen belgeye dayanılarak tasdik edilmiştir. H. 20 Mart 1304/M. 1 Nisan 1888¹⁷⁵.

3.1.21. Mehmet Sabri Efendi

Rize ahalisinden ve tüccarlarından Lerozluzâde Osman Efendi'nin oğludur. H. Rebiülahir 1261/M. Nisan-Mayıs 1845'te Lazistan Sancağı'na bağlı Rize Kazası'nda doğmuştur. Rize Kazası Sıbyan Mektebi ve Medresesi'nde eğitimini tamamlamıştır. Daha sonra İstanbul'a gelerek Eyüp civarındaki Zal Mahmut Paşa Medresesi'nde merhum Havmizâde Ahmet Hulusi Efendi'den dersler almıştır. Arapça ve Farsça'ya aşina ve Türkçe okuryazardır¹⁷⁶.

H. 28 Zilhicce 1282/M. 17 Eylül 1887 tarihinde 20 yaşında 300 kuruş maaşla padişah hazinesine bağlı sandık idare kalemine alınıp H. 7 Zilkade 1283/M. 13 Mart 1867 tarihinde maaşı 250 kuruşa düşürülmüştür. H. 29

¹⁷⁴ BOA. DH. SAİD. 7/897.

¹⁷⁵ BOA. DH. SAİD. 16/261.

¹⁷⁶ BOA. DH. SAİD. 48/59.

Zilkade 1285/M. 13 Mart 1869 tarihinde maaşına 150, H. 14 Rebiülahir 1287/M. 14 Temmuz 1870 tarihinde 60 ve H. 19 Şaban 1287/M. 14 Kasım 1870 tarihinde 30 kuruş zam yapılarak 490 kuruşa yükseltilmiştir. H. 3 Muharrem 1289/H. 13 Mart 1872 tarihinde aynı maaşla hazine-i hassa-i şahane tahrirat kalemine nakl olunarak H. 11 Şevval 1290/M. 2 Aralık 1873 tarihinde 30 kuruş ve H. 28 Rebiülevvel 1291/M. 15 Mayıs 1874 tarihinde 60 kuruş zamlı maaşı 580 kuruşa yükseltilmiştir. H. 1 Ramazan 1292/M. 1 Ekim 1875 tarihinde senesi yirmi ukbe çorba bakiyesi arz ve beş ukbe şeker ve on ukbe tainatı tahsis edilmiştir. H. 14 Safer 1293/M. 11 Mart 1876 ve H. 24 Ramazan 1293/M. 13 Ekim 1876 tarihlerinde 25 kuruş zam alarak maaşı 620 kuruşa yükseltilmiştir. H. 7 Zilkade 1294/M. 13 Kasım 1877 tarihinde maaşı halisiyle matbah-ı âmire muayene kalemine ve H. 10 Safer 1295/M. 13 Şubat 1878 tarihinde yine hazine-i müşarileyh tahrirat kalemine nakl edilmiştir. H. 1 Ramazan 1295/M. 29 Ağustos 1878 tarihinde ve H. 2 Rebiülahir 1297/M. 14 Mart 1880 tarihinde hazinece yapılan yeni düzenleme ile maaşı 600 kuruşa düşürülmüştür¹⁷⁷.

H. 9 Zilhicce 1299/M. 22 Ekim 1882 tarihinde ek görev yeri olarak matbah-ı sâlis tevcih buyurulmuştur. H. 26 Ramazan 1300/M. 31 Temmuz 1883 tarihinde 200, H. 14 Cemazeyilevvel 1301/M. 12 Mart 1884 tarihinde 55, H. 20 Ramazan 1301/M. 14 Temmuz 1884 tarihinde 55 ve H. 7 Recep 1302/M. 22 Nisan 1885 tarihinde 100 kuruş zamlı maaşı 1000 kuruşa yükseltilmiştir. H. 21 Safer 1305/M. 8 Kasım 1887 tarihinde uhdesine terfien üçüncü sınıf rütbesi tevcih buyurulmuştur. Şimdiye kadar görev yaptığı yerlerde herhangi bir soruşturmaya konu olmadığı, verilen görevleri layıkıyla yerine getirdiği, aldığı maaş miktarları, terfi ve rütbeleri H. 9 Zilhicce 1306/M. 6 Ağustos 1889 tarihli evrakların tasdiklenmiş suretlerinden anlaşılmaktadır¹⁷⁸.

H. 13 Zilhicce 1299/M. 10 Ağustos 1889 tarihli hal tercümesi kayıtlarında da eklidir. H. 28 Cemazeyilahir 1311/M. 6 Ocak 1894. Maaşı H. 16 Ramazan 1308/M. 16 Mayıs 1889 tarihinde 1150 kuruşa, H. 2 Ramazan 1310/M. 20 Mart 1893 tarihinde 1300 kuruşa yükseltilmiştir.

¹⁷⁷ BOA. DH. SAİD. 48/59.

¹⁷⁸ BOA. DH. SAİD. 48/59.

H. 9 Zilhicce 1310/M. 24 Haziran 1893 tarihinde birinci sınıf rütbesi tevcih edilmiştir. Maaşı H. 6 Ramazan 1311/M. 13 Mart 1894 tarihinde 1450 kuruşa yükseltilmiştir. H. 9 Şevval 1314/M. 13 Mart 1897 tarihinde yapılan düzenleme ile maaşının 1377 kuruşa düşürüldüğü hazine-i hassa-i şahane sicil şubesinin H. 3 Rebiülahir 1315/M. 1 Eylül 1897 tarihli vukuat pusulasından anlaşılmıştır¹⁷⁹.

Maaşının H. 18 Recep 1315/M. 13 Aralık 1897 tarihinde 1500 kuruşa yükseltildiği H. Rebiülevvel 1316/M. Temmuz-Ağustos 1897 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir. Kendisine H. 16 Zilhicce 1316/M. 28 Nisan 1899 tarihinde üçüncü rütbeden mecidî nişanı ihsan buyurulmuştur. H. 29 Cemazeyilevvel 1318/M. 24 Eylül 1900 tarihinde aynı maaşla aynı kalem birimi mümeyyizliğine tayin edilmiştir. Maaşının H. 8 Cemazeyilahir 1318/M. 3 Ekim 1900 tarihinde 1700 kuruş ve H. 28 Rebiülahir 1319/M. 14 Ağustos 1901 tarihinde 1900 kuruşa yükseltildiği R. 19 Kanunisani 1313/M. 31 Ocak 1898 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir. H. 18 Cemazeyilahir 1320/M. 22 Eylül 1902 tarihinde yine terfi ederek maaşının H. 18 Safer 1321/M. 16 Mayıs 1903 tarihinde 2150 kuruş, H. 8 Muharrem 1322/M. 25 Mart 1904 tarihinde 2300 kuruşa yükseltildiği aynı şubenin R. 20 Kanunievvel 1318/M. 2 Ocak 1903, R. 20 Ocak 1319/M. 2 Ocak 1904 ve R. 1 Şubat 1320/H. 14 Şubat 1905 tarihli vukuat pusulalarında gösterilmiştir. Kıdem ve gayretinden dolayı H. 3 Rebiülahir 1324/M. 27 Mayıs 1906 tarihinde üçüncü rütbeden Osmanlı Nişanı ihsan buyurulmuştur. Maaşının H. 1 Cemazeyilevvel 1324/M. 23 Haziran 1906 tarihinde 2400 kuruşa yükseltildiği R. 11 Ağustos 1323/M. 24 Ağustos 1907 tarihli vukuat pusulasında bildirilmiştir. Maaşının H. 6 Şaban 1325/M. 14 Eylül 1907 tarihinde 2600 kuruşa yükseltildiği R. 19 Teşrinisani 1324/M. 2 Aralık 1908 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir. H. 6 Rebiülahir 1327/M. 27 Nisan 1909 tarihinde saltanat değişikliği nedeniyle açıkta kaldığı hazine-i hassa müdüriyet umûmîyesinin R. 18 Teşrinisani 1325/M. 19 Kasım 1909 tarihli tezkire-i cevabiyesinde yazılıdır. R. 1 Teşrinisani 1325/M. 14 Kasım 1909 tarihli tezkiresinde de beyan edilmiştir¹⁸⁰.

¹⁷⁹ BOA. DH. SAİD. 48/59.

¹⁸⁰ BOA. DH. SAİD. 48/59.

3.1.22. Mehmet Akif Efendi

İstanköy Mahallesi memuru merhum Rizeli Behram Efendi'nin oğludur. H. 1 Muharrem 1262/M. 30 Aralık 1845 tarihinde Rize'de doğmuştur. Buradaki sıbyan mektebi ve medresede eğitim görmüştür. Türkçe okuryazardır. H. 1 Rebiülahir 1298/M. 3 Mart 1881 tarihinde 36 yaşında Rize Gümrük İdaresi'ne stajyer olarak başlamıştır. H. 2 Recep 1300/M. 9 Mayıs 1883 tarihinde 250 kuruş maaşla aynı idare biriminin tuz anbarı memurluğuna tayin kılınmış ise de H. 27 Cemazeyilahir 1301/M. 24 Nisan 1884 tarihinde 200 kuruş maaşla yukarıda adı geçen merkezin kantarcılığına başlamıştır. H. 25 Safer 1303/M. 3 Aralık 1885 tarihinde ise 350 kuruş aylıkla Arhavi Duyûn-u Umûmîye memurluğuna nakl edilmiştir. Trabzon Duyûn-u Umûmîye nazaretiyle idare merkezi müdüriyeti umûmîyesinde ehemniyet ve liyakatı olumlu olduğuna yönelik bilgileri onaylanmıştır. Tuz anbarı memurluğundan kendisine zimmetlenen görev belgesine dair R. 17 Kanunisani 1305/M. 29 Ocak 1890 tarihli dönemin muhasebe defterinin bakanlıkta tasdiklenmiş sureti H. Rebiülahir 1320/M. Temmuz-Ağustos 1902 tarihli hal tercümesi evraklarında kayıtlıdır. Maaşı H. 24 Şaban 1310/M. 13 Mart 1893 tarihinde 400 kuruşa yükseltilmiştir. Bulunduğu Rize Tuz Anbarı memurluğuna H. 20 Cemazeyilahir 1299/M. 9 Mayıs 1882 tarihinde girdiği Duyûn-u Umûmîye memuriyet şubesinin R. 18 Mayıs 1318/M. 11 Mayıs 1902 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir¹⁸¹.

3.1.23. Sabit Sabri Efendi

Lazzâde Kaptan Hacı Mustafa Efendi'nin oğludur. H. 1262/M. 1845-46'da Rize Kasabası'nda doğmuştur. Mahal sıbyan mektebi ve medresede Arapça tahsil eylemiştir. Ancak mezuniyet belgesi yoktur. Türkçe okuryazardır. H. 1292/M. 1875-76 yılında 30 yaşında iken Rize Kazası tahrir kalemine stajyer olarak dâhil edilmiştir. H. 15 Rebiülevvel 1293/M. 10 Nisan 1876 tarihinde 150 kuruş maaşla Lazistan Sancağı ikinci kısım seyyar tahrir mukayyitliğine tayin edilerek H. 28 Ramazan 1293/M. 17 Ekim 1876 tarihinde 285 kuruş maaşla Lazistan tahrir kalemi yevmiye tahsilat kâtipliğine tahvil memuriyet eylemiştir. H. 25 Ramazan 1296/M. 12 Eylül

¹⁸¹ BOA. DH. SAİD. 106/123.

1879 tarihinde maaşı 225 kuruşa düşürülmüştür. H. 19 Zilkade 1298/M. 13 Ekim 1881 tarihinde zikr olunan kâtiplik kurumunun lağv edilmesinden dolayı 250 kuruş maaşla tahrir vergi kâtibi yardımcılığına nakl edilerek burada istihdam edilmiştir. Şimdiye kadar çalıştığı kurumların hiç birinde şikâyete konu olmamış ve herhangi bir mahkemede yargılanmamıştır. Vilayet ve Lazistan Mutasarrıflığı makamlarınca H. 25 Şaban 1302/M. 9 Mart 1887 tarihli kaleme alınan resmi yazışmalardan anlaşılmıştır. H. 15 Rebiülevvel 1318/M. 13 Temmuz 1900 tarihinde 400 kuruş maaşla adı geçen sancak biriminin kâtipliğinde görevlendirildiği tahrir ve vergi genel idaresinde yayınlanan 1 Kanunisanı tarihli teskeresine ekli kayıt pusulasından anlaşıldığı Maliye Sicil Şubesi'nin R. 7 Mart 1317/M. 20 Mart 1901 tarihli pusulasında beyan edilmiştir¹⁸².

3.1.24. Mustafa Efendi

Hasan Efendi'nin oğludur. H. 1263/M. 1866-67 yılında Rize'de doğmuştur. Mahal sıbyan mektebinde ve medresede Arapça okumuştur. Türkçe okuryazardır. 15 yaşında olduğu halde H. Zilkade 1278/M. Nisan-Mayıs 1862'de 100 kuruş maaşla Rize Gümrüğü'ne bekçi olarak girmiştir. H. Şevval 1292/M. Ekim-Kasım 1875'te maaşı 95 kuruşa düşürülmüştür. H. Recep 1295/M. Temmuz 1878'de ise maaşı 150 kuruşa yükseltilmiştir. H. Safer 1299/M. Aralık-Ocak 1881-82'de 160 kuruş maaş ile Atina Gümrük İdaresi'ndeki kâtiplik görevine nakl edilmiş ve H. Rebiülevvel 1299/M. Ocak-Şubat 1882'de maaşı 200 kuruşa yükseltilmiştir. H. Zilkade 1300/M. Eylül-Ekim 1883'de 300 kuruş maaş ile Ayandun Vergi Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. Hizmetleri ve görevde bulunduğu süreçteki istifalarıyla ilgili bilgileri dosyasında mevcuttur. Vazifelerinden dolayı herhangi bir şikâyete konu olmamış ve herhangi bir mahkemede yargılanmamıştır. Trabzon Rüsûmat Nazırı Mahmut Bey tarafından yazılan resmi belgelerden vazifelerini layıkıyla yerine getirdiği ve yeteri derecede liyakat sahibi olduğu ayrıca sancak mutasarrıflığıyla rüsûmât emini Eyyüp Efendi tarafından dahi mülahaza edilerek adı geçen memurun liyakatlı bir şekilde vazifesini icra ettiği R. 17 Mart 1304/M. 29 Mart 1888 tarihinde tasdiklenmiştir¹⁸³.

¹⁸² BOA. DH. SAİD. 8/1029.

¹⁸³ BOA. DH. SAİD. 16/223.

3.1.25. Recep Hayri Efendi

Abdullah Kaptan'ın oğludur. H. 1265/M. 1848-49'da Rize'de doğmuştur. Buradaki sıbyan mektebini okuduktan sonra medresede Arapça tahsil ettiği hal tercümesi kayıtlarında yazılıdır. H. 1302/M. 1884-85'te 1350 kuruş maaşla Çeşme Kazası Tütün İdaresi kol sandal reisliğinde sekiz-dokuz ay kadar istihdam edildikten sonra görev yerinden ayrılarak H. 9 Şevval 1303/M. 11 Temmuz 1886 tarihinde 150 kuruş maaşla kapatılan İzmir Gümrük Nezareti mülhakatında Punta gümrük bekçiliğine tayin edilmiştir. Ancak buradaki nöbetlerini aksattığı gerekçesiyle H. 15 Ramazan 1305/M. 26 Mayıs 1888 tarihinde işten el çektirilmiştir. H. 14 Zilkade 1305/M. 23 Temmuz 1888 tarihinde aynı maaşla Eylice Rüsûmât Müdüriyeti memuriyeti kolculuğuna ve H. 11 Recep 1308/M. 20 Şubat 1891 tarihinde Ayvalık Rüsûmât Müdüriyeti kolculuğuna tahvil eylenmiş ise de göreve başlamadan istifa etmiştir. 250 kuruş maaşla İnebolu Rüsûmât Müdüriyeti kolculuğuna getirilmiş ve H. 27 Cemazeyilevvel 1309/M. 29 Aralık 1891 tarihinden H. 5 Muharrem 1312/M. 9 Temmuz 1894 tarihine kadar aynı görevde istihdam edilmiştir. H. 17 Muharrem 1312/M. 21 Temmuz 1894 tarihinde 300 kuruş maaşla Mecidiye Rüsûmât Müdürlüğü'ne memur olarak tayin kılınmıştır. İnebolu sandal reisliğinde bulunduğu sırada H. 25 Ramazan 1311/M. 1 Nisan 1894 tarihinden H. 28 Zilkade 1311/M. 2 Haziran 1894 tarihine kadar Cide Rüsûmât memuriyetliği vekâletinde bulunarak bu müddet için 120 kuruş 15 para maaş almış ve aylık gelirine dâhil edilmiştir¹⁸⁴.

3.1.26. Hüseyin Fevzi Efendi

Tayyarzâde İbrahim Efendi'nin oğludur. H. 1267/M. 1850-51'de Rize Kasabası'nda dünyaya gelmiştir. Aynı kasabada sıbyan mektebinde temel eğitimi aldıktan sonra İstanbul'a giderek burada bulunan medresede de bir miktar Arapça ve Farsça dersleri görmüştür. Türkçe okuryazardır. H. 14 Cemazeyilevvel 1290/M. 10 Temmuz 1873 tarihinde 23 yaşında iken 235 kuruş maaşla Edirne Vilayet celilesi Gümrük Nezareti'ne bağlı Kavak Mahkemesi başkâtipliğine tayin edilmiş ancak H. 19 Cemazeyilahir 1293/M. 12 Temmuz 1876 tarihinde görevinden ayrılmıştır. H. 16 Şaban

¹⁸⁴ BOA. DH. SAİD. 191/21.

1295/M. 15 Ağustos 1878 tarihinde istifa ederek 400 kuruş maaşla Ayvacık Kazası'ndaki âşâr birimi başkâtipliğine getirilmiştir. H. 19 Rebiülevvel 1296/M. 13 Mart 1879 tarihinde buradaki işinden de ayrılarak H. 23 Recep 1296/M. 13 Temmuz 1879 tarihinde 300 kuruş maaşla Eynoz Kazası'nın vergi kâtipliği görevine tayin edilmiştir. Buradaki işinde oldukça zorlandığı gerekçesiyle H. 8 Şaban 1298/M. 6 Temmuz 1881 tarihinde görevinden de azl edilmiştir. H. 4 Muharrem 1299/M. 26 Kasım 1881 tarihinde 250 kuruş aylıkla ikinci kısım vergi yardımcılığına getirilmiştir. H. 10 Şevval 1299/M. 25 Ağustos 1882 tarihinde ise aynı maaşla Dedeagaç Kazası Müdürlüğü vergi kâtipliğine ve H. 26 Cemazeyilevvel 1302/M. 13 Mart 1885 tarihinde kaza biriminin sancak birimine dâhil edilmesiyle beraber yine aynı maaşıyla Dimetoka Kazası Müdürlüğü vergi kâtipliğine ve H. 14 Recep 1303/M. 18 Nisan 1886 tarihinde 750 kuruş maaşla vilayet müşarileyh ikinci kısım seyyar tahrir yazıcılığına geçiş yapmıştır. H. 21 Şaban 1303/M. 25 Mayıs 1886 tarihinde ise işe başlamıştır. H. 20 Şeval 1304/M. 12 Temmuz 1887 tarihinde adı geçen fırkanın lağv edilmesiyle beraber istifa etmek zorunda kalmıştır. H. 10 Rebiülevvel 1305/M. 26 Kasım 1887 tarihinde 600 kuruş maaşla Midilli Sancağı tahrir ve vergi memurluğuna tayin edilmiştir. H. 3 Recep 1310/M. 21 Ocak 1893 tarihinde ise terfi ettirilmiştir¹⁸⁵.

Liva ve mezkûr muhasebe aylığıyla mutasarrıflığından tahrir ve vergi müdüriyet umûmîyesinden yapılan yazışmalarda ve Maliye Bakanlığı tarafından gayretli ve kabiliyetli olduğu beyan edilmiştir. Adı geçen başkâtipliğe tayin ve istifa tarihleriyle tüm maaşları ile kendisine zimmetli görev belgesi rûsûmât emanet celilesinin H. 20 Şubat 1309/M. 4 Mart 1894 tarihli ve 640 numaralı yazısına verilen cevapta bildirilmiştir. Yine başkâtipliğe tayini, işe başlaması, istifası, yer değiştirmesi ile görev beratı Biga Sancağı İdare Meclisi'nin R. 22 Kanunisani 1310/M. 3 Mart 1895 tarihli mazbata cevabında ifade edilmiştir. İstihdam edildiği hizmetlerdeki süre miktarları da mültezim tahrir ve vergi genel idaresinin R. 24 Kanunievvel 1309/M. 5 Ocak 1894 tarihli derkenarında zikr edilmiştir. Terfisi ve gayretli çalışması ise Vilayet Tahrir ve Vergi Müdüriyeti'nin R. 10 Haziran 1303/M. 22 Haziran 1887 tarihli yazısında belirtilmiştir¹⁸⁶.

¹⁸⁵ BOA. DH. SAİD. 67/415.

¹⁸⁶ BOA. DH. SAİD. 67/415.

H. 22 Şaban 1314/M. 6 Mart 1899 tarihinde 600 kuruş maaşla Limni Sancağı vergi memurluğuna nakl edilmiştir. H. 9 Şevval 1314/M. 13 Mart 1897 tarihinde maaşı 500 kuruşa düşürülmüştür. H. 12 Rebiülevvel 1318/M. 10 Temmuz 1900 tarihinde 1000 kuruş maaşla Kûdus-u Şerif Merkez kazası umûmî tadilat ikinci kısım tahrir yazıcılığına nakl edilmiştir. Ancak H. 18 Rebiülahir 1318/M. 15 Ağustos 1900 tarihine kadar müsait olamamasından dolayı işe başlayamamıştır. H. 28 Cemazeyilahir 1318/M. 23 Ekim 1900 tarihinde görevinden azl edilip H. 2 Ramazan 1318/M. 24 Aralık 1900 tarihinde 450 kuruş maaşla Küçükçekmece Kazası merkez seyyar ikinci kısım tahrir yazıcılığı görevine tayin edildiği maliye sicil şubesinin R. 16 Mart 1318/M. 29 Mart 1902 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir. Daha sonra 540 kuruş maaş ile İpsala Sancağı tahrir vergi kâtipliğine nakl edilerek H. 14 Muharrem 1320/M. 23 Nisan 1902 tarihinde İpsala'da vazifesine başlamıştır. 800 kuruş maaşla Görice Sancağı vergi memurluğuna tayin edilmiştir. H. 10 Rebiülevvel 1325/M. 23 Nisan 1907 tarihinde bulunduğu İpsala'daki görevinden ayrılarak R. 18 Mayıs 1323/M. 16 Mayıs 1907 tarihinde Görice'de vazifesine başlamıştır. Vilayet sandığı komisyonunca tekaüde sevk olunmak üzere işten çıkarılması üzerine R. 21 Teşrinisani 1325/M. 4 Aralık 1909 tarihinde Görice'deki görevinden ayrıldığı İlbasan ve Görice Sancakları vergi memuriyetlerinden genel idare meclisinin mazbatalarında ve H. 19 Haziran 1326/M. 2 Temmuz 1910 tarihli vukuat pusulasında yazılıdır. Tekâüd olmaya hak kazandığına dair düzenleme komisyonundan yazılan R. 21 Temmuz 1326/M. 5 Ağustos 1910 tarihli ilamda gösterildiği R. 18 Kanunievvel 1326/M. 31 Aralık 1910 tarihli vukuat pusulasında bildirilmiştir¹⁸⁷.

3.1.27. Mehmet Ali Bey

Hacı Memiş Paşa'nın oğludur. H. 1267/M. 1850-51'de Rize Kazası'nda doğmuştur. Rize Sıbyan Mektebi'nde okumuştur. Rize Medresesi'nde de bir miktar Arapça ve Farsça dersler görmüştür. Türkçe ve Farsça okuryazardır. H. 1290/M. 1873-74'de yirmi yaşında olduğu halde deneyim kazanmak üzere Rize vergi yazıcılığına girmiştir. H. 13 Safer 1298/M. 15 Ocak 1881 tarihinde 500 kuruş maaşla Lazistan

¹⁸⁷ BOA. DH. SAİD. 67/415.

Sancağı Bidayet Mahkemesi Hukuk Dairesi'ne icra memuru olarak tayin edilmiştir. Görev yaptığı süre zarfında vazifesini layıkıyla yerine getirmiştir. Bu durumu Trabzon Valisi ve Trabzon adliye müfettişi arasında yapılan H. 2 Cemazeyilahir 1302/M. 19 Mart 1885 tarihli yazışmalardan anlaşılmaktadır¹⁸⁸.

3.1.28. Mehmet Asım Efendi

Rize Kazası nüfus memurlarından ve Müftüzâde lakabıyla bilinen Rizeli Osman Kemal Efendi'nin oğludur. H. 1267/M. 1850-51'de Rize'de doğduğu Osmanlı nüfus kütüğünden anlaşılmaktadır. Sıbyan mektebi ve medresede eğitim görmüştür. Medrese de Arapça ve Farsça dersleri almıştır. Türkçe okuryazardır. H. 5 Rebiülahir 1290/M. 2 Haziran 1873 tarihinde 95 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti'nde Karadere Nahiyesi'nde mal kâtabi olarak göreve başlamıştır. H. 20 Safer 1291/M. 8 Nisan 1874 tarihinde 140 kuruş maaşla Kura-i Seba Nahiyesi'nde kâtiplik görevini ifa etmiştir. H. 5 Şaban 1295/M. 4 Ağustos 1878 tarihinde istifa etmiştir. Bir gün sonra 200 kuruş maaşla Rize Kazası vergi kâtipliği görevine atanmıştır. H. 28 Ramazan 1299/M. 13 Ağustos 1882 tarihinde maaşı 275 kuruşa yükseltilmiştir. H. 17 Cemazeyilahir 1301/M. 14 Nisan 1884 tarihinde maaşı 250 kuruşa düşürülmüştür. H. 24 Muharrem 1302/M. 13 Kasım 1884 tarihinde ise maaşı 300 kuruşa yükseltilmiştir. H. 18 Rebiülahir 1304/M. 14 Ocak 1887 tarihinde başkâtipliğe terfi etmiş ise de Rize Vergi Müdürlüğü ambarlarında evkaf idaresine sevk olunan tuzları ambara koyarken bir kayık tuzu açık bıraktığı ve muhafaza etmediği gerekçesiyle soruşturma geçirmiştir. H. 18 Şaban 1308/M. 29 Mart 1891 tarihinde de görevinden azl edilmiştir¹⁸⁹.

H. 29 Şevval 1309/M. 27 Mayıs 1892 tarihinde 259 kuruş maaşla Konya Vilayeti'nde Bucak Nahiyesi Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. Karadere ve Kura-i Seba Nahiyeleri mal kâtipliğinde istihdam edildiği dönemlerde aldığı maaşlar ve ettiği istifalar Trabzon Vilayeti'nden yazılan R. 19 Mayıs 1314/M. 31 Mayıs 1898 tarihli belgeden anlaşılmaktadır. R. 10 Haziran 1313/M. 22 Haziran 1897 tarihinde Bucak Nahiyesi'nden

¹⁸⁸ BOA. DH. SAİD. 8/557.

¹⁸⁹ BOA. DH. SAİD. 76/459.

ayrılmıştır. 330 kuruş maaşla Hemşin Nahiyesi Müdürlüğü'ne becayiş suretiyle tayin kılınmıştır. R. 12 Şubat 1313/M. 24 Şubat 1898 tarihinde Hemşin'de müdürlük vazifesine başlamıştır. 500 kuruş maaşla Gerze Müdürlüğü'ne nakledilmesinden sonra R. 26 Teşrinievvel 1324/M. 8 Kasım 1908 tarihinde Hemşin'den ayrılmıştır. R. 13 Teşrinisani 1324/M. 26 Kasım 1908 tarihinde 11. madde gereğince emekliliğe sevk edilmesi üzerine R. 21 Teşrinievvel 1325/M. 3 Kasım 1909 tarihinde Gerze Nahiyesi'nden ayrılmıştır. R. 1 Teşrinisani 1325/M. 14 Kasım 1909 tarihinden itibaren 208 kuruş maaşla emekliliğe sevk edilmiştir. Ancak çalışmak istediğini beyan etmesinin ardından yapılan inceleme ile istihdamına devam ettirilmesinde bir sakınca bulunmadığı anlaşılması üzerine R. 7 Haziran 1327/M. 20 Haziran 1911 tarihinde tekrar istihdam edilmesine karar verilmiştir. Kendisi hakkında yapılan soruşturma neticesinde herhangi bir usulsüzlük yapmadığı, görevini layıkıyla yerine getirdiği görülmüştür¹⁹⁰.

3.1.29. Mehmet Şevki Efendi

Bir dönem Lazistan Sancağı Meclis İdaresi'nde başkâtip görevinde bulunan merhum Tayyar Efendi'nin oğludur. H. 1268/M. 1851-52'de Rize'de dünyaya gelmiştir. Rize Sıbyan Mektebi'nde temel İslam bilimleri okuduktan sonra öğretmen okulunda Arapça mantık ve Farsça gülistan dersleri görmüştür. Türkçe okuryazardır. H. 1285/M. 1868-69'da 17 yaşındayken Rize Sancağı evrak yazıcılığına deneyim kazanmak üzere girmiş, H. 25 Şevval 1286/M. 28 Ocak 1870 tarihinde 120 kuruş maaşla sancak biriminin belediye meclisi kâtipliğine tayin edilmiştir. H. 5 Safer 1292/M. 13 Mart 1875 tarihinde maaşı 150 kuruşa yükseltilmiştir. H. 24 Ramazan 1293/M. 13 Ekim 1876 tarihinde 280 kuruş maaşla Samsun Telgraf ve Posta Merkezi Haberleşme Müdürlüğü'ne memur edilmiştir. H. 26 Zilkade 1293/M. 13 Aralık 1876 tarihinde 500 kuruş maaşla Rize Telgraf Merkezi Baş Haberleşme Birimi'ne nakl edilmiştir. H. 2 Rebiülahir 1297/M. 14 Mart 1880 tarihindeki düzenleme ile maaşı 475 kuruşa düşürülmüştür. H. 16 Safer 1311/M. 24 Ağustos 1893 tarihinde vefat etmiştir. Trabzon Telgraf ve Posta Başmüdürlüğü'yle sancak birimi

¹⁹⁰ BOA. DH. SAİD. 76/459.

arasında H. 13 Cemazeyilahir 1313/M. 1 Aralık 1895 tarihli yazışmalardan Mehmet Şevki Efendi'nin işini layıkıyla yerine getirdiği, gayretli ve başarılı olduğu anlaşılmaktadır¹⁹¹.

3.1.30. Abdülhamit Efendi

Hacı Ruşen Efendi'nin oğludur. H. 1268/M. 1852-53'te Rize'de doğmuştur. Buradaki sıbyan mektebi ve medresede eğitimini tamamlamıştır. Medresede Arapça dersi görmüştür. Türkçe okuryazardır. M. 28 Şubat 1873 tarihinde 21 yaşında iken mülazemetle Rize Kazası Rüsûmât İdaresi'ne girerek H. 1290/M. 1873-74'te 250 kuruş maaşla Rize Kazası âşâr kol kâtipliğine ve H. Şaban 1292/M. Eylül-Ekim 1873'te 190 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti birinci kısım seyyar mesailiğine tayin edilmiştir. H. 17 Safer 1293/M. 14 Mart 1876 tarihinde 200 kuruş maaşla önceden teşkil edilen birinci kısım mukayyitliğine, H. 2 Recep 1294/M. 13 Temmuz 1877 tarihinde 250 kuruş maaşla Rize Kazası âşâr kol kâtipliğine ve H. 5 Rebiülahir 1295/M. 8 Nisan 1878 tarihinde 180 kuruş maaşla Karadere Nahiyesi vukuat kâtipliğine nakl edilmiştir. H. 19 Zilkade 1298/M. 13 Ekim 1881 tarihinde 70 kuruş maaşı yeni düzenlemeyle 250 kuruşa yükseltilecek unvan memuriyeti tahrir ve vergi kâtipliğine tahvil edilmiştir. Aynı miktar maaşla adı geçen kâtiplik biriminde istihdam edilmiştir. Hakkında herhangi bir şikâyet vukuuyla mahkemeye alınmamıştır. Lazistan Sancağı Mutasarrıflığı'yla adı geçen vilayet tahrir ve vergi müdüriyetlerinden yazılan evraklardan durumu tasdik edildiği gibi vergi emanet aliyesinin R. 22 Şubat 1300/M. 6 Mart 1885 tarihinde yazılan mülâhazalarda da görülmüştür¹⁹².

Kötü hal ve davranışlardan dolayı H. 29 Muharrem 1314/M. 10 Temmuz 1896 tarihinde görevinden alındığı Trabzon İdare Meclisi'nin R. 6 Teşrinievvel 1313/M. 18 Ekim 1897 tarihli mazbata ve vilayetin R. 22 Mayıs 1317/M. 4 Haziran 1901 tarihli tahriratına dayanarak Maliye Sicil Şubesi'nin R. 28 Kanunievvel 1317/M. 10 Ocak 1902 tarihli vukuat cetvelinde bildirilmiştir. Karadere Nahiyesi ve vergi kitabeti görevinden ayrılması ve buradaki hükümet konağında bir kadınla yasak aşk yaşadığı

¹⁹¹ BOA. DH. SAİD. 65/211.

¹⁹² BOA. DH. SAİD. 8/1039.

dedikodusunun mahal yerde yayılması üzerine konu mahkemeye intikal etmiştir. Bidayet mahkemesinde açılan dava neticesinde yapılan tahkikatta bu duruma şahit olup şikatte bulunan herhangi bir kişinin olmadığı, durumun sadece dedikodudan ibaret olduğunun anlaşılması üzerine muhakemat ceza kanununun 197. maddesi gereğince beraatine karar verildiğinden H. 21 Cemzeyilevvel 1315/M. 18 Ekim 1897 tarihinde memuriyetine iade edildiği genel tahrirat ve vergi idaresinin R. 20 Temmuz 1314/M. 1 Ağustos 1898 tarihli yazısına atfen adı geçen şubenin R. 27 Eylül 1315/M. 9 Ekim 1899 tarihli vukuat cedvelinde gösterilmiştir¹⁹³.

3.1.31. Ahmet Remzi Efendi

Rize tüccarlarından Hacı Mehmet Efendi'nin oğludur. H. 1 Recep 1268/M. 21 Nisan 1852 tarihinde Trabzon Vilayeti'nde Rize Kasabası'nda doğmuştur. Buradaki sıbyan mektebini tamamladıktan sonra Arapça, Farsça, hesap, hendese, coğrafya ve tarih dersleri görmüştür. Türkçe okuryazardır. H. 12 Safer 1308/M. 27 Eylül 1890 tarihinde gümrük müdürlüğü hukuk müşavirliği kalemine stajyer olarak girmiştir. H. 22 Cemazeyilahir 1308/M. 2 Şubat 1891 tarihinde on kuruş yevmiye ile aynı yerdeki evrak ve takip memurluğuna tayin edilmiştir. H. 9 Zilkade 1309/M. 5 Haziran 1892 tarihinde 400 kuruş olan maaşı H. 12 Recep 1315/M. 7 Aralık 1897 tarihinde 475 kuruşa yükseltilmiştir. Maaşı H. 12 Safer 1322/M. 28 Nisan 1904 tarihinde 525 kuruş olmuştur. H. 28 Rebiülahir 1322/M. 12 Temmuz 1904 tarihinde vefat ettiği rüsûmât sicil şubesinin R. 15 Teşrinievvel 1321/M. 28 Ekim 1905 tarihli vukuat pusulasında bildirilmiştir¹⁹⁴.

3.1.32. Mehmet Cemal Efendi

Osman Efendi'nin oğludur. H. 1268/M. 1851-52'de Rize'de doğmuştur. Buradaki sıbyan mektebinde okumuştur. Rize Medresesi'nde biraz Arapça ve Farsça eğitimi almıştır. 21 yaşında olduğu halde H. Rebiülevvel 1289/M. Şubat-Mart 1881'de 450 kuruş maaşla Tolcu Gümrük İdaresi sandık başkanı olmuştur. H. 1294/M. 1877-78'de yapılan yeni düzenleme ile açığa kalmıştır. H. 24 Rebiülevvel 1299/M. 13 Şubat 1882

¹⁹³ BOA. DH. SAİD. 8/1039.

¹⁹⁴ BOA. DH. SAİD. 124/349.

tarihinde 200 kuruş maaşla İnebolu Rüsûmât İdaresi anbar memuriyetine ve H. 15 Recep 1301/M. 11 Mayıs 1884 tarihinde 240 kuruş maaşla Arnavutköy muhafaza memuriyetine alınmıştır. H. 20 Ramazan 1301/M. 14 Temmuz 1884 tarihinde 320 kuruş maaşla Dekne muhafaza memuriyetine H. 4 Şaban 1302/M. 19 Mayıs 1885 tarihinde 350 kuruş maaşla Dedeğaç Rüsûmât İdaresi anbar memuriyetine tayin edilmiştir. H. 15 Rebiülahir 1304/M. 10 Ocak 1887 tarihinde maaşı 400 kuruşa yükseltilmiştir¹⁹⁵.

Mehmet Cemal Efendi H. 1 Cemazeyilahir 1305/M. 15 Ocak 1888 tarihinde 400 kuruş maaşla ve becayış suretiyle müdüriyet mezkure iskele memuriyetine getirilmiştir. H. 9 Ramazan 1306/M. 9 Mayıs 1889 tarihinde 500 kuruş maaşla Edirne Vilayeti Merkez Rüsûmât Müdürlüğü bekçiliğine ve H. 6 Şevval 1306/M. 5 Haziran 1889 tarihinde aynı maaşla Edirne Rüsûmât Nezareti'ne bağlı Lefun? Rüsûmât İdaresi memuriyetine nakl edilmiştir. Ancak buradaki bazı uygunsuz hallerinden dolayı H. 10 Rebiülahir 1317/M. 18 Ağustos 1899 tarihinde cemiyet rüsum kararıyla azl edilmiş ise de işlediği kabahat işten el çektirilecek düzeyde olmazsa gerek ki H. 10 Safer 1310/M. 3 Eylül 1892 tarihinde 500 kuruş maaşla İzmir ticaret malları gümrüğü nezareti aracılığına tayin edilmiştir. Çeşitli konular hakkında buradaki bazı memurları idareye şikâyet ederek yanlış beyanla suç isnat etmesi üzerine H. 2 Rebiülevvel 1314/M. 11 Ağustos 1896 tarihinde yine azl edilmiştir. Fakat hukuk müşavirliği tarafından yapılan tahkikat neticesinde haksız yere görevinden alındığı R. 25 Teşrinievvel 1312/M. 6 Kasım 1896 tarihli ve 123 nolu mazbatadan anlaşılmıştır. H. 7 Recep 1312/M. 4 Ocak 1895 tarihinde 800 kuruş maaşla Revagen?, H. 10 Ramazan 1319/M. 21 Aralık 1901 tarihinde 900 kuruş maaşla Sinya? ve H. 29 Zilhicce 1323/M. 24 Şubat 1906 tarihinde aynı maaşla Taşlıca Rüsûmât Müdüriyeti'ne nakl edildiği rüsûmât emaneti sicil şubesinin R. 15 Haziran 1308/M. 27 Haziran 1892 ve R. 15 Teşrinievvel 1321/M. 28 Ekim 1905 tarihli vukuat cevabiyeleri pusulasından anlaşılmıştır. H. 9 Cemazeyilahir 1325/M. 20 Temmuz 1907 tarihinde 1080 kuruş maaşla Tabielcer? Rüsûmât Müdüriyeti'ne nakl edildiği adı geçen sicil şubesinin gönderdiği pusulasında yazılıdır¹⁹⁶.

¹⁹⁵ BOA. DH. SAİD. 17/257.

¹⁹⁶ BOA. DH. SAİD. 17/257.

3.1.33. Ali Fevzi Efendi

Hayriye tüccarlarından Hafız Ahmet Efendi'nin oğludur. H. 15 Rebiülevvel 1268/M. 8 Ocak 1852 tarihinde Rize Kazası'na bağlı Gömü Karyesi'nde doğmuştur. Mahal sıbyan mektebinden sonra Erzurum'da Ali Paşa Camisi Medresesi'nde bir miktar Arapça dersler aldıktan sonra Erzurum Rüştîye Mektebi'ni tamamlamıştır. Türkçe okuryazardır. H. 1 Recep 1288/M. 16 Eylül 1871 tarihinde 20 yaşında olduğu halde dördüncü hümayunda ruzname denen günlük gelir ve giderlerin yazıldığı kaleme stajyer olarak başlamıştır. H. Safer 1289/M. Nisan-Mayıs 1872'de ise asaleten istihdam edilerek 8 kuruş ücret yevmiye ile sancak merkezinde yol yapım çalışmaları kâtipliğine memur olarak görevlendirilmiştir. H. 1 Rebiülevvel 1293/M. 27 Mart 1876 tarihinden H. 15 Şevval 1293/M. 3 Kasım 1876 tarihine kadar 250 kuruş maaşla Teryur?, H. 29 Zilhicce 1293/M. 15 Ocak 1877 tarihinde 8 kuruş ücret yevmiye ile imalathane kitabetlerinde görevlendirilmiştir. Akabinde altı ay kadar yine 8 kuruş ücret yevmiye ile Erzurum istikametine tabya inşaat kitabetinde görevlendirilmiştir. H. 1 Cemazeyilevvel 1294/M. 14 Mayıs 1877 tarihinde Bahrisiyah birinci redif elinin üçüncü ok taburu kâtipliğine tayin edilmiştir¹⁹⁷.

H. 13 Recep 1296/M. 3 Temmuz 1879 tarihinden itibaren bir buçuk ay 250 kuruş maaşla Rize Kazası'na tabi Kura-i Seba Nahiyesi'nin başkâtip muaşirliğine ve H. 1 Şaban 1297/M. 9 Temmuz 1880 tarihinden H. 10 Şevval 1297/M. 15 Eylül 1880 tarihine kadar 600 kuruş maaş ile Erzurum ovasında yedinci daire âşâr muharrirliğinde istihdam edilmiştir. H. 14 Cemazeyilevel 1298/M. 14 Nisan 1881 tarihinde 250 kuruş maaşla Bayezit Sancağı seyyar tahrir emlak mukayyitliğine girip H. 27 Şaban 1298/M. 25 Temmuz 1881 tarihinde 450 kuruş maaşla Batum İntab Kazası âşâr ve ağnâm başkâtipliğine nakl edilmiştir. Memuriyet hayatı boyunca soruşturma geçirmemiştir. Görevinde oldukça kabiliyetli olduğu, işine gayret ettiği Bayezit Sancağı âşâr müdüriyetiyle Erzurum Vialyeti âşâr nezaretinden ve âşâr ve ağnâm eminliğinden yazılan R. 9 Haziran 1304/M. 21 Haziran 1888 tarihli resmi belgelerden anlaşılmıştır. Ali Fevzi Efendi âşâr idarelerinin lağv edilmesiyle H. 10 Şevval 1303/M. 12 Temmuz 1886

¹⁹⁷ BOA. DH. SAİD. 19/255.

tarihinde adı geçen kazanın başkıtabetindeki görevinden ayrılmak zorunda kaldığı H. 19 Mart 1306/M. 22 Mart 1890 tarihli vukuat cetvelinde beyan kılınmıştır. Görev yaptığı yerlerde zimmetle ilişkisinin olmadığı Erzurum Vilayeti İdare Meclisi'nin R. 28 Mart 1306/M. 9 Nisan 1890 tarihli mazbatasından anlaşılmıştır¹⁹⁸.

3.1.34. Mahmut Hilmi Efendi

Gemi kaptanlarından merhum Mehmet Reis'in oğludur. H. 1268/M. 1851-52'de Rize'de doğmuştur. Mahal sibyan mektebini tamamlamıştır. Rize Medresesi'ndeki eğitimi boyunca Arapça ve Farsça dersler görmüştür. Türkçe okuryazardır. H. 12 Rebiülevvel 1305/M. 28 Kasım 1887 tarihinde 37 yaşında iken 360 kuruş maaşla Canik Sancağı mülhakatında Alaçam Naiyesi Müdüriyeti'ne tayin edilmiştir. H. 8 Cemazeyilevel 1305/M. 22 Ocak 1888 memuriyete geçmesi hasebiyle gemi kaptanlığı görevinden istifa etmiştir. H. 17 Muharrem 1307/M. 13 Eylül 1889 tarihinde 500 kuruş maaşla Alaçam Nahiyesi âşâr emanetliği memurluğuna tayin edilmiştir. H. 20 Recep 1307/M. 12 Mart 1890 tarihinde ise görevine başlamıştır. H. 1 Rebiülevvel 1308/M. 15 Ekim 1890 tarihinde 330 kuruş maaşla Terme Kazası sandık eminliğine tayin edilmiştir. H. 22 Rebiülevel 1310/M. 14 Ekim 1892 tarihinde istifa ederek görevinden ayrılmıştır. H. 24 Şaban 1310/M. 13 Mart 1893 tarihinde 1000 kuruş bedel karşılığında Fatsa Kazası âğnâm memurluğuna tayin edilmiştir. H. 10 Şevval 1310/M. 27 Nisan 1893 tarihinde buradaki vazifesini tamamladıktan sonra H. 18 Zilhicce 1310/M. 3 Temmuz 1893 tarihinde 200 kuruş maaşla eski görev yeri olan Fatsa Kazası sandık eminliğine geri dönmüştür. H. 1 Zilkade 1312/M. 26 Nisan 1895 tarihinde istifa ederek H. 4 Safer 1313/M. 27 Temmuz 1895 tarihinde 60 kuruş yevmiye ile Hopa Kazası âşâr memurluğu görevine başlamıştır. H. 8 Rebiülahir 1313/M. 28 Eylül 1895 tarihinde buradaki görevini de tamamlamıştır. Buradaki görevinde toplamda 3720 kuruş yevmiye biriktirmiştir¹⁹⁹.

H. 1 Muharrem 1314/N. 12 Haziran 1896 tarihinde 350 kuruş maaşla Ünye Kazası sandık emanetliğine tayin olmuştur. H. 22 Muharrem

¹⁹⁸ BOA. DH. SAİD. 19/255.

¹⁹⁹ BOA. DH. SAİD. 95/237.

1316/M. 12 Haziran 1898 tarihinde görevinden ayrılmıştır. Gemi kaptanı olarak görev yaptığı süre ile istihdam edildiği dönemlerdeki icraatları, bunların yanında kendisine zimmetlenen görev belgesi R. 1 Ağustos 1315/M. 13 Ağustos 1899 tarihli mazbatasının tasdiklenmiş suretleri ve hal tercümesinin tescili hakkında Trabzon Maliye Nezaret celilesine takdim olunan H. 11 Safer 1318/M. 10 Haziran 1900 tarihli iki adet resmi yazıdan anlaşılmaktadır. Bir ara bazı sebeplerden dolayı bir yıl hapis cezasına çarptırıldığı ancak alınan bu hapis cezasının memuriyete engel teşkil etmediği için memuriyete devam ettirildiği anlaşılmıştır²⁰⁰.

3.1.35. Dursun Sabri Efendi

Öksüzzâde Hacı Halit Efendi'nin oğludur. H. 1269/M. 1852-53'te Rize'de doğmuştur. Rize İbtidâi Mektebi'nde eğitim görmüştür. Rize'deki medresede de Arapça eğitimi almıştır. Türkçe okuryazardır. 20 yaşında olduğu halde kaldırılan Rize Kazası kitabesinde üç sene kadar stajyer olarak görev yaptıktan sonra merkez vilayetçe imtihana tabi tutulmuştur. H. 20 Rebiülevvel 1293/M. 15 Nisan 1876 tarihinde 200 kuruş maaşla Trabzon Sancağı'nın Of Kazası üçüncü tahrir emlak kısmına tayin edilerek burada altı ay kadar hizmet etmiştir. O sırada vücuduna yayılan bir hastalıktan dolayı memleketine geri dönmüş ve bir müddet yatağa bağlı olarak tedavi görmüştür. Bu süreç zarfında memuriyet görevini yerine getiremediğinden istifa etmiştir. Tedavi sürecinin tamamlanmasının ardından H. 15 Zilhicce 1293/M. 1 Ocak 1877 tarihinde Rize Kazası emlak kalemine stajyer olarak girmiştir. H. 17 Cemazeyilahir 1295/M. 18 Haziran 1887 tarihinde 300 kuruş maaşla adı geçen kazanın emanet âşâr müdüriyeti kol yazıcılığına tayin edilmiştir. Dört ay süren hizmetinin ardından Rize Kazası'nın Lazistan Sancağı'nın merkezi haline getirilmesi üzerine sancağın kaldırılan meclisinin temyiz kalemine yine stajyer olarak dâhil edilmiştir²⁰¹.

Daha sonra icra kılınan imtihanda başarı sağlaması üzerine H. 5 Şevval 1296/M. 22 Eylül 1879 tarihinde 225 kuruş maaşla Atina Kazası Bidayet Mahkemesi ikinci kitabetine tayin edilmiştir. Burada bir müddet çalıştıysa da hane halkının yalnızlığından dolayı kitabet mezkûreden istifa

²⁰⁰ BOA. DH. SAİD. 95/237.

²⁰¹ BOA. DH. SAİD. 134/157. Ayrıca Bkz. BOA. DH. SAİD. 8/263.

etmek zorunda kalmıştır. H. 5 Şevval 1297/M. 10 Eylül 1880 tarihinde 104 kuruş maaşla liva tahrirat kalemi müsvedde saniliğine tahvil eylemiştir. H. 8 Recep 1299/M. 26 Mayıs 1882 tarihinde maaşına 28 kuruş zam yapılarak 132 kuruş maaşla birinci müsvedde kâtipliğine terfien tayin olunmuştur. Maaşı H. 5 Cemazeyilevvel 1301/M. 3 Mart 1884 tarihinde 8 ve H. 20 Recep 1302/M. 5 Mayıs 1885 tarihinde 20 kuruş zamlı 160 kuruşa yükseltilmiştir. Sancak başsavcı yardımcısının talebi üzerine H. 1298/M. 1880-81'den H. 1313/M. 1895-96'ya kadar sancak idare meclisi kararıyla vazifesini icra etmiştir. Liva tahrirat müdürlüğünden yazılan mütalaada vazifesini kemal sadakatle ifa etmekte bulunduğu bildirilmiş, Liva Mutasarrıflığı vekâletiyle Trabzon Valiliği ile müdürlüklerinden de durumu tasdiklenmiştir. Vilayet ve liva meclisi idaresinden ve liva adliye heyetinden aldığı üç kıta mazbatasıyla tasdiklenmiş nüfus kimlik bilgileri hal tercümesi varakasında muhafaza edilmiştir. R. 27 Mayıs 1322/M. 9 Haziran 1906²⁰².

3.1.36. Süleyman Sıtkı Efendi

Mülkiyeden Hacı Ahmet Hami Efendi'nin oğludur. H. 8 Zilhicce 1270/M. 1 Eylül 1854 tarihinde Rize Kazası'nda doğmuştur. Rize Sıbyan Mektebi'nde temel eğitimini aldıktan sonra medresede bir miktar Arapça ve Farsça dersleri okumuştur. Türkçe okuryazardır. H. 1 Recep 1288/M. 16 Eylül 1871 tarihinde 18 yaşında Rize Kazası mal kaleminde stajyer olarak başlamıştır. H. 3 Zilhicce 1292/M. 31 Aralık 1875 tarihinde 95 kuruş maaşla Rize Mal Müdürlüğü muavinliğine tayin edilmiştir. H. 20 Rebiülevvel 1296/M. 14 Mart 1879 tarihinde 450 kuruş maaşla Hemşin ve Atina Kazası âğnâm başkâtipliğine nakl edilmiştir. H. 22 Recep 1296/M. 12 Temmuz 1879 tarihinde bu görevi tamamlamasının ardından açığa kalmıştır. H. 5 Cemazeyilahir 1300/M. 13 Nisan 1883 tarihinde 175 kuruş maaşla Rize Rüsûmât İdaresi ikinci kitabetine alınmıştır. H. 16 Cemazeyilahir 1301/M. 13 Nisan 1884 tarihinde gümrük idaresi teşkiliyle buradaki görevinden ayrılarak H. 28 Zilhicce 1302/M. 8 Ekim 1885 tarihinde 85 kuruş maaşla yeni teşkil edilen gümrük idaresi muhasebe kalemi evrak mukayyitliğine memur olmuştur. H. 5 Zilhicce 1305/M. 13

²⁰² BOA. DH. SAİD. 134/157. Ayrıca Bkz. BOA. DH. SAİD. 8/263.

Ağustos 1888 tarihinde maaşı 125 kuruşa yükseltilmiştir. Rize Gümrük İdaresi dava meclisi ile Trabzon Vilayeti Defterdarlığı'yla valiliğinden yazılan mülahazaya atfen maliye nezaret celilesinden ehliyet ve istikamet ve hüsni hizmeti beyan kılınmıştır²⁰³.

Hizmet yaptığı süre boyunca zimmetle alakalı herhangi bir şikâyete konu olmamıştır. R. 14 Mayıs 1308/M. 26 Mayıs 1892 tarihli belgelerden bu durumu anlaşılmaktadır. H. 26 Recep 1310/M. 12 Şubat 1893 tarihinde ise 300 kuruş maaşla Rize orman tezkire yazıcılığına ve H. 19 Zilkade 1326/M. 13 Aralık 1908 tarihinde de aynı maaşla Giresun tezkire yazıcılığına nakl edilerek aynı tarihte işe başlamıştır. Lazistan evrak mukayyitliği ile Rize vergi yazıcılığından dolayı bulunduğu Liva İdare Meclisi'nin R. 8 Şubat 1324/M. 21 Şubat 1909 tarihli iki kıta tasdiklenmiş mazbatası olduğu, bu durumunun orman ve tasdik sicil şubesinin R. 18 Kanunievvel 1325/M. 31 Aralık 1909 tarihli vukuat pusulasıyla bildirildiği beyan edilmiştir²⁰⁴.

3.1.37. Mehmet Beşir Efendi

Fazlızâde Ömer Efendi'nin oğludur. H. 1271/M. 1855-56'da Rize'de doğmuştur. Sıbyan mektebindeki temel eğitimini tamamladıktan sonra İstanbul'a gelerek medresede Arapça derslerinin yanında müfredatta bulunan dersleri de okumuştur. Sonraki süreçte hukuk mektebindeki ilgili dersleri de tahsil ederek diploma almıştır. Türkçe okuryazardır. Hukuk mektebinden çıktıktan sonra H. 1303/M. 1887-88'de 32 yaşında olduğu halde maaşsız olarak Üsküdar Bidayet Mahkemesi Hukuk Dairesi'ne girerek iki ay kadar burada tecrübe kazanmasının ardından iki ay da İstanbul Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi İstinaf Ticaret Mahkemesi'nde tecrübe kazanmıştır. Ardından H. 28 Safer 1306/M. 3 Kasım 1888 tarihinde 1400 kuruş maaşla Cebel-i Bereket Sancağı Bidayet Mahkemesi savcılığına memur edilmiştir. Bulduğu görevleri layıkıyla yapmış ve herhangi bir soruşturma geçirmemiştir. Hukuk mektebi müdürlüğünden gönderilen yazılardan H. 25 Şevval 1302/M. 7 Ağustos 1885 tarihinde okula başlayıp çok iyi derecede diploma verildiği beyan edilerek ve adliye nazırı Cevdet Paşa tarafından da tasdiklenmiştir²⁰⁵.

²⁰³ BOA. DH. SAİD. 40/271.

²⁰⁴ BOA. DH. SAİD. 40/271.

²⁰⁵ BOA. DH. SAİD. 26/137.

Mehmet Beşir Efendi H. 26 Rebiülahir 1306/M. 30 Aralık 1888 tarihinde yine 1400 kuruş maaşla ve becayış suretiyle Malatya Bidayet Mahkemesi savcı yardımcılığına nakl edilmiştir. H. 14 Muharrem 1307/M. 10 Eylül 1889 tarihinde aynı maaş ve becayış suretiyle Mamûret'ül Aziz Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi Reisliğine/Hâkimliğine tahvil olunmuştur. Hakkında yapılan bir şikâyetten dolayı Diyarbakır İstinaf Mahkemesi savcılığı kararıyla mahkemede yargılanmasına karar verilmiştir. R. 6 Teşrinisani 1306/M. 18 Kasım 1890 tarihinde de yargılanmasına başlanmıştır. H. 28 Zilhicce 1308/M. 4 Ağustos 1891 tarihinde ise adı geçen memur görevinden azl edilmiştir. Yargılanma gerekçesi Ali Ağa adlı şahıstan 75 kuruş rüşvet aldığı iddiasıdır. Soruşturmanın tamamlanması üzerine yapılan yargılama neticesinde sehven bir hatadan dolayı yanlış anlaşılmalara sebebiyet verildiğine kanaat getirilmesi üzerine yargılandığı davadan beraat etmiştir. Bu gelişme üzerine adliye sicil ahval şubesi müdüriyeti R. 29 Haziran 1312/M. 11 Temmuz 1896 tarihinde tekrar göreve başlayabileceği yönünde karar almıştır. H. 29 Rebiülahir 1310/M. 21 Ekim 1892 tarihinde 1400 kuruş maaşla Yozgat Sancağı Bidayet Mahkemesi Ceza İdaresi Reisliğine/Hâkimliğine tayin edilmiştir²⁰⁶.

3.1.38. Hüseyin Rıza Efendi

Osman Efendi'nin oğludur. H. 13 Muharrem 1272/M. 25 Eylül 1885 tarihinde Rize Kasabası'nda dünyaya gelmiştir. Sıbyan mektebinde temel eğitimi aldıktan sonra Rize Medresesi'nde bir miktar Arapça ve Farsça dersleri okumuştur. Türkçe okuryazardır. H. 11 Safer 1290/M. 10 Nisan 1893 tarihinde 18 yaşında stajyer olarak Rize Kazası mal kalemine başlamıştır. H. 11 Safer 1293/M. 8 Mart 1876 tarihinde aidatla Rize Kazası Şer'iyye Mahkemesi mukayyitliğine tayin olmuştur. H. 23 Recep 1293/M. 14 Ağustos 1876 tarihinde 200 kuruş maaşla Tirebolu Kazası tahrir emlak seyyar ikinci kısmına nakl olunarak H. 26 Safer 1294/M. 12 Mart 1877 tarihinde tahririn tamamlanmasıyla açıkta kalmıştır. H. 29 Rebiülevvel 1294/M. 13 Nisan 1877 tarihinde ise aidatla Lazistan Sancağı'nda Mapavri Nahiyesi Emlak Tapu Yoklama Kitabeti'ne alınıp bir buçuk ayda da bu görevi tamamlamasının ardından H. 4 Şevval 1294/M. 12 Ekim 1877

²⁰⁶ BOA. DH. SAİD. 26/137.

tarihinde 350 kuruş maaşla belli süreliğine Karadere Nahiyesi âşâr merkez kâtibi olmuştur²⁰⁷.

H. 24 Safer 1295/M. 27 Şubat 1878 tarihinde buradaki işini de tamamlamasının ardından H. 14 Şaban 1295/M. 13 Ağustos 1878 tarihinde 300 kuruş maaşla Rize Kazası merkez âşâr nakit kol yazıcılığı görevine başlamıştır. H. 19 Muharrem 1296/M. 13 Ocak 1879 tarihinde gündelik hizmeti bırakarak Rize'nin Lazistan Sancağı merkezi yapılmasının tarihi olan H. 20 Rebiülevvel 1296/M. 14 Mart 1879 tarihinde daha yüksek maaşla Lasistan Sancağı merkezi yapılan Rize merkez muhasebeciliğine devam etmiştir. H. 29 Zilkade 1296/M. 14 Kasım 1879 tarihinde kendisine 300 kuruş maaş bağlanmıştır. H. 19 Safer 1297/M. 1 Şubat 1880 tarihinde maaşı 100 kuruşa düşürülmüş daha sonra mukayyitliğe tayin olunarak H. 28 Şevval 1297/M. 3 Ekim 1880 tarihi ile H. 15 Şaban 1299/M. 2 Temmuz 1882 tarihleri arasında maaşına 100 kuruş zam yapılarak maaşı tekrar 300 kuruşa yükseltilmiştir. Ardından harcamalar biriminde görevlendirilmiştir. İlgili memurun görevini layıkıyla yerine getirdiği Lazistan Sancağı Mutasarrıflığı ve Trabzon Vilayet Defterdarlığı'nın H. 26 Şevval 1309/M. 24 Mayıs 1892 tarihli yazılarından anlaşılmaktadır²⁰⁸.

Maaşı H. 5 Zilhicce 1305/M. 13 Ağustos 1888 tarihinde 325 kuruş yükseltilmiştir. H. Rebiülevvel 1314/M. Temmuz-Ağustos 1897'de 500 kuruş bedel karşılığında ihaleye girerek aldığı işi tamamladıktan sonra H. Ramaza 1315/M. Ocak-Şubat 1898'de 68 kuruş harcırahla Atina Kazası mal sandığının tetkik hesabat memurluklarında bulunmuştur. H. 8 Şevval 1316/M. 19 Şubat 1899 tarihinde kendisine verilen rütbe ile onurlandırılmıştır. H. 3 Ramazan 1319/M. 15 Ocak 1899 tarihinde 550 kuruş maaşla sancak merkezi muhasebe başkitabetine terfi etmiştir. H. Cemazeyilahir 1321/M. Ağustos-Eylül 1903'de 400 kuruş ücret karşılığında ikinci defa olarak Mapavri Nahiyesi âşâr müzayede memuriyetinde bulunmuştur. Memuriyeti boyunca bir güne zimmet ve ilişkisi olmadığının Lazistan Sancağı İdare Meclisi ve Trabzon Vilayeti İdare Meclisi'nden R. 23 Kanunievvel 1321/M. 5 Ocak 1906 tarihli resmi evraklardan anlaşıldığı

²⁰⁷ BOA. DH. SAİD. 39/197.

²⁰⁸ BOA. DH. SAİD. 39/197.

Maliye Sicil Şubesi'nden R. 20 Mayıs 1322/M. 2 Haziran 1906 tarihli vukuat pusulasında bildirilmiştir²⁰⁹.

3.1.39. Cafer Sırrı Efendi

Rize tüccarlarından İkincizâde Hurşit Efendi'nin oğludur. H. 1272/M. 1855-56'da Rize Kasabası'nda doğmuştur. Trabzon İbtidai Mektebi'nde gerekli dersleri aldıktan sonra Trabzon Medresesi'nde Arapça ve Farsça dersleri almıştır. Türkçe okuryazardır. Vilayet İdare Meclisi bünyesinde üçüncü sınıf polis komiserliğinde istihdam edildiği adı geçen idare meclisinin R. 16 Mayıs 1304/M. 28 Mayıs 1888 tarih ve 130 numaralı mazbatasında belirtilmiştir. H. 19 Recep 1297/M. 27 Haziran 1880 tarihinde aidatla Trabzon Kazası piyade tahsildarlığına tayin olmuştur. H. 12 Ramazan 1299/M. 28 Temmuz 1882 tarihinde 400 kuruş maaşla pasaport başkitabetliği görevine geçiş yaparak burada istihdam edilmiştir. H. 7 Ramazan 1300/M. 12 Temmuz 1883 tarihinde ise istihdam edildiği yerin kapatılması ve aynı kitabetin nüfus nezaretine dâhil edilmesinden dolayı açıkta kalmıştır. H. 29 Muharrem 1301/M. 2 Kasım 1883 tarihinde 150 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti merkez mutasarrıflığı evrak mukayyitliğine tayin edilmiş, H. 28 Recep 1302/M. 13 Mayıs 1885 tarihinde 300 kuruş maaşla hapisane kâtipliğine, H. 29 Şaban 1302/M. 13 Haziran 1885 tarihinde 300 kuruş maaşla merkez polis nazırlığına ve H. 7 Şaban 1305/M. 19 Mayıs 1888 tarihinde 400 kuruş maaşla üçüncü sınıf polis komiserliğine tayin olmuştur. H. 19 Şaban 1308/M. 30 Mart 1891 tarihinde hizmetlerinden dolayı mükâfaten dördüncü rütbeden mecidî nişanı ve zişanı ihsan buyurulmuştur. H. 11 Rebiülevvel 1310/M. 3 Ekim 1892 tarihinde 750 kuruş maaşla ikinci sınıf polis komiserliğine terfi ettirilmiştir. H. 12 Safer 1311/M. 16 Ağustos 1893 tarihinde Osmanlı Nişanı ihsan buyurulmuştur. Trabzon Vilayeti Valiliği'nden yazılan mülahazada bütün görevlerini samimiyetle ve gayret ederek yerine getirdiği ifade edilmiş, zabıta nezaretçe de tasdiklenmiştir²¹⁰.

Üçüncü sınıf polis komiserliğinde bulunduğu dönemlerde Trabzon İskenderpaşa Mahallesi sakinelerinden emekli Ahmet Ağa'nın zevcesi

²⁰⁹ BOA. DH. SAİD. 39/197.

²¹⁰ BOA. DH. SAİD. 55/283.

Güler Hatun'un aynı mahallede ikamet eden Sinoplu Garebet Ağa'nın mutasarrıf olacağı yönünde duvara yazı yazması üzerine merkezden verilen bir emir üzerine Güler Hatunun evine gidip zor kullanmak suretiyle darp edilmesine göz yumduğu gerekçesiyle Cafer Sıtkı Efendi Vilayet idare meclisi tarafından mahkemeye sevk edilmiştir. Yapılan yargılama neticesinde ise ilgili kanunun 175. maddesi uyarınca R. 6 Kanunievvel 1306/M. 18 Aralık 1890 tarihinde beraatine karar verilmiştir. Cafer Sıtkı Efendi'nin doğum kaydı, görev yerleri ve görevleri, aldığı rütbelere ve nişanları, istihdam süreleri ve aldığı maaş miktarları vilayet idare meclisinin R. 5 Şubat 1309/M. 17 Şubat 1894 tarih ve 1731 numaralı mazbatasını onaylanmış suretleriyle zabıta nezaret celilesi muhasebesinin R. 1 Ağustos 1310/M. 13 Ağustos 1894 tarihli derkenarında beyan edilmiştir. Ayrıca yargılandığı davadan beraat ettiğine dair bilgilerin R. 7 Şubat 1309/M. 19 Şubat 1894 tarihli Sicil Ahvâl Genel Merkezi'nde saklı tutulduğu H. 24 Cemazeyilahir 1312/M. 23 Aralık 1894 tarihli evraklardan anlaşılmaktadır. H. 27 Zilkade 1312/M. 22 Mayıs 1895 tarihinde maaşı halisi ve becayiş suretiyle Trablusgarp Vilayeti polis ikinci sınıf komiserliğine nakl edilmiştir. Maaşının H. 9 Şevval 1314/M. 13 Mart 1897 tarihinde 1675 kuruşa düşürüldüğü zabıta sicil şubasının R. 12 Teşrinievvel 1313/M. 24 Ekim 1897 tarihli vukuat cetvelinde gösterilmiştir²¹¹.

3.1.40. Salih Efendi

Fazlıoğlu Mustafa Ağa'nın oğludur. H. 1272/M. 1856-57'de Rize Kasabası'nda doğmuştur. Rize Sıbyan Mektebi'nde eğitimini tamamladıktan sonra Erzurum Kurşunlu Medresesi'nde eğitim görmüştür. Sonraki yıllarda da İstanbul'a gitmiş, buradaki Süleymaniye Medresesi'nde Arapça ve rüştiye mektebinin öğretmen bölümünde eğitim görevi olarak iyi bir derecede mezuniyet belgesi almaya hak kazanmıştır. Türkçe okuryazardır. 30 yaşında olduğu halde H. 15 Muharrem 1304/M. 14 Ekim 1886 tarihinde 600 kuruş maaşla Seferihisar Rüştiye Mektebi öğretmenliğine tayin edilmiştir. Seferihisar Kaymakamlığı'yla maarif nezaret celilesi rüştiye mektebi müdürlüğüne ve nezaret müşarileyhin hal tercümesi varakasında tasdik edilmiştir. Adı geçen kurumlara öğretmen olarak görev yaptığı

²¹¹ BOA. DH. SAİD. 55/283.

tarihler ve bu süreçte aldığı maaşlar haber defterlerinde gösterilmiştir. Mezuniyet diploması ile Osmanlı nüfus hüviyetinin tasdiklenmiş halinin ve asıllarının şubede saklı olduğu H. 18 Rebiülevvel 1317/M. 27 Temmuz 1899 tarihli belgeden anlaşılmaktadır²¹².

3.1.41. Ali Galip Efendi

Vergi memurlarından Behram Efendi'nin oğludur. H. 1272/M. 1855-56'da Rize'de dünyaya gelmiştir. Mahal sıbyan mektebinde okumuştur. Türkçe okuryazardır. 18 yaşında olduğu halde H. Recep 1290/M. Ağustos-Eylül 1873'de stajyer olarak Rize Gümrük İdaresi'ne girmiş, H. 1291/M. 1874-75'de 95 kuruş maaşıyla aynı idarenin kolculuğuna başlamıştır. Daha sonra da yine aynı yerde 150 kuruş maaşla hizmetli memur olmuştur. Dört buçuk ay sonra da bu birimin kapatılmasıyla açıkta kalmıştır. H. Şaban 1294/M. Ağustos-Eylül 1877'de ise 300 kuruş maaşla İzmir Rüsûmât Müdüriyeti'ne bağlı tütün fabrikası memuriyetine tayin edilmiştir. Burada bir sene çalıştıktan sonra görevinden istifa etmiştir. H. 15 Zilhicce 1298/M. 8 Kasım 1881 tarihinde 350 kuruş maaşla İstanbul'daki İbrahim Ethem Efendi Tütün Fabrikası müdür yardımcılığına tayin edilmiştir. Fabrikada üç buçuk yıl çalışmıştır. Gümrük idaresinin kurulmasıyla görevinden istifa ederek H. 18 Recep 1302/M. 3 Mayıs 1885 tarihinde 200 kuruş maaşla Of Rüsûmât Müdürlüğü'ndeki kâtiplik görevine memur edilmiştir. Hizmette bulunduğu dönemlerde hiçbir görevden dolayı soruşturma geçirmediği Trabzon Vilayeti Rüsûmât Nezareti'nin H. 13 Şaban 1305/M. 25 Nisan 1888 tarihli belgelerden anlaşılmıştır²¹³.

3.1.42. Ahmet Remzi Efendi

Hacı Osman Efendizâde Lütfullah Efendi'nin oğludur. H. 1273/M. 1856-57'de Rize Kazası'nda doğmuştur. Rize Sıbyan Mektebi'nde temel eğitimini tamamlamıştır. Türkçe okuryazardır. H. 17 Şaban 1287/M. 12 Kasım 1870 tarihinde 24 yaşındayken deneyim kazanmak üzere Rize Kazası tahrir emlak kalemine alınmıştır. H. 26 Rebiülahir 1290/M. 23 Haziran 1873 tarihinde 140 kuruş maaşla Rize Kazası'na bağlı Kura-i

²¹² BOA. DH. SAİD. 91/165.

²¹³ BOA. DH. SAİD. 17/337.

Seba Nahiyesi Mal Kitabeti'ne memur olmuştur. Ancak burada bir buçuk ay görev yaptıktan sonra istifa ederek yine mülazemetle tahrir kalemine geçmiştir. H. 24 Muharrem 1291/M. 5 Aralık 1882 tarihinde 300 kuruş aylıkla Rize Kazası âğnâm kâtipliğine ve H. 26 Safer 1291/M. 14 Nisan 1874 tarihinde 95 kuruş maaşla Rize Kazası Karadere Nahiyesi mal kâtipliği görevine getirilmiştir. H. 2 Ramazan 1292/M. 2 Ekim 1875 tarihinde 235 kuruş maaşla Rize Kazası vukuat kâtipliğine tayin edilmiştir. H. 2 Recep 1294/M. 13 Temmuz 1877 tarihinde maaşı 400 kuruşa yükseltilmiştir²¹⁴.

H. 20 Rebiülevvel 1296/M. 14 Mart 1879 tarihinde Rize'nin Lazistan Sancağı'nın merkezi yapılmasıyla 285 kuruş aylıkla Rize merkez tahrirat kalemi vukuat kâtipliğine nakl edilmiştir. H. 25 Ramazan 1296/M. 7 Eylül 1879 tarihinde maaşı 270 kuruşa düşürülmüştür. H. 19 Zilhicce 1298/M. 12 Kasım 1881 tarihinde maaşı 400 kuruşa yükseltilerek adı geçen tahrir ve vergi kitabetine alınıp kâtiplik biriminde istihdam edilmiştir. Şimdiye kadar üstlendiği görevlerle ilgili olarak hakkında herhangi bir soruşturma yapılmamış ve şikâyetlere konu olmamıştır. Kura-i Seba mal kâtipliğiyle Karadere Nahiyesi mal kâtipliğinden almış olduğu kendisine zimmetli mazbatalarının tasdiklenmiş suretleri hal tercümesi varakasında yazılıdır. Lazistan Sancağı Mutasarrıflığı tarafından yazılan mülahazada görevlerini layıkıyla yerine getirdiği H. 22 Rebiülahir 1301/M. 20 Şubat 1884 tarihli mülahazaya atf ile iş bu hal tercümesi varakası H. 25 Muharrem 1303/M. 3 Kasım 1885 tarihinde tasdiklenmiştir denilmiştir. H. 26 Safer 1318/M. 25 Haziran 1900 tarihinden H. 30 Rebiülevvel 1318/M. 28 Temmuz 1900 tarihinin sonuna kadar 108 kuruş ilave maaşla Rize vergi memuriyeti vekâletinde bulunmuştur. Daha sonra 540 maaşla asaleten memuriyet kadrosuna icra kılındığı maliye sicil şubesinin R. 7 Mart 1317/M. 20 Mart 1901 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir²¹⁵.

3.1.43. Süleyman Vasif Efendi

Rizeli tüccarlardan Hafız Esat Efendi'nin oğludur. H. 1274/M. 1857-58'de Rize'de doğmuştur. Rize Sıbyan Mektebi'nde temel eğitimini tamamladıktan sonra İstanbul'a giderek buradaki Efdalzâde Medresesi'nde

²¹⁴ BOA. DH. SAİD. 9/77.

²¹⁵ BOA. DH. SAİD. 9/77.

Arapça, Farsça ve coğrafya dersleri okumuştur. Türkçe okuryazardır. Arapça'ya ve Farsça'ya aşınadır. 23 yaşında olduğu halde H. Safer 1297/M. Eylül-Ekim 1857'de deneyim kazanmak üzere Trabzon Gümrüğü Nezareti mülhakatında Rize Vergi İdaresi'ne girerek H. 12 Safer 1298/M. 14 Ocak 1881 tarihinde 300 kuruş maaşla Rize Gümrük İdaresi kâtipliğine tayin olmuştur. Memuriyeti boyunca görevlerini layığıyla yerine getirmiş ve herhangi bir konudan dolayı soruşturma geçirmemiştir²¹⁶.

3.1.44. Mehmet Salih Efendi

Lazistan Sancağı âşâr ambar memuru Şevki Lütü Efendi'nin oğludur. H. 15 Şaban 1274 /M. 31 Mart 1858 tarihinde Rize Kasabası'nda doğmuştur. Rize'deki sıbyan mektebini bitirdikten sonra bir müddet medresede Arapça ve Farsça okumuştur. Türkçe okuryazardır. H. 17 Safer 1293/M. 14 Mart 1876 tarihinde Rize Kazası tahrir emlak kalemine deneyim kazanmak üzere dâhil edilmiştir. H. 1296/M. 1878-79'da 900 kuruş ücret ile Karadere Nahiyesi'nde teşekkül ettirilen âşâr kol kâtipliği görevinde bulunmuştur. H. 12 Safer 1299/M. 3 Ocak 1882 tarihinde 130 kuruş maaşla aynı nahiyede sandık eminliği görevine tayin edilmiştir. 200 kuruş maaşla Of Kazası âşâr ikinci kâtipliğine geçiş yaptığından dolayı H. 29 Şevval 1299/M. 6 Eylül 1882 tarihinde Karadere Nahiyesi'ndeki görevinden ayrılarak H. 15 Zilkade 1299/M. 28 Eylül 1882 tarihinde Of Kazası'ndaki işine başlamıştır. Eski görev yeri olan Karadere Nahiyesi'ndeki âşâr kol kâtipliği birimi liva merkezine dâhil edilmesi üzerine Of'taki görevinden H. 17 Cemazeyilahir 1301/M. 14 Nisan 1884 tarihinde ayrılarak H. 26 Cemazeyilahir 1302/M. 12 Nisan 1885 tarihinde 120 kuruş maaşla Rize Belediyesi sandık emanetine tayin edilmiştir. H. 2 Zilkade 1302/M. 13 Ağustos 1885 tarihinde 240 kuruş maaşla tekrar Of âşâr ikinci kâtipliğine geçiş yapmıştır. H. 25 Ramazan 1305/M. 5 Haziran 1888 tarihinde 200 kuruş maaşla sandık eminliği ve belediye başkanlığının anlaşmasıyla belediye kâtipliğine tayin olmuştur. 19 Rebiülahir 1307/M. 13 Aralık 1889 tarihinde ise buradaki görevinden de ayrılmıştır. H. 13 Şaban 1309/M. 13 Mart 1892 tarihinde 300 kuruş maaşla Tokası ve Yağmurdere Nahiyesi vergi kâtipliğinde görevlendirilmiştir. Daha sonra aynı maaşla

²¹⁶ BOA. DH. SAİD. 12/63.

Şarlı Nahiyesi vergi kâtipliğine nakl edilmesinin ardından H. 20 Muharrem 1312/M. 24 Temmuz 1894 tarihinde görevinden ayrılarak R. 21 Temmuz 1310/M. 1 Ağustos 1894 tarihinde tekrar işe başlamıştır. Bu durumu tahrir vergi umûmîye idaresi müdüriyetinden yazılan R. 2 Kanunisanı 1314/M. 14 Ocak 1899 tarihli belgelerden anlaşılmaktadır²¹⁷.

3.1.45. Mehmet Murat Efendi

Tuzcuzâde Ali Efendi'nin oğludur. H. 1275/M. 1858-59'da Rize Kasabası'nda dünyaya geldiği Osmanlı nüfus kütüğünde yazılıdır. Rize'deki ibtidâî mektebi eğitim müfredatında yer alan dersleri başarıyla tamamlamıştır. Türkçe okuryazardır. H. 22 Cemazeyilevvel 1296/M. 14 Mayıs 1879 tarihinde 21 yaşında iken 95 kuruş maaşla Lazistan Sancağı İdare Meclisi mukayyitliğine girmiştir. H. 3 Cemazeilevvel 1297/M. 13 Nisan 1880 tarihinde 80 kuruş maaşla adı geçen sancağın tahrirat kalemi ikinci mübeyyizliğine getirilmiştir. H. 11 Muharrem 1298/M. 14 Aralık 1800 tarihine kadar burada hizmet etmiştir. H. 18 Muharrem 1298/M. 21 Aaralık 1880 tarihinden H. Şevval 1300/M. Ağustos-Eylül 1883 tarihine kadar 160 kuruş maaşla sancak merkezi olan Rize Kasabası orman piyade memuriyetinde görev yapmıştır. Ayrıca askerlik çağına gelen kişilerin silahlaltına alınması görevlerinde bulunmuştur²¹⁸.

H. 12 Şevval 1302/M. 25 Temmuz 1885 tarihinden H. 28 Zilkade 1302/M. 8 Eylül 1885 tarihine kadar ve H. 19 Zilhicce 1302/M. 29 Eylül 1885 tarihinden H. 10 Ramazan 1303/M. 12 Haziran 1886 tarihine kadar 200 kuruş maaşla iki defa Rize'de orman süvari memuriyeti vekâletinde bulunmuştur. H. 12 Cemazeyilahir 1307/M. 3 Şubat 1890 tarihinde 481.5 kuruş maaşla Yozgat Sancağı'nda Hüseyinabat Nahiyesi Müdüriyeti'ne memur olmuştur. H. 29 Rebiülevvel 1308/M. 12 Kasım 1890 tarihinde ise görevinden istifa etmiştir. H. 26 Şevval 1308/M. 4 Haziran 1891 tarihinden H. 20 Muharrem 1309/M. 18 Ağustos 1891 tarihine kadar 325 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti'nde Karadere Nahiyesi Müdüriyeti vekâletinde bulunmuştur. H. 28 Safer 1309/M. 3 Ekim 1891 tarihinde 330 kuruş maaşla Trabzon Valiliği'nce Kura-i Seba Nahiyesi Müdüriyeti

²¹⁷ BOA. DH. SAİD. 100/221.

²¹⁸ BOA. DH. SAİD. 47/105.

vekâletine tayin kılınmıştır. H. 9 Recep 1309/M. 8 Şubat 1892 tarihinde ise buradaki işinden ayrılmıştır. Lazistan Sancağı İdare Meclisi ve tahrirat kalemi mukayyitlikleriyle orman piyade ve süvari memuriyetlerinde ve Kura-i Seba Nahiyesi Müdürlüğü vekâletinde belli bir süre istihdamıyla maaşı, istifaları, görev belgesi ve yararlı hizmetlerde bulunduğu dair bilgiler Lazistan Sancağı İdare Meclisi'nin R. 25 Kanunievvel 1304/M. 6 Ocak 1889 ve H. 12 Muharrem 1310/M. 6 Ağustos 1892 tarihli resmi yazılarından anlaşılmaktadır. Bunun yanında görevini layıkıyla yerine getirdiği, kendi isteği üzerine istifa ettiğine dair bilgileri ve görev yaptığı birimlerde zimmetle herhangi bir ilişkisi olmadığı Yozgat Sancağı İdare Meclisi'nin R. 1 Eylül 1309/M. 13 Eylül 1893 tarihli mazbatasında bildirilmiştir. Askere alım dönemlerinde gösterdiği gayretlerinden dolayı da Trabzon Vilayeti'nden kendisine yazılan H. 24 Muharrem 1302/M. 13 Kasım 1884 tarihli yazısı memuriyet düzenleme komisyonundan verilen R. 5 Haziran 1305/M. 17 Haziran 1889 tarihli ve 201 numaralı nahiye müdürlüğü intihabnamesi sicil-i ahval daire-i umûmîyesince görülüp H. 21 Rebiülevvel 1311/M. 2 Ekim 1893 tarihinde kendisine iade edilmiştir²¹⁹.

H. 9 Recep 1311/M. 16 Ocak 1894 tarihinde 400 kuruş maaşla Erzurum Vilayeti'nde Aşgala Nahiyesi Müdüriyeti'ne tayin edilmiştir. H. 21 Rebiülahir 1314/M. 29 Eylül 1896 tarihinde Erzurum Vilayeti dâhilinde Tortum Kazası Kaymakam vekâletine memur edilmiştir. H. 11 Recep 1314/M. 16 Aralık 1896 tarihinde vekâlette bulunduğu göreve kaymakam ataması yapıldığı için vekâleten yürüttüğü görevinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Vekâlet görevinde toplam 633 kuruş maaş almıştır. Şimdiye kadar görev yaptığı yerlerde zimmetle ilişkisi bulunmamış herhangi bir soruşturma geçirmemiştir. Erzurum Vilayeti İdare Meclisi'nin R. 29 Kanunievvel 1312/M. 10 Ocak 1897 tarihli mazbatalarıyla Anadolu Vilayeti genel müfettişi Şakir Paşa tarafından yazılan iki kıta tahriratında gösterilmiştir. H. 28 Rebiülevvel 1314/M. 6 Eylül 1896 tarihinde 200 kuruş maaşla Gediz Kazası dâhilinde Şabhane Nahiyesi mülkiye zabıtalığı memurluğuna tayin edilmiştir. H. 25 Zilkade 1320/M. 23 Şubat 1903 tarihinde ise istifa etmiştir²²⁰.

²¹⁹ BOA. DH. SAİD. 47/105.

²²⁰ BOA. DH. SAİD. 47/105.

Buradaki görevini de layıkıyla yerine getirdiği, zimmetle ilişkisi olmadığı Şabhane Nahiyesi ve Gediz Kazası İdare Meclislerinin R. 8 Şubat 1318/M. 21 Şubat 1903 tarihli mazbatalarında gösterilmiştir. Mazbata komisyonunca da mütalaa edildikten sonra kendisine iade edilmiştir. 500 kuruş maaşla Lefke Nahiyesi Müdüriyeti'ne tayin edilerek H. 23 Şaban 1321/M. 14 Kasım 1903 tarihinde işe başladığı Lefke Nahiyesi ile Ertuğrul Sancağı İdare Meclislerinin R. 20 Teşrinievvel 1321/M. 2 Kasım 1905 tarihli mazbatasında beyan kılınmıştır. Buradaki idaresizliğinin şikâyet konusu yapılmasının ardından başka bir yere gönderilmek üzere görevinden el çektirilmesi gerektiği Hüdavendigâr Vilayeti'ne bildirilmiştir. Bunun üzerine H. 22 Rebiülevvel 1323/M. 27 Mayıs 1905 tarihinde yerine başka birinin görevlendirilmesinin ardından görevinden ayrılmıştır. Memuriyet kalemi müdüriyetinin R. 4 Kanunievvel 1321/M. 17 Aralık 1905 tarihli mazbatanın cevabiyesinde gösterilmiştir. R. 1 Teşrinisani 1319/M. 14 Kasım 1903 tarihinden R. 12 Haziran 1321/M. 25 Haziran 1905 tarihine kadar bulunduğu mezkûr Lefke Nahiyesi Müdüriyeti'nden dolayı bir güne zimmet ve ilişkisi olmadığı R. 3 Teşrinievvel 1321/M. 16 Ekim 1905 tarihli mazbatada beyan ve tasdik kılınmıştır²²¹.

H. 27 Şevval 1323/M. 25 Aralık 1905 tarihinde 400 kuruş maaşla Yeniçe Gayr-i Sami Nahiyesi Müdüriyeti'ne tayin olunup fevkalade aciz ve iktidarsız bulunduğu anlaşıldıktan sonra vilayet memur düzenleme komisyonunun R. 25 Teşrinisani 1325/M. 8 Aralık 1909 tarihli kararıyla ve tensikat kanununun 11. maddesi gereğince kadro haricine çıkarılmıştır. H. 2 Safer 1328/M. 13 Şubat 1910 tarihinden görevinden ayrılmıştır. Sicil memuriyet kalemi müdüriyetinin R. 21 Ağustos 1326/M. 3 Eylül 1910 tarihli derkenarıyla vilayet muşarileyhin R. 16 Ağustos 1326/M. 29 Ağustos 1910 tarihli tahrirat cevabından anlaşılmıştır. Tedkik tensikat komisyonunca R. 1 Kanunievvel 1326/29 Aralık 1910 tarihinde tekrar istihdamına karar verilerek R. 1 Şubat 1325/M. 14 Şubat 1910 tarihinden itibaren 400 kuruş kadar ayrıca maaş verildiği dâhiliye muhasebe müdürlüğünün R. 22 Kanunievvel 1326/H. 4 Ocak 1911 tarihli tezkeresiyle bildirilmiştir²²².

²²¹ BOA. DH. SAİD. 47/105.

²²² BOA. DH. SAİD. 47/105.

3.1.46. Yakup Tevfik Efendi

Ahmet Ağazâde Hacı Memiş Kaptanın oğludur. H. 1275/M. 1858-59'da Rize Kasabası'nda doğmuştur. Rize Sıbyan Mektebi'nde hafızlık düzeyine geldikten sonra 17 yaşına kadar tahsil ederek diploma belgesi almıştır. Sıbyan mektebini tamamlamasının ardından naiblik mektebinde dört yıl okuduktan sonra H. 14 Recep 1306/M. 16 Mart 1889 tarihinde mezuniyet belgesi almaya hak kazanmıştır. Türkçe okuryazardır. 35 yaşında iken H. 1 Safer 1308/M. 23 Şubat 1891 tarihinde 1250 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti'nde Akçaabat Kazası naibliğine (kadı vekili) tayin edilmiştir. H. 1 Safer 1310/M. 25 Ağustos 1892 tarihinde görevinden istifa etmiştir. Akçaabat Kazası naiblik görev süresi, aldığı maaşı ve görevini layıkıyla yerine getirmesi yönünde kendisi için yazılan hal tercümesi evrakları, şer'iyye mahkemesinden yazılan uyarı yazısı ile mezuniyet belgeleri mütalaa edilerek kendisine iade edildiği Sicill-i Ahvâl Şubesi Nüfus Müdürlüğü biriminin H. 21 Şevval 1310/M. 8 Mayıs 1893 tarihli tezkeresi kayıtlarından anlaşılmıştır. H. 2 Ramazan 1312/M. 27 Şubat 1895²²³.

3.1.47. İbrahim Ethem Efendi

Muhsin Paşazâde Hacı Ahmet Fehmi Bey'in oğludur. H. 1275/M. 1858-59'da Rize'de doğmuştur. Buradaki ibtidâf mektebini tamamladıktan sonra Sultaniye Mektebi'ne girerek üçüncü sınıfa kadar tahsil gördükten sonra buradaki eğitimine biraz ara vermiştir. Kısa zaman sonra da eğitimine yeniden başlayarak müfredattaki dersleri R. 1277/M. 1860-61'de eğitim öğretim döneminde tamamlayarak R. 1 Temmuz 1277/M. 13 Temmuz 1861 tarihinde mezuniyet belgesi almıştır. Türkçe ve Fransızca okuyup yazdığı hal tercümesi varakasından anlaşılmaktadır. H. 28 Ramazan 1307/M. 17 Mayıs 1890 tarihinde 270 kuruş maaşla Lazistan Sancağı Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi aza mülazimliğine tayin edilmiştir. Burada bazen savcı olarak ve bazen mutasarrıflık vazifesinde istihdam edilmiştir. H. 13 Safer 1313/M. 5 Ağustos 1895 tarihinde istifa ederek H. 22 Reiülevvel 1313/M. 12 Eylül 1895 tarihinde 400 kuruş maaşla

²²³ BOA. DH. SAİD. 55/65.

Galata Gümrüğü muayene memurluğuna tayin edilmiştir. H. 8 Muharrem 1317/M. 19 Mayıs 1899 tarihinde aynı maaşıyla iskele baş memurluğuna getirilmiştir. H. 9 Cemazeyilevvel 1319/M. 24 Ağustos 1901 tarihinde maaşı 500 ve H. 18 Safer 1325/M. 2 Nisan 1907 tarihinde 600 kuruşa yükseltilmiştir. H. 6 Ramazan 1325/M. 13 Ekim 1907 tarihinde aynı maaşla -----? memuriyetine nakl ve Galata Limanı'na gelen malların kontrolünü yapmak ve kaydını tutmak üzere R. 20 Eylül 1321/M. 3 Ekim 1905 tarihinden R. Kanunisani 1323/M. Ocak-Şubat 1908 tarihine kadar maaşına ek olarak 10 kuruş yevmiye ile burada istihdam edilerek emekliye sevk edilmemiştir. Maaşı R. 20 Eylül 1325/M. 3 Ekim 1909 tarihinde 800 kuruşa yükselmiş ve R. 1 Kanunisani 1325/M. 2 Şubat 1910 tarihinde aynı maaşıyla iskele baş memurluğuna nakl edilmiştir. R. 6 Mart 1326/M. 19 Mart 1910 tarihinde yapılan düzenleme ile aynı maaşla -----? baş memuru olmuştur. R. 1 Temmuz 1326/M. 14 Temmuz 1910 tarihinde maaşı 900 kuruşa yükseltilmiştir²²⁴.

3.1.48. Hasan Hüsnü Efendi

Eski Nahiye müdürlerinden Tuzcuoğlu Abdülhamit Ağa'nın oğludur. H. 1276/M. 1859-60'de Rize Kasabası'nda doğmuştur. Mahal sıbyan mektebini ve rüştiyeyi tamamlamıştır. Kendisi önemli sanatsal yeteneklere sahip olan biridir. Türkçe okuryazardır. H. 15 Şevval 1297/M. 20 Eylül 1880 tarihinde 20 yaşında Lazistan Sancağı İdare Meclisi kalemine deneyim kazanması amacıyla alınmıştır. H. 24 Zilkade 1297/M. 28 Ekim 1880 tarihinde 140 kuruş maaşla Lazistan Sancağı'na bağlı Karadere Nahiyesi mal kâtipliğine tayin olmuştur. H. 29 Şevval 1299/M. 13 Eylül 1882 tarihinde buradaki görevinden istifa ederek yine mülazemetle gümrük idaresine girmiştir. H. 8 Cemazeyilevvel 1307/M. 31 Aralık 1889 tarihinde 300 kuruş maaşla Of Kazası liman gümrük memuru edilmiştir. Burada başarısız olması üzerine H. 29 Rebiülevvel 1308/M. 12 Kasım 1890 tarihinde çalıştığı yerden ayrılmıştır. H. 6 Rebiülahir 1308/M. 19 Kasım 1890 tarihinde 300 kuruş aylıkla Ceylinaz Duyûn-u Umûmîye memurluğuna alınmıştır. H. 11 Şaban 1308/M. 22 Mart 1891 tarihinde aldığı maaşı az bulması üzerine H. 15 Şevval 1308/M. 24 Mayıs

²²⁴ BOA. DH. SAİD. 197/53.

1891 tarihinde 350 kuruş maaşla Rize Duyûn-u Umûmîye Müdüriyeti muhafaza memurluğu namıyla liman kol kayığı reisliğine girmiştir. Ancak merkez üssü Trabzon'da olan sahil güvenlik vapuru da aynı görevi icra eylediğinden dolayı H. 24 Rebiülahir 1309/M. 27 Kasım 1891 tarihinde adı geçen birimin lağv edilmesiyle H. 25 Rebiülahir 1309/M. 28 Kasım 1891 tarihinde 200 kuruş maaşla kolcubaşılık memuriyetine geçiş yapmıştır²²⁵.

H. 1 Cemazeyilahir 1309/M. 2 Ocak 1892 tarihinde buradaki görevinden de istifa edip H. 12 Zilkade 1309/M. 8 Haziran 1892 tarihinde 400 kuruş maaşla yeni kurulan Kalusiye? Duyûn-u Umûmîye memuriyetine nakl olunmuştur. Trabzon Duyûn-u Umûmîye Nezareti'yle Duyûn-u Umûmîye Genel Merkezi tarafından gayret, çaba ve yeterliliği tasdik edilmiştir. Hastalığından dolayı emekliliğini isteyerek memleketine döndüğü, H. 11 Zilhicce 1312/M. 5 Haziran 1895 tarihinde vefat ettiği Osmanlı Duyûn-u Umûmîye Şubesi'nin R. 21 Temmuz 1318/M. 3 Ağustos 1902 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir. Atandığı çoğu görevi layıkıyla yerine getirdiği, zimmetle ilişkisi hiç olmadığı ve herhangi bir konu hakkında mahkemede yargılanmadığı anlaşılmıştır. H. 20 Cemazeyilevvel 1324/M. 12 Temmuz 1906²²⁶.

3.1.49. İbrahim Efendi

Mustafa Efendi'nin oğludur. H. 1276/M. 1859-60'ta Rize Kasabası dâhilinde Uma Karyesi'nde doğmuştur. Mahal sıbyan mektebinde eğitim gördükten sonra İstanbul'a giderek Fatih Sultah Mehmet Han Camii Şerif-i Medresesi'nde Arapça tahsil etmiştir. Aynı zamanda buradaki öğretmen okuluna devam ederek burayı da tamamlamıştır. H. 15 Rebiülevvel 1303/M. 22 Aralık 1885 tarihinde 27 yaşında olduğu halde 480 kuruş maaşla Rize Rüştîye Mektebi öğretmenliğine tayin edilmiştir. H. 2 Zilkade 1306/M. 30 Haziran 1889 tarihinde maaşı 550 kuruşa yükseltilmiştir. H. 18 Recep 1309/M. 17 Şubat 1892 tarihinde Edirne'de görevlendirilerek görev derecesi arttırılmıştır. H. 9 Şevval 1314/M. 13 Mart 1897 tarihinde ise icra kılınan yeni düzenleme ile maaşı 500 kurşa indirilmiştir. Trabzon Vilayet makamında saklı tutulan hal varakasından İbrahim Efendi'nin

²²⁵ BOA. DH. SAİD. 117/251.

²²⁶ BOA. DH. SAİD. 117/251.

görevini layıkıyla yaptığı anlaşılmış, Eğitim Bakanı Zühdü Paşa tarafından da bu durumu tasdiklenmiştir²²⁷.

3.1.50. Mustafa Şevki Efendi

Türidizâde Hacı Mehmet Efendi'nin oğludur. H. 1276/M. 1859-60'ta Rize Kasabası'nda doğmuştur. Eğitimini Rize Sıbyan ve Rüştîye mekteplerinde tamamlamıştır. R. 14 Eylül 1295/M. 26 Eylül 1879 tarihinde âlâ derecede şahadetname almıştır. Türkçe ve Rumca okuryazardır. H. 16 Cemazeyilahir 1297/M. 26 Mayıs 1880 tarihinden H. 23 Muharrem 1302/M. 12 Kasım 1884 tarihine kadar aidaatla Rize Kazası baş tahsildarlığında ve H. 5 Şevval 1302/M. 18 Temmuz 1885 tarihinden H. 23 Rebiülevvel 1304/M. 20 Aralık 1886 tarihine kadar 400 kuruş maaşla Lazistan Sancağı üçüncü polis komiserliğinde bulunmuştur. H. 10 Ramazan 1306/M. 10 Mayıs 1889 tarihinde yine aynı maaşla Boyabat üçüncü polis komiserliğine tayin edilmiştir. H. 13 Cemazeyilevvel 1309/M. 15 Aralık 1891 tarihinde 750 kuruş maaşla Mamuret'ül Aziz Vilayeti ikinci sınıf polis komiserliğine terfi ettirilerek H. 28 Recep 1309/M. 27 Şubat 1892 tarihinde işe başlamıştır. Ancak yoğun mesayi yapması üzerine yorgun düşmüş ve bu durum şikâyetlere konu yapılmıştır. Bu durum Mamuret'ül Aziz Vilayeti'nin şifreli telgrafnamesinde bildirilmesi üzerine başka bir mahale tayin edilmesi kararlaştırılmıştır. Ardından H. 28 Zilhicce 1311/M. 2 Haziran 1895 tarihinde düzenleme kurulu kararıyla görevinden alınarak H. 26 Muharrem 1313/M. 19 Temmuz 1895 tarihinde aynı maaşla Yanya Vilayeti ikinci sınıf polis komiserliğinde görevlendirilmiştir. H. 18 Cemazeyilahir 1314/M. 24 Kasım 1896 tarihinde 1500 kuruş maaşla aynı birimde terfi ettirilmiştir. H. 19 Şevval 1314/M. 23 Mart 1897 tarihinde maaşı 1350 kuruşa düşürülmüştür. Mamuret'ül Aziz Vilayeti Valisi Raif Paşa tarafından yazılan mülahazada görevini icra edebilecek düzeyde deneyim sahibi ve gayretli olduğu beyan edilmiştir. Aidaatla Rize Kazası baş tahsildarlığından, Lazistan Sancağı ve Mamuret'ül Aziz Vilayeti üçüncü ve ikinci sınıf polis komiserliğinde istihdam edildiği tarih aralıkları ile aldığı maaşlar R. 23 Mayıs 1314/M. 4 Haziran 1898 tarihli resmî bir belgeye cevaben kayda alınan yazışmalardan anlaşılmıştır. Görev yaptığı dönemlerde zimmetle ilişkisi bulunmadığı Mamuret'ül Aziz Vilayeti İdare

²²⁷ BOA. DH. SAİD. 125/305.

Meclisi'nin R. 22 Kanunievvel 1307/M. 3 Ocak 1892 ve R. 15 Kanunisanı 1313/M. 17 Aralık 1897 tarihli mazbatalarının tasdiklenmiş suretlerinde anlaşılmıştır²²⁸.

R. 12 Temmuz 1316/M. 25 Temmuz 1900. H. 19 Cemazeyilahir 1316/M. 4 Kasım 1898 tarihinde rütbesi yükseltilmiştir. H. 14 Rebiülevvel 1317/M. 23 Temmuz 1899 tarihinde 1000 kuruş maaşla Van Vilayeti polis baş komiserliğine tayin edilmiş ise de Van Vilayeti gibi önemli bir yerde hizmet edemeyeceğinin Vilayet makamlarınca bildirilmesi üzerine düzenleme ve atama birimi tarafından H. 5 Muharrem 1318/M. 5 Mayıs 1900 tarihinde açığa çıkarıldığı ve H. 28 Rebiülahir 1318/M. 25 Ağustos 1900 tarihinde haiz olduğu başkomiserlik kadrosunda görev yaptırılmamak ve herhangi bir olumsuz davranışta bulunması halinde tayin edilmek üzere 600 kuruş maaşla İstanbul on dördüncü bölük ve R. 21 Kanunievvel 1318/M. 3 Ocak 1903 tarihinde 900 kuruş maaşla sivil baş komiserliğine tayin edilmiştir. H. 29 Rebiülahir 1322/M. 13 Temmuz 1904 tarihinden sonra da Hamidiye Hicaz Demiryolu Madalyası ve H. 14 Zilhicce 1322/M. 19 Şubat 1905 tarihinde terfi ettirilerek ayrıca başarı belgesi tevcih edilmiştir. H. 19 Recep 1324/M. 8 Eylül 1906 tarihinde gümüş liyakat madalyası ihсан buyurulmuştur²²⁹.

H. 23 Zilhicce 1324/M. 7 Şubat 1907 tarihinde aynı maaşla dördüncü bölük başkomiserliğine ve H. 19 Safer 1324/M. 14 Nisan 1906 tarihinde aynı maaşla sivil müfettişliğe nakl edilmiştir. H. 3 Cemazeyilevvel 1324/M. 25 Haziran 1906 tarihinde dördüncü rütbeden mecidî nişanı ve zîşanı almıştır. Mamuret'ül Aziz Vilayeti polis baş komiserliğinde bulunduğu müddet zarfında birgüne zimmet ve ilişkisi olmadığı ve vazifelerinde gayret gösterdiği şubece mütalaa olunan Mamuret'ül Aziz Vilayeti İdare Meclisi'nin H. 17 Rebiülahir 1317/M. 8 Mayıs 1909 tarihli ve Van Vilayeti polisi başkomiserliğinde bulunduğu müddet zarfında dahi zimmet ve ilişkisi olmadığı, görevlerini iyi halli olarak ve layıkıyla yerine getirdiği Van Vilayeti İdare Meclisi'nin H. 28 Safer 1319/M. 16 Haziran 1901 tarihli mazbatalarından anlaşılmıştır²³⁰.

²²⁸ BOA. DH. SAİD. 81/399.

²²⁹ BOA. DH. SAİD. 81/399.

²³⁰ BOA. DH. SAİD. 81/399.

R. 1 Eylül 1325/M. 14 Eylül 1909 tarihinde 1000 kuruş maaşla İstanbul polis komiserliğine ve R. 10 Kanunisani 1325/M. 23 Ocak 1910 tarihinde 500 kuruş maaşla Ankara Vilayeti polis başkomiserliğine tayin edilmiştir. R. 15 Eylül 1326/M. 28 Eylül 1910 tarihinde Üsküdar merkez memurluğuna nakl ve tayin kılınmasının ardından R. 19 Eylül 1326/M. 2 Ekim 1910 tarihinde Ankara'dan ayrılmıştır. R. 6 Teşrinievvel 1326/M. 19 Ekim 1910 tarihinde Üsküdar'da vazifeye başlamıştır. R. 1 Kanunisani 1326/M. 14 Ocak 1911 tarihinde ise görevinden azl edildiği Emniyet Genel Müdürlüğü'nün R. 22 Nisan 1329/M. 5 Mayıs 1913 tarihli tezkere-i cevabiyesinden anlaşılmıştır. Azl edilmesinden sonra kendisine 500 kuruş mazuliyet maaş tahsis edildiği Emniyet Genel Müdürlüğü Sicil Şubesi'nin R. 21 Teşrinievvel 1319/M. 3 Kasım 1903 tarihli vukuat pusulasında yazılıdır. H. 6 Zilkade 1331/7 Ekim 1913 tarihinde ise Sivas Vilayeti Polis Müdürlüğü'ne tayin edildiği anlaşılmıştır²³¹.

3.1.51. Ali Rıza Efendi

Rizeli Ömer Efendi'nin oğludur. H. 1276/M. 1859-60'ta Rize Kasabası'nda doğmuştur. Rize İbtidâî Mektebi'nde okumuştur. Daha sonra buradaki medresede bir müddet Arapça tahsil eylemiştir. Türkçe okuryazardır. H. 19 Rebiülahir 1318/M. 16 Ağustos 1900 tarihinden H. 22 Zilkade 1318/M. 13 Mart 1318 tarihine kadar 400 kuruş maaşla Karaağaç Kazası âşâr kol memurluğunda ve H. 23 Zilkade 1318/M. 14 Mart 1901 tarihinde 600 kuruş ayrıca ücretle Karaağaç Kazası ağnâm memurluğunda bulunmuştur. H. 3 Rebiülahir 1319/M. 20 Temmuz 1901 tarihinden H. 3 Zilhicce 1319/M. 13 Mart 1902 tarihine kadar 600 kuruş maaşla Dinbas Nahiyesi aşar kol memurluklarında bulunduktan sonra H. 29 Recep 1320/M. 1 Kasım 1920 tarihinde 500 kuruşu usulsüzce harcaması üzere aidatla Menemen Kazası tahsilat müfettişliğine tayin edilmiştir. H. 21 Muharrem 1321/M. 19 Nisan 1903 tarihinde aynı aidatla Ödemiş, H. 21 Zilhiccenin 1321/M. 9 Mart 1904 tarihinde Tire, H. 7 Muharrem 1323/M. 14 Mart 1904 tarihinde Koçin ve H. 18 Muharrem 1324/M. 14 Mart 1906 tarihinde Ödemiş kazaları tahsilat müfettişlikleri görevlerinde bulunmuştur. Aydın Vilayeti Defterdarlığı'yla tahsilat idaresinden yazılan mülahazalara atf ile

²³¹ BOA. DH. SAİD. 81/399.

maliye nezaret celilesinden iktidarı vazifesi ifa kâfi olduğu anlaşılmıştır. Osmanlı Nüfus Kütüğü'nde hizmette bulunduğu yerler, görevleri, aldığı maaşları, görev belgesi, istifaları Aydın Vilayeti İdare Meclisi'nin R. 3 Mayıs 1322/M. 16 Mayıs 1907 tarihli mazbatalarının tasdiklenmiş suretlerinde ve adı geçen tahsilat müfettişiyle tahsilat idaresinin R. 4 Şubat 1322/M. 20 Şubat 1907 tarihli resmi yazıların asılları hal tercümesi kayıtlarında saklıdır. R. 17 Nisan 1323/M. 30 Nisan 1907²³².

3.1.52. Şaban Şevki Efendi

Tuzcuzâde Abdülhamit Efendi'nin oğludur. H. 1277/M. 1861-62'de Rize Kasabası'nda doğmuştur. Rize sıbyan ve rüştiye mekteplerinde okumuştur. Rüştiye mektebinde okurken fen bilimleri ağırlıklı dersleri alarak eğitimini tamamlamıştır. Türkçe okuryazardır. H. 1 Muharrem 1296/M. 26 Aralık 1878 tarihinde 100 kuruş maaşla Lazistan Sancağı tahrirat kalemi mübeyyizliğine ve H. 23 Safer 1297/M. 5 Şubat 1880 tarihinde 200 kuruş maaşla aynı sancak merkezinin idare meclisi ikinci kâtipliğine tayin edilmiştir. Şimdiye kadar bulunduğu görevlerde şikâyete konu olmamış ve herhangi bir mahkemede yargılanmamıştır. Lazistan Sancağı Mutasarrıflığı'ndan ve vilayet makamlarınca yapılan yazışmalardan anlaşılmıştır. H. 14 Cemazeyilevvel 1301/M. 12 Mart 1884²³³.

3.1.53. Bahadır Efendi

Pehlivanzâde Yunus Efendi'nin oğludur. H. 30 Rebiülevvel 1278/M. 5 Ekim 1861 tarihinde Rize Kasabası'nda doğmuştur. Sıbyan mektebini tamamladıktan sonra medresede bir mikatar da Arapça eğitimi almıştır. Türkçe okuryazardır. H. 4 Şevval 1301/M. 28 Temmuz 1884 tarihinde Lazistan Sancağı merkez vergi kalemi defterciliğine 100 kuruş maaşla tayin edilmiştir. H. 18 Şaban 1304/M. 12 Mayıs 1887 tarihinden görevinden istifa ederek H. 10 Cemazeyilevvel 1308/M. 22 Aralık 1890 aynı maaşla yine sancak vergi kalemi defterciliğine memur edilmiştir. Lazistan Sancağı vergi memuriyetiyle muhasebe celilesinden ve tahrir ve vergi müdüriyet umûmîyesinden yazılan mülhazalara atfen maliye nezaret celilesinden deftercilik vazifesini layıkıyla yerine getirdiği beyan edilmiştir. Yukarda

²³² BOA. DH. SAİD. 143/275.

²³³ BOA. DH. SAİD. 7/39.

belirtilen deftercilik hizmetine memur edildiğine dair H. 9 Safer 1310/M. 2 Eylül 1892 tarihli tahrir ve vergi idare-i umûmîyesinin evrakında belirtilmektedir.²³⁴.

3.1.54. Mehmet Rifat Efendi

İlyas Efendi'nin oğludur. H. Muharrem 1279/M. Haziran-Temmuz 1862'de Rize'de dünyaya gelmiştir. Rize Sıbyan ve Rüştîye mekteplerinde eğitimini tamamlamıştır. Mekteplerde Arapça, Farsça'nın yansira fen, hesap, coğrafya, tarih ve hendese okumuştur. Türkçe okuryazardır. 18 yaşında olduğu halde H. Cemazeyilevvel 1297/M. Nisan-Mayıs 1880 yılında stajyer olarak Rize Rüsûmât İdaresi'ne girmiştir. H. 23 Recep 1302/M. 8 Mayıs 1885 tarihinde 250 kuruş maaşla aynı idarenin sandık eminliğine tayin olmuştur. Bu süreç zarfında görevlerini layıkıyla yerine getirmiş ve görevde bulunduğu dönemlerde herhangi bir soruşturma geçirmemiştir. Hiçbir dönemde zimmetle ilişkisi olmamıştır. R. 26 Mayıs 1304/M. 7 Haziran 1888 tarihli Trabzon Gümrük Nezareti'nden yazılan evraklardan anlaşılmaktadır. Rize Gümrüğü sandık eminliğine tayininden evvel Lazistan Sancağı muhasebe kalemi ilamat mübeyyizliğinde bulunduğu memurun hal tercümesine ek olarak sicill-i ahvâl dairesi umûmîyesince de aynen görülerek iade edilen Lazistan Sancağı İdare Meclisi'nin R. 24 Teşrinievvel 1204/M. 5 Kasım 1888 tarihli mazbatasından da anlaşılmaktadır²³⁵.

H. 15 Şaban 1299/M. 2 Temmuz 182 tarihinden H. 19 Cemazeyilahir 1302/M. 5 Temmuz 1885 tarihine kadar 75 kuruş maaşla Lazistan Sancağı muhasebe kalemi ilamat mübeyyizliğinde istihdam edilmiştir. Bununla beraber Rize Rüştîye Okulu'ndan aldığı R. 25 Haziran 1296/M. 7 Temmuz 1880 tarihli mezuniyet belgesi Sicil Ahvâl Genel Merkezi'nde aynen görülerek iade edilmiştir. H. 20 Cemazeyilevvel 1312/M. 19 Aralık 1894 tarihinde 320 kuruş maaşla ve becayış suretiyle postahâne gümrük idaresi kitabetine nakl edilmiştir. Aynı maaşla H. 29 Safer 1318/M. 28 Haziran 1900 tarihinde yine aynı maaşla ve becayış suretiyle Rize Rüsûmât Müdürlüğü ikinci kitabetine tayin edilmiştir. Görevine ek olarak 108 kuruş maaşla adı

²³⁴ BOA. DH. SAİD. 41/225.

²³⁵ BOA. DH. SAİD. 20/37.

geçen müdüriyet başkitabet vazifesini vekâleten de ayrıca ifa etmiştir. Rize Rüsûmât İdaresi başkitabeti vekâletinde bulunduğu müddetçe bir güne zimmetle ilişkisi olmadığı, dönemin muhasebe defterlerinden ve rüsûmât emanetinin R. 14 Kanunisani 1318/M. 27 Ocak 1903 tarihli tezkiresiyle gönderilen vukuat pusulasında gösterilmiştir. H. 20 Cemazeyilevvel 1319/M. 4 Eylül 1901 tarihinden H. 3 Cemazeyilahir 1319/M. 17 Eylül 1901 tarihine kadar ve H. 6 Şevval 1319/M. 16 Ocak 1902 tarihinden H. 3 Zilhicce 1319/M. 13 Mart 1902 tarihine kadar 108 kuruş maaşla adı geçen müdüriyetin başkitabeti vekâletinde bulunduğu anlaşılmıştır²³⁶.

H. 12 Safer 1322/M. 28 Nisan 1904 tarihinde 320 kuruş maaşla Samsun Rüsûmât Müdüriyeti İkinci Kitabeti'ne nakl olmuştur. Rize Gümrük memuriyeti sandık emniyeti ikinci kitâbetinde bulunduğu dönemde bu birimlerin kaldırılmasıyla R. Temmuz 1303/M. Temmuz-Ağustos 1887'de 45 kuruş harcırah ile Of, R. Ağustos 1307/M. Ağustos-Eylül 1891'de 30 kuruş harcırah ile tekrar Of, R. Kanunisani 1307/M. Ocak-Şubat 1892 ve R. Mart 1308/M. Mart-Nisan 1892'de 200 kuruş harcırah ile iki defa Hopa, R. Ağustos 1309/M. Mart-Nisan 1893'de 20 kuruş harcırah ile Yalibolu, R. Kanunievvel 1309/M. Aralık-Ocak 1893-94'de 170 kuruş harcırahla Arhavi, R. Mart 1310/M. Mart-Nisan 1894'de 20 kuruş harcırahla tekrar Yalibolu, R. Şubat 1317/M. Şubat-Mart 1902'de 34 kuruş harcırahla Atina, R. Mayıs 1318/M. Mayıs-Haziran 1902'de 187 kuruş harcırahla tekrar Hopa, R. Temmuz 1319/M. Temmuz-Ağustos 1903'de 170 kuruş harcırahla tekrar Arhavi ve Hopa, R. Ağustos 1319/M. Ağustos-Eylül 1903'de 17 kuruş harcırahla tekrar Yalibolu Kazaları rüsûmât memurluklarında kontrol memuru olarak görevlendirildiği anlaşılmıştır. Gerek asaleten ve gerekse vekâleten bulunduğu görevlerin hiçbirinde zimmetle ilişkisi bulunmadığı ve görevini layıkıyla yerine getirdiği Trabzon Rüsûmât Nezareti'yle Rize Rüsûmât Müdüriyeti'nden verilen tasdiklenmiş görev belgelerinden anlaşıldığı, rüsûmât emanetinin R. 17 Temmuz 1320/M. 30 Temmuz 1904 tarihli tezkiresiyle gönderilen H. 19 Cemazeyilevvel 1322/M. 1 Ağustos 1904 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir²³⁷.

²³⁶ BOA. DH. SAİD. 20/37.

²³⁷ BOA. DH. SAİD. 20/37.

Rize Gümrük Müdüriyeti ikinci kitabetinde bulunduğu dönemde bazı yolcuların valizlerinin kaybolması veya çalınması olayları yaşandığı gerekçesiyle Lasiztan Sancağı yetkililerine ifade verdikten sonra maaş ve kıdem derecesiyle beraber mütenasip bir yere nakl ve becayişleri lüzumu gerektiği rüsûmât emanet celilesinden Trabzon Gümrük Nezareti'ne R. 8 Mart 1319/M. 21 Mart 1903 tarihli muhaberat ile tebliğ edilmiştir. Belirtildiği üzere Samsun Gümrük Müdüriyeti ikinci kitabetine nakl edilmiş ise de babasının hastalanması üzerine İnebolu'ya gitmesi için 15 gün izin verildiği halde 15 gün dolduktan sonra üç ay daha izin talep etmiştir. Bu sürelerin dolmasıyla yerine bu görevi yapacak kimsenin olmaması hasebiyle kendisine göreve başlama yazısı tebliğ edilmiştir. Ancak kendisine yapılan tebliğe uymayarak bu sefer kendi hastalığını bahane ederek İstanbul'a gitmiştir. Yapılan yazışmalar sonucunda önemli bir hastalığı olmadığı anlaşılmıştır. Bu gelişmelerin üzerine yerine başka bir memurun görevlendirildiği cemiyet-i resmîyenin R. 13 Teşrinisani 1320/M. 26 Kasım 1904 tarihli mazbatasından anlaşılmıştır. Samsun Rüsûmât Müdüriyeti ikinci kitabetinden ayrılma tarihi olan R. 8 Haziran 1320/M. 21 Haziran 1904 tarihine kadar bulunduğu görevlerde bir güne zimmet ve ilişkisi olmadığı Samsun Gümrük Müdüriyeti vekâletinden verilen R. 9 Haziran 1320/H. 22 Haziran 1904 tarihli şahadetnameden anlaşılmıştır²³⁸.

H. 19 Safer 1323/M. 25 Nisan 1905 tarihinde 500 kuruş maaşla Preveze Gümrük Nezareti Sandık Eminliği'ne memur kılındığı adı geçen şubenin R. 21 Kanunievvel 1321/M. 3 Ocak 1906 tarihli iki kıta vukuat pusulasında beyan edilmiştir. H. 5 Recep 1324/M. 25 Ağustos 1906 tarihinde aynı maaşla Gülerper Gümrüğü memuriyetine ve H. 8 Şevval 1325/M. 14 Kasım 1907 tarihinde yine o kadar maaşla Sinop Gümrük Müdürlüğü sandık eminliği başkitabetliğine nakl edildiği mezkûr sicil şubesinin R. 16 Kanunisani 1323/M. 29 Ocak 1908 tarihli tezkeresinde beyan kılınmıştır. Preveze Gümrük Nezareti'nin tebliğ ettiği resmi yazısında da gösterildiği R. 7 Mayıs 1325/M. 20 Mayıs 1909 tarihli vukuat pusulasıyla bildirilmiştir. R. 1 Temmuz 1326/M. 14 Temmuz 1910 tarihinde yapılan düzenleme ile 600

²³⁸ BOA. DH. SAİD. 20/37.

kuruş maaşla merkez memuriyetine tahvil edilen adı geçen müdürlüğün kâtip veznedarlığının kaldırılmasıyla R. 18 Kanunisani 1329/M. 31 Ocak 1914 tarihinde 1000 kuruş maaşla terfien Samsun Gümrük Müdürlüğü veznedarlığına tayin edildiği R. 21 Kanunisani 1329/M. 3 Şubat 1914 tarihli vukuat pusulasında bildirilmiştir²³⁹.

3.1.55. Osman Zeki Efendi

Bayramoğlu İbrahim Ağa'nın oğludur. H. 1279/M. 1862-63'te Rize'de dünyaya gelmiştir. Rize'de sıbyan mektebi ile İstanbul Fatih'te İfazılzâde Medresesi'nde tahsil etmiştir. Daha sonra rüştiye öğretmen mektebini tamamlamıştır. Arapça ve Farsça yazabilmektedir. Türkçe okuryazardır. H. 29 Zilhicce 1308/M. 5 Ağustos 1891 tarihinde 29 yaşında olduğu halde 500 kuruş maaşla Bayburt Rüştiye Mektebi'ne birinci öğretmen olarak tayin edilmiştir. Bayburt Kaymakamlığı, Eğitim Bakanlığı ve Bayburt Rüştiye Okulu Müdürlüğü'nden hal tercümesi tasdik edilmiştir. Eğitim Bakanlığı, Bayburt Kaymakamlığı ve adı geçen müdüriyetin R. 26 Kanunievvel 1310/M. 7 Ocak 1895 tarihli yazışmalarından anlaşılmaktadır²⁴⁰.

3.1.56. Muharrem Fevzi Efendi

Şamlızâde Abdülhamit Efendi'nin oğludur. H. 7 Muharrem 1279/M. 5 Temmuz 1862 tarihinde Rize Kasabası'nda doğmuştur. Mahalledeki sıbyan mektebini bitirdikten sonra Rize Medresesi'nde Arapça öğrenmiştir. H. 19 Muharrem 1298/M. 22 Aralık 1880 tarihinde 19 yaşında olduğu halde stajyer olarak Lazistan Sancağı tahrirat kaleminde göreve başlamıştır. H. 24 Cemazeyilevvel 1299/M. 13 Nisan 1882 tarihinde 25 kuruş maaşla yukarıda adı geçen tahrirat kalemi mübeyyizliğine tayin olmuştur. H. 10 Şaban 1299/M. 27 Haziran 1882 tarihinde 5 kuruş, H. 22 Ramazan 1299/M. 7 Ağustos 1882 tarihinde 28 kuruş, H. 14 Zilkade 1302/M. 25 Ağustos 1885 tarihinde 10 kuruş, H. 9 Zilhicce 1307/M. 27 Temmuz 1890 tarihinde 10 kuruş, H. 9 Safer 1309/M. 14 Eylül 1891 tarihinde 22 kuruş ve H. 18 Zilhicce 1309/M. 14 Temmuz 1892 tarihinde 10 kuruş zam yapılarak maaşı 110 kuruşa yükseltilmiştir. H. 21 Ramazan 1315/M. 13 Şubat 1898

²³⁹ BOA. DH. SAİD. 20/37.

²⁴⁰ BOA. DH. SAİD. 52/449.

tarihinde 191 kuruş maaş ile aynı kalem biriminin evrak memurluğuna terfi ederek geçiş yapmıştır. H. 28 Cemazeyilevvel 1310/M. 18 Aralık 1892 tarihinden H. 4 Rebiülahir 1310/M. 26 Ekim 1892 tarihine kadar fahri olarak nafaka komisyonu kitabetliği görevini yürütmüştür. H. 5 Rebiülahir 1314/M. 13 Eylül 1896 tarihinden adı geçen kâtiplik idare meclisi kararıyla 110 kuruş maaşla H. 21 Zilkade 1315/M. 13 Nisan 1898 tarihine kadar burada istihdam edilmiştir. H. 3 Zilhicce 1314/M. 15 Mayıs 1897 tarihinde bir kıta tahlisiye (kurtarma) madalyası kendisine tevcih edilmiştir. Lazistan Sancağı Tahrirat Müdürlüğü ve mutasarrıflığından yazılan belgelerden vazifesini layıkıyla yerine getirdiği ve kabiliyetli olduğu Trabzon Vilayeti Valilik yetkilileri tarafından da H. 13 Cemazeyilahir 1318/M. 8 Mayıs 1900 tarihinde tasdik edilmiştir²⁴¹.

3.1.57. Ömer Servet Efendi

Lütfullah Efendi'nin oğludur. H. 15 Recep 1279/M. 6 Ocak 1863 tarihinde Rize Kazası'nda doğmuştur. Rize'deki sıbyan ve rüştiye mekteplerinde tahsil görerek diplomayı almaya hak kazanmıştır. Türkçe okuryazardır. H. 3 Safer 1298/M. 5 Ocak 1881 tarihinde 19 yaşında Lazistan Sancağı Tahrirat Kalemî'nde stajyer olarak başlamıştır. H. 3 Rebiülevvel 1298/M. 5 Ocak 1881 tarihinde 32 kuruş maaşla savcı yardımcılığı kaleminde mübaşir olmuştur. Maaşı ise H. 5 Şaban 1298/M. 3 Temmuz 1881 tarihinde 52 kuruşa, H. 22 Ramazan 1299/M. 7 Ağustos 1882 tarihinde de 80 kuruşa yükseltilerek tahrirat muavinlik kalemî başkâtipliğine alınmıştır. H. 23 Ramazan 1301/M. 17 Temmuz 1884 tarihinde maaşı 100 kuruş olmuş ise de H. 20 Ramazan 1302/M. 6 Temmuz 1885 tarihinde istifa ederek H. 19 Safer 1303 tarihinde 200 kuruş maaşla Rize Duyûn-u Umûmîye İdaresi Kantarcılığı'na geçmiştir. H. 8 Recep 1304/M. 2 Nisan 1887 tarihinde de 300 kuruş maaşla Rize Tuz Anbarı memuriyetine başlamıştır. Trabzon Duyûn-u Umûmîye Nezareti'yle idare-i umûmîyesinden iyi hali ve liyakatı tasdik edilmiştir. R. 25 Haziran 1306/M. 7 Temmuz 1890 tarihli yukarıda adı geçen mezuniyet belgeleri ile tasdiklenmiş suretleri R. 21 Mart 1311/M. 2 Nisan 1895 tarihli hal tercümesi evraklarına ekli olarak bulunmaktadır. H. 9 Rebiülahir 1309/M. 12 Kasım 1891 tarihinde 350 kuruş maaşla

²⁴¹ BOA. DH. SAİD. 103/191.

duyûn-u umûmîye memuriyetine nakl edilerek işe başlamıştır. Maaşının H. 24 Şaban 1310/M. 13 Mart 1893 tarihinde 400 kuruşa yükseltildiği Osmanlı Duyûn-u Umûmîyesi'nin R. 18 Mayıs 1308/M. 30 Mayıs 1892 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir²⁴².

3.1.58. Ömer Lütfi Efendi

Hacı Osman Efendizâde Lütfullah Efendi'nin oğludur. H. 1279/M. 1862-63'de Rize Kazası Kasabası'nda doğmuştur. Rize Sıbyan ve Rüştîye mekteplerinde Arapça, Farsça ve coğrafya dersler görmüştür. Belirtilen iki okuldan da diploma almıştır. Türkçe okuryazardır. H. 3 Rebiülevvel 1297/M. 14 Şubat 1880 tarihinde 18 yaşında olduğu halde 32 kuruş maaşla Lazistan Sancağı temyiz kalemine alındıktan sonra H. 10 Şaban 1298/M. 22 Şubat 1883 tarihinde maaşı 20 kuruş ilave ile 52 kuruşa yükseltilmiştir. H. 22 Ramazan 1299/M. 7 Ağustos 1882 tarihinde 80 kuruş maaşla aynı yerde üçüncü kaleme tayin olmuştur. Şimdiye kadar hakkında herhangi bir şikâyet yapılmamıştır. Görevini iyi niyetle ve layıkıyla yerine getirmiştir. Lazistan Sancağı ve vilayet makamlarınca yazılan H. 14 Cemazeyilevvel 1301/M. 12 Mart 1884 tarihli değerlendirme yazılarından anlaşılmıştır²⁴³.

3.1.59. Abdulgaffur Efendi

Kolzâde Mehmet Efendi'nin oğludur. H. 1280/M. 1863-64'de Rize'de doğmuştur. Rize sıbyan ve rüştîye mekteplerinde okumuştur. Burada Arapça, Farsça, coğrafya, hesap, hendese ve tarih dersleri görmüştür. Türkçe okuryazardır. H. 5 Şevval 1297/M. 10 Eylül 1880 tarihinde 17 yaşında olduğu halde Lazistan Sancağı tahrir ve vergi kalemine stajyer olarak başlayıp H. 1298/M. 1280-81'den H. 1299/M. 1881-82'ye kadar 10 para icraatla adı geçen sancak biriminin vergi tezkeresi temyiz kaleminde istihdam edilmiştir. H. 20 Cemazeyilahir 1299/M. 9 Mayıs 1882 tarihinde 700 kuruş iş karşılığı olarak Rize Kazası âşâr kol yazıcılığına memur olmuştur. Bir buçuk ay zarfında aldığı işi tamamlayarak H. 23 Ramazan 1299/M. 8 Ağustos 1882 tarihinde 30 kuruş maaşla önceden çalıştığı Rize Sancağı tahrirat temyiz kalemine geri dönmüştür. H. 24 Ramazan

²⁴² BOA. DH. SAİD. 57/267.

²⁴³ BOA. DH. SAİD. 7/35.

1301/M. 18 Temmuz 1884 tarihinde maaşı 10 kuruş iken H. 14 Ramazan 1302/M. 27 Haziran 1885 tarihinde 70 kuruşa yükseltilmiştir. H. 24 Şevval 1302/M. 6 Ağustos 1885 tarihinde 250 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti dâhilinde bulunan Of Kazası tahrirat ve vergi kâtipliği yardımcılığına nakl olmuştur. Şimdiye kadar hakkında herhangi bir şikâyet olmamış, herhangi bir konuda da yargılanmamıştır. Lazistan Sancağı vergi memuriyetiyle mutasarrıflıktan alınan ve Trabzon Vilayeti Valiliği'nden yazılan belgelerde zikr olunan memuriyetlerde iyi halli olarak görevlerini icra ettiği, vergi emaneti celilesinden ilave kılınan H. 15 Rebiülevvel 1303/M. 22 Aralık 1885 tarihli mütalaa edilen varaka ile teyit edilmiştir. Maaşı H. 10 Şaban 1305/M. 22 Nisan 1888 tarihinde 200 kuruşa düşürülmüştür. Ardından da Of Kazası Mal Müdürlüğü refakatine geçiş yapmıştır. H. 13 Şaban 1309/M. 13 Mart 1892 tarihinde 300 kuruş maaşla Şark Nahiyesi vergi kâtipliğine nakl edildiği maliye sicil şubesinin R. 9 Temmuz 1314/M. 21 Temmuz 1898 tarihli vukuat pusulasından anlaşılmıştır²⁴⁴.

3.1.60. Mehmet Ali Bey

Lazistan Sancağı İdare Meclisi üyelerinden Merhum Mahmut Paşa'nın oğludur. H. 1282/M. 1866-67'de Rize Kasabası'nda doğmuştur. Rize İbtidâî ve Rüştiye okullarında eğitimini tamamlayarak diploma almıştır. Türkçe okuryazardır. H. 1297/M. 1881-82'de 15 yaşında olduğu halde stajyer olarak Lazistan Sancağı tahrirat kalemine dâhil edilmiştir. H. 3 Safer 1298/M. 5 Ocak 1881 tarihinde 80 kuruş maaşla aynı yerde mübeyyiz olarak görevini icra etmiştir. H. 6 Şaban 1298/M. 3 Temmuz 1881 tarihinde 100 kuruş maaşla evrak mukayyitliğine tayin olmuştur. H. 22 Ramazan 1299/M. 7 Ağustos 1883 tarihinde 30 ve H. 19 Şevval 1302/M. 1 Ağustos 1885 tarihinde 20 kuruş zam ile maaşı 150 kuruşa yükseltilmiştir. H. 4 Zilkade 1302/M. 15 Ağustos 1885 tarihinde 160 kuruş maaşla adı geçen kalem biriminin müsveddeliğine alınmıştır. H. 25 Şaban 1305/M. 7 Mayıs 1888 tarihinde 160 kuruş maaşla Viçe Nahiyesi müdür vekâletine tayin edilmiştir. Vekâleten yürüttüğü göreve asaleten atanan müdürün akabinde H. 25 Zilhicce 1305/M. 2 Eylül 1888 tarihinde eski görev yerine dönmüştür. H. 8 Zilkade 1307/M. 26 Haziran 1890 tarihinde 270 kuruş

²⁴⁴ BOA. DH. SAİD. 12/313. Ayrıca Bkz. BOA. DH. SAİD. 7/31.

maaşla Lazistan Sancağı Bidayet Mahkemesi aza mülazimliğine geçerek 280 kuruş maaşla 20 gün savcı yardımcısı vekâletinde bulunduğu gibi H. 22 Ramazan 1311/M. 29 Mart 1894 tarihinde 360 kuruş maaşla 20 gün, terfien tayin edildiği adı geçen mahkeme üyesi olarak 280 kuruş maaşla 23 gün aynı mahkemenin savcısı olarak ve 45 gün de 120 kuruş maaşla aynı mahkemenin hâkimi olarak vekâletlerinde bulunmuştur. Buradaki görev sürelerinin dolması üzerine H. 14 Şevval 1313/M. 25 Şubat 1899 tarihinde istifa etmiştir. Bir müddet açıkta kaldıktan sonra H. 9 Şevval 1316/M. 20 Şubat 1899 tarihinde 270 kuruş maaşla Lazistan Sancağı Bidayet Mahkemesi aza mülazimliğine tekrar tayin edilmiştir. Şimdiye kadar görevlerinin doğruluğu Sicill-i Ahvâl Müdürlüğü memuriyet birimi tarafından tasdik edilmiştir. Osmanlı nüfus belgesi ve rüştiye mektebi diplomaları zikr olunan memuriyetlerdeki istihdamı, istifası ve miktarları memur atama komisyonunun R. 30 Ağustos 1315/M. 11 Eylül 1899 tarihli ve 284 numaralı mazbatasını hal tercümesi varakasıyla birlikte şubece dosyasında muhafaza edilmiştir²⁴⁵.

3.1.61. Mahmut Celaleddin Efendi

Lazistan Sancağı nüfus memuru Rizeli Kafvanizâde Salih Efendi'nin oğludur. H. 1 Recep 1282/M. 20 Kasım 1865 tarihinde Rize Kasabası'nda dünyaya gelmiştir. Mahal sıbyan ve rüştiye mekteplerinde eğitim müfredatında yer alan dersleri tamamlayarak mezun olmuştur. Bir müddet de idâdî mülkiye mektebini okumuştur. Ancak çeşitli sebeplerden dolayı bu mektebi tamamlayamayarak ayrılmak zorunda kalmıştır. Türkçe okuryazardır. Fransızca bilmektedir. Memuriyet atama ve düzenleme komisyonunca nahiye müdürü olarak görevlendirilmesi yönünde R. 2 Temmuz 1308/M. 14 Temmuz 1892 tarih ve 339 numaralı görev belgesi verilmiştir. İdâdî mülkiye mektebi üçüncü sınıfına kadar okutulan dersleri başarı ile tamamladığı ancak okulunu bitirmeden ayrılmak zorunda kaldığını gösteren tasdiknamesi ile rüştiye mektebinde mezun olduğuna dair diploması Osmanlı nüfus tezkeresi ve nahiye müdürlüğü yapabileceğine dair belgesi Sicill-i Ahvâl Dairesi Genel Müdürlüğü'nde görülüp R. 13 Mart 1309/M. 25 Mart 1893 tarihinde iade edilmiştir²⁴⁶.

²⁴⁵ BOA. DH. SAİD. 98/345. Ayrıca Bkz. BOA. DH. SAİD. 45/353.

²⁴⁶ BOA. DH. SAİD. 42/353.

3.1.62. Mehmet Muhsin Efendi

Matarcızâde lakabıyla bilinen Hacı Hamit Efendi'nin oğludur. H. 1 Recep 1283/M. 9 Kasım 1886 tarihinde Rize Kasabası'nda doğmuştur. Mahal sıbyan ve rüştiye mekteplerinde tahsil görmüştür. Türkçe okuryazardır. H. 30 Zilhicce 1310/M. 14 Temmuz 1893 tarihinde mülazemetle Rize Vergi İdaresi'ne devam edip H. 25 Cemazeyilahir 1313/M. 13 Aralık 1895 tarihinde 300 kuruş maaşla Rize Vergi İdaresi'ne bağlı Askaroz Kordon vergi memurluğuna tayin olmuştur. R. 19 Teşrinisani 1312/M. 1 Aralık 1896 tarihinde 250 kuruş maaşla Rize Vergi Müdürlüğü anbar kâtipliğine nakl edilmiştir. R. 12 Teşrinievvel 1321/M. 24 Ekim 1896 tarihinde maaşıyla beraber Samsun vergi muayene kitabetine nakl ve tahvil olmuştur. Fakat buradaki görevinde başarılı olamayınca R. 7 Kanunievvel 1321/M. 20 Aralık 1905 tarihinde açığa çıkarılmıştır. 27 Mart 1326/9 Nisan 1910 tarihinde 350 kuruş maaşla Polathane vergi kitabetine tayin edilmiş ise de yine başarısız olmuş ve işten el çektirilmiştir. Daha sonra Maliye Bakanlığı'nın R. 10 Teşrinievvel 1327/M. 23 Ekim 1911 tarihli tezkiresi ile tekrardan istihdam edilmesine karar verilmiştir. R. 28 Haziran 1328/M. 11 Temmuz 1912 ve R. 23 Teşrinievvel 1328/M. 5 Kasım 1912 tarihlerindeki vukuat pusulasından anlaşılmıştır²⁴⁷.

3.1.63. Mehmet Ali Efendi

Tuzcuzâde Mehmet Şevki Efendi'nin oğludur. H. 1283/M. 1866-67'de Rize Kazası Merkez Kasabası'nda dünyaya gelmiştir. Rize Sıbyan ve Rüştiye mekteplerinde Arapça, Farsça ve matematik dersleri okumuştur. Bu okullardan mezun olduğuna dair diploması bulunmaktadır. H. 1 Muharrem 1299/M. 23 Kasım 1881 tarihinde 15 yaşında iken 75 kuruş maaşla Lazistan Sancağı tahrirat kaleminde ikinci görevli olarak dâhil edilmiştir. Bir sene sonra 110 kuruş maaşla aynı birimin evrak mukayyitliği kısmında istihdam edilen müstahdemlerdendir. Şimdiye kadar bulunduğu hizmetlerde herhangi bir usulsüzlüğe bulaşmamış ve herhangi bir konudan dolayı da yargılanmamıştır. Lazistan Sancağı Mutasarrıflığı'ndan yazılan belgelerden de görevini layıkıyla yerine getirdiği anlaşılmıştır. Vilayetten

²⁴⁷ BOA. DH. SAİD. 134/479.

yazılan mütalaada dahi görevde bulunduğu dönem zarfında bir gün bile görevine tezatlık teşkil edecek herhangi bir davranış içerisine girmediği H. 12 Cemazeyilevvel 1301/M. 10 Mart 1884 tarihinde beyan edilmiştir²⁴⁸.

3.1.64. Ahmet Nafi Efendi

Halilzâde Musa Yazıcı'nın oğludur. H. 1283/M. 1866-67'de Rize Kazası Merkez Kasabası'nda doğmuştur. Rize Sıbyan ve Rüştüye mekteplerinde Arapça, Farsça, matematik ve coğrafya okumuştur. Belirtilen okulları başarı ile tamamladığın dair mezuniyet belgeleri bulunmaktadır. Türkçe okuryazardır. H. 20 Şaban 1299/M. 7 Temmuz 1882 tarihinde 15 yaşında iken 30 kuruş maaşla Lazistan Sancağı tahrirat kalemi mübeyyizliğine alınan müstahdemdir. Şimdiye kadar herhagi bir şikâyet veya soruşturmaya konu olmamıştır. Lazistan Mutasarrıflığı'ndan ve vilayet makamlarından H. 14 Cemazeyilevve 1301/M. 12 Mart 1884 tarihli yazılan yazışmalardan anlaşılmıştır²⁴⁹.

3.1.65. İshak Efendi

Karaosmanoğlu Rizeli Hacı Emin Kaptan'ın oğludur. H. 1283/M. 1866-67'de Rize'de doğmuştur. Rize İbtidâî mektebinde okumuştur. H. 11 Zilhicce 1313/M. 24 Mayıs 1896 tarihinde askeriye dâhil olmuştur. H. 15 Rebiülevvel 1316/M. 3 Ağustos 1898 tarihinde görevinden ihraç edilmiştir. Görevde olduğu dönemde bir adet Yunan Madalyası almaya hak kazanmıştır. H. 20 Cemazeyilevvel 1316/M. 6 Ekim 1898 tarihinde stajyer olarak vergi muhafız idaresine girip H. 10 Şevval 1319/M. 20 Ocak 1902 tarihinde 250 kuruş maaşla sahil muhafaza memurluğuna tayin edilmiştir. Maaşı da H. 29 Zilkade 1324/M. 14 Ocak 1907 tarihinde 300 kuruşa, R. 2 Teşrinisani 1325/M. 15 Kasım 1909 tarihinde ise 350 kuruşa yükseltilmiştir. R. 1 Temmuz 1326/M. 14 Temmuz 1910 tarihinde icra kılınan düzenleme ile maaşı 400 kuruşa yükseltildiği ve layıkıyla görevini icra ettiği vergi sicil müdürlüğünün R. 28 Haziran 1328/M. 11 Temmuz 1912 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir²⁵⁰.

²⁴⁸ BOA. DH. SAİD. 7/27.

²⁴⁹ BOA. DH. SAİD. 7/37.

²⁵⁰ BOA. DH. SAİD. 184/243.

3.1.66. Mehmet Sadık Efendi

Sarızâde Hacı Mustafa Efendi'nin oğludur. H. 1 Recep 1284/M. 29 Ekim 1867 tarihinde Rize'de doğmuştur. Mahal sıbyan mektebindeki eğitimini tamamladıktan sonra İstanbul'a giderek Fatih Rüştüye Askeriye Okulu'nda üç sene kadar eğitim almıştır. Türkçe okuryazardır. H. 6 Zilhicce 1307/M. 24 Temmuz 1890 tarihinde mülazemetle Galata Emtia Aciniyye Gümrük Nezareti'ne alınarak H. 15 Recep 1308/M. 24 Şubat 1891 tarihinde 24 yaşında iken 200 kuruş maaşla eşya-i ayniye kâtip yardımcılığına tayin edilmiştir. H. 4 Safer 1309/M. 9 Eylül 1891 tarihinde ise 400 kuruş maaşla burada bekçilik görevine tayin edilmiştir. H. 16 Ramazan 1309/M. 15 Nisan 1892 tarihinde ise aynı maaşla kantarcıbaşı tamir yardımcılığına nakl edilmiştir. H. 6 Şaban 1310/M. 23 Şubat 1893 tarihinde maaşına 300 kuruş ve H. 28 Rebiülevvel 1313/M. 18 Eylül 1895 tarihinde 100 kuruş zam yapılarak maaşı 800 kuruşa yükseltilmiştir. Galata Emtia-i Aciniyye Gümrüğü Nezareti'nden ve rüsûmât emanet celilesinden hizmetine dair herhangi bir olumsuz bir durum olmadığı, görevlerini layıkıyla yerine getirdiği tasdik kılınmıştır. Görev süresi, aldığı maaş miktarları Galata Gümrüğü Nezareti'nin yazışmalarından anlaşılmıştır. İlgili gümrük birimden tasdiklenmiş Osmanlı nüfus belgesinin suretleri hal tercümesi varakasında H. 4 Safer 1313/M. 27 Temmuz 1895 tarihiyle kayıtlıdır²⁵¹.

H. 9 Şevval 1314/M. 13 Mart 1897 tarihinde maaşının 720 kuruşa düşürüldüğü H. 20 Recep 1316/M. 4 Aaralık 1898 tarihli vukuat pusulasından anlaşılmıştır. Görevlerinde başarılı olmasından dolayı H. 1 Recep 1317/M. 5 Kasım 1899 tarihinde üçüncü sınıf rütbesine yükseltilmiştir. Maaşı H. 20 Ramazan 1322/M. 28 Kasım 1904 tarihinde 920 kuruşa arttırılmıştır. H. 20 Zilhicce 1322/M. 25 Şubat 1905 tarihinde aynı maaş ve becayış suretiyle İstanbul ticaret mallarının bulunduğu Aciniyye Gümrüğü nezaret kantar raportorluğuna nakl edildiği mezkûr şubenin R. 15 Teşrinievvel 1321/M. 28 Ekim 1905 tarihli vukuat pusulasıyla bildirilmiştir. Maaşı H. 3 Rebiülevvel 1325/M. 16 Nisan 1325 tarihinde 1000 kuruşa yükseltilmiştir. H. 1 Safer 1326/M. 5 Mart 1908 tarihinde maaşıyla ve becayış suretiyle Galata ticaret mallarının bulunduğu Aciniyye

²⁵¹ BOA. DH. SAİD. 90/247.

Gümrüğü baş müdürüyeti raportorluğuna nakl edildiği R. 19 Kanunievvel 1325/M. 1 Ocak 1910 tarihli vukuat pusulasında belirtilmektedir. R. 7 Mart 1324/M. 20 Mart 1908 tarihinde icra kılınan düzenleme ile maaşı 1500 kuruşa yükseltilmiştir. R. 26 Kanunisani 1327/M. 19 Ocak 1911 tarihli vukuat pusulasında yazılıdır²⁵².

3.1.67. Recep Ferit Efendi

Şakir Efendi'nin oğludur. H. 1285/M. 1869-70'te Rize'de dünyaya gelmiştir. Sibyan mektebinden sonra rüştiye mektebinin mülkiye kısmından mezun olmuştur. H. 13 Cemazeyilevvel 1313/M. 1 Kasım 1895 tarihinde 200 kuruş maaşla Mustafapaşa Gümrük Müdürlüğü'ndeki bekçilik görevine girmiş ise de H. 6 Şaban 1313/M. 22 Ocak 1896 tarihinde Lakos Vergi İdaresi bekçiliğine nakl edilmiştir. Ancak işe başlamadan İstanbul'a gitmesinden dolayı yerine başka biri atanmıştır. R. 11 Temmuz 1314/M. 23 Temmuz 1898 tarihinde ise Rize Vergi Müdürlüğü'ne stajyer olarak kabul edilmiştir. R. 1 Ağustos 1314/M. 13 Ağustos 1898 tarihinden R. Mart 1315/M. Mart 1899 tarihine kadar 150 kuruş maaşla aynı müdürlük merkezinin ikinci kitabesinde görevlendirilmiştir. R. 15 Haziran 1319/M. 28 Haziran 1903 tarihinden R. Teşrinievvel 1319/M. Ekim 1903 tarihine kadar 100 kuruş maaşla eşya-i ayniyle memuriyetinde bulunmuştur. R. 1 Ağustos 1320/M. 14 Ağustos 1904 tarihinden R. 4 Mart 1321/M. 17 Mart 1905 tarihine kadar 125 kuruş maaşla sandık eminlik vekâletlerinde istihdam edilmiştir. H. 14 Muharrem 1323/M. 21 Mart 1905 tarihinde 200 kuruş maaşla Atina vergi memuriyeti kâtipliğine nakl olmuştur. R. 15 Mart 1321/M. 28 Mart 1905 tarihinde Atina'daki işine başlamıştır. R. 29 Mart 1322/M. 11 Nisan 1906 tarihinde 250 kuruş maaşla Rize vergi memuriyeti muayyen kitabetine tayin edilerek maaşı R. 1 Nisan 1325/M. 14 Nisan 1909 tarihinde 300 kuruşa yükseltilmiştir. R. 1 Temmuz 1326/M. 14 Temmuz 1910 tarihinde yapılan atamalarda aynı maaşla tekrar Atina Vergi İdaresi kâtipliğindeki görevine devam ettirildiği vergi memuriyet müdürlüğünün R. 26 Şubat 1329/M. 11 Mart 1914 tarihli vukuat pusulasında belirtilmiştir. R. 19 Nisan 1330/M. 2 Mayıs 1914²⁵³.

²⁵² BOA. DH. SAİD. 90/247.

²⁵³ BOA. DH. SAİD. 193/9.

3.1.68. Hüsnü Efendi

Tüccarlık yapan Şabanoğlu Hacı İdris Efendi'nin oğludur. H. 1 Recep 1286/M. 7 Ekim 1869 tarihinde Rize Kasabası'nda doğmuştur. Rize İbtidâî ve Rüştiye mekteplerinde okumuştur. İstanbul Dar-üş-şafaka Lisesi ve daha sonra da üniversiteden ayrıca diploma almıştır. Türkçe okuryazardır. H. 18 Zilkade 1318/M. 9 Mart 1901 tarihinde stajyer olarak ticaret mallarının yer aldığı İstanbul Aciniyye Gümrüğü'ne geçiş yaparak H. 23 Zilkade 1818/M. 14 Mart 1901 tarihinde 200 kuruş maaşla aynı nezaret biriminin yazıcılığına alınmış. H. 13 Safer 1319/M. 1 Haziran 1901 tarihinde maaşı 370 kuruşa yükseltilmiştir. İstanbul'da ticaret mallarının yer aldığı Aciniyye Gümrüğü Nezareti'nden yazılan mülahazaya atfen rüsûmât emanet celilesinden vazifesini layıkıyla yerine getirdiği ve gayretli olduğu tasdik edilmiştir. Hangi göreve ne zaman başladığı, aldığı maaş miktarları ve okuduğu mekteplerde aldığı diplomaları İstanbul Emtia Gümrüğü icabetiyle gümrük nezaretinin R. 15 Haziran 1322/M. 28 Haziran 1906 tarihli yazılı cevabından anlaşılmıştır. H. 15 Cemazeyilevvel 1319/M. 30 Ağustos 1901 tarihinde maaşı halisi ve becayış suretiyle manifesto²⁵⁴ memurluğuna nakl edildiği rüsûmât sicil şubesinin olbaddaki vukuat pusulasında beyan kılınmıştır. Maaşının H. 10 Ramazan 1326/M. 6 Ekim 1908 tarihinde 470 kuruş yükseltildiği görülmüştür. Maaşı H. 28 Muharrem 1320/M. 7 Mayıs 1902 tarihinde 400 kuruşa, H. 10 Şaban 1323/M. 10 Ekim 1905 tarihinde 450 kuruşa, H. 21 Cemazeyilahir 1326/m. 21 Temmuz 1908 tarihinde 475 kuruşa ve H. 11 Ramazan 1326/M. 7 Ekim 1908 tarihinde 575 kuruşa yükseltilmiştir. Maaşı H. 9 Rebiülevvel 1328/M. 21 Mart 1910 tarihinde yapılan yeni düzenlemeyle kıdem derecesinin karşılığına tekabül eden 700 kuruşa yükseltilmiştir. R. 1 Temmuz 1326/14 Temmuz 1910 tarihinden itibaren bu para Hüsnü Efendi'ye ödenmeye başlanmıştır. R. 29 Kanunievvel 1325/M. 11 Ocak 1910 ve R. 7 Teşrinievvel 1326/M. 20 Ekim 1910 tarihli vukuat pusulalarından anlaşılmıştır. Maaşının R. 16 Haziran 1329/M. 29 Haziran 1913 tarihinde 750 kuruşa yükseltildiği R. 21 Kanunisani 1329/M. 3 Şubat 1914 tarihli vukuat pusulasıyla bildirilmiştir²⁵⁵.

²⁵⁴ Manifesto; Gemi kaptanı tarafından gümrük idaresine gemideki malları bildirmek üzere verilen liste, gümrük beyannamesi ve yük senedi için kullanılan bir tabirdir. Bkz. Asım Çalı, *İhracatta Nakliyat, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi Yayınları*, İstanbul 2003, s. 52.

²⁵⁵ BOA. DH. SAİD. 130/261.

3.1.69. Hasan Tahsin Efendi

Preveze Vergi Nezareti mülhakatından Siyade rüsûmât müdürü Şökbaşzâde Mehmet İzzet Efendi'nin oğludur. H. 1286/M. 1869-70'de Rize Kasabası'nda doğduğu hal tercümesinden anlaşılmaktadır. Rize Sıbyan Mektebi'ni tamamladıktan sonra İstanbul'a giderek buradaki öğretmen okuluyla Fatih Camisi Şerifi'nde bir miktar Arapça öğrenmiştir. H. 21 Zilhicce 1301/M. 12 Ekim 1884 tarihinde Siyade Vergi Müdürlüğü birimine stajyer olarak atanmıştır. H. 23 Cemazeyilevvel 1303/M. 27 Şubat 1886 tarihinde ise stajyerliği tamamlayarak H. 8 Zilkade 1311/M. 13 Mayıs 1894 tarihinde 300 kuruş maaşla Lazistan Sancağı Ziraat Bankası şubesi memur yardımcılığına tayin edilerek vazifesine başlamıştır. Ancak H. 19 Şaban 1315/M. 13 Ocak 1898 tarihinde şubenin kaza sandığı haline getirilmesinden dolayı muhasebe kitabeti refakatine görevlendirilip maaşı 200 kuruşa düşürülmüştür. Hizmette bulunduğu dönemlerde görevini layıkıyla yerine getirdiği, zimmetle alakası olmadığı Lazistan Ziraat Bankası sandık idare meclisi tarafından tasdikli sureti R. 1 Kanunisani 1315/M. 13 Ocak 1900 tarihli kaydından anlaşılmıştır. H. 16 Safer 1321/M. 14 Mayıs 1903 tarihinde 500 kuruş maaşla yukarıda adı geçen sandık muhasebe kâtipliğine geçiş yaparak bir ay çalıştığı aynı şube idare meclisinin R. 1 Kanunievvel 1319/M. 14 Aralık 1903 tarihli tasdiklenmiş mazbata suretinden anlaşılmıştır. R. 1 Teşrinievvel 1328/M. 14 Ekim 1912 tarihinde 800 kuruş maaşla terfien Erzincan Ziraat Bankası Şubesi memuriyetine başlamıştır. Hizmeti boyunca bir güne zimmetle ilişkisi olmamıştır²⁵⁶.

3.1.70. Osman Nuri Efendi

Tüccar Hacı Mehmet Efendi'nin oğludur. Turbedizâde lakabıyla bilinirler. H. 1286/M. 1869-70'te Rize'de doğmuştur. Buradaki sıbyan mektebini tamamlamıştır. Rize Rüştîye Mektebi'nden ise R. 30 Haziran 1302/M.12 Temmuz 1886 tarihinde iyi derece ile mezun olmuştur. Türkçe okuryazardır. H. 1301/M. 1883-84'ten H. 1308/M. 1890-91'e kadar Lazistan Sancağı telgrafhanesine alındıktan sonra stajyer olarak askerî muharebeye dâhil edilmiş ve askerî telgraf bölümünde değerlendirilmiştir.

²⁵⁶ BOA. DH. SAİD. 136/231.

R. 5 Mart 1311/17 Mart 1895 tarihinde ise buradan ihraç edilmiştir. R. 1 Kanunisani 1311/M. 13 Ocak 1896 tarihinde 400 kuruş maaşla Mamûretu'l Aziz (Elazığ) Vilayeti Tütün İdaresi muhafaza kitabetine tayin olunarak H. 22 Cemazeyilahir 1314/M. 28 Kasım 1896 tarihinde 350 kuruş maaşla Mamûretu'l Aziz Vilayeti üçüncü sınıf polis komiserliğine nakl edilmiştir. H. 5 Rebiülahir 1317/M. 13 Ağustos 1899 tarihinde ise görevinden istifa etmiştir. H. 8 Cemazeyilahir 1322/M. 20 Ağustos 1904 tarihinde 300 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti üçüncü sınıf polis komiserliğine tayin edilerek H. 15 Recep 1322/M. 25 Eylül 1904 tarihinde vazifesine başlamıştır. H. 27 Şaban 1322/M. 6 Kasım 1904 tarihinde açıktan ikinci ve H. 19 Şaban 1323/M. 19 Ekim 1905 tarihinde birinci sınıf komiserliğine yükseltilmiştir. Lazistan komiserliğine istihdam edildiği halde Trabzon Vilayeti düzenleme komisyonunca H. 1 Zilkade 1327/M. 14 Kasım 1909 tarihinde görevini yeterince yerine getiremediğinden dolayı tazminat ödenerek ihracına karar verilmiştir²⁵⁷.

3.1.71. Ömer Vehbi Efendi

Kör Ömerzâde Hüseyin Ağa'nın oğludur. H. 20 Zilhicce 1286/M. 23 Mart 1870 tarihinde Rize Sancağı'na mülhak İksenit (Kambursırt) Karyesi'nde doğmuştur. Bitlis Vilayeti'ne tabi Ahlat Kazası Sıbyan Mektebi'nde Arapça ve Farsça eğitiminin ardından Van Vilayeti Rüştüye Mektebi'nde fen bilimleri üzerine eğitim görmüştür. Türkçe ve Farsça okuryazardı. H. 20 Zilhicce 1307/M. 7 Ağustos 1890 tarihinde 20 yaşında olduğu halde Van Vilayeti idare meclisi kalemine stajyer olarak başlamıştır. H. 23 Safer 1309/M. 28 Eylül 1891 tarihinde 125 kuruş maaşla mezkûr Van Vilayeti'ne mülhak Bargiri Kazası nüfus kitabetine hizmetli olarak tayin olmuştur. Adı geçen kaza biriminin kaymakamlığıyla Van Vilayeti nüfus nezaretinden gönderilen mütalaa edilmiş yazılardan görevini layıkıyla yerine getirdiği, gayretli ve başarılı olduğu gösterilmiş ve Canib Vilayeti'nden teyid kılınmıştır. R. 3 Kanunievvel 1313/M. 15 Aralık 1897. H. 12 Safer 1315/M. 13 Temmuz 1897 tarihinden H. 15 Cemazeyilevvel 1315/M. 12 Ekim 1897 tarihine kadar elli kuruş maaşla İruç nüfus memurluğu vekâletinde bulunmuştur. H. 23 Safer 1316/M. 13 Temmuz

²⁵⁷ BOA. DH. SAİD. 164/5. Ayrıca Bkz. BOA. DH. SAİD. 164/7.

1898 tarihinde 250 kuruş maaşla aynı kaza biriminin tahrirat kitabetine nakl edilmiştir. H. 19 Rebiülahir 1320/M. 26 Temmuz 1902 tarihinde bu birimin kaldırılmasından dolayı görevinden ayrılarak H. 10 Rebiülevvel 1321/M. 6 Haziran 1903 tarihinde 125 kuruş maaşla Erciş Kazası Nüfus Kitabeti'ne tayin olmuştur. Görevde bulunduğu dönemlerde görevini layıkıyla yerine getirmiştir. Kanun dışı faaliyetlere bulaşmamıştır. Bargiri Kazası İdare Meclisi ve Van Vilayeti İdare Meclislerinden tasdiklenmiş R. 12 Temmuz 1318/M. 25 Temmuz 1902 tarihli mazbatasıyla genel nüfus idaresinden yazılan R. 26 Mart 1324/M. 8 Nisan 1908 tarihli derkenar yazısından anlaşılmıştır. Görev ve görev yerleri ve maaşları Osmanlı nüfus tezkeresiyle rüştiye mektebinde aldığı mezuniyet belgesinin tasdiklenmiş suretleri dosyasıyla beraber saklı tutulmaktadır²⁵⁸.

3.1.72. Süleyman Tevfik Efendi

Tuzcuzâde lakabıyla bilinirler. Rize hanedanlarından Lazistan Bidayet Mahkemesi aza mülazimliğinden emekli İsmail Ağa'nın oğludur. H. 1287/M. 1870-71'de Rize Kasabası'nda doğmuştur. H. 15 Şevval 1303/M. 17 Temmuz 1886 tarihinde 15 yaşında olduğu halde stajyer olarak Lazistan Sancağı tahrirat kalemine dâhil edilmiştir. H. 28 Rebiülahir 1307/M. 22 Aralık 1889 tarihinde 35 kuruş maaşla aynı birimim mübeyyizlik kısmına memur olmuştur. H. 10 Zilhicce 1307/M. 28 Temmuz 1890 tarihinde 20 kuruş daha maaşına eklenerek maaşı 55 kuruşa yükselmiştir. H. 9 Safer 1309/M. 14 Eylül 1891 tarihinde 100 kuruş maaşla aynı kalemin müsveddeliği kısmına tayin edilmiştir. H. 18 Zilhicce 1309/M. 14 Temmuz 1892 tarihinde 10 kuruş ve H. 8 Recep 1311/M. 15 Ocak 1894 tarihinde 30 kuruş zam ile maaşı 140 kuruşa yükseltilmiştir²⁵⁹.

Lazistan Sancağı Mutasarrıfı Mustafa Nuri Bey Efendi tarafından yazılan değerlendirilmiş yazılarda Süleyman Tevfik Efendi'nin görevini layıkıyla yerine getirdiği beyan edilmiştir. Zikr olunan memuriyetlerinin tarihi, tayinleri ve aldığı maaş miktarları Lazistan İdare Meclisi'nin R. 27 Mayıs 1306/M. 8 Haziran 1890 ve R. 18 Nisan 1312/M. 30 Nisan 1896 tarihli iki kıta mazbatasıyla Rize Rüştiye Mektebi'nin R. 29 Haziran

²⁵⁸ BOA. DH. SAİD. 51/369.

²⁵⁹ BOA. DH. SAİD. 73/89.

1312/M. 11 Temmuz 1896 tarihli iyi derecede diplomasıyla Osmanlı nüfus belgesinin sancak idare meclisinden tasdiklenmiş sureti hal tercümesi evraklarıyla beraber bulunmaktadır. H. 1 Cemazyilevvel 1314/M. 8 Ekim 1896. Maaşı R. 1 Haziran 1313/M. 13 Haziran 1897 tarihinde 170 kuruşa yükseltilmiştir. R. 20 Haziran 1315/M. 2 Temmuz 1899 tarihinde ise 400 kuruş maaşla tahrirat müdür yardımcılığına terfi ederek R. 5 Şubat 1317/M. 18 Şubat 1902 tarihinden R. 5 Temmuz 1318/M. 18 Temmuz 1902 tarihine kadar ayrıca 250 kuruş maaşla tahrirat müdürlüğü vekâletinde bulunup verilen bazı görevleri yerine getirmediği için R. 29 Şubat 1323/M. 13 Mart 1908 tarihinde açığa çıkarılıp yeniden atamasının yapıldığı R. 21 Ağustos 1324/M. 3 Eylül 1908 tarihinde eski görev yerinde istihdam edilmiştir. Görev yerlerinde bir güne zimmet ve ilişkisi bulunmadığı Lazistan Sancağı İdare Meclisi'nde görülüp iade edilmiştir. R. 11 Eylül 1324/M. 24 Eylül 1908 tarihli mazbatasıyla Trabzon Vilayeti'nin R. 15 Teşrinievvel 1327/M. 28 Ekim 1911 tarihli cevap suretlerinden de bu durumu anlaşılmıştır²⁶⁰.

3.1.73. Ethem Efendi

Süleyman Ağa'nın oğludur. H. 1287/M. 1870-71'de Rize Kazası Okurpazar Köyü'nde dünyaya gelmiştir. Rize Sıbyan Okulu'nu tamamlamıştır. Rize Medresesi'nde Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Türkçe okuryazardır. H. 10 Zilkade 1310/M. 26 Mayıs 1893 tarihinde askeriye girmiş zamanla da bölük eminliğine terfi etmiştir. R. 21 Haziran 1319/M. 4 Temmuz 1903 tarihinde ihraç edilerek H. 22 Zilkade 1320/M. 20 Şubat 1903 tarihinden itibaren 400 kuruş aidatla Ahtabolu Kazası dördüncü süvari tahsildarlığına tayin edilmiştir. Hazinece 244 numaraya kaydı yapılmıştır. Aynı kaza biriminin mal müdürlüğüyle kaymakamlığının ve Kırkkilise Sancağı muhasebe celilesiyle Edirne Vilayeti Defterdarlığı'ndan ve tahsilat idare-i aliyesi müdürlüğünden gönderilen yazılara atfen nezaret celilesinden görevini layıkıyla yerine getirdiği beyan edilmiştir. Nüfus ve askerlik belgelerinin tasdiklenmiş suretleri ile yaptığı görevler ve aldığı maaşları tahsilat idare-i aliyesinin R. 11 Eylül 1324/M. 24 Eylül 1908 tarihli tezkerelerinin asılları hal tercümesi varakasıyla şubece saklı tutulmaktadır. R. 1 Kanunievvel 1324/M. 14 Aralık 1908²⁶¹.

²⁶⁰ BOA. DH. SAİD. 73/89.

²⁶¹ BOA. DH. SAİD. 155/325.

3.1.74. İbrahim Ethem Efendi

İnebolu gümrük müdürü Hurdoloşzâde İlyas Fevzi Efendi'nin oğludur. H. 1287/M. 1870-71'de Riz Kasabası'nda doğmuştur. Rize Sıbyan ve Rüştîye mekteplerinde okumuştur. Daha sonra İstanbul'a giderek idâfî mülkiye mektebinde hukuk okumuştur. Bu okullarda iyi derecede diploma almıştır. Türkçe ve Fransızca okuryazardır. H. 24 Şevval 1311/M. 30 Nisan 1894 tarihinde 24 yaşında olduğu halde 200 kuruş maaşla Kastamonu İdâfî Mektebi müdür yardımcılığı görevinde bulunurken aynı zamanda da 400 kuruş maaşla Fransızca ve coğrafya öğretmenliklerini yürütmüştür. Daha sonra aynı yere müdür olarak terfien atanmıştır. R. 14 Mayıs 1310/M. 26 Mayıs 1894 tarihinde işe başlamış H. 21 Ramazan 1312/M. 18 Mart 1895 tarihinde 500 kuruş maaşla Kastamonu Vilayeti maiyetine nakl olmasından sonra müdür yardımcılığı ile Fransızca ve coğrafya öğretmenliklerini bırakmıştır. H. 22 Şevval 1312/M. 18 Nisan 1895 tarihinden H. 17 Ramazan 1313/M. 2 Mart 1313 tarihine kadar 300 kuruş maaşla yukarıda belirtilen tarihte umûmî muallimlik görevinde bulunduğu idare meclisinin tasdiklenmiş kararında yer almaktadır. R. 2 Teşrinievvel 1312/M. 14 Kasım 1896 tarihli mazbatasından da anlaşılmaktadır. Rize Rüştîye Mektebi'nde eğitimini tamamladığına dair R. 15 Mayıs 1301/M. 27 Mayıs 1885 tarihli âlâ dereceden şahadetnamesinin tasdiklenmiş sureti de saklıdır²⁶².

H. 25 Cemazeyilevvel 1313/M. 13 Kasım 1895 tarihinden H. 5 Recep 1313/M. 22 Aralık 1895 tarihinde kadar Durağan Kazası müdür vekâletinde bulunmuştur. H. 11 Zilkade 1313/M. 24 Nisan 1896 tarihinde yine 500 kuruş maaşla Bolu Sancağı Mutasarrıflığı muayyenine nakl edilip H. 24 Recep 1314/M. 29 Aralık 1896 tarihinde 250 kuruş maaşla adı geçen sancak birimi dâhilindeki Gerede Kazası kaymakam vekâletine gönderilerek H. 9 Şevval 1314/M. 13 Mart 1897 tarihinde yapılan düzenleme ile maaşı 225 kuruşa düşürülmüştür. H. 19 Şevval 1314/M. 23 Mart 1897 tarihinde vekâleten yürüttüğü görevinden ayrılmıştır. H. 27 Muharrem 1315/M. 28 Haziran 1897 tarihinde 1125 kuruş maaşla Erzurum Vilayeti Keyfi Kazası Kaymakamlığı'na terfien tayin edilmiştir. Ancak babasının rahatsızlığından dolayı atandığı görevinden kısa zaman içinde

²⁶² BOA, DH, SAİD, 68/19. Ayrıca Bkz. BOA, DH, SAİD, 80/323.

ayrılmak zorunda kalmıştır. Keyfi Kaymakamlığı'na kadar bulunduğu memuriyetlerde hukuk kuralları dışına hiç çıkmamış ve zimmetle ilişkisi olmamıştır. Gerede Kaymakam vekâletini yürüttüğü dönemde görevlerini layıkıyla yerine getirmiştir. Karşılaşılan güçlüklerle çözümler üretmiştir. Askerlik çağına gelen gençlerin asker alma işlemlerini başarıyla yürüttüğüne dair Kastamonu Vilayeti ile Bolu Sancağı idare meclislerinden gelen R. 20 Mart 1313/M. 1 Nisan 1897, R. 5 Haziran 1313/M. 17 Haziran 1897 ve R. 28 Temmuz 1313/M. 9 Ağustos 1897 tarihli mazbatalarıyla Bolu Kasabası'ndaki vergilerin toplanmasına dair gayret ve çabası adı geçen sancak mutasarrıflığının R. 26 Kanunievvel 1312/M. 7 Ocak 1897 tarihli yazısı görülerek iade edilmiştir²⁶³.

İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan yeni düzenleme ve memuriyet mülkiye komisyonunca alınan karar üzerine R. 29 Eylül 1314/M. 11 Ekim 1898 tarihli ve 13 numaralı tezkire ile üçüncü sınıf kaymakamlığa yükseltilmiştir. H. 15 Safer 1315/M. 16 Temmuz 1897 tarihinde adı geçen Keyfi Kaymakamlığı'nda işe başlamış ise de H. 18 Rebiülahir 1316/M. 15 Ağustos 1900 tarihinde görevinden istifa ederek İstanbul'a gitmiştir. Çalıştığı kurum ve görevlerde zimmetle alakası olmamıştır. Erzurum Vilayeti İdare Meclisi'nden bildirilen R. 1 Eylül 1313/M. 13 Eylül 1897 tarihli mazbatadan anlaşılmıştır. Dâhiliye nezaret celilesi ile memuriyet mülkiye komisyonunun kararı üzerine H. 22 Şaban 1316/M. 5 Ocak 1899 tarihinde 1170 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti Akçaabat Kazası Kaymakamlığı'na tayin edilmiştir. Bulduğu Keyfi Kaymakamlığı'ndan Akçaabat'a ataması yapıldığı için istifa etmiştir. Ayrıldığı göreve de H. 26 Zilhicce 1316/M. 7 Mayıs 1899 tarihinde başka bir kaymakam atanmıştır. İbrahim Ethem Efendi'nin yukarıda belirtilen kaza kaymakamlığında pek çok hususta askeriye destek olduğu, onların işlerini kolaylaştırdığı bir gün dahi kötü hali görülmediği 7. fırka kumandanı Faruk Mehmet Ali Paşa tarafından verilen R. 2 Teşrinievvel 1314/M. 14 Ekim 1898 tarihli mütalaa edilen beyanattan anlaşılmıştır. Babasının hastalığından dolayı babasının yakınında olmayı arzuladığı, bu gerekçe ile Hüdavendigâr Vilayeti Adranos Kaymakamlığı görevine geçiş yapmak istediğini Trabzon Vilayeti'nin

²⁶³ BOA. DH. SAİD. 68/19. Ayrıca Bkz. BOA. DH. SAİD. 80/323.

ilgili birimlerine bildirmesi üzerine Trabzon Vilayeti, İçişleri Bakanlığı ve memuriyet mülkiye komisyonu arasındaki yazışmalar neticesinde H. 17 Zilkade 1317/M. 19 Mart 1900 tarihinde 1125 kuruş maaşla Adranos/ Kazar? Kaymakamlığı'na nakl edilmiştir²⁶⁴.

R. 21 Kanunisani 1314/M. 2 Şubat 1899 tarihinden R. 26 Teşrinievvel 1315/M. 7 Kasım 1899 tarihine kadar Akçaabat Kaymakamlığı'nda bulunarak görev yaptığı süre boyunca tekaüd aidatından zimmet ve ilişkisi olmadığı Trabzon Vilayeti İdare Meclisi'nin R. 2 Teşrinievvel 1315/M. 14 Ekim 1899 tarihli mazbatasında gösterilmiş ve Akçaabat Kaymakamlığı'nda iken yaptığı başarılı hizmetlerden dolayı Trabzon Vilayeti Valiliği'nden kendisine yazılan üç kıta tahrirat komisyonunca mütalaa edilen yazılardan anlaşılmıştır. R. 27 Mayıs 1313/M. 8 Haziran 1897 tarihinde kaymakamlıkta istihdam edildiği R. 29 Eylül 1313/M. 11 Ekim 1897 tarihinde üçüncü sınıf kaymakamlığa yükseldiği İçişleri Bakanlığı'nın R. 24 Mayıs 1317/M. 6 Haziran 1901 tarih ve 293 numaralı tezkiresinde beyan edilmiştir. Hizmet yaptığı süreler dikkate alınarak memuriyet mülkiye komisyonunca tanzim olunan 160 numaralı karar üzerine R. 26 Mayıs 1317/M. 8 Haziran 1901 tarihinde ikinci sınıf kaymakamlık rütbesine yükselmiştir. İkinci sınıf kaymakamlık düzeyine yükselmesinden dolayı açık bulunan Meys Kazası Kaymakamlığı'na nakl edildiği İçişleri Bakanlığı memuriyet mülkiye komisyonuna havale buyurulan yazısında gösterilmiştir. Hüdevendigâr Vilayeti'nden gönderilen telgrafnamede görevini başarıyla yerine getirdiği beyan edilmiştir. H. 21 Zilhicce 1319/M. 31 Mart 1902 tarihinde 1500 kuruş maaşla Cezayir Sefid Vilayeti'nde Meys Kazası Kaymakamlığı'na nakl edilmiştir. R. 26 Mart 1316/M. 8 Nisan 1900 tarihinden R. 28 Mart 1317/M. 10 Nisan 1901 tarihine kadar bulunduğu Atranos Kazası Kaymakamlığı'nda görevini iyi halli olarak yaptığı tasdik edilmiştir. H. 11 Şevval 1320/M. 11 Ocak 1903 tarihinde aynı maaşla Aydın Vilayeti'nden Çeşme Kazası Kaymakamlığı'na nakl edilmiştir. R. 7 Mayıs 1318/M. 20 Mayıs 1902 tarihinden R. 16 Kanunisani 1318/M. 29 Mayıs 1903 tarihine kadar bulunduğu Meys Kazası Kaymakamlığı'nda herhangi bir konuda zimmetle ilişkisi olmadığı, görevini layıkıyla yerine getirdiği Cezair

²⁶⁴ BOA. DH. SAİD. 68/19. Ayrıca Bkz. BOA. DH. SAİD. 80/323.

Bahr-i Sefid Vilayeti Muhabere İdaresi'nin R. 18 Kanunisanı 1318/M. 31 Ocak 1903 tarihli mazbatasında beyan edilmiştir. Eskişehir eşrafından Hacı Musatafa Efendi'nin ruhsatsız arazisine ruhsat verdiği gerekçesiyle Hudavendigâr Vilayeti'nin aldığı karar ve memuriyet mülkiye komisyonunu onayıyla Kaşut Kazası Kaymakamı'yla becayiş suretiyle tayin edilmeleri kararlaştırılmıştır²⁶⁵.

3.1.75. Mehmet İzzet Bey

Lazistan Sancağı hanedanlarından birine mensup olan ve yüksek rütbeli askerî amirlerden Tuzcuzâde unvanıyla bilinen merhum Mahmut Paşa'nın oğludur. H. 1288/M. 1871-72 yılında Lazistan Sancağı'nın merkezi olan Rize Kasabası'nda doğduğu Osmanlı nüfus belgelerinden anlaşılmaktadır. Rize İbtidâî Mektebi'nde tahsil görmüştür. Ardından Rize Rüştîye Mektebi'nde fen ilimleri üzerine eğitim almıştır. Adı geçen okullardan başarılı bir şekilde mezun olduğuna dair diplomaları mevcuttur. Türkçe okuryazardır. H. 3 Zilkade 1304/M. 24 Temmuz 1887 tarihinde 15 yaşında olduğu halde Lazistan Sancağı'nın merkezi olan Rize İdare Meclisi kalemine stajyer olarak girmiştir. H. 17 Şaban 1307/M. 8 Nisan 1890 tarihinde 30 kuruş maaşla Lazistan Sancağı evrak kayıt birimine alınmıştır. H. 10 Zilhicce 1307/M. 28 Temmuz 1890 tarihinde 15 kuruş, H. 9 Cemazeyilahir 1309/M. 10 Ocak 1892 tarihinde 36 kuruş ve H. 19 Zilhicce 1309/M. 20 Ocak 1892 tarihinde 10 kuruş zam ile maaşı 91 kuruşa yükseltilmiştir. H. 17 Recep 1311/M. 24 Ocak 1894 tarihinde 131 kuruş maaşla evrak memurluğuna nakl edilmiştir. Lazistan Sancağı Mutasarrıflığı'nın H. 17 Safer 1306/M. 23 Ekim 1888 tarihli yazısında adı geçen memurun tüm görevlerini layıkıyla yerine getirdiği ve rüşvetle ilişkisi bulunmadığı belirtilmiş Trabzon Valiliği de bu durumu tasdik etmiştir²⁶⁶.

3.1.76. Ahmet Behcet Efendi

Mustafa Haşim Efendi'nin oğludur. H. 1288/M. 1872-73'te Rize Kasabası'nda doğmuştur. Rize Sıbyan ve Rüştîye mekteplerinde okuyarak diploma almıştır. H. 25 Zilkade 1306/M. 23 Temmuz 1889

²⁶⁵ BOA. DH. SAİD. 68/19. Ayrıca Bkz. BOA. DH. SAİD. 80/323.

²⁶⁶ BOA. DH. SAİD. 78/235.

tarihinde 18 yaşında olduğu halde stajyer olarak Lazistan Sancağı Bidayet Mahkemesi kalemine dâhil edilmiş, H. 28 Zilkade 1310/M. 13 Haziran 1893 tarihinde 500 kuruş maaşla Genç Sancağı Bidayet Mahkemesi İcra Dairesi birimine alınıp burda da H. 19 Muharrem 1313/M. 12 Temmuz 1895 tarihine kadar görev yapmıştır. Daha sonra görevinden istifa ederek H. 25 Şaban 1315/M. 19 Ocak 1898 tarihinde 675 kuruş maaşla Bayezit Sancağı Bidayet Mahkemesi sorgu hâkimliğine tayin edilmiştir. Genç Sancağı Bidayet Mahkemesi başkanlığıyla mutasarrıftan görevini layıkıyla yaptığı liyakat sahibi biri olduğu tasdik edilmiştir. Osmanlı nüfus belgesiyle mezun olduğu okullardan aldığı diplomaları ve Genç Sancağı icra memuriyetindeki istihdamıyla istifasına dair bilgileri, adı geçen sancak adliyesinden yazılan mazbatanın tasdiklenmiş suretiyle Bayezit Sancağı Bidayet Mahkemesi sorgu hâkimliğine tayinine dair atama ve düzenleme komisyon mazbatasını hal tercümesi varakasıyla beraber saklı tutulduğu gibi adı geçen hâkimliğe tayin tarihi ve maaş miktarının dahi kaydının tutulduğu H. 12 Cemazeyilevvel 1316/M. 28 Eylül 1898 tarihli evraklardan anlaşılmaktadır²⁶⁷.

1898 yılında Bayezit Sancağı sorgu hâkimliği vazifesinde bulunduğu dönemde Hamidiye Alayı yüzbaşlarından Mustafa'nın evinde Mustafa'nın zevcesiyle yakalanmıştır. Kendisine sebebi sorulduğunda nikâh akdi sebebiyle Mustafa'nın evine Mustafa Yüzbaşı'nın eşi tarafından çağırıldığını ve bu sebeple orada olduğunu söylemiştir. Ahmet Behcet Efendi'nin, Yüzbaşı Mustafa Ziya'nın ailesiyle gayri ahlakî bir durumda kalması neticesinde Yüzbaşı Mustafa Ziya'nın bu şahsı takibata başlaması üzerine tarafların yaşayacakları olumsuzluklar düşünülerek şehrin mutasarrıfı tarafından yollanan şikâyetnameler doğrultusunda H. 13 Cemazeyilevvel 1317/M. 9 Eylül 1899 tarihinde hâkimlik görevinden azl edilmiş, H. 21 Cemazeyilevvel 1317/M. 27 Eylül 1899 tarihinde 675 kuruş maaşla Hakkari Sancağı Mutassarflığı dâhilindeki bir hizmette görevlendirilmesi kararlaştırılmıştır. Ancak adı geçen memur Hakkâri Sancağı'nın uzak olduğunu söyleyerek başka bir bölgeye tayin edilmesinin kendisi için daha iyi olacağını belirtmiştir. Bu talebini Erzurum'daki

²⁶⁷ BOA. DH. SAİD. 75/423.

adli makamlara iletmesi üzerine H. 6 Cemazeyilahir 1318/M. 1 Ekim 1900 tarihinde 605 kuruş maaşla Ergiri Sancağı Bidayet Mahkemesi Mutasarrıflığı'na tayin edilmiştir²⁶⁸.

Daha sonraki süreçte ise Manastır Kosova Vilayetleri müfettişliğinde bir göreve tayin olmuştur. Bu görevde bulunduğu sırada işlediği bir suç üzerine Yanya Vilayeti İstinaf Mahkemesi'nde davası görülmüştür. Görülen dava neticesinde memuriyet geçmişi de dikkate alınarak ona göre bir memuriyette istihdam edilmesi R. 8 Eylül 1319/M. 21 Eylül 1903 tarihinde kararlaştırılmıştır. Bunun üzerine H. 25 Recep 1321/M. 17 Ekim 1903 tarihinde 675 kuruş maaşla Eman Sancağı Bidayet Mahkemesi Mutasarrıflığı bünyesinde bir göreve tayin edilmiştir. Burada da alkol aldığı ve bir hanımı iğfal ettiği yönünde şikâyetler jandarma ve yargı mercilerine intikal etmiştir. Mağdur olan hanımın mahkemede sorgu hâkimi tarafından ifadesinin alınacağı gün vefat etmesi üzerine hanımın iğfal durumu belgelenememiştir. Ancak mahkeme H. 20 Şevval 1322/M. 28 Aralık 1904 tarihinde yine şahsın memuriyet sabıkasını göz önünde bulundurarak başka bir yerde istihdam edilmesini kararlaştırmıştır. Atama ve düzenleme komisyonu, mahkeme kararına dayanarak R. 21 Temmuz 1321/M. 3 Ağustos 1905 tarihinde uygun bir yerde istihdam edilmesi yönünde karar aldıktan sonra adı geçen memur R. 14 Rebiülevvel 1325/M. 27 Nisan 1907 tarihinde 750 kuruş maaşla Cebel-i Bereket Sancağı (Osmaniye) Bidayet Mahkemesi bünyesindeki bir birime tayin edilmiştir²⁶⁹.

3.1.77. Ali Şevket Efendi

Lazistan Sancağı sandık emini Hacı Hüseyin Sabri Efendi'nin oğludur. H. 1288/M. 1971-72'de Rize Kasabası'nda doğmuştur. Mahal sıbyan mektebinde temel eğitimi İslam olan dersler görmüştür. Yine kasabadaki rüştiye mektebinde eğitimini tamamlayarak R. 13 Temmuz 1305/M. 25 Temmuz 1889 tarihinde diplomasını almıştır. Türkçe okuryazardır. Bir müddet Lazistan Sancağı Muhabere Birimi'nde stajyer olarak görev yaptıktan sonra H. 25 Ramazan 1311/M. 1 Nisan 1894 tarihinde 50 kuruş maaş tahsisiyle aynı birimde evrak mukayyitliğine

²⁶⁸ BOA. DH. SAİD. 75/423.

²⁶⁹ BOA. DH. SAİD. 75/423.

tain edilmiştir. H. 5 Safer 1314/M. 16 Temmuz 1896 tarihinde 140 kuruş maaşla Karadere Nahiyesi Kitabeti'ne nakl olunmuştur. Sancak merkezi muhasebe birimiyle mutasarrıflığından yazılan belgelere dayanarak Maliye Bakanlığı da vazifelerini yerine getirebilecek kuvvet ve liyakata sahip olduğunu beyan etmiştir. Osmanlı nüfus belgesi, mezun olduğu okullardan aldığı diplomalar ve kendisine tahsis edilen maaş miktarları Lazistan Sancağı İdare Meclisi'nin R. 5 Teşrinievvel 1312/M. 17 Ekim 1896 tarihli mazbatasının tasdiklenmiş suretinden anlaşılmaktadır. Zikr olunan Karadere Nahiyesi Kitabeti'ne tayin tarihi Trabzon Vilayeti Derfterdarlığı'na gönderildiği Maliye Sicil Şubesi'nin R. 9 Şubat 1312/M. 21 Şubat 1897 tarihli yazısından anlaşılmaktadır²⁷⁰.

3.1.78. Mahmut Celalettin Efendi

Lazistan Sancağı eski nüfus memuru Kakvanizâde Rizeli Salih Efendi'nin oğludur. H. 1288/M. 1871-72'de Rize Kasabası'nda doğmuştur. Mahal kasabadaki sıbyan ve rüştiye mekteplerinde okuduktan sonra R. 29 Haziran 1302/M. 11 Temmuz 1886 tarihinde âlâ derecede diploma almıştır. Daha sonra İstanbul İdâfî Mülkiye Mektebi'nde üçüncü sınıfa kadar okuduktan sonra R. 14 Mayıs 1308/M. 26 Mayıs 1892 tarihinde tasdikname alarak okuldan ayrılmıştır. R. 2 Temmuz 1308/14 Temmuz 1892 tarih ve 1339 numaralı belgeyle nahiye müdürü olabileceği yönünde karar verilmiştir. Türkçe okuryazardır. Fransızca bilmektedir. H. 10 Zilhicce 1310/M. 25 Haziran 1893 tarihinde 370 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti Mapavri Nahiyesi Müdürlüğü'ne tayin olmuştur. H. 29 Zilkade 1315/M. 21 Nisan 1898 tarihinde 360 kuruş maaşla ve becayış suretiyle Ordu Kazası'nda Habsmana Nahiyesi Müdüriyeti'ne nakl edilerek H. 24 Zilhicce 1315/M. 16 Mayıs 1898 tarihinde işe başlamıştır. H. 26 Cemazeyilevvel 1317/M. 2 Ekim 1899 tarihinde de aynı maaşla ve yine becayış suretiyle Akköy Nahiyesi Müdürlüğü'ne de görevlendirildikten sonra H. 8 Cemazeyilahir 1317/M. 14 Ekim 1899 tarihinde görevine başlamıştır. H. 7 Zilhicce 1318/M. 28 Mart 1901 tarihinde ise görevinden istifa etmiştir. Şimdiye kadar çalıştığı görevlerde ve özellikle asker alma dönemlerinde görevini layıkıyla yerine getirdiği, gayretli ve çalışkan biri olduğu Trabzon Vilayeti İdare Meclisi'nin R. 3 Nisan

²⁷⁰ BOA. DH. SAİD. 95/233.

1317/M. 16 Nisan 1901, Lazistan Sancağı adliye heyeti tarafından yazılan H. 28 Cemazeyilevvel 1314/M. 11 Ekim 1896, H. 28 Cemazeyilevvel 1314/M. 4 Aralık 1896 ve R. 5 Nisan 1315/M. 17 Nisan 1899 tarihli takdirname belgelerinden anlaşılmalıdır. H. 19 Muharrem 1319/M. 8 Mayıs 1901 tarihinde üçüncü sınıf kaymakamlık rütbesine yükseltilmiştir. Ardından Kelkit Kazası Kayakamlığı'na görevlendirildiği dâhiliye nezaret celilesinin memuriyet mülkiye komisyonuna havale buyurulan yazısında gösterilmiş ve adı geçen kaymakamlıkta görev yapacağı hal tercümesinin tasdiklenmiş suretinde belirtilmiştir. H. 26 Muharrem 1321/M. 24 Nisan 1903 tarihinde 1053 kuruş maaşla yukarıda adı geçen Kelkit Kaymakamlığı'na tayin edilmiştir. Askere alma, bunları koordine etme ve ilgili birimlere teslimi ve gayretlerinden dolayı kendisine H. 10 Ramazan 1324/M. 28 Ekim 1906 tarihinde dördüncü rütbeden mecidî nişanı ve zişanı ihsan buyurulmuştur. H. 7 Cemazeyilahir 1326/M. 7 Temmuz 1908 tarihinde 1125 kuruş maaş ve becayış suretiyle Torul Kazası Kaymakamlığı'nda görevlendirilmiştir. Maaşı R. 1 Mayıs 1325/M. 14 Mayıs 1909 tarihinden itibaren 1500 kuruşa yükseltilmiştir. H. 17 Safer 1330/M. 6 Şubat 1912 tarihinde aynı maaşla Sürmene Kazası Kaymakamlığı'na tayin edilmiştir²⁷¹.

3.1.79. Mehmet Sadettin Efendi

Ulemadan Kırıcızâde Mehmet Bahri Efendi'nin oğludur. H. 1288/M. 1871-72'de Rize Kasabası'nda dünyaya gelmiştir. Rize İbtidâî Mektebi'ni tamamladıktan sonra H. 4 Cemazeyilevvel 1306/M. 6 Ocak 1889 tarihinde Rize Rüştîye Mektebi'nden mezun olmuştur. Bir müddet de Rize Camii şerifinde Arapça öğrendikten sonra hukuk mektebinde de eğitim alarak âlâ dereceyle R. 4 Mayıs 1315/M. 6 Ocak 1899 tarihinde mezun olmuştur. Memuriyet atama ve düzenleme komisyonu kararıyla H. 3 Safer 1318/M. 2 Haziran 1900 tarihinde 1440 kuruş maaşla Sivas Sancağı Bidayet Mahkemesi savcı yardımcılığına tayin edilmiştir. Tayin tarihi ile aldığı maaşlar görev yaptığı adliye kurumu, Sicill-i Ahvâl Şubesi Müdürlüğü'yle Adalet Bakanlığı arasında memurun hal tercümesiyle ilgili yazılan R. 2 Teşrinievvel 1316/M. 15 Ekim 1900 tarihli derkenarlarından ayrıca adı geçen vilayet biriminde saklı tutulan tasdiklenmiş Osmanlı nüfus evraklarından anlaşılmuştur²⁷².

²⁷¹ BOA. DH. SAİD. 96/279.

²⁷² BOA. DH. SAİD. 92/355.

H. 20 Şevval 1318/M. 10 Şubat 1901 tarihinde bir kadının öldürülmesiyle alakalı bir davada öldürülen kişinin ne zaman, nerde ve kimin tarafından öldürüldüğü delilleri ve şahitleriyle beraber ortadayken tecrübesizliğinden kaynaklı konu üzerinde yaptığı yanlış bir yazım neticesinde buradaki görevine devam ettirilmesi caiz görülmeyle H. 6 Muharrem 1319/M. 8 Mayıs 1901 tarihinde görevinden azl edilerek yerine başka biri görevlendirilmiştir. R. 19 Teşrinisani 1317/M. 2 Aralık 1901 tarihinde de kendisinin başka bir görev yerine atanabileceği adliye nezaret sicil şubesinin vukuat pusulasında bildirilmiştir. Alınan karar üzerine H. 29 Zilhicce 1319/8 Nisan 1902 tarihinde 1260 kuruş maaşla ve düzenleme komisyonu kararıyla Kangiri Sancağı Bidayet Mahkemesi'nde savcılık görevine tayin edilmiştir. H. 24 Recep 1324/13 Eylül 1906 tarihinde ise 1500 kuruş maaşla Drama Sancağı Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi hâkimliğine terfien atanmıştır. Maaşı H. 26 Muharrem 1325/M. 11 Mart 1907 tarihinde 2000 kuruşa yükseltilmiştir. H. 17 Şaban 1326/M. 14 Eylül 1908 tarihinde maaşı halisiyle beraber Görice Sancağı Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi hâkimliğine nakl edilmiş ise de H. 4 Safer 1328/M. 15 Şubat 1910 tarihinde görevinden ayrılmış ve yerine başka biri görevlendirilmiştir²⁷³.

3.1.80. Hasan Efendi

İbrahim Ağa'nın oğludur. H. 1288/M. 1871-72'de Rize Kasabası'nda doğmuştur. Buradaki sıbyan ve ibtidâî mektebelerini tamamlamıştır. Fatih ve Eyüp Sultan Mülkiye Rüştîye Mektebi'ni tamamladıktan sonra diploma almış ise de sonradan belgeyi kaybettiği hal tercümesi varakasından anlaşılmıştır. Türkçe okuryazardır. H. 4 Cemazeyilevvel 1313/M. 23 Ekim 1895 tarihinde stajyer olarak icra dairesi ilan kısmına dâhil edilmiştir. H. 20 Şaban 1317/M. 24 Aralık 1899 tarihinde de 30 kuruş maaşa nail olmuştur. H. 2 Ramazan 1317/M. 4 Ocak 1900 tarihinde 10 kuruş ilave edilerek maaşı 40 kuruşa yükseltilmiştir. Düzenleme komisyonu kararıyla görev süresi biraz daha uzatılmıştır. Osmanlı nüfus belgesinin tasdiklenmiş sureti ve hal tercümesi muhafaza edilmiştir. R. 1 Eylül 1322/M. 14 Eylül 1906²⁷⁴.

²⁷³ BOA. DH. SAİD. 92/355.

²⁷⁴ BOA. DH. SAİD. 133/465.

3.1.81. Hasan Hakkı Efendi

Lazistan Sancağı İcra Memuru Fekvanzâde Abdülhalim Efendi'nin oğludur. H. 1 Recep 1288/M. 16 Eylül 1871 tarihinde Trabzon Vilayeti'nde Rize Kasabası'nda doğmuştur. Kasabadaki sıbyan ve rüştiye okullarında fen bilimleri ile alakalı dersler görmüştür. Mezuniyet belgesi bulunmaktadır. Bir müddet de Elaziz Vilayeti Mülkiye İdâdî Mektebi'nde okumuş ise de diploması yoktur. Türkçe okuryazardır. H. 26 Muharrem 1311/M. 9 Ağustos 1893 tarihinde Rize Gümrük Müdürlüğü dâhilindeki Yalıbolu Gümrük İdaresi'nde stajyer olarak H. 6 Rebiülahir 1312/M. 7 Ekim 1894 tarihinden H. 1 Şaban 1312/M. 28 Ocak 1895 tarihine kadar 150 kuruş maaşla vekâleten istihdam edildikten sonra açığa alınmıştır. H. 18 Şevval 1312/M. 8 Nisan 1895 tarihinden H. 27 Muharrem 1313/M. 20 Temmuz 1895 tarihine kadar 200 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti'nde Of Kazası vergi memuriyeti kâtipliğine getirilmiştir. H. 13 Safer 1313/M. 5 Ağustos 1895 tarihinden H. 7 Cemazeyilahir 1313/M. 25 Kasım 1895 tarihine kadar 300 kuruş maaşla Rize Vergi Müdürlüğü mülhakatından Askoroz vergi memurluğu görevinde bulunarak aynı ayın 16'sında 250 kuruş maaşla aynı yerleşim biriminin sandık emanetine nakl edilmiştir. R. 22 Haziran 1316/M. 5 Temmuz 1900 tarihinde 400 kuruş maaşla Samsun Vergi Müdürlüğü sandık eminliğine geçiş yaptıysa da R. 23 Teşrinisani 1316/M. 6 Aralık 1900 tarihinde aynı yere geri dönmüştür. R. 1 Haziran 1320/M. 14 Haziran 1904 tarihinde 300 kuruş maaşla Hamidiye ve R. 22 Ağustos 1323/M. 4 Eylül 1907 tarihinde aynı maaşla Yalıbolu Gümrük İdaresi memurluğuna tayin edilmiştir. R. 1 Temmuz 1326/M. 14 Temmuz 1910 tarihinde yapılan düzenleme ile 400 kuruş maaşla görevde bulunduğu vazifesini icra ettiği vergi müdürlüğünün R. 26 Şubat 1329/M. 11 Mart 1914 tarihli vukuat pusulasıyla bildirilmiştir. R. 1 Nisan 1330/M. 14 Nisan 1914²⁷⁵.

3.1.82. İsmail Hakkı Efendi

Askeri şahane kolağalığından²⁷⁶ emekli olan Reşit Ağa'nın oğludur. H. 1288/M. 1871-72'de Rize Sancağı merkez kazasında doğmuştur. Rize'deki

²⁷⁵ BOA. DH. SAİD. 124/399.

²⁷⁶ Kolağası; Osmanlı ordusunda yüzbaşı ve binbaşı arasında yer alan askeri rütbelerden biridir. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bu ismin yerine kıdemli yüzbaşı ifadesi kullanılmaya başlanmıştır. Bkz. Uğur Ünal, *Askerî Salnâmelerin Tarih Araştırmalarındaki Yeri* (1865 ve 1870 Örneklemi), *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 2, 2008, s. 207. Ayrıca Bkz. Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, s. 256.

sıbyan ve rüştiye mekteplerini tamamlamıştır. Türkçe okuryazardır. H. 1307/M. 1889-90'da 19 yaşında askeri merkez telgrafhânesine stajyer olarak başlamıştır. H. 16 Muharrem 1309/M. 22 Ağustos 1891 tarihinde 300 kuruş maaşla hareket merkezi muharebe memuriyetine tayin edilmiştir. H. 30 Rebiülahir 1309/M. 2 Aralık 1891 tarihinde merkez mezkûnenin lağv edilmesinden sonra açıkta kalmış ancak H. 27 Zilkade 1309/M. 23 Haziran 1892 tarihinde 400 kuruş maaşla Kırkkilise merkezi muhabere memuriyetine tayin olmuştur. H. 18 Rebiülevvel 1310/M. 10 Ekim 1892 tarihinde yine memuriyetinin lağv edilmesinden dolayı R. 22 Cemazeyilevvel 1310/M. 12 Aralık 1892 tarihinde 400 kuruş maaşla asaleten Keşan merkez muhabere memuriyetine tayin edilmiştir. Telgraf ve posta nazırı Hasan Ali Efendi tarafından hal tercümesine kayıtlı bilgileri onaylanmış sicil komisyonunca da doğruluğu teyit edilmiştir. R. 14 Kanunievvel 1310/M. 26 Aralık 1894. Muma-ileyh telgrafhanede görevde bulunan aynı zamanda baytar okulu öğrencisi de olan merkez telgraf müdürü Mehmet Ali Efendi'nin kardeşi Raşit Efendi'nin öldürülmesi olayına adının karışmasından dolayı H. 4 Ramazan 1315/M. 27 Ocak 1898 tarihinde azl edilerek yargılanmasına karar verilmiştir. Yargılanma neticesinde maktûlün, İsmail Hakkı Efendi tarafından öldürüldüğüne dair herhangi bir bulguya rastlanılmadığı için beraatine karar verilmiştir. H. 15 Zilhicce 1316/M. 26 Nisan 1899 tarihinde verilen hüküm ve karar üzerine H. 15 Şevval 1316/M. 26 Şubat 1899 tarihinde 500 kuruş maaşla aynı vilayet merkezinde önceden teşekkül ettirilen Sarmaşık Telgraf ve Posta Merkez Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. Ancak sorumlu olduğu muhasebe birimindeki paranın 1956,5 kuruş eksik olması sebebiyle parayı zimmetine geçirdiği iddiasıyla H. 24 Rebiülahir 1320/M. 31 Temmuz 1902 tarihinde işten el çektirilerek H. 7 Cemazeyilahir 1320/M. 11 Eylül 1902 tarihinde idare meclisi kararıyla azl edilmiş ise de işsiz kaldığı süre cezasına kâfi görülerek H. 25 Zilhicce 1320/M. 25 Mart 1903 tarihinde atama ve düzenleme komisyonu kararıyla 600 kuruş maaşla tekrar Kosova Vilayeti'nde Dadvihince Telgraf ve Posta Merkezi Müdürlüğü'ne tayin edildiği Telgraf ve Posta Bakanlığı'nın R. 26 Mart 1316/M. 8 Nisan 1900 tarihli ve 48 numaralı resmi yazısı ayrıca Sicill-i Ahvâl Şubesi'nin H. 15 Şevval 1316/M. 26 Şubat 1899, H. 9 Zilkade 1317/M. 11 Mart 1900 ve H. 17 Zilkade 1321/M. 4 Şubat 1904 tarihli

vukuat pusulasında beyan edilmiştir. H. 27 Cemazeyilevvel 1321/M. 21 Ağustos 1904 tarihinde 400 kuruş maaşla Mediye? ve Seray? telgraf ve posta merkezi haberleşme memuriyetine ve aynı yılın Recep ayının 18'inde 400 kuruş maaşla müdür ve Seray? nahiyeleri telgraf ve haberleşme memurluğuna nakl edilmiştir. Buradaki görevinde alkol aldığı ve telgraf merkezinde bazı teknik sorunlara sebebiyet verdiği, makinenin bozulduğu ve haberleşmenin yapılamadığı gerekçesiyle görevinden alınmış ancak daha sonra yapılan soruşturma neticesinde bu bilgilerin yanlış olduğunun anlaşılması üzerine H. 9 Zilkade 1321/M. 8 Şubat 1904 tarihinde 400 kuruş mukit maaşla Nayalığ? ve Kesriye? Telgraf ve Posta Merkezi haberleşme memuriyetine tayin edilmiştir. H. 19 Ramazan 1324/M. 6 Kasım 1906 tarihinde maaşıyla ve becayış suretiyle Kozan Telgraf ve Posta Haberleşme Müdürlüğü memuriyetine nakl edilmesiyle görevden ayrıldığı, ayrıldığı birime de başka birinin atandığı aynı şubenin R. 24 Şubat 1322/M. 9 Mart 1907 tarihli vukuat pusulasında beyan edilmiştir²⁷⁷.

3.1.83. Mehmet Emrullah Efendi

Rizeli merhum tüccar Hasan Efendi'nin oğludur. H. 16 Muharrem 1289/M. 26 Mart 1872 tarihinde Lazistan Sancağı'nın merkezi olan Rize Kasabası'nda dünyaya geldiği Osmanlı nüfus kütüğünden anlaşılmaktadır. Rize Sıbyan Mektebi'nde temel İslam ilimleri üzerine dersler okumuştur. Ardından Samsun Rüştüye Okulu'nu bitirmiştir. İbtidâî ve rüştiye okullarından mezun olduğuna dair mezuniyet belgeleri bulunmaktadır. Türkçe okuryazardır. H. 10 Rebiülevvel 1309/M. 14 Ekim 1891 tarihinde 20 yaşında iken Lazistan Sancağı muhasebe kalemine deneyim kazanmak üzere girmiştir. H. 23 Cemazeyilevvel 1310/M. 13 Aralık 1892 tarihinde 450 kuruş maaşla sancak merkezi muhasebecilik görevine tayin edilmiştir. Sancak yönetimi ile muhasebecilik birimlerinden yazılan evraklardan bu durumu anlaşılmaktadır. Görevini layıkıyla yerine getirdiği Maliye Bakanlığı'nın R. 18 Mayıs 1309/M. 30 Mayıs 1893 tarihli evraklarında da kayıtlıdır. H. 4 Cemazeyilahir 1312/M. 3 Aralık 1894 tarihinde görevinden ayrılmıştır. H. 5 Safer 1314/M. 16 Temmuz 1896 tarihinde 250 kuruş maaşla Karadere Nahiyesi'ne kâtip olarak atanmıştır. Ancak

²⁷⁷ BOA. DH. SAİD. 54/469.

göreve başlayacağı birimde daha önceden görevinden uzaklaştırılan bir memurun tekrar göreve atanması üzerine Mehmet Emrullah Efendi'nin H. 26 Cemazeyilevvel 1315/M. 23 Ekim 1897 tarihinde tekrar eski görev yerine döndüğü Maliye Sicil Şubesi'nin R. 28 Kânunuevvel 1313/M. 9 Ocak 1898 tarihli vukuat cetvelinde belirtilmiştir. H. 15 Şevval 1320/M. 15 Ocak 1903 tarihinde 250 kuruş maaşla Kurayı Seba Nahiyesi'ne vergi kâtipi olarak görevlendirilmiştir. H. 15 Şaban 1324/M. 4 Ekim 1906 tarihinde 500 kuruş maaşla Suşehri Kazası Vergi Müdürlüğü'ne kâtip olarak tayin edilmiştir. R. 18 Teşrinisani 1322/M. 1 Aralık 1906 tarihinde vazifesine başlamıştır. R. 2 Kânunuevvel 1322/M. 15 Aralık 1906 tarihinde buradaki görevinden istifa ederek H. 11 Şaban 1320/M. 13 Kasım 1902 tarihinde 500 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti Merkez Vergi Müdürlüğü'ne kâtip olarak istihdam edilmiştir. Bütün bunlar R. 9 Haziran 1323/M. 22 Haziran 1907 tarihli vukuat pusulasında beyan kılınmıştır²⁷⁸.

3.1.84. İsmail Hakkı Efendi

Rize hanedanlarından İnebolu gümrük müdürü Hurduluşzâde İlyas Fevzi Efendi'nin oğludur. H. 1289/M. 1872-73'te Rize Kasabası'nda dünyaya gelmiştir. Rize sıbyan ve rüştiye mekteplerinden R. 15 Mayıs 1301/M. 27 Mayıs 1885 tarihinde üstün derecede diploma alarak mezun olmuştur. Aynı şekilde mülkiye mektebini de âlâ dereceyle tamamladığına dair H. 6 Safer 1311/M. 19 Ağustos 1893 tarihli mezuniyet belgesi bulunmaktadır. Arapça ve Farsça bilmektedir. Türkçe ve Fransızca okuryazardır. H. 15 Safer 1312/M. 18 Ağustos 1894 tarihinde 200 kuruş maaş ile Osmanlı Genel Sicil İdaresi tahsilat kalemine alınmıştır. Ehliyet sahibi, kabiliyetli ve liyakatlı olduğu mensubu bulunduğu birim ve genel müdürlük arasındaki yazışmalardan anlaşılmaktadır. Tamamladığı okullar ve şimdiye kadar aldığı diplomalarının doğruluğu Osmanlı nüfus birimi genel merkezi ile Sicill-i Ahvâl Müdürlüğü'nce de aynen anlaşılıp iade edilmiştir. Aldığı maaş da doğrulanmıştır. R. 27 Kanunievvel 1310/M. 8 Ocak 1895. Maaşı H. 15 Rebiülevvel 1313/M. 5 Eylül 1895 tarihinde 280 kuruşa yükseltilmiştir²⁷⁹.

²⁷⁸ BOA. DH. SAİD. 82/291.

²⁷⁹ BOA. DH. SAİD. 52/493.

İdâdî mektebi öğretmenliği yapabilir veya yapamayacağı bu konudaki yeterliliğini pekiştirilmesi yönünde on gün adı geçen mekteplerin birinde eğitim gördüğü, buradaki hocalar tarafından takdir edildiği ve öğretmen olabileceğine dair kanaat getirilerek karar alındığına dair adı geçen okulun hocaları tarafından imzalanan ve aynı okulun müdürlüğü tarafından da tasdiklenen vesikası R. 3 Eylül 1310/M. 15 Eylül 1894 tarihinde Sicill-i Ahvâl Genel İdaresi Müdürlüğü'nde de görülmüştür. Maaşı H. 22 Şaban 1310/M. 11 Mart 1893 tarihinde 330 kuruşa yükseltilmiştir. H. 14 Rebiülahir 1311/M. 25 Ekim 1893 tarihinden H. 8 Cemazeyilahir 1311/M. 17 Aralık 1893 tarihine kadar 135 kuruş maaşla vekâleten Lazistan Sancağı Rüştîye Mektebi'nde Fransızca öğretmenliği görevinde bulunmuştur. Adı geçen sancak birimi mutasarrıflığının H. 1312/M. 1894-95 tarihli tahrirat cevabiyesinden anlaşılmıştır²⁸⁰.

İran Devleti tarafından kendisine üçüncü rütbeden Şir-i Hurşit Nişanı verilmiştir. H. 11 Muharrem 1314/M. 22 Haziran 1896 tarihinde bu nişanı almıştır. Maaşı H. 5 Recep 1314/M. 10 Aralık 1896 tarihinde 380 kuruşa yükseltilmiştir. H. 11 Rebiülevvel 1315/M. 10 Ağustos 1897 tarihinde dördüncü rütbeye yükseltilmiştir. Memuriyet mülkiye komisyonunun yeni oluşturulacak bazı birimleri için H. 19 Recep 1314/M. 24 Aralık 1896 tarihinde aldığı maaşla beraber mezkûr komisyon kalemi azalığına nakl edilmiştir. Görev ve vazifelerini layıkıyla yerine getirdiğinden dolayı H. 27 Zilkade 1317/M. 29 Mart 1900 tarihinde üçüncü sınıf rütbesine terfi ettirilmiştir. Yine gayretli çalışmalarından dolayı H. 8 Cemazeyilevvel 1318/M. 3 Eylül 1900 tarihinde dördüncü rütbeden mecîdî nişanı ihsan buyurulmuştur. H. 2 Cemazeyilahir 1319/M. 16 Eylül 1901 tarihinde maaşına 80 kuruş daha zam yapılarak maaşı 560 kuruşa yükseltilmiştir. H. 6 Zilhicce 1319/M. 16 Mart 1902 tarihinde 300 kuruş daha zamlı 760 kuruşa yükseltilmiştir. Gayretli çalışmalarından dolayı H. 9 Rebiülevvel 1320/M. 16 Haziran 1902 tarihinde terfi ettirilmiştir. Terfi etmesinden dolayı aynı maaşla H. 23 Rebiülevvel 1320/30 Haziran 1902 tarihinde kıdem ve derecesine göre bir yer olan vukuat kalemi birinci mümeyyizliğe geçiş yapmıştır. Maaşına R. 13 Şaban 1320/M. 15 Kasım 1902 tarihinde

²⁸⁰ BOA. DH. SAİD. 52/493.

740 kuruş zam yapılarak 1500 kuruşa yükseltilerek Sicill-i Ahvâl Dairesi müdür yardımcılığına getirilmiştir. R. 16 Şaban 1320/M. 18 Kasım 1902 tarihinde ikinci sınıf rütbesine terfi etmiştir. Terfi ettikten sonra maaşına 700 kuruş zam yapılarak maaşı 2200 kuruşa yükseltilmiştir²⁸¹.

Hamidiye Hicaz Demiryolu'nun imar ve inşaatı için belirlenen heyetle beraber görev yaptıkları R. 4 Ağustos 1320/M. 17 Ağustos 1904 tarihli tezkirede gösterilmiştir. H. 5 Recep 1322/M. 15 Eylül 1904 tarihinde Hamidiye Hicaz Demiryolu açılış madalyası ihsan buyurulmuştur. Maaşı H. 25 Receb 1324/M. 14 Eylül 1906 tarihinde 2300 kuruşa yükseltilmiştir. Maaşı H. 23 Rebiülevvel 1327/M. 14 Nisan 1909 tarihinde 2000 kuruşa düşürülmüştür. H. 13 Şaban 1327/M. 30 Ağustos 1909 tarihinde yapılan düzenleme ile 1500 kuruş maaşla Sicill-i Ahvâl Genel İdaresi tahrirat kalemi mübeyyizliğine nakl edilmiştir. H. 14 Cemazeyilevvel 1328/M. 24 Mayıs 1910 tarihinde maaşı halisiyle ve becayış suretiyle sicil memuriyeti kalemi mübeyyizliğine nakl edilmiştir. H. 3 Muharrem 1330/M. 24 Aralık 1911 tarihinde 2666 kuruş maaşla ? Kaymakamlığı vekâletine tayin edilmiştir. H. 8 Zilkade 1330/M. 19 Ekim 1912 tarihinde vekâleten yürüttüğü görevden ayrılmıştır²⁸².

R. 27 Kanunievvel 1327/M. 9 Ocak 1912 tarihinden R. 6 Teşrinievvel 1328/M. 19 Ekim 1912 tarihine kadar aynı maaşla ve aynı tarihten R. 13 Teşrinievvel 1328/M. 26 Ekim 1912 tarihine kadar 1333 kuruş maaşla aynı sancak merkezi mutasarrıfının vekâletinde bulunmuştur. Aidat tekaüd sandığından zimmetle ilişkisi olmadığı adı geçen sancak idare meclisinin R. 12 Teşrinievvel 1328/M. 25 Ekim 1912 tarihli mazbatasından anlaşılmıştır. Vergilerin toplanması aşamasında gösterdiği yoğun çabalardan dolayı takdiren harbiye nezaretinden kendisine yazılan üç kıta belge görülerek iade edilmiştir. Mutasarrıf olarak başka bir liva merkezine görevlendirilmesine yönelik talep Hüdavendigâr Vilayeti makamından R. 3 Teşrinievvel 1328/M. 16 Ekim 1912 tarihli ve 187 numaralı tahriratta belirtilmesinden sonra asaleten bir mutasarrıflık görevinde bulunmak üzere R. 22 Teşrinievvel 1328/M. 4 Kasım 1912 tarihinde kararlaştırıldığı

²⁸¹ BOA. DH. SAİD. 52/493.

²⁸² BOA. DH. SAİD. 52/493.

memuriyet kalemi müdüriyetinin R. 22 Teşrinievvel 1328/M. 4 Kasım 1912 tarihli yazısında beyan edilmiştir. R. 7 Teşrinievvel 1328/M. 20 Ekim 1912 tarihinden itibaren emekli olmuştur ve kendisine 666 kuruş maaş bağlandığı anlaşılmıştır²⁸³.

3.1.85. Mustafa Efendi

Mahmut Kaptan'ın oğludur. H. 1289/M. 1872-73'te Rize Kasabası'nda doğmuştur. Eğitimini kasabada bulunan okullarda tamamladıktan sonra İstanbul'a giderek buradaki medresede fen bilimleri ile alakalı dersler görmüş ve icazetname almıştır. Çeşitli imtihanlardan sonra yeterliliği anlaşılmış ve 500 kuruş maaşla Bingazi Rüştîye Mektebi'ne ikinci öğretmen olarak görevlendirilmiştir. H. 25 Zilkade 1327/M. 8 Aralık 1909 tarihinde vazifesine başlamış ise de ileri sürdüğü gerekçelerden dolayı İstanbul'a geri dönmüştür. İstanbul'daki çeşitli mekteplerde dersler vermiştir. Bingazi rüştîye öğretmenliğinden dolayı ifa ettiği hal tercümesi evrakları Bingazi Kaza İdare Meclisi maarif müdüriyeti tarafından tasdiklenmiştir. Osmanlı nüfus belgeleri de hal tercümesi evraklarında saklı tutulmaktadır. İcazetnamesi bulunmaktadır. R. 5 Kanunisani 1327/M. 18 Ocak 1912²⁸⁴.

3.1.86. Ömer Emrullah Efendi

Hasan Efendi'nin oğludur. H. 1289/M. 1872-73'te Rize'de doğmuştur. Samsun İbtidâî ve Mülkiye Rüştîye Mektebi'nde eğitimini tamamlayarak mezun olmuştur. Türkçe okuryazardır. H. 23 Cemazeyilevvel 1310/M. 13 Aralık 1892 tarihinde 450 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti dâhilinde Lazistan Sancağı sandık emniğine getirilmiş ve H. 14 Cemazeyilahir 1312/M. 13 Kasım 1894 tarihinde görev süresi dolmasından dolayı buradaki görevinden ayrılmak zorunda kalmıştır. H. 20 Safer 1314/M. 31 Temmuz 1896 tarihinde 250 kuruş maaşla aynı sancak biriminde bulunan Karadere Nahiyesi tahrir vergi kitabetine tayin edilmiştir. H. 26 Cemazeyilahir 1315/M. 22 Kasım 1897 tarihinde aynı maaşla görevine başlamasının ardından eski görev yerinden istifa etmiştir. H. 22 Zilkade 1315/M. 14 Nisan 1898 tarihinde 150 kuruş maaşla Lazistan Sancağı

²⁸³ BOA. DH. SAİD. 52/493.

²⁸⁴ BOA. DH. SAİD. 186/193.

vaka komisyon kâtipliğine tayin edilmiştir. Adı geçen memur hakkındaki bilgilerin doğruluğu tahrirat ve vâkâ nezareti mülahazalardan ve memurun görevleri sürecinde beyan ettiği bilgilerden anlaşılmaktadır. Lazistan Sancağı Mutasarrıflığı'ndan yazılan belgelerden de ayrıca anlaşılmaktadır. H. 7 Cemazeyilevvel 1318/M. 2 Eylül 1900²⁸⁵.

3.1.87. Mehmet Sadık Efendi

Telci esnaflarından Rizeli Ali Ağa'nın oğludur. H. 1290/M. 1873-74'te Rize Kasabası'nda doğmuştur. İstanbul Fatih civarında eski Alipaşa İbtidâî Mektebi ile Fatih Rüştîye Mekteplerinde eğitimini tamamlayarak R. 21 Ağustos 1309/M. 2 Eylül 1893 tarihinde yukarıda adı geçen rüştîye mektebinden âlâ derecede mezuniyet belgesi almıştır. R. 22 Kanunisani 1310/M. 3 Şubat 1895 tarihinde İstanbul Öğretmen Mektebi'nin ilgili şubesinden R. 2 Teşrinisani 1316/M. 15 Kasım 1900 tarihinde ve akabinde İstanbul İdâdî Mektebi'nden âlâ derecelerden şahadetname almıştır. R. 1 Eylül 1316/M. 14 Eylül 1900 tarihinde darülfünun şahanenin fen şubesine dâhil olmuş ise de dördüncü sınıfta kayıt yenileme döneminde eğitim harcını yatırmadığı için R. 1 Haziran 1317/M. 14 Haziran 1901 tarihinde kaydı silinmiştir. Bir müddet sonra kaldığı yerden devam etmek istediğini belirten dilekçe ile okula müracaat etmiştir. Bunun üzerine okul yönetiminin aldığı karar üzerine tekrar birinci sınıftan başlatılmıştır. R. 1317-1318/M. 1901-1902 eğitim-öğretim yılında imtihanla fûnûn şubesinin ikinci sınıfına geçmiştir. R. 1318-1319/M. 1903-1904 eğitim-öğretim yılında okutulan derslerin tümünü başarıyla tamamladığı R. 25 Eylül 1325/M. 8 Ekim 1909 tarihli tasdikname belgesinden anlaşılmıştır. İleri düzeye kadar Arapça dersi gördüğü müderrisi tarafından verilen belge ve haber suretinde açıklanmıştır. Türkçe okuryazardır. Arapça, Farsça, Rusça, Fransızca ve Bulgarca'ya aşina olduğu hal tercümesi evraklarında yazılıdır²⁸⁶.

H. 7 Recep 1321/M. 29 Eylül 1903 tarihinde 610 kuruş maaşla Diyarbakır İdâdî Mektebi ziraat, hendese dersleri ile üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıfların hesap dersleri öğretmenliklerine tayin edilmiştir. H. 1 Cemazeyilevvel 1324/M. 23 Haziran 1906 tarihinde görevde bulunduğu

²⁸⁵ BOA. DH. SAİD. 94/403.

²⁸⁶ BOA. DH. SAİD. 177/275.

okulda verdiği derslere ek olarak 84 kuruş maaşla kitabet dersi de vermeye başlamıştır. H. 5 Safer 1326 tarihinde kitabet dersi üzerinden alınmıştır. Yine 84 kuruş ek maaşla birinci ve ikinci sınıfların diğer derslerin yanında hesap derslerini yürütmüştür. Kitabet dersinin idâdî mektebinde okutulmasını doğru bulmayan okul müdürü Cemal Efendi'nin talebi ve maarif müdüriyetinin onayıyla kitabet dersi müfredattan çıkarılmıştır. Bunun üzerine H. 24 Ramazan 1326/M. 20 Ekim 1908 tarihinde adı geçen idâdî mektebinde 594 kuruş maaşla hesap, hendese ve üçüncü ve dördüncü sınıflarda okutulacak Türkçe dersleri öğretmenliklerine nakl ve tayin edilmiştir. H. 21 Muharrem 1327/M. 12 Şubat 1909 tarihinde görevine başlamıştır. H. 10 Ramazan 1327/M. 25 Eylül 1909 tarihinde maaşı 600 kuruşa yükseltilmiştir. Verdiği Türkçe derslerinde öngörülen başarıyı sağlayamaması üzerine Hüdavendigâr Vilayeti düzenleme komisyonu kararıyla R. 8 Şubat 1325/M. 21 Şubat 1910 tarihinde kadro dışı bırakılmıştır²⁸⁷.

3.1.88. Mehmet Kamil Efendi

Hurşit Efendi'nin oğludur. H.1290/M. 1873-74'te Rize merkez kasabasında doğmuştur. Buradaki sıbyan ve rüştiye mekteplerinde ve medresede eğitimlerini tamamlamıştır. H. 2 Recep 1312/M. 30 Aralık 1894 tarihinde 130 kuruş maaşla Trablusşam Sancağı tahrirat kalemi mübeyyizliğine tayin edilmiştir. H. 16 Ramazan 1312/M. 13 Mart 1895 tarihinde görevinden istifa etmiştir. H. 26 Safer 1313/M. 18 Ağustos 1895 tarihinde 250 kuruş maaşla transit müdüriyeti baş muayene kitabetine tayin edilerek işe başlamıştır. R. 1 Kanunievvel 1313/M. 13 Aralık 1897 tarihinde 300 kuruş maaşla Hamidiye gümrük memurluğuna tayin edilmiştir. Görevde bulunduğu adı geçen gümrük idaresinde görev yaptığı dönemde manifesto fazlalarından iki kat resm alındığının anlaşılması üzerine tarafına icra kılınan teftiş ve tahkikat neticesinde bu durumun kanıtlanması üzerine R. 2 Temmuz 1316/M. 15 Aralık 1900 tarihinde görevinden azl edilmiştir. Yapılan yargılama neticesinde gümrükte az bulunan ticaret mallarından iki kat vergi alınarak eksik kalan açığın böylelikle kapatıldığı ve devletin zararı olmadığı dolayısıyla bu mallardan alınan iki kat verginin hukuka aykırılık teşkil etmeyeceği gerekçesiyle yargılandığı davadan

²⁸⁷ BOA. DH. SAİD. 177/275.

beraat etmiştir. Yapılan bu uygulama neticesinde de 53 kuruş 10 para kendisinden tahsil edilmiştir. R. 1 Temmuz 1317/M. 14 Temmuz 1901 tarihinde 400 kuruş maaşla Arhavi vergi memurluğuna tayin edilmiştir. R. 1 Temmuz 1326/M. 14 Temmuz 1910 tarihinde yapılan düzenleme ile R. 17 Teşrinievvel 1329/M. 30 Ekim 1913 tarihinde aynı maaşla baş müdüriyeti meclis kalemi üçüncü sınıf kitabetine becayış suretiyle nakl edildiği memuriyet vergi birimi ve memuriyet müdürlüğünün R. 26 Şubat 1329/M. 11 Mart 1914 tarihli vukuat pusulasıyla beyan edilmiştir²⁸⁸.

3.1.89. Muhsin Rüştü Efendi

Rize esanafından Şevki Ahmet Ağa'nın oğludur. H. 1293/M. 1876-77'de Rize'de doğmuştur. Buradaki sıbyan ve rüştiye mekteplerinde Arapça, Farsça ve hesap gibi dersler okumuştur. Türkçe okuryazardır. H. 1308/M. 1890-91'de 15 yaşındayken stajyer olarak Rize Telgrefhanesi'ne girmiştir. H. 17 Ramazan 1310/M. 4 Nisan 1893 tarihinde 380 kuruş maaşla Bayezit Telgraf Merkezi haberleşme memuriyetine tayin edilmiştir. Telgraf ve posta nezaretinden hal tercümesinde kayıtlı bulunan bilgilerin soruşturılması neticesinde görevini başarıyla yerine getirdiği anlaşılmaktadır. H. 23 Zilhicce 1316/M. 4 Mayıs 1899. H. 23 Recep 1314/M. 28 Aralık 1896 tarihinde 400 kuruş maaşla Erzurum Vilayeti'nde Bayburt Telgraf ve Posta Merkezi haberleşme memuriyetine tayin edilmiştir. Telgraf ve Posta Sicil Şubesi'nin R. 20 Haziran 1315/M. 2 Temmuz 1899 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir. H. 22 Rebiülahir 1317/M. 30 Ağustos 1899 tarihinde aynı maaşla ve becayış suretiyle Trabzon Vilayeti'nde Gümüşhane Telgraf ve Posta Merkezi haberleşme kayıt birimine nakl edildiği H. 27 Safer 1317/M. 7 Temmuz 1899 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir. H. 14 Safer 1319/M. 2 Haziran 1901 tarihinde 400 kuruş maaşla ve becayış suretiyle Ordu Telgraf ve Posta Merkezi haberleşme memuriyetine nakl edildiği adı geçen şubenin R. 17 Şubat 1319/M. 1 Mart 1904 tarihli vukuat pusulasından anlaşılmıştır²⁸⁹.

3.1.90. Hasan Efendi

Matuzâde Süleyman Ağa'nın oğludur. H. 1293/M. 1876-77'de Trabzon Vilayeti'nde Rize Kazası'nda doğmuştur. Aynı kasabada sıbyan

²⁸⁸ BOA. DH. SAİD. 189/175.

²⁸⁹ BOA. DH. SAİD. 87/235.

ve rüştiye mektebini tamamlamıştır. Akabinde medresede de biraz Arapça öğrendikten sonra İstanbul İdâfî Mülkiye Mektebi'nde ve üniversitede tahsil görmüştür. Bu okullardan âlâ derecede diploma almıştır. Arapça, Farsça, Fransızca ve Ermenice okuyup yazabilmektedir. H. 28 Recep 1321/M. 20 Ekim 1903 tarihinde 504 kuruş maaşla Manastır Vilayeti Puvatya Nahiyesi Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. H. 25 Zilkade 1322/M. 31 Ocak 1925 tarihinde ise 500 kuruş maaşla aynı vilayette Pirlepe Kazası Makedonya Nahiyesi Müdürlüğü'ne tayin edildi ise de işe başlamadan istifa etmiştir. Puvatya Nahiyesi Müdürlüğü'nde istihdam edilme süresi, aldığı maaşı ve kendi isteğiyle ayrılma talebi ve buradaki tekaüd sandığı ile alakalı zimmetle ilişkisi olmadığı kaza idare meclisi tarafından alınan ve Serfice Sancağı idare meclisinden onaylanan R. 16 Şubat 1321/M. 1 Mart 1921 tarihli mazbatasından anlaşılmıştır. Vidin Nahiyesi Müdürlüğü'nden ayrılışıyla ilgili bilgiler R. 25 Nisan 1322/M. 8 Mayıs 1906 tarihli belgelerden de anlaşılmaktadır. Rüştiye, idâfî ve mülkiye diplomaları İçişleri Bakanlığı Sicill-i Ahvâl Müdürlüğü'nde görülerek iade edilmiştir. Belgelerin tasdiklenmiş suretleri ise saklanmıştır. R. 20 Mayıs 1322/M. 2 Haziran 1906²⁹⁰.

3.1.91. Ahmet Sabri Efendi

Lazistan Sancağı Bidayet Mahkemesi eski üyelerinden merhum Abdür-rauf Efendi'nin oğludur. H. 1294/M. 1877-78 tarihinde Trabzon Vilayeti Rize Kasabası'nda dünyaya gelmiştir. Sıbyan mektebinde okumuştur. Ardından rüştiye mektebini tamamlamıştır. Türkçe okuryazardır. H. 1311/M. 1893/94'de Lazistan Sancağı merkezi olan Rize Telgraf ve Posta Müdürlüğü'ne stajyer olarak alınmıştır. H. 28 Muharrem 1322/M. 14 Nisan 1904 tarihinde 200 kuruş maaşla vazifelendirilmiştir. Lazistan Sancağı Mutasarrıflığı'yla Telgraf ve Posta Bakanlığı tarafından vazifesini layıkıyla yerine getirdiği tasdik olunmuştur. Adı geçen memurla ilgili tüm bilgiler H. 23 Rebiülevvel 1324/M. 17 Mayıs 1906 tarihli evraklarla beraber aynı bakanlık biriminde saklı tutulmaktadır²⁹¹.

²⁹⁰ BOA. DH. SAİD. 117/37.

²⁹¹ BOA. DH. SAİD. 114/243.

3.1.92. Mesut Şerafettin Efendi

Osman Efendi'nin oğludur. H. 1295/M. 1878'de Trabzon Vilayeti Lazistan Sancağı Rize Kasabası'nda doğmuştur. Kasabada bulunan rüştiye mektebiyle Trabzon İdâdî Mülkiye Mektebi'nden âlâ derecede mezun olmuştur. Türkçe okuryazardır. Fransızca okuyup yazabilmektedir. H. 6 Şaban 1325/M. 14 Eylül 1907 tarihinde 64 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti'nde Karadere Nahiyesi Müdürlüğü vekâletine tayin edilmiştir. H. 8 Zilkade 1325/M. 13 Aralık 1907 tarihinde de vekâletle yürüttüğü müdürlük vazifesinden ayrılmıştır²⁹².

3.1.93. Hasan Hüsnü Efendi

Hacı Mustafa Efendi'nin oğludur. H. 1295/M. 1878'de Rize'de doğmuştur. Mahal sibyan mektebinde okumuştur. H. 7 Zilkade 1321/M. 25 Aralık 1904 tarihinde 250 kuruş maaşla Galata Gümrüğü kolculuğuna tayin edilmiştir. Lağv edilen Galata Gümrüğü nezaretinde çalıştığıyla alakalı bilgiler hal tercümesinden anlaşılmaktadır. R. 7 Mart 1326/M. 20 Mart 1910 tarihinde yapılan yeni düzenleme ile aynı maaşla aynı göreve başlatılmıştır. R. 1 Temmuz 1326/M. 14 Temmuz 1910 tarihinde maaşı 400 kuruşa yükseltilmiştir²⁹³.

3.1.94. Mustafa Hulusi Efendi

Hasan Efendizâde Salih Necati Efendi'nin oğludur. H. 1295/M. 1878'de Rize'de doğmuştur. Sibyan mektebinde ve medresede çeşitli dersler almıştır. Türkçe okuryazardır. H. 27 Zilhicce 1314/M. 29 Mayıs 1897 tarihinde Lazistan Sancağı Bidayet Mahkemesi hukuk ve ceza kalemine stajyer olarak başlamıştır. H. 17 Rebiülahir 1318/M. 14 Ağustos 1900 tarihinde 150 kuruş maaşla Lazistan Sancağı komisyon kâtipliğine tayin edilmiştir. H. 1314/M. 1896-97'de Trabzon Vilayeti Lazistan Sancağı Mutasarrıflığı'na yazılan belgelerden anlaşılmıştır. R. 27 Haziran 1322/M. 10 Temmuz 1906. Maaşı H. 24 Zilhicce 1324/M. 8 Şubat 1907 tarihinde 250 kuruş düşürülmüştür. H. 28 Zilhicce 1325/M. 1 Şubat 1908 tarihinde ise azl edilmiştir. R. 1 Mayıs 1318/M. 14 Mayıs 1902 tarihinde 100

²⁹² BOA. DH. SAİD. 158/307.

²⁹³ BOA. DH. SAİD. 185/88.

kuruş maaşla Rize Kasabası Rüştüye Mektebi hüsn-i hat öğretmenliğine tayin edildiği Eğitim Bakanlığı Sicil Şubesi'nin R. 13 Şubat 1326/M. 26 Şubat 1911 tarihli cevabında gösterilmiştir. R. 1 Eylül 1326/M. 14 Eylül 1910 tarihinde açığa kalmıştır. Ancak 400 kuruş maaşla kitabet ve hat öğretmenliği vazifesine geri dönmüştür. R. 15 Eylül 1326/M. 28 Eylül 1910 tarihinde de görevine başlamıştır²⁹⁴.

3.1.95. Hakkı Sıtkı Efendi

İbtidâî mektebi öğretmenlerinden Hacı Eyyüp Efendi'nin oğludur. H. 1296/M. 1878-79'da Trabzon Vilayeti Lazistan Sancağı Merkezi olan Rize'de doğmuştur. Kasabada bulunan sıbyan ve rüştüye mektebinde okumuştur. Coğrafya, hesap, Arapça ve Farsça dersleri almıştır. Türkçe okuryazardır. H. 1314/M. 1896-97'de Lazistan Sancağı telgrafhanesinde stajyer olarak işe başlamıştır. H. 1 Rebiülevvel 1320/M. 8 Haziran 1902 tarihinde 300 kuruş maaşla Selanik Vilayeti'nde Ulunya Telgraf ve Mosta Müdürlüğü memuriyetine tayin edilmiştir. H. 7 Şevval 1321/M. 27 Aralık 1903 tarihinde aynı maaş ve becayiş suretiyle Piruze, H. 11 Cemazeyilevvel 1322/M. 24 Temmuz 1904 tarihinde Ergerek? ve H. 25 Muharrem 1324/M. 21 Mart 1906 tarihinde 250 kuruş maaşla Himakuçak? telgraf ve posta muhabere memuriyetine ve H. 8 Recep 1324/M. 28 Ağustos 1906 tarihinde 488 kuruş maaşla terfien Zeytun Telgraf ve Posta Merkezi Müdürlüğü'ne nakl edilmiştir. R. 24 Temmuz 1323/M. 6 Ağustos 1907²⁹⁵.

3.1.96. Şaban Hilmi Efendi

Rize tüccarlarından Mehmet Dursun Efendi'nin oğludur. H. 1296/M. 1878-79'da Rize Kasabası'nda doğmuştur. Lazistan Sancağı İbtidâî Mektebi'nde eğitim gördükten sonra dört sene de mahal rüştüye mektebinde eğitim almıştır. Daha sonra Trabzon İdâî Mülkiyesi'nde eğitimini tamamlayarak âlâ derece ile R. 14 Temmuz 1313/M. 26 Temmuz 1897 tarihinde mezun olmuştur. Mülkiye tıp mektebini ise R. 15 Ağustos 1318/M. 28 Ağustos 1902 tarihinde tamamlamıştır. Türkçe ve Fransızca bilmektedir. H. 4 Cemazeyilahir 1320/M. 8 Eylül 1902

²⁹⁴ BOA. DH. SAİD. 117/95.

²⁹⁵ BOA. DH. SAİD. 118/247.

tarihinde 600 kuruş maaşla Sarışaban Kazası belediye hekimliğine tayin edilmiştir. H. 25 Zilhicce 1321/M. 13 Mart 1904 tarihinde aynı maaşla Kalurine? Kazası hekimliğine tayin olmuştur. H. 14 Cemazeyilevvel 1322/M. 27 Temmuz 1904 tarihinde aldığı maaşla beraber ve becayış suretiyle Sürmene Kazası'na, R. 11 Muharrem 1323/M. 18 Mart 1905 tarihinde 800 kuruş maaş ile terfen Seğred? Sancağı hekimliğine nakl edilmiştir. Görev yerleri ile tayin tarihleri, aldığı maaşları tabiblik mülkiye nezaret sicil şubesi müdüriyetinden hal tercümesine yazılan R. 11 Mart 1322/M. 24 Mart 1906 tarihli derkenarı ve aynı tarihli vilayet Osmanlı nüfus tezkeresinin tasdiklenmiş suretinden anlaşılmaktadır. Aynı yazı ile mezuniyet belgelerinin tasdiklenmiş suretleri hal tercümesiyle birlikte saklı tutulmaktadır. H. 4 Rebiülevvel 1324/M. 28 Nisan 1906 tarihinde eski görev yeri olan olan Sürmene Kazası belediye hekimliği görevini ifa eyledikten sonra kendi isteği üzerine H. 18 Muharrem 1327/M. 9 Şubat 1909 tarihinde tabib meclisi kararıyla 600 kuruş maaşla Birhayne Kazası belediye hekimliğine görevlendirilmiştir. H. 1 Rebiülevvel 1327/M. 23 Mart 1909 tarihinde Sürmene Kazası'ndaki görevinden ayrılmıştır. Kendi kararıyla istifa ederek mahal H. 18 Rebiülevvel 1327/M. 9 Nisan 1909 tarihinde tabib meclisi kararıyla, aynı maaş ve becayış suretiyle Giresun Kazası belediye hekimliği görevine nakl edilmiştir. H. 1 Cemazeyilevvel 1327/M. 21 Nisan 1909 tarihinde Giresun'da vazifesine başlamıştır. R. 13 Temmuz 1325/H. 26 Temmuz 1909²⁹⁶.

3.1.97. Mehmet Kazım Efendi

İlmiyeden Ahmet Remzi Efendi'nin oğludur. H. 1297/M. 1879-80'de Trabzon Vilayeti Rize Kasabası'nda doğmuştur. Rize İbtidâî Mektebi'nde eğitimini tamamladıktan sonra askerî rüşdiye mektebini de bitirerek âlâ derecede diploma almaya hak kazanmıştır. Medresede de Arapça ve Farsça dillerini öğrenmiştir. Fransızca bilmektedir. Türkçe okuryazardır. H. 27 Safer 1315/M. 28 Temmuz 1897 tarihinde stajyer olarak Trabzon Vilayeti Lazistan Sancağı Bidayet Mahkemesi'nin hukuk ve ağırceza kısımlarına girmiştir. H. 19 Recep 1322/M. 29 Eylül 1904 tarihinde 250 kuruş maaşla Rize Kazası tahrir nüfus komisyon kâtipliğine tayin edilmiştir. H. 17

²⁹⁶ BOA. DH. SAİD. 122/467.

Şevval 1322/M. 25 Aralık 1904 tarihinde aynı maaşla Lazistan Sancağı nüfus kitabetine nakl olmuştur. Aynı ayın içinde görevine başlamıştır. Adı geçen sancak birimindeki nüfus memuriyetiyle mutasarrıflığı tarafından hal tercümesi ve maaşıyla beraber tasdik edilmiştir. Bidayet mahkemesinin hukuk ve ceza kısımlarında stajyer olarak çalıştığı dönemlerde görevini layıkıyla yerine getirdiği aynı mahkeme birimi tarafından H. 6 Cemazeyilahir 1323/M. 8 Ağustos 1905 tarihinde tasdik edilmiştir. H. 19 Cemazeyilahir 1326/M. 19 Temmuz 1908 tarihinde İstanbul'a gitmiştir. Görev yaptığı birimlerde hiçbir dönem zimmetle ilişkisi olmadığı dosyasının ekinde bulunan Lazistan Sancağı İdare Meclisi'nin R. 17 Teşrinisani 1324/M. 30 Kasım 1908 tarihli mazbatasının tasdiklenmiş suretinde beyan edilmiştir²⁹⁷.

H. 21 Recep 1326/M. 19 Ağustos 1908 tarihinden H. 23 Muharrem 1327/M. 14 Şubat 1909 tarihine kadar 315 kuruş maaşla Karakilise Sancağı mahalli idare kâtipliğinde görev yapmıştır. Daha sonra da aynı birimde 630 kuruş maaşla görev yaptığı, görevi boyunca zimmet ve ilişkisi olmadığı gayret ve faaliyeti olumlu yönde olduğu, hizmet cedvelinden de çalışkanlığı anlaşıldığı Lazistan Sancağı İdare Meclisi'nin R. 5 Mart 1325/M. 18 Mart 1909 tarihli tasdiklenmiş mazbata suretinden anlaşılmaktadır. H. 17 Şevval 1325/M. 23 Kasım 1907 tarihinde işten çıkarıldığı, R. 20 Teşrinievvel 1325/M. 2 Kasım 1909 tarihinden R. 23 Teşrinievvel 1325/M. 11 Kasım 1909 tarihine kadar vekâleten başka bir göreve baktığı, kanun ve tüzükleri bildiğinin R. 19 Teşrinievvel 1325/M. 1 Kasım 1909 tarihli mazbatada bildirilmesi üzerine önemli görevlerde istihdam edilmesi gerektiği R. 24 Teşrinievvel 1325/M. 7 Kasım 1909 tarihli telgrafname ile bildirildiği ve maaşat tevkifatından birgüne zimmet ve ilişkisi olmadığı R. 24 Teşrinievvel 1325/M. 7 Kasım 1909 tarihinden R. 10 Kanunievvel 1325/M. 23 Aralık 1909 tarihine kadar görevlerini layıkıyla yerine getirdiği zimmetle ilişkisi olmadığı anlaşılmıştır. H. 16 Zilhicce 1325/M. 20 Ocak 1908 tarihinde 600 kuruş maaşla düzenleme ve atama komisyonunun kararıyla Tekfurdağı nüfus memurluğuna tayin edilmiştir. R. 16 Kanunievvel 1325/M. 29 Aralık 1909 tarihinde

²⁹⁷ BOA. DH. SAİD. 105/461.

işe başlamıştır. Kırkkilise ve Tekfurdağı Sancakları idare meclislerinin R. 15 Teşrinisani 1325/M. 28 Kasım 1909 ve R. 21 Mayıs 1326/M. 3 Haziran 1910 tarihli mazbatalarında beyan kılınmış ve adı geçen mazbata mütalaadan sonra iade edilmiştir²⁹⁸.

3.1.98. Ahmet Cevdet Efendi

Rize Kalahton (Paşakuyu) mahallesinden Hafız Ömer Efendi'nin büyük oğludur. Güvelioğlu lakabıyla bilinirler. Sicill-i ahvâl defter kayıtlarında H. 1295/M. 1878 yılında doğduğu yönünde bilgiler mevcuttur²⁹⁹. Ancak Kardeşi Salih Zeki Bey'in not defterine göre R. Nisan 1297/M. 16 Nisan 1881 tarihinde Paşakuyu Mahallesi'nde dünyaya geldiği anlaşılmaktadır. Rize Sıbyan Okulu'nu bitirdikten sonra aynı yerde rüştiye okulunu 1897 yılında tamamlamıştır. Akabinde İstanbul'a giderek iki sene Fatih Askeri Rüştiye Okulu'nda, dört sene de Vefa İdadî Mülkiye Okulu'nda eğitim gördükten sonra 1902'de alâ derecesiyle mezun olmuştur. 1903 ve 1904 yıllarında hukuk mektebinde de eğitim görmüştür. Ana dili olan Türkçe'den başka Arapça, Farsça, Fransızca ve Ermenice'yi de okuyacak kadar bilgisi mevcuttur. 14 Haziran 1905 tarihli bir belgeden anlaşıldığı üzere Dâhiliye Nezareti mektûbî kaleminden Adana Valiliği'ne yazılan bir yazı ile Çokak Nahiyesi Müdürlüğü'ne getirilmiş olan Ahmet Fehmi Efendi bu işteki ehliyetsizliği nedeniyle azledilince yerine 324 kuruş maaşla Ahmed Cevdet Efendi tayin edilmişti³⁰⁰. Göreve 29 Temmuz 1905 tarihinde başlamıştır. Bu dönemde kayıt altına alınmış bazı belgelerde adı Laz Cevdet ve Ahmed Cevdet olarak anılmaktadır. Bu görevi esnasında 3 Aralık 1907 tarihinde geceleyin yanına aldığı bazı arkadaşlarıyla birlikte silahlı olarak ve zor kullanarak Kars (şimdiki Kadirli ilçesi) Süvari Jandarmalarından İsmail Ağa'nın kızını kaçırmak için hanesini bastığı iddia edilmiştir. Bunun üzerine 9 Aralık 1907 tarihinde konu Adana Valiliği tarafından Dâhiliye Nezareti'ne bildirilmiştir. Dâhiliye Nezareti mektûbî kaleminden Seraskerlik makamına yazılan aynı tarihli bir yazıdan da anlaşıldığı üzere Ahmet Efendi gibi konuyu kapatmaya çalışan Kars

²⁹⁸ BOA. DH. SAİD. 105/461.

²⁹⁹ BOA. DH. SAİD. 118/429.

³⁰⁰ BOA. DH. MKT. 983/10.

(Kadirli) kaymakamı da Adana valiliği tarafından görevden alınarak mahkemeye sevk edilmiştir³⁰¹. Vazifesini suistimal nedeniyle azledilen Ahmet Efendi'nin yerine 18 Kasım 1907 tarihinde Sırkıntı Nahiyesi müdürü Zeki Efendi atanmıştır³⁰². Yapılan detaylı incelemeler ve Kars Mülkiye Mahkemesi'nden 20 Nisan 1908 tarihinde sadır olan ilâmda Ahmet Efendi'ye atfedilen suçların ticari bazı anlaşmazlıklardan kaynaklandığı ve kendisinin suçsuz olduğuna ittifakla karar verildiği bildirilmiştir. Yine aynı tarihte Kars (Kadirli) kaymakamı, naib, müftü, mal müdürü, nahiyenin tahrirat katibi ve dört aza tarafından mühürlenmiş mazbatada kendisinden herkesin memnun olduğu, tüm işlerini layıkıyla yerine getirdiği, asayiş ve huzurun tesisi için gayretli çalışmaları bulunduğu beyan edilmiştir. Soruşturma neticesinde Ahmet Efendi beraat etmesi üzerine 16 Haziran 1908 tarihinde bir dilekçe yazarak Şuray-ı Devlete müracaat etmiş ve bazı bahaneler ile görevden alındığını ileri sürmüştür. Görülen mahkemede beraat ettiğini, alınan beraat ilamına kaymakamlıktan aldığı mazbatayı da ekleyerek yeniden istihdam edilmesi için Dâhiliye Nezareti ile Memurin-i Mülkiye Komisyonu Riyaseti'ne tebliğ edilmesini istemiştir. 16 Eylül 1908 tarihinde Dâhiliye Nazırı imzasıyla Şurây-ı Devlet'e gönderilen tahriratta durum teyid edilmiş, Şûrâ-yı Devlet Mülkiye Dairesi'nden de aynı yönde verilen olumlu cevap üzerine yeniden istihdamına bir engel kalmamıştır³⁰³. Ahmet Efendi'nin yeniden tayin edilme talebiyle yaptığı müracaata karşı Dâhiliye Nezareti memurîn kalemi tarafından yerine başkasının tayin edilmiş olduğu bildirilmiştir. Bu arada 31 Ağustos 1908 tarihinde Adana vali ve kumandan vekili Mirliya Ali bin Süleyman tarafından Dâhiliye Nezareti'ne gönderilen yazıda Ahmet Efendi'nin beraatının tahakkuk ettiği ve zimmetle ilişkisi görülmediğine dair kendisine beraat mazbatası verildiği bildirilmiştir³⁰⁴.

Bu gelişmeler üzerine 21 Ekim 1908 tarihinde Ahmet Efendi yeniden Dâhiliye Nezareti'ne bir dilekçe ile başvurarak üç seneden beri Çokak Nahiyesi Müdürlüğü'nde ibrâz-ı sadakatle hizmet ettiğini, bu durumun hal

³⁰¹ BOA. DH. MKT. 1223/79.

³⁰² BOA. DH. MKT. 1222/18.

³⁰³ BOA. ŞD. MLK. 3053/35.; BOA. BEO. 3410/255727.

³⁰⁴ BOA. DH. MKT. 1271/56.; BOA. SAİD. 118/429-430.

tercümesinde kayıtlı olduğunu, o tarihten bir sene önce de bazı kişilerin şahsi garazı üzerine görevden alındığını, adaletin yerini bulması neticesinde beraat ettiğini ve müracaatı üzerine nahiye müdürlüğüne tayini için mani kalmadığının kendisine tebliğ edildiğini bildirmiştir. Bu dilekçede Trabzon Vilayeti'ne dönme arzusunda olduğunu ve burada boşalacak ilk nahiye müdürlüğüne tayin edilmek istediğini, bu maksatla Trabzon Valiliği'ne gereken emirnamenin yazılmasını istemiştir. Dâhiliye Nezareti de bu durumu 25 Ekim 1908 tarihinde bir yazıyla Trabzon Valiliği'ne bildirmiştir³⁰⁵.

Bunun üzerine Kuraiseba (İkizdere) Nahiye Müdürlüğü'ne atanmıştır. 1914 yılında ilan edilen seferberlik esnasında bu görevde bulunuyordu. Bu görevi 1923'e kadar devam ettirmiştir. 15 sene çeşitli nahiye müdürlüklerinde bulunduktan sonra sebepsiz olarak başka bir nahiyeye tayin edilmesi üzerine istifa etmiştir.

Milli Mücadele yıllarında Müdafaa-i Hukuk ve 4 arkadaşıyla birlikte 24 Mart 1919 tarihinde Trabzon Muhafaza-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti'nin Rize şubesinin kuruluşunu gerçekleştirmiştir³⁰⁶.

1923'de Cumhuriyet Halk Fırkası'na üye olmuştur. 12 Ağustos 1930'da Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulunca CHP'deki bazı fikir münakaşaları nedeniyle ayrılarak ve Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın Rize şubesinin kurucu başkanı olmuştur. 20 Ekim 1930'da bu partinin Rize temsilciliğini resmen faaliyete geçirmiştir. 17 Kasım 1930'da SCF'nin feshinden sonra tekrar CHP'ye döndü ve idare heyeti üyeliğine seçilmiştir. 1 Ekim 1931'de vilayet umumi meclis azalığına³⁰⁷, 1932'de Rize Ticaret ve Sanayi Odası idare heyetine seçilmiştir. Halk Fırkası reisi ve belediye başkanı ile birlikte Rize - İspir yolunun kazma ile açılışı esnasında halkı denetlemek ve teşvik için gayret göstermiştir. 1932'den itibaren bu yolda çalışanların işeleri için kendisi 150, küçük kardeşi Musa 100 lira teberruda bulunmuştur. Yine 1933'te kendisi 30, kardeşi Musa 20 lira daha teberru etmiştir³⁰⁸. 1933'de yapılan Cumhuriyet Halk Fırkası vilayet kongresi

³⁰⁵ BOA. DH. MKT. 2639/51.

³⁰⁶ TBMM Arşivi, *Anadolu ve Rumeli'de Gerçekleştirilen Ulusal ve Yerel Kongreler ve Kongre Kentleri Bibliyografyası*, Ankara 1993, C. II, s. 116. Ayrıca Bkz. Makbule Sarıkaya, *Milli Mücadele Döneminde Rize*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2000, s. 123.

³⁰⁷ *Rize Gazetesi*, S. 9, s. 5.

³⁰⁸ *Rize Gazetesi*, 25 Mayıs 1933, S. 93, s. 7.

seçimlerinde yönetim kurulu üyeliğine³⁰⁹, aynı yıl Himaye-i Etfal Teşkilatı (Çocuk Esirgeme Kurumu) Rize idare heyeti üyeliğine seçilmiştir³¹⁰.

1937 yılında Rize Belediyesi meclis üyeliği görevinde bulundu ve kainbiraderi olan Ahmet Morgül ile birlikte ticaretle ilgilenmiştir. Bir ara manifatura ticaretiyle uğraşmıştır. Rize'nin saygın ve tanınmış tüccarlarından idi. Nitekim 1931'de yayınlanmaya başlayan Rize Gazetesi'nin muhtelif sayılarında Rize İcra Dairesi tarafından verilen bazı ilanlarda alacaklı olarak adı geçmiştir³¹¹.

Ahmet Cevdet Efendi, Çayeli ilçesinden Kazmaz ailesinin kızı Refiye Hanım'la evli olan Rize'nin ileri gelenlerinden Hacı Rasim Efendi'nin kızlarından Naciye Hanım'la evlenmiştir. Onun 1933'de ölümü üzerine Rasim Efendi'nin diğer bir kızı olan Havva Hanım'la ikinci evliliğini yapmıştır³¹². 1938 yılında tedavi için gittiği İstanbul'da vefat etti ve Edirnekapı Mezarlığı'na defnedildiği bilinmektedir. Yıllar sonra mezarlığın ortasından yol açılırken Ahmet Cevdet Efendi'nin mezarı da kaybolmuştur.

3.1.99. Süleyman Efendi

Kukvanizâde olarak bilinen ve Yıldız Sarayı'nda müstahdem olarak mülazımlık vazifesine devam eden Rizeli Osman Efendi'nin oğludur. H. 1297/M. 1879-80 yıllarında Trabzon Vilayeti'nin Rize Kasabası'nda doğduğu sicil kayıtlarından anlaşılmaktadır. İbtidâî mektebinde okumuştur. Türkçe okuryazar olduğu hal tercümesi kayıtlarında yazılıdır. H. 10 Muharrem 1312/M. 14 Temmuz 1894 tarihinde deneyim kazanmak üzere âşâr idaresi biriminde istihdam edilmiştir. H. 17 Safer 1312/M. 20 Ağustos 1894 tarihinde çeşitli işler gördüğü için kendisine 820 kuruş ücret ödenmiştir. H. 21 Safer 1313/M. 13 Ağustos 1895 tarihinde yaptığı hizmetlerin karşılığında aldığı ücret 160 kuruş olmuştur. Maaşı, H. 23 Rebiülahir 1313/M. 13 Ekim 1895 tarihinde 240 kuruşa, H. 18 Recep

³⁰⁹ Mesut Çapa, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Rize", *Toplumsal Tarih Dergisi*, S. 85, Ocak 2001, s. 47. Ayrıca Bkz. Cumhuriyet Arşivi, Sicil Sureti 490.01.422.1753.1.19.

³¹⁰ *Gürbüz Türk Çocuğu Mecmuası*, S. 75, İkinci kanun 1933, s. 26.

³¹¹ *Rize Gazetesi*, S. 8, s. 8; S. 15, s. 4; S. 61, s. 6; S. 72, s. 5; S. 89, s. 8; S. 90, s. 3; S. 93, s. 7; S. 92, s. 8; S. 94, s. 3 ve S. 98, s. 4.

³¹² Süleyman Kazmaz, *Kazmaz Ailesinden Hatıralar*, Sanat Kitabevi, Ankara 2004, s. 303; 4 Mayıs 1933 *Rize Vilayet Gazetesi*, S. 90, s. 3.

1315/M. 13 Aralık 1897 tarihinde 300 kuruşa ve H. 30 Zilkade 1316/M. 11 Nisan 1899 tarihinde 400 kuruşa yükseltilmiştir. H. 6 Zilhicce 1316/M. 16 Nisan 1899 tarihinde çalıştığı iş karşılığında aldığı ücret 320 kuruşa düşürülmüştür. H. 10 Şaban 1317/M. 14 Aralık 1899 tarihinde maaşı 400 kuruşa ve H. 22 Rebiülahir 1318/M. 19 Ağustos 1900 tarihinde ise 450 kuruşa yükseltilmiştir. H. 26 Zilhicce 1318/M. 16 Nisan 1901 tarihinde dördüncü rütbeye terfi etmiştir. H. 19 Şevval 1319/M. 25 Ocak 1902 tarihinde maaşı 380 kuruşa düşürülmüştür. H. 22 Recep 1320/M. 25 Ekim 1902 tarihinde de maaşı 430 kuruşa tekrar yükseltilmiştir. Görev yaptığı birimlerdeki gayretli çalışması, aldığı maaşlar ile tüm vazifelerinde görevlerini iyi halli bir şekilde icra ettiği ve şimdiki kadar herhangi bir soruşturma geçirmedigine dair bilgiler H. 14 Rebiülevvel 1325/M. 27 Nisan 1907 tarihli kurumlar arası yazışmalardan anlaşılmaktadır³¹³.

3.1.100. Ahmet Bedrettin Efendi

Sanayi mektebi Arapça ve Farsça öğretmeni Şakir Ağâh'ın oğludur. H. 1298/M. 1880-81'de Trabzon Vilayeti'nde Rize Kasabası'nda doğmuştur. İbtidâî ve Özel Topçuada Askerî Rüştiye Okulu'nda derslerini başarı ile tamamlasa da rahatsızlığından dolayı okulundan mezun olamamıştır. H. 10 Cemazeyilahir 1320/M. 14 Eylül 1902 tarihinde mülkiye tekaüd sandığı muhasebe kalemine stajyer olarak başlamıştır. H. 29 Rebiülevvel 1321/M. 25 Haziran 1903 tarihinde aynı göreve yeni baştan 40 kuruş maaşla kâtip yardımcılığına tayin olunmuştur. Mülkiye tekaüd ve sandıkları nezareti muhasebe celilesinden yazılan mülhazada görevini layıkıyla yaptığı, zimmetle ilişkisi olmadığı belirtilerek nazır namına Mehmet Bey Efendi tarafından da derkenarı tasdik edilmiştir. Adı geçen birime tayiniyle aldığı maaşlar dönemin muhasebe kayıt defterlerinden anlaşıldığı, mahal vilayet şubece mütalaa edilerek iade edildiği Osmanlı nüfus tezkeresinden anlaşılmıştır. R. 17 Haziran 1322/M. 30 Haziran 1906³¹⁴.

3.1.101. Hüseyin Hüsnü Efendi

Hacı Mehmet Efendi'nin oğludur. H. 1298/M. 1880-81'de Rize Kasabası'nda doğmuştur. Kasabada ibtidâî ve rüştiye mekteblerini

³¹³ BOA. DH. SAİD. 142/171.

³¹⁴ BOA. DH. SAİD. 136/157.

tamamlamıştır. Türkçe okuryazardır. H. 8 Rebiülevvel 1320/M. 15 Haziran 1902 tarihinden H. 21 Recep 1321/M. 13 Ekim 1903 tarihine kadar 50 kuruş maaşla Lazistan Sancağı tahrirat kalemi mübeyyizliğine tayin edilmiştir. Daha sonra bu görevden istifa ederek H. 21 Safer 1322/M. 7 Mayıs 1904 tarihinden H. 25 Rebiülahir 1322/M. 9 Temmuz 1904 tarihine kadar 250 kuruş maaşla Şarköy Ziraat Bankası sandığı muhasebe kâtipliği yardımcılığı görevinde istihdam edilmiştir. H. 20 Cemazeyilevvel 1322/M. 2 Ağustos 1904 tarihinde aynı miktardaki maaşla Lazistan Sancağı Ziraat Bankası sandığı muhasebe kitabeti yardımcılığına tayin edilerek görevine başlamıştır. Görevlerini layıkıyla yaptığı, kabiliyetli olduğu Şarköy Kaymakamlığı'ndan ve Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü'nden yazılan belgelerden anlaşılmaktadır. Vazifeleri, görevleri, görev yerleri, aldığı maaşlar ve görevden ayrılma sebepleri Lazistan Sancağı İdare Meclisi'nin R. 4 Kanunisani 1320/M. 17 Ocak 1905 tarihli belgelerinden anlaşılmaktadır³¹⁵.

3.1.102. Süleyman Sırrı Efendi

Lazistan Sancağı kanaat önderlerinden devlet sarayı malikâne müstahdemi mülazim Ömer Efendi'nin oğludur. Kazavanzâde olarak da bilinmektedir. H. 1298/M. 1880-81'de Trabzon Vilayeti'nde Rize Kazası'nda doğmuştur. Rize İbtidâî Mektebi'nde okumuştur. Türkçe okuryazardır. H. 10 Muharrem 1312/M. 14 Temmuz 1894 tarihinde bir yıllığına ticaret malları ambar idaresine stajyer olarak başlamıştır. H. 11 Safer 1312/M. 14 Ağustos 1894 tarihinde muhtelif masraflar biriminden kendisine 120 kuruş, H. 21 Safer 1313/M. 13 Ağustos 1895 tarihinde 160 kuruş, H. 23 Rebiülahir 1313/M. 13 Ekim 1895 tarihinde 200 kuruş, H. 18 Recep 1315 tarihinde 300 kuruş ödeme yapılmıştır. H. 1 Zilkade 1316/M. 13 Mart 1899 tarihinde de maaşı 400 kuruşa yükseltilmiştir. H. 6 Zilhicce 1316/M. 17 Nisan 1899 tarihinde maaşından 150 kuruş düşürülerek 250 kuruş maaşla ticaret malları ambarı kitabetine tayin edilmiştir. H. 9 Şaban 1317/M. 13 Aralık 1899 tarihinde maaşı 300 kuruşa yükseltilmiştir. Yine maaşı H. 22 Rebiülahir 1318/M. 19 Ağustos 1900 tarihinde 350 kuruşa arttırılmıştır. Ticaret malları ambarı müdüriyetindeki görevini layıkıyla

³¹⁵ BOA. DH. SAİD. 153/137.

yerine getirdiği ambarın bağlı bulunduğu birimlerce de tasdik edilmiştir. Maaşının H. 19 Şevval 1319/M. 29 Ocak 1902 tarihinde 380 kuruş ve H. 22 Recep 1321/M. 14 Ekim 1903 tarihinde 430 kuruşa yükseldiği Osmanlı Hazinesi Sicil Şubesi'nin R. 6 Kanunievvel 1321/M. 19 Aralık 1905 tarihli vukuat pusulasında bildirilmiştir. Maaşı H. 6 Rebiülahir 1324/M. 30 Mayıs 1906 tarihinde 550 kuruş olmuştur. H. 25 Zilkade 1325/M. 25 Aralık 1907 tarihinde ise 580 kuruşa yükseldiği R. 1 Kanunisani 1323/M. 14 Ocak 1908 tarihli vukuat pusulasında bildirilmiştir. Aynı tarihte 550 kuruş maaşla Yıldız ticaret malları kitabetine nakl edildiği Osmanlı Hazine Genel Müdürlüğü'nün R. 1 Nisan 1326/M. 14 Nisan 1910 tarihli tezkeresinde gösterilmiştir. H. 6 Rebiülahir 1327/M. 27 Nisan 1909 tarihinde adı geçen ambar biriminin lağv edilmesinden dolayı açığa kaldığı R. 1 Nisan 1326/M. 14 Nisan 1910 tarihli teskerede beyan edilmiştir³¹⁶.

3.1.103. Ali Ziya Efendi

Rize Mukavelat yazıcısı Kadızâde Hamit Hamdi Efendi'nin oğludur. H. 1299/M. 1881-82'de Rize'de doğmuştur. Mahal sıbyan ve rüştiye mekteplerinden mezun olmuştur. Fransızca'ya aşinadır. Türkçe okuryazardır. H. 22 Safer 1313/M. 14 Ağustos 1895 tarihinde Denesnan Tahrir Vergi İdaresi'ne deneyim kazanmak için girmiştir. H. 2 Muharrem 1317/M. 13 Mayıs 1899 tarihinde görevinden ayrılmış H. 4 Safer 1317/M. 14 Haziran 1899 tarihinde Rize Duyûn'u Umûmîye İdaresi'ne stajyer olarak başlamıştır. H. 19 Şaban 1318/M. 12 Aralık 1900 tarihinde 200 kuruş maaşla Şiran Borçlar İdaresi kâtipliğine tayin edilmiştir. Trabzon Genel Borçlar İdaresi'nden yazılan evraklarda vazifesini layıkıyla yerine getirdiği, verilen görevleri yapabilecek kabiliyette olduğu belirtilmektedir. Osmanlı nüfus belgesi ile aldığı mezuniyet belgeleri, acemilik görevleri ve gayretli çalışmaları Lazistan Sancağı tahrir vergi memuriyetinden verilen R. 20 Haziran 1317/M. 3 Temmuz 1901 tarihli ve Rize Genel Borçlar İdaresi Müdürlüğü'nden verilip adı geçen nezaret birimi tarafından tasdik edilen şahadetnamelerin onaylanmış suretleri hal tercümesi varakasına eklidir. H. 21 Haziran 1322/M. 4 Temmuz 1906³¹⁷.

³¹⁶ BOA. DH. SAİD. 133/127.

³¹⁷ BOA. DH. SAİD. 123/145.

3.1.104. Hasan Efendi

Rizeli Kör Hasanoğlu Halil Ağa'nın oğludur. H. 1299/M. 1881-82'de Rize'de doğmuştur. Buradaki İbtidâî okulunu tamamlamıştır. Türkçe okuryazardır. H. 10 Cemazeyilevvel 1324/M. 2 Temmuz 1906 tarihinde ticaret malları haber kalemine stajyer suretiyle dâhil edilmiştir. H. 18 Cemazeyilevvel 1324/M. 10 Temmuz 1906 tarihinde ise saray kontrolünde yapılan çeşitli masrafların hizmetkârlığında bulunurken yaptığı işlerden ötürü yedi kuruş yevmiyeye nail olmuştur. R. 1 Haziran 1322/M. 14 Haziran 1906 tarihinde ise kendisine 150 kuruş maaşa bağlanmıştır. Ticaret malları ambarı müdüriyetinden yazılan belgelerde görev süresi boyunca gayret ettiği ve liyakat sahibi olduğu Osmanlı Hazine Bakanlığı'ndan da tasdik edilmiştir. Aldığı maaşları, yevmiyelerin tarihleri, görevden ayrılış tarihlerinin tasdiklenmiş suretleri hal tercümesiyle beraber saklı tutulmaktadır. R. 17 Eylül 1323/M. 30 Eylül 1907³¹⁸.

3.1.105. Mehmet Kamil Efendi

Gerze Telgraf Çavuşu Receb Ağa'nın oğludur. H. 1299/M. 1881-82'de Rize'de doğmuştur. Merkez mahalledeki sıbyan ve Gerze Rüştîye Mektebini başarıyla tamamlamıştır. Türkçe okuryazardır. Fransızca'ya aşinadır. H. 1318/M. 1900-1'de Kastamonu Vilayeti'nde Kereze Telgraf ve Posta Merkezi'ne stajyer olarak başlamıştır. H. 24 Cemazeyilevvel 1326/M. 24 Haziran 1908 tarihinde 200 kuruş maaşla Kastamonu Vilayeti Sinop Telgraf ve Posta Merkezi muhaberat memuriyetine tayin edilmiştir. Osmanlı sicil belgesiyle aldığı diplomaları şubece aynen görülüp değerlendirildikten sonra kendisine iade edilmiştir. R. 1 Haziran 1325/M. 14 Haziran 1909³¹⁹.

3.1.106. Ali Galip Efendi

Ali Efendi'nin oğludur. H. 1300/M. 1882-83'te Rize Kasabası'nda doğmuştur. Rize İbtidâî ve Rüştîye mekteplerini âlâ derece ile tamamlamıştır. H. 27 Cemazeyilevvel 1328/M. 6 Haziran 1910 tarihinde 350 kuruş maaşla Of Kazası Ağnam Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir.

³¹⁸ BOA. DH. SAİD. 146/27.

³¹⁹ BOA. DH. SAİD. 152/349.

H. 16 Cemazeyilahir 1329/M. 14 Haziran 1911 tarihinde bu birimin lağv edilmesinden sonra görevinden ayrılarak H. 29 Recep 1329/M. 26 Haziran 1911 tarihinde 250 kuruş maaşla Lazistan Sancağı Ziraat Bankası sandığı memur yardımcılığına tayin edilerek vazifesine başlamıştır. Lazistan Sancağı Mutasarrıflığı tarafından hal tercümesi tasdik edilmiştir. Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü tarafından da görevini layıkıyla yerine getirdiği beyan edilmiştir. Osmanlı nüfus tezkeresiyle aldığı diplomaları ve hizmet dökümanları ile görevlendirme belgeleri kaza idare meclisinin R. 20 Teşrinievvel 1327/M. 2 Kasım 1911 tarihli tasdiklenmiş evraklarıyla birlikte hal tercümesinde yer alan bilgileri saklı tutulmaktadır. R. 9 Kanunisani 1328/M. 22 Ocak 1913³²⁰.

3.1.107. Mustafa Asım Efendi

Rizeli Abdülhamit Efendi'nin oğludur. H. 1300/M. 1882-83'te Rize'de doğmuştur. Mahal sıbyan ve rüştiye mekteplerini tamamlamıştır. Türkçe okuryazardır. Arapça ve Farsça bilmektedir. H. 3 Cemazeyilahir 1313/M. 21 Kasım 1895 tarihinde stajyer olarak Lazistan Sancağı Bidayet Mahkemesi kalemine başlamıştır. H. 29 Recep 1318/M. 22 Kasım 1900 tarihinde 200 kuruş maaşla Rize Borçlar İdaresi Müdürlüğü yeni kurulan vefat edenlerin kayıtlarının tutulduğu birime girmiştir. H. 1 Şevval 1318/M. 22 Ocak 1901 tarihinde ise buradaki vazifesinden ayrılmıştır. H. 14 Zilkade 1318/M. 5 Mart 1901 tarihinde yine stajyer olarak aynı müdüriyet birimine alınmıştır. H. 16 Cemazeyilahir 1319/M. 30 Eylül 1901 tarihinde 250 kuruş maaşla zikr olunan Rize Borçlar İdaresi ikinci kitabetine tayin edilmiştir. Trabzon Borçlar İdaresi biriminden yazılan belgelerde görevini layıkıyla yerine getirdiği belirtilmektedir. Osmanlı nüfus tezkeresi ile R. 18 Temmuz 1311/M. 30 Temmuz 1895 tarihli rüştiye mektebi mezuniyet belgesi ve 5 yıl kadar Lazistan Sancağı Bidayet Mahkemesi kalemine stajyer olarak devam ettiği adliye birimlerince de R. 21 Kanunisani 1316/M. 3 Şubat 1901 tarihli mazbatasından anlaşılmıştır. Yeni teşekkül ettirilen Rize Borçlar İdaresi kitabetinde aldığı maaşları ve hizmet süreleri Rize Borçlar İdaresi'nden verilip bu birimin bağlı olduğu bakanlıkça tasdik edilen R. 22 Kanunisani 1316/M. 4 Şubat 1901 tarihli belgeden anlaşılmaktadır³²¹.

³²⁰ BOA. DH. SAİD. 195/71.

³²¹ BOA. DH. SAİD. 136/477.

3.1.108. Osman Nuri Efendi

Çelebizâde Mustafa Efendi'nin oğludur. H. 1303/M. 1885-86'da Rize Kasabası'nda dünyaya gelmiştir. Trabzon Vilayeti merkezinde bulunan İslahhane İbtidâî Mektebi'nde eğitimini başarı ile tamamlamıştır. Ardından Trabzon Askerî Rüştiyesi'nde iki yıl kadar okuduktan sonra kendi isteği üzerine buradan ayrıldığına dair R. 4 Haziran 1323/M. 17 Haziran 1907 tarihli tasdiknamesi mevcuttur. Sonraki yıllarda Kastamonu Vilayeti memuriyet maliye imtihan komisyonunda icra kılınan imtihana girip âlâ derecede R. 15 Temmuz 1323/M. 28 Temmuz 1907 tarihli diploma almıştır. Türkçe okuryazar olup Fransızca'ya aşina olduğu hal tercümesi varakasında yazılıdır. Kastamonu Vilayeti muhasebe kalemine stajyer olarak girmiştir. H. 1 Muharrem 1325/M. 8 Mart 1905 tarihinde 165 kuruş maaşla Kuzyaka Nahiyesi kâtipliğine tayin edilmiştir. Kuzkaya Nahiyesi Müdürlüğü ile Kastamonu Vilayeti Defterdarlığı ve Valiliği vekâletinden yazılan evraklardan anlaşılmıştır. Osmanlı nüfus tezkeresi, şahadetnamesi ve bu belgelerin tasdiklenmiş suretleri saklı tutulmaktadır. H. 13 Zilkade 1326/M. 7 Aralık 1908³²².

3.1.109. Mehmet Talat Efendi

Rize Telgraf ve Posta Merkezi haberleşme memuru Mustafa Fahir Efendi'nin oğludur. H. 1303/M. 1885-86'da Rize'de dünyaya gelmiştir. Sıbyan ve rüştiye mekteplerini iyi derecede tamamlamıştır. Türkçe okuryazardır. H. 1324/M. 1906-1907'de Rize Telgraf ve Posta Merkezi'ne stajyer olarak girip H. 5 Recep 1326/M. 3 Ağustos 1908 tarihinde 200 kuruş maaşla Tuzif? ve H. 6 Zilhicce 1326/M. 30 Aralık 1908 tarihinde 330 kuruş maaşla terfien Trabzon Vilayeti'nde Giresun Telgraf ve Posta Merkezi posta kâtipliğine nakl edilmiştir. Telgraf ve posta nezaret sicil ve muhasebe kalemine kayıtlı olup Osmanlı nüfus belgesi ile eğitimini tamamladığı mekteplerin diplomalarının tasdiklenmiş suretleri ve hal tercümesi sicill-i ahvâl şubesinde saklıdır. H. 6 Cemazeyilahir 1327/M. 25 Haziran 1909³²³.

³²² BOA. DH. SAİD. 155/311.

³²³ BOA. DH. SAİD. 156/289.

3.1.110. Mehmet Şevket Efendi

Taknakçizâde Mahmut Efendi'nin oğludur. H. 1303/M. 1885-86'da Rize Kasabası'nda doğmuştur. Kasabada bulunan ibtidâî ve rüştiye mekteplerinde okumuştur. R. 1 Eylül 1313/M. 13 Eylül 1897 ve R. 29 Temmuz 1319/M. 11 Ağustos 1903 tarihli iki adet diploması bulunmaktadır. Türkçe okuryazardır. Bir müddet tahrirat kalemine stajyer olarak dâhil edilmiştir. H. 20 Şevval 1325/M. 26 Kasım 1907 tarihinde 100 kuruş maaşla Lazistan Sancağı vergi kalemi tahrirciliğine tayin edilmiştir. Lazistan Sancağı Mutassarıflığı vekâletinden ve Trabzon Vilayeti Defterdarlığı'ndan ve devlet hazinesi muhasebe biriminden yazılan mülahazalardan anlaşıldığı üzere kabiliyetli olduğu ve görevini layıkıyla yaptığı beyan edilmiştir. Osmanlı nüfus tezkeresi, aldığı diplomalar, hizmet süreleri ve tayinleri varidat muhasebesinin R. 7 Kanunisani 1324/M. 20 Ocak 1909 tarihli tezkeresinin tasdiklenmiş suretleriyle hal tercümesi varakası şubece muhafaza edilmektedir. H. 9 Safer 1327/M. 2 Mart 1909³²⁴.

3.1.111. Mustafa Seyfettin Efendi

Eğin Kazası eski naibi merhum Şakir Efendi'nin oğludur. H. 1303/M. 1885-86 yılında Rize Kasabası'nda doğduğu Osmanlı nüfus bilgilerinden anlaşılmaktadır. Rize Rüştiye Mektebi'nden üstün derece ile mezun olmuştur. Mezun olduğuna dair diploması mevcuttur. Bu durum R. 5 Şubat 1324/M. 18 Şubat 1909 tarihinde okul heyeti tarafından verilen belgelerden anlaşılmaktadır. Lazistan Sancağı Bidayet Mahkemesi savcılığında üç ay kadar staj yapmıştır. H. 8 Zilkade 1326/M. 2 Aralık 1908 tarihinde 200 kuruş maaşla Rize Ziraat Bankası Şubesi yol sandığı birimine atanmıştır. Lazistan Sancağı Mutasarrıflığı ve ilgili bankanın birimlerinden yapılan yazışmalarda memurun görevini layıkıyla yerine getirdiği beyan edilmiştir. R. 13 Teşrinisani 1325/M. 26 Kasım 1909³²⁵.

3.1.112. Ali Kemal Efendi

Kolağası Nuri Efendi'nin oğludur. H. 1304/M. 1886-87'de Rize'de dünyaya gelmiştir. Trabzon İbtidâî ve Askerî Rüştiye mekteplerinde

³²⁴ BOA. DH. SAİD. 159/269.

³²⁵ BOA. DH. SAİD. 167/149.

okumuştur. Giresun Kazası Rüşetiye Okulu'nun mülkiye kısmında bir müddet tahsil görmüştür. Daha sonra Van Askerî Rüştüye Mektebi'nde dördüncü sınıfa kadar müfredattaki dersleri tamamlamıştır. Ailesinin ikametini Erzurum'a almasından dolayı mektebi terk etmek zorunda kalmıştır. R. 10 Nisan 1322/M. 23 Nisan 1906 tarihli tasdiknamesinden bu durumu anlaşılmaktadır. H. 3 Rebiülevvel 1325/M. 16 Nisan 1907 tarihinde aidaatla Erzurum Vilayeti'nde yapılacak yolun tahsilat kâtipliğine tayin edildi ise de tarîk ve muaberat muamelatın ziraat bankası şubelerine tevdi olunmasından dolayı H. 15 Safer 1326/M. 19 Mart 1908 tarihinde açığa çıkarılmıştır. Görev yaptığı süre boyunca 2270 kuruş aidaat kazanmıştır. H. 9 Cemazeyilahir 1326/M. 9 Temmuz 1908 tarihinde 250 kuruş maaşla Erzurum şubesi nakdiye tahakkuk kâtipliğine tayin edilerek işe başlamıştır. Erzurum Vilayeti'nce memuriyet görevlerini layıkıyla yerine getirdiği belirtilmiştir. Hizmetleri, istihdamı, aldığı maaşlar ve isteği üzerine talep ettiği istifa kararları Erzurum nafaka komisyonunun R. 5 Ağustos 1324/M. 18 Ağustos 1908 tarihli mazbatasından anlaşılmıştır. H. 18 Zilkade 1327/M. 1 Aralık 1909 tarihinde 300 kuruş maaşla Erzurum Vilayeti muhasebe kalemi kitabeti yardımcılığına nakl edildiği maliye sicil şubesinin R. 25 Mayıs 1326/H. 7 Haziran 1910 tarihli vukuat pusulasında bildirilmiştir. Tarik ve ma'ber-i muamelatının maliyeye devr olunmasından dolayı H. 25 Cemazeyilevvel 1327/M. 14 Haziran 1909 tarihinde aynı maaşla vilayet muhasebeciliğine görevlendirilmiştir. H. 27 Recep 1327/M. 14 Ağustos 1909 tarihinde yine maaşıyla beraber mezkûr banka şubesi evrak mukayyitliğine nakl edilmiştir. Hizmet süresi boyunca zimmet ve ilişkisi olmadığı Erzurum Vilayeti İdare Meclisi ve banka şubesi eminliğinin mazbatalarından anlaşılmaktadır³²⁶.

3.1.113. İsmail Hakkı Efendi

Rize Vergi Müdürlüğü bekçilerinden Hüseyin Efendi'nin oğludur. H. 1305/M. 1887-88'de Rize'de dünyaya gelmiştir. Rize Sıbyan ve Rüştüye mekteplerini tamamlayarak mezun olmuştur. Türkçe okuryazardır. Rize Vergi Müdürlüğü'nde stajyer olarak görevine devam etmekteyken H. 2 Recep 1320/M. 5 Ekim 1920 tarihinden H. 22 Şaban 1320/M. 24

³²⁶ BOA. DH. SAİD. 161/403.

Kasım 1902 tarihine kadar 40 kuruş maaşla evkaf vergi memuriyeti kâtipliğine ve H. 22 Ramazan 1320/M. 23 Aralık 1902 tarihinden H. 25 Muharrem 1321/M. 23 Nisan 1903 tarihine kadar 160 kuruş maaşla aynı müdürlük biriminde ikinci kitabeti vekâletlerinde istihdam edilmiştir. H. 9 Cemazeyilahir 1321/M. 2 Eylül 1903 tarihinde yine stajyer olarak Rize Vergi Müdürlüğü'ne devam etmiştir. H. 3 Zilhicce 1321/M. 20 Şubat 1904 tarihinden H. 15 Zilhicce 1321/M. 3 Mart 1904 tarihine kadar 125 kuruş maaşla aynı müdürlük biriminin bekçiliği vekâletinde görev yapmış, H. 8 Zilhicce 1322/M. 13 Şubat 1905 tarihinde 250 kuruş maaşla Bolu Gümrük Müdürlüğü ikinci kâtipliğine tayin edilmiştir. Aynı ayın sonunda ise işe başlamıştır. Vazifesine devam ettiği dönemlerde R. 4 Nisan 1321/M. 17 Nisan 1905 tarihinden R. 14 Ağustos 1321/27 Ağustos 1905 tarihine kadar 108 kuruş maaşla Bandırma Gümrük Müdürlüğü'nde vekâleten başkâtip görevini yürütmüştür. R. 26 Kanunievvel 1324/M. 8 Ocak 1909 tarihinde ise 350 kuruş maaşla Bandırma Gümrük Müdürlüğü ikinci kâtipliğine tayin edilmiştir. R. 8 Haziran 1325/M. 21 Haziran 1909 tarihinden R. 19 Teşrinievvel 1325/M. 1 Kasım 1909 tarihine kadar 108 kuruş maaşla belirtilen müdüriyetlik biriminin başkitabeti vekâletinde istihdamı icra kılınan düzenleme ile R. 4 Nisan 1326/M. 17 Nisan 1910 tarihinde 600 kuruş maaşla İzmit Gümrük Müdürlüğü ikinci kâtipliğine nakl edilmiş olduğu vergi memuriyeti şubesinin 9/239 sicil numaralı belgesinde gösterilmiştir. R. 4 Mart 1330/M. 17 Mart 1914³²⁷.

3.1.114. Osman Mesut Efendi

Bayram Ağa'nın oğludur. H. 1305/M. 1887-88'de Rize'de doğmuştur. Rize İbtidâî Mektebi'nin ardından Rize Rüştîye Mektebi'ni de çok iyi derecede tamamlamıştır. Türkçe okuryazardır. Lazistan Sancağı İdare Meclisi kalemine stajyer olarak devam etmekteyken H. 15 Rebiülevvel 1322/M. 30 Mayıs 1914 tarihinde 60 kuruş maaşla Lazistan Sancağı muhasebe kalemi evrak mukayyitliği yardımcılığına tayin edilmiştir. H. 18 Rebiülevvel 1325/M. 1 Mayıs 1907 tarihinde maaşı 120 kuruşa yükseltilerek aynı kalem biriminde kâtip yardımcılığına nakl edilmiştir. Bu görevde bulunduğu sırada H. 1320/M. 1902-3 ve H. 1322/M. 1904-5

³²⁷ BOA. DH. SAİD. 193/387.

senelerinde ikişer yüz kuruş iş karşılığında kazanın ticaret, hayvan ve mera vergisini tahsil etme görevini üstlenmiştir. H. 28 Recep 1322/M. 8 Ekim 1904 tarihinde 250 kuruş maaşla merkez kazası birinci kısım tahrir nüfus komisyonu kâtipliğinde istihdam edilmiştir. H. 28 Zilhicce 1325/M. 1 Şubat 1908 tarihinde 150 kuruş maaşla Lazistan Sancağı kâtiplik birimine tayin olmuştur. H. 25 Muharrem 1328/M. 6 Şubat 1910 tarihinde yapılan düzenleme ile maaşı 400 kuruşa yükseltilmiştir. Dördüncü sınıf faydalı işler birimi kitabesinde de hizmete devam etmiştir. Tüm görevlerini layıkıyla yerine getirerek zimmetle ilişkisi olmamıştır. Osmanlı nüfus tezkeresi, bitirdiği okullarda aldığı diplomaları, hizmet sürelerinin tasdiklenmiş suretleri ile hal tercümesi varakası şubece muhafaza edilmiştir. R. 25 Haziran 1327/M. 8 Temmuz 1911³²⁸.

3.1.115. Mahmut Celal Efendi

Hacı Muhsin Efendi'nin oğludur. H. 1309/M. 1891-92'de Rize'de doğmuştur. Rize İbtidâf Mektebi'ni okuduktan sonra R. 12 Temmuz 1318/M. 25 Temmuz 1902 tarihinde âlâ derecede mezun olmuştur. Trabzon Öğretmen Mektebi'nin üçüncü sınıfına kadar okuduğu halde kendisinden kaynaklanan sebeplerden dolayı mezun olamadan okuldan ayrıldığı okul müdürlüğünün R. 18 Nisan 1328/M. 31 Temmuz 1912 tarihli tasdiknamesinden anlaşılmıştır. Bir müddet Lazistan Ziraat Bankası Şubesi'nde stajyer olarak görev yapmıştır. H. 1324/M. 1906-7'de Lazistan merkezi olan Rize Kasabası ağnam memurluğunda ve R. 15 Haziran 1325/M. 28 Haziran 1909 tarihinden R. 9 Temmuz 1325/M. 22 Temmuz 1909 tarihine kadar 200 kuruş maaşla Rize Karadere yol yapım kâtipliğinde bulunduktan sonra H. 24 Recep 1327/M. 22 Temmuz 1911 tarihinde 31 kuruş maaşla Lazistan Sancağı evrak memuru yardımcılığına tayin edildi ise de H. 22 Muharrem 1328/M. 3 Şubat 1910 tarihinde öğretmen okuluna tekrar başladığından dolayı görevinden istifa etmiştir. H. 28 Şaban 1329/M. 24 Ağustos 1911 tarihinde 250 kuruş maaşla Atina Kazası Ziraat Bankası'na memur yardımcılığına tayin edilmiştir. R. 18 Şevval 1329/M. 12 Ekim 1911 tarihinde ise açığa çıkarılmıştır. H. 11 Muharrem 1330/M. 1 Ocak 1912 tarihinde aynı maaşla tekrar aynı yere tayin edilerek vazifesine devam ettirilmiştir³²⁹.

³²⁸ BOA. DH. SAİD. 186/46.

³²⁹ BOA. DH. SAİD. 191/209.

3.1.116. Hamza Efendi

Hacı Şükrü Efendi'nin oğludur. H. 1310/M. 1892-93'te Rize'de doğmuştur. Rize Sıbyan ve Rüştüye mekteplerinde okumuştur. İki sene İnebolu Rüsûmât Müdürlüğü'ne stajyer olarak devam ettikten sonra R. 1 Teşrinisani 1321/M. 13 Ekim 1894 tarihinde Rize Rüsûmât Müdürlüğü'ne yine stajyer olarak çalışma şartlarını kabul ederek geçiş yapmıştır. H. 5 Cemazeyilevvel 1324/M. 27 Ekim 1906 tarihinde 200 kuruş maaşla ticaret malları ambar memurluğuna tayin edilmiştir. İnebolu'da stajyer olarak bulunduğu görevleri, eğitim aldığı okullardan mezun olduğuna dair diplomaları, Rize Rüsûmât Müdüriyeti'nde staj görevi, aldığı maaşları dahi Trabzon Rüsûmât Başmüdürlüğü'nün olbabdaki yazılı cevaptan anlaşılmıştır. Okul diplomaları ile Osmanlı nüfus tezkeresinin tasdiklenmiş suretleri saklı tutulmaktadır. Yapılan yeni düzenleme ile R. 1 Mart 1326/M. 14 Mart 1910 tarihinde maaşıyla Trabzon Müdürlüğü muhasebe kitabetine ve R. 18 Mayıs 1326/M. 31 Mayıs 1910 tarihinde aynı maaşla Rize Rüsûmât Merkezi memuriyeti kitabetine tahvil edilerek R. 1 Temmuz 1326/M. 14 Temmuz 1910 tarihinde maaşı 300 ve R. 1 Teşrinisani 1326/M. 14 Kasım 1910 tarihinde de 350 kuruşa yükseltilmiştir. Rüsûmât memuriyeti kaleminden yazılan 9/111 numaralı belgeden anlaşılmıştır³³⁰.

3.2. Hemşin Doğumlu Memurlar

3.2.1. Ali Avni Efendi

Çiftçilik işleriyle meşgul olan Hemşinli Kösezâde Ahmet Efendi'nin oğludur. H. 1233/M. 1817-18'de Lazistan Sancağı dâhilindeki Hemşin'de doğduğu tasdiklenmiş Osmanlı nüfus belgesinden anlaşılmaktadır. Hemşin Sıbyan Mektebi'nde eğitim gördükten sonra Erzurum'a gitmiştir. Burada eski Erzurum müftülerinden Hemşinli merhum Hoca Ali Rıza Efendi'den kıraat ve hattatlıkta meşhur olan Erzurumlu Pekmezzâde Şevki İsmail Nazmi Efendi'den hat dersleri almıştır. Yine ebru hocası Solakzâde Ahmet Efendi'den ebru dersleri görmüştür. Buradaki derslerini başarıyla tamamlayarak diploma almıştır. Türkçe okuryazardır. Arapça ve Farsça'ya aşinadır. H. 1287/M. 1870-71'de 54 yaşında iken senelik olarak 500

³³⁰ BOA. DH. SAİD. 197/57.

kuruş görev karşılığında Erzurum Kağızman Medresesi müderrisliğine tayin edilmiştir. H. 1289/M. 1872-73'te ilave görev olarak İbrahim Paşa Medresesi ilim kıraat müderrisliğini senelik 180 kuruş maaş karşılığında yürütmüştür. Ancak medresenin büyütülmesi sürecinde yapılan tadilat çalışmaları nedeniyle H. 1291/M. 1874-75 yılında buradaki görevini bırakmak zorunda kalmıştır. Aynı yıl maaşına 1000 kuruş ilave edilmiştir. H. 9 Cemazeyilevvel 1303/M. 13 Şubat 1886 tarihinde 410 kuruş maaşla Erzurum Vilayeti müfettişliği görevine getirilmiştir. H. 30 Zilkade 1303/M. 30 Ağustos 1886 tarihinden H. 5 Zilhicce 1303/M. 4 Eylül 1886 tarihine kadar 900 kuruş maaşla Erzurum Vilayeti naiblik görevini de ayrıca vekâleten yürütmüştür. H. 29 Rebiülahir 1304/M. 25 Ocak 1887 tarihinde İzmir Mecidî Nişanı verilmiştir. H. 10 Muharrem 1306/M. 16 Eylül 1888 tarihinden H. 29 Safer 1306/M. 4 Kasım 1888 tarihine kadar ve H. 1 Ramazan 1308/M. 10 Nisan 1891 tarihinden H. 24 Zilhicce 1888/M. 31 Temmuz 1891 tarihine kadar aynı maaşla iki defa daha vekâleten aynı görevde bulunmuştur. H. 25 Ramazan 1888/M. 4 Mayıs 1891 tarihinde üçüncü rütbeden mecidî nişanı takdim olunmuştur. H. 2 Ramazan 1310/M. 20 Mart 1893 tarihinden H. 28 Ramazan 1310/M. 15 Nisan 1893 tarihine kadar 900 kuruş maaşla dördüncü rütbeden aynı yerde vekâleten naiblik görevini yine icra etmiştir. Görev yaptığı süre zarfında herhangi bir hukuksuzluğa bulaşmamış ve tüm görevlerini layıkıyla yerine getirmiştir. Memurun çalıştığı kurumlar arasında yapılan yazışmalardan bu durum anlaşılmıştır. H. 27 Rebiülahir 1314/M. 5 Ekim 1896³³¹.

3.2.2. Mehmet Hurşit Efendi

Musfata Ağa'nın oğludur. H. 1243/M. 1827-28'de Hemşin Nahiyesi'nde doğmuştur. Buradaki sıbyan mektebini tamamlamıştır. Türkçe okuryazardır. 21 yaşında olduğu halde H. Şevval 1270/M. Haziran-Temmuz 1854'te 600 kuruş maaşla Keyfi Kazası rüsûmât memuriyetine girmiştir. H. Cemazeyilahir 1271/M. Şubat-Mart 1855'te 500 kuruş maaş ile Erzurum gümrüğü beyaz kumaş baş sorumluluğuna, H. Cemazeyilevvel 1272/M. Ocak-Şubat 1856'da 600 kuruş maaşla Bayburt ve H. Recep 1273/M. Şubat-Mart 1857'de 1000 kuruş maaşla han zabıt rüsûmât memuriyetlerine

³³¹ BOA. DH. SAİD. 71/271.

memur edilmiştir. H. Zilhicce 1274/M. Temmuz-Ağustos 1858'de ise bu görevinden ayrılmıştır. H. Zilhicce 1276/M. Haziran-Temmuz 1860'da 500 kuruş maaşla âşâr memuriyetine tayin edilmiştir. H. 1280/M. Mayıs-Haziran 1864'de buradan da ayrılmıştır. H. Rebiülevvel 1284/M. Temmuz-Ağustos 1867'de 350 kuruş maaşla Giresun mülhakatından Bulancak, H. Safer 1288/M. Nisan-Mayıs 1871'de 600 kuruş maaşla Ordu, H. 17 Şaban 1289/M. 20 Ekim 1872 tarihinde 350 kuruş maaşla yine Bulancak Vergi İdaresi memuriyetlerine atanmıştır. H. 8 Muharrem 1290/M. 8 Mart 1873 tarihinde istifa etmiştir. H. Şevval 1291/M. Kasım-Aralık 1874'de 420 kuruş maaşla Sürmene Vergi İdaresi memuriyetine tayin edilmiştir. H. Zilhicce 1293/M. Aralık-Ocak 1876-77'de görevinden istifa etmiştir. H. 14 Rebiülahir 1300/M. 22 Şubat 1883 tarihinde 300 kuruş maaşla Atina Vergi İdaresi'ne memur olmuştur. Yukarıda belirtilen hizmetlerden nakli ve istifaları kendi isteğiyle olup herhangi bir soruşturma neticesinde olmamıştır. Trabzon vergi nazırı Mehmet Bey tarafından yazılan mülhazada görevini layıkıyla yerine getirdiği ifade edilmiştir. R. 9 Mart 1305/M. 21 Mart 1889. H. 5 Cemazeyilahir 1305/M. 18 Şubat 1888 tarihinde 400 kuruş maaşla Elegü vergi memuriyetine nakl edilmiştir. H. 11 Safer 1306/M. 17 Ekim 1888 tarihinde istifa etmiştir³³².

3.2.3. Halil Sıtkı Efendi

Rüsûmât memurlarından Ustazâde Hacı Hurşit Efendi'nin oğludur. H. 1256/1840-41'de Lazistan Sancağı Hemşin Nahiyesi'nde dünyaya gelmiştir. H. 1278/M. 1861-62 yılında mülkiye mektebine girmiştir. H. 13 Recep 1281/M. 12 Aralık 1864 tarihinde mezun olmuştur. Türkçe okuryazardır. Arapça'ya aşinadır. H. 1281/M. 1864-65'te 26 yaşında olduğu halde 1000 kuruş maaşla Karesi (Balıkesir) Sancağı Gönen Kazası Müdürlüğü'ne atanmıştır. H. 27 Muharrem 1284/M. 31 Mayıs 1867 tarihinde 1000 kuruş maaşla ve becayış suretiyle aynı sancak merkezine bağlı Balya Kazası'na nakledilmiştir. H. 29 Zilkade 1284/M. 23 Mart 1868 tarihinde 2500 kuruş maaşla Balukale, yine sancak merkezi dâhilinde Kırkağaç Kazası Kaymakamlığı'na atanmıştır. Ancak Hüdavendigâr Vilayeti tarafından önceki görev yerine eşdeğer olmadığından görevi

³³² BOA. DH. SAİD. 23/487.

tasdik edilmemiştir. Ardından görevinden ayrılarak H. 10 Safer 1287/M. 12 Mayıs 1870 tarihinde 1250 kuruş maaşla Trablusgarp Vilayeti dâhilinde Hums Sancağı'na bağlı Mısrata Kazası Kaymakamlığı'na atanmıştır. H. 4 Şaban 1287/M. 30 Ekim 1870 tarihinde 5250 kuruş maaşla aynı liva merkezi dâhilinde Zletin Kazası Kaymakamlığı'na tayin edilmiştir. H. 6 Cemazeyilahir 1290/M. 1 Ağustos 1873 tarihinde ise kendi isteğiyle istifa ederek H. 25 Cemazeyilahir 1291/M. 9 Ağustos 1874 tarihinde 1570 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti dâhilinde Lazistan Sancağı'na bağlı Acara Kazası Kaymakamlığı'na atanmıştır³³³.

H. 30 Cemazeyilahir 1292/M. 24 Kasım 1875 tarihinde 1350 kuruş maaşla Ulukuş, Erzurum Vilayeti dâhilinde bulunan Van Sancağı'na tabi Nivas Kazası Kaymakamlığı'na ve H. 2 Cemazeyilahir 1295/M. 4 Mayıs 1878 tarihinde 1350 kuruş maaşla Van Vilayeti dâhilinde yeni teşkil olunan Bargiri Kazası Kaymakamlığı'na ve H. 29 Şaban 1296/M. 18 Ağustos 1879 tarihinde 1350 kuruş maaşla Hakkâri Sancağı dâhilinde Gevar Kazası Kaymakamlığı'na atanarak H. 10 Zilkade 1296/M. 26 Ekim 1879 tarihine kadar hizmet etmiştir. H. 26 Zilhicce 1296/M. 11 Aralık 1879 tarihinde 1350 kuruş maaşla yine tekrar talep talebi doğrultusunda eski görev yeri olan Bargiri Kazası Kaymakamlığı'na nakl edilmiştir. Bulunduğu görevlerde başarılı hizmetlerden dolayı takdir belgeleri almıştır. H. 9 Safer 1299/M. 31 Aralık 1881 tarihinde Bargiri Kazası Kaymakamlığı'na getirilmiştir. H. 2 Cemazeyilevvel 1300/M. 11 Mart 1883 tarihinde 1250 kuruş maaşla Musul Vilayeti dâhilinde merkez kazası kaymakamlığına tayin edilmiştir. H. 26 Şevval 1300/M. 30 Haziran 1883 tarihinde görevinden ayrılarak H. 12 Muharrem 1301/M. 13 Kasım 1883 tarihinde 875 kuruş maaş ile vilayet mezkûre mülhakatından Zaho Kazası Kaymakam vekâletinde bulunmuştur. H. 24 Recep 1301/M. 20 Mayıs 1884 tarihinde istifa edip H. 7 Şaban 1301/M. 2 Haziran 1884 tarihinde yine 1250 kuruşa yükseltilen maaşıyla beraber Zibar Kazası Kaymakamlığı'na atanmıştır. R. 30 Teşrinisani 1302/M. 12 Aralık 1886 tarihinde ise görevinden azl edilmiştir. Şimdiye kadar bulunduğu görev yerlerinden olan Gönen, Balya, Kırkağaç, Merkez, Mısrata, Bargiri, Acara, Zibar ve

³³³ BOA. DH. SAİD. 1/396.

Zaho Kazalarında zimmetle ilişkisi olmadığına dair Karesi, Süleymaniye, Humus Sancakları Trabzon ve Musul Vilayetleri idare meclislerinden verilen H. 15 Safer 1281/M. 20 Mayıs 1864, H. 23 Muharrem 1284/M. 27 Mayıs 1867, H. 24 Cemazeyilevvel 1288/M. 11 Ağustos 1871, R. 9 Mart 1290/M. 21 Mart 1874, H. 10 Zilkade 1291/M. 19 Aralık 1874, H. 7 Cemazeyilahir 1292/M. 11 Temmuz 1875, H. 10 Safer 1298/M. 24 Şubat 1877, H. 2 Kanunisani 1294/M. 14 Ocak 1879, H. 10 Zilkade 1296/M. 26 Ekim 1879, R. 28 Ağustos 1299/M. 9 Eylül 1883, R. 8 Kanunievvel 1302/M. 20 Aralık 1886 ve H. 28 Cemazeyilevvel 1304/M. 22 Şubat 1887 tarihli on iki adet mazbatadan anlaşılmıştır³³⁴.

H. 27 Zilhicce 1304/M. 16 Eylül 1887 tarihinde 2500 kuruş maaşla Bağdat Vilayeti mülhakatından Divaniye Kazası Kaymakamlığı'na tayin edilmiştir. H. 8 Cemazeyilevvel 1307/M. 31 Aralık 1889 tarihinde 1750 kuruş maaşla Semade Kazası Kaymakamlığı'na görevlendirilmiştir. H. 28 Zilhicce 1308/M. 4 Ağustos 1891 tarihinde ise görevinden azl edilmiştir. Semade Kaymakamlığı'ndan azl edilmesinin ardından H. 1 Cemazeyilevvel 1308/M. 13 Aralık 1890 tarihinde 1250 kuruş maaşla vilayetçe İne Kazası Kaymakamlığı'nda görevlendirilmiştir. H. 14 Recep 1309/M. 13 Şubat 1892 tarihinde görevinden istifa etmiştir. H. 14 Şevval 1309/M. 12 Mayıs 1892 tarihinde 1750 kuruş maaşla yine vilayetçe Cezire Kazası Kaymakamlığı'na nakil edilmiştir. H. 1 Rebiülevvel 1310/M. 23 Eylül 1892 tarihinde tekrar istifa etmiştir. Divaniye, Semade, İne ve Cezire Kazalarındaki kaymakamlık görevlerinde de zimmetle ilişkisi olmadığı Bağdat İdare Meclisi'nin H. 20 Cemazeyilevvel 1308/M. 1 Ocak 1891, R. 8 Mart 1308/M. 20 Nisan 1892, R. 22 Şubat 1310/M. 3 Nisan 1894 ve R. 21 Mart 1307/M. 2 Nisan 1901 tarihli dört adet mazbatadan anlaşılmıştır³³⁵.

H. 12 Muharrem 1311/M. 24 Mart 1895 tarihinde 1600 kuruş maaşla Halep Vilayeti'nde Bab-ı Ceyul Kazası Kaymakamlığı'na nakl edilmiştir. H. 21 Recep 1312/M. 18 Ocak 1895 tarihinde 1750 kuruş maaşla ve becayiş suretiyle diğer kaymakamlık görevine nakl edilmiştir. H. 20 Muharrem 1314/M. 1 Temmuz 1896 tarihinde aynı maaşla ve becayiş suretiyle

³³⁴ BOA. DH. SAİD. 1/396.

³³⁵ BOA. DH. SAİD. 1/396.

Elbistan Kaymakamlığı'na tayin olmuştur. H. 5 Recep 1314/M. 10 Aralık 1896 tarihinde ikinci sınıf rütbesine nail edilmiştir. R. 1 Mart 1313/M. 13 Mart 1897 tarihinde öşr teciliyle maaşı 1575 kuruşa düşürülmüştür. H. 17 Rebiülahir 1316/M. 4 Eylül 1898 tarihinde maaşı halisiyle Harem Kaymakamlığı'nda görevlendirilmiştir. H. 1 Safer 1317/M. 11 Haziran 1899 tarihinde maaşıyla beraber Maret el Numan (Halep Vilayeti, Halep Sancağı Kazalarından biri) Kazası'na tayin olmuştur. R. 30 Kanunisani 1310/H. 11 Şubat 1895 tarihine kadar bulunduğu El Bab Kazası'ndaki görevlerde zimmetle ilişkisi olmadığı kaza idare meclisi ve Halep Vilayeti İdare Meclisi'nin R. 5 Şubat 1310/M. 17 Şubat 1895 tarihli mazbatasında gösterilmiştir. H. 28 Zilhicce 1319/M. 7 Nisan 1902 tarihinde Hicaz Tabur Yolu Madalyası'na layık görülmüştür³³⁶.

3.2.4. Hüseyin Hüsnü Efendi

Hemşin Nahiyesi eşrafından Ferruhzâde Rüşti Ağa'nın oğludur. H. 1259/M. 1843-44'te Trabzon Vilayeti dâhilinde Hemşin Kasabası'nda dünyaya gelmiştir. Hemşin İbtidâî Mektebi'ni okuduktan sonra medresede Arapça ve Farsça dersler görmüştür. Türkçe okuryazardır. R. 5 Kanunievvel 1303/M. 17 Aralık 1887 tarih ve 150 numaralı kararıyla H. 13 Ramazan 1293/M. 2 Ekim 1876 tarihinden 17 Şaban 1294/M. 27 Ağustos 1877 tarihine kadar 600 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti'nde Hemşin Nahiyesi Müdürlüğü'nde bulunmuştur. H. 5 Muharrem 1297/M. 19 Aralık 1879 tarihinde 140 kuruş maaşla Hemşin Nahiyesi mal kitabetine memur olmuştur. H. 2 Cemazeyilevvel 1297/M. 12 Nisan 1880 tarihinde görevinden istifa edip H. 12 Safer 1306/M. 18 Ekim 1888 tarihinden H. 1 Zilhicce 1306/M. 29 Temmuz 1889 tarihine kadar 500 kuruş maaşla bulunduğu Bitlis Vilayeti'nde Harput Nahiye Müdürlüğü'nden kendi isteği üzerine istifa etmiştir. H. 20 Zilhicce 1308/M. 27 Temmuz 1891 tarihinde 320 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti'nde Karadere Nahiyesi Müdürlüğü görevine tayin olmuştur. H. 10 Ramazan 1310/M. 28 Mart 1893 tarihinde görevinden ayrılmıştır. H. 4 Cemazeyilevvel 1311/M. 13 Kasım 1893 tarihinde yine aynı maaşla tekrar Karadere Nahiyesi Müdürlüğü görevine getirilmiştir. H. 16 Şevval 1311/M. 22 Nisan 1894 tarihinde 330 kuruş maaşla ve becayiş

³³⁶ BOA. DH. SAİD. 1/396.

suretiyle Hamşin Nahiyesi Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. Aynı ayın 25'inde müdürlük görevine başlamıştır. H. 15 Rebiülahir 1314/M. 23 Eylül 1896 tarihinde yine aynı maaşla ve becayış suretiyle tekrar zikr olunan Karadere Nahiyesi Müdürlüğü'ne getirilmiştir. H. 23 Zilkade 1315/M. 15 Nisan 1898 tarihinde görevinden ayrılmıştır. H. 2 Recep 1316/M. 16 Kasım 1898 tarihinden H. 29 Şaban 1316/M. 12 Ocak 1899 tarihine kadar aynı maaşla aynı görev yerinde bulunarak daha sonra ise istifa etmiştir³³⁷.

Aldığı maaş miktarları, görev süreleri ile istifa ve becayış sebeplerinin kaydının bulunamadığı maliye nezaret celilesinin R. 12 Teşrinievvel 1316/M. 25 Ekim 1900 tarihli cevabından, Trabzon ve Bitlis Vilayetleri idare meclislerinin R. 5 Şubat 1304/M. 17 Şubat 1889 ve R. 20 Temmuz 1305/M. 1 Ağustos 1889 tarihli mazbatalardan anlaşılmıştır. Aynı şekilde Atina Kazası idare meclisinden R. 1 Teşrinievvel 1312/M. 13 Ekim 1896 ve Lazistan Sancağı idare meclisinden tasdiklenen R. 19 Şubat 1309/M. 3 Mart 1894, R. 18 Şubat 1310/M. 2 Mart 1895, R. 2 Haziran 1314/M. 14 Haziran 1898 ve R. 2 Kanunisani 1314/M. 14 Ocak 1899 tarihli dönemin muhasebe defterlerinden anlaşılmıştır. H. 18 Zilkade 1321/M. 5 Şubat 1904 tarihinden H. 16 Cemazeyilahir 1322/M. 28 Ağustos 1904 tarihine kadar 250 kuruş nafaka maaşla Tavas Kazası'na bağlı Kale-i Tavas Nahiyesi müdürlük görevini vekâleten yürütmüştür. H. 6 Cemazeyilahir 1323/M. 8 Ağustos 1905 tarihinde 480 kuruş maaşla Mentеше Sancağı'na bağlı Dadiye Nahiyesi Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. İşe başlamasının ardından Bozhöyük Nahiyesi Müdürlüğü'ne görevlendirilmesi üzerine H. 11 Ramazan 1324/M. 29 Ekim 1906 tarihinde Dadiye Nahiyesi görevinden ayrılmıştır. Yapılan soruşturmada zimmet ve ilişkisi bulunmadığı Aydın Vilayeti İdare Meclisi, Tavas Kazası İdare Meclisi ile Karesi Sancağı idare meclislerinin R. 6 Kanunisani 1322/M. 19 Ocak 1907 tarihli resmi belgelerden anlaşılmıştır³³⁸.

3.2.5. Yusuf Ziya Efendi

Çiftçilikle uğraşan Hüseyin Efendi'nin oğludur. H. 1262/M. 1846-47'de dünyaya gelmiştir. Sıbyan mektebini tamamladıktan sonra

³³⁷ BOA. DH. SAİD. 96/179.

³³⁸ BOA. DH. SAİD. 96/179.

medresede bir süre Arapça eğitimi almıştır. Türkçe okuryazardır. 27 yaşında olduğu halde H. 1289/M. 1873-74'de senesinde stajyer olarak Tuna Rüsûmât Nezareti'nde Tolcu Vergi Dairesi'ne girmiştir. H. 1 Şevval 1289/M. 2 Aralık 1872 tarihinde 235 kuruş maaşla aynı idarî biriminde bulunan tuz ambarcısı olmuştur. H. Muharrem 1290/M. Mart-Nisan 1872'de aynı maaşla adı geçen nezarete bağlı Maçın rüsûmât memuriyetine geçiş yapmasından kısa bir süre sonra ise görevinden istifa etmiştir. H. 14 Cemazeyilahir 1298/M. 14 Mayıs 1881 tarihinde 320 kuruş maaşla İzmir Rüsûmat Nezareti'ne bağlı Ayvalık Rüsûmat Müdürlüğü'ne kâtip olarak ataması gerçekleştirilmiştir. H. 22 Ramazan 1300/M. 27 Temmuz 1883 tarihinde 400 kuruş maaşla yine aynı nezaret dâhilinde Avcılar Rüsûmat İdaresi memuriyetine tayin edilmiştir. Şimdiye kadar bulunduğu görevlerin hiçbirinden dolayı soruşturma yaşamamış ve mahkemelerde yargılanmamıştır³³⁹.

3.2.6. Abdurrahman Efendi

Murzhâde Mehmet Ağa'nın oğludur. H. 1264/M. 1847-48'de Hemşin Nahiyesi'nde doğmuştur. Türkçe okuryazardır. H. 1287/M. 1870-71'de 22 yaşındayken aidaatla Hemşin Nahiyesi tapu kitabetine tayin edilmiştir. Burada dokuz yıl görev yaptıktan sonra H. Şevval 1295/M. Eylül-Ekim 1878'den itibaren 250 kuruş maaşla altı ay aynı nahiyenin âşâr başkitabetinde bulunmuştur. Daha sonra görevinden ayrılarak H. 25 Safer 1299/M. 16 Ocak 1882 tarihinden itibaren 140 kuruş maaşla aynı nahiyenin tahrirat kitabetine nakl edilerek istihdam edilmiştir. Yaptığı görevlerin hiçbirinde usulsüz hareketten dolayı herhangi bir şikâyete konu olmamıştır. Lazistan Sancağı Mutasarrıfı Rasim Paşa tarafından yazılan ve tasdiklenen resmi belgelerden anlaşılmıştır. R. 22 Kanunisani 1300/M. 3 Şubat 1885³⁴⁰.

3.2.7. İsmail Hakkı Efendi

Çiftçilikle meşgul İsmail Ağa'nın oğludur. H. 1267/M. 1850-51'de Trabzon Vilayeti Hemşin Nahiyesi'nde dünyaya gelmiştir. Buradaki sıbyan mektebinde okumuştur. Daha sonra medresede bir miktar Arapça

³³⁹ BOA. DH. SAİD. 24/69.

³⁴⁰ BOA. DH. SAİD. 8/253.

ve Farsça eğitim görmüştür. Türkçe okuryazardır. Arapça bilmektedir. H. 1 Cemazeyilevvel 1286/M. 9 Ağustos 1869 tarihinde 19 yaşında olduğu halde stajyer olarak Tuna Vilayeti'nde Maçın Kazası hükümet dairesine girmiştir. H. 29 Rebiülahir 1287/M. 29 Temmuz 1870 tarihinde 150 kuruş maaşla Tulça Sancağı Rüsûmât Müdürlüğü kalemine memur edilmiştir. H. 9 Şaban 1287/M. 4 Kasım 1870 tarihinde 200 kuruş maaşla Burgazköy Nahiyesi kitabetine atanmıştır. H. 14 Recep 1290/M. 7 Eylül 1873 tarihinde 235 kuruş maaşla Köstence Kazası Rüsûmât Müdürlüğü muhafaza memurluğunda görevlendirilmiştir. H. 25 Muharrem 1291/M. 14 Mart 1874 tarihinde 400 kuruş maaşla aynı yerde anbar memuriyetinde istihdam edilmiştir³⁴¹.

H. 5 Safer 1291/M. 24 Mart 1874 tarihinde 600 kuruş maaşla yeni baştan teşkil olunan tütün fabrikası kapıhane memuriyetine tayin edilmiştir. H. 14 Cemazeyilevvel 1291/M. 29 Haziran 1874 tarihinde ise 450 kuruş maaşla fabrika memuriyetine başlamıştır. H. 18 Şaban 1291/M. 30 Eylül 1874 tarihinde 465 kuruş maaşla Silistre Rüsûmât İdaresi başkitabetine nakl edilmiştir. H. 22 Rebiülahir 1295/M. 25 Nisan 1878 tarihinde başarılı ve gayretli çalışmalarından dolayı İstanbul Rüsûmât Emaneti Dairesi'nde görevlendirilmiştir. H. 7 Zilkade 1295/M. 2 Kasım 1878 tarihinde 400 kuruş maaşla Sultaniye kalesi vergi ikinci kâtibi yapılmıştır. H. 12 Rebiülevvel 1297/M. 23 Şubat 1880 tarihinde 500 kuruş maaşla Edirne Rüsûmât Nezareti muhasebe başkanlığına terfi ettirilmiştir. H. 6 Ramazan 1297/M. 12 Ağustos 1880 tarihinde buradaki görevinden istifa ederek yine gayretiyle H. 29 Zilkade 1297/M. 2 Kasım 1880 tarihinde 750 kuruş maaşla Haraz Kazası Mal Müdürlüğü vekâletine atanmıştır. H. 12 Rebiülevvel 1298/M. 12 Şubat 1881 tarihinde 720 kuruş maaşla Umran (Amran) Kazası mal müdürüyeti görevini yürütmüştür. H. 23 Şaban 1298/M. 21 Temmuz 1881 tarihinde 1250 kuruş maaşla Hudeyde Sancağı Bacil Kazası Mal Müdürlüğü'ne atanmıştır. H. 29 Rebiülevvel 1299/M. 18 Şubat 1882 tarihinde 1350 kuruş maaşla Haraz Kazası Mal Müdürlüğü'ne tayin olmuştur. H. 27 Ramazan 1300/M. 1 Ağustos 1883 tarihinde görevinden kendi isteğiyle ayrılmıştır. H. 28 Rebiülevvel 1301/M. 27 Ocak 1884

³⁴¹ BOA. DH. SAİD. 30/407.

tarihinde 1250 kuruş maaşla Yemen Vilayeti muhasebesinde yevmiye mukayyitliğinde görevlendirilmiştir. H. 26 Rebiülevvel 1302/M. 13 Ocak 1885 tarihinde Sana Sancağı muhasebe kalemi başkanlığına atanmıştır³⁴².

H. 13 Zilkade 1302/M. 24 Ağustos 1885 tarihinde 1500 kuruş maaşla Taaz Sancağı Âşâr Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. H. 6 Cemazeyilahir 1303/M. 12 Mart 1886 tarihinde ise âşâr idarelerinin kaldırılması üzerine bulunduğu görevden ayrılarak H. 13 Cemazeyilevvel 1303/M. 19 Mart 1886 tarihinde 1000 kuruş maaşla kaldırılmış olan âşâr nezareti muhasebeciliğine tayin edilmiştir. H. 11 Şevval 1303/M. 13 Temmuz 1886 tarihinde buradaki görevini tamamlamasının ardından H. 4 Zilkade 1303/M. 4 Ağustos 1886 tarihinde 1125 kuruş maaşla Eb Kazası Mal Müdürlüğü'ne ve H. 23 Recep 1305/M. 5 Nisan 1888 tarihinde 1350 kuruş maaşla Haraz Kazası Mal Müdürlüğüne tayin olmuştur. H. 25 Ramazan 1306/M. 25 Mayıs 1889 tarihinde 600 kuruş maaşla Yemen Vilayeti muhasebe kaleminde cariye teslim edilen kâtipliğe atanmıştır. H. 24 Cemazeyilahir 1307/M. 15 Şubat 1890 tarihinde ise 270 kuruş maaşla aynı yerin mal müdürlüğü vekâletine nakl edilmiştir. H. 20 Şaban 1307/M. 11 Nisan 1890 tarihinde 1350 kuruş maaşla aynı yere asaleten ataması yapılmıştır. H. 3 Zilhicce 1307/M. 21 Temmuz 1890 tarihinde maaşıyla beraber vilayet merkez sandık emanetine nakl edilmiştir. H. 14 Zilhicce 1309/M. 10 Temmuz 1892 tarihinde adı geçen sandık emniyetinden ayrıldıktan sonra yapılan tahkikatta zimmetle ilişkisi olmadığı anlaşılmıştır. Akabinde 720 kuruş maaşla Ceme Kazası mal müdürüyetine tayin edilmiştir. H. 10 Rebiülevvel 1310/M. 2 Ekim 1892 tarihinde vazifesine başlamıştır. H. 20 Şaban 1310/M. 7 Nisan 1893 tarihinde ise asaleten atanmıştır³⁴³.

H. 6 Muharrem 1311/M. 20 Temmuz 1893 tarihinde kendi isteğiyle görevinde istifa ettiği ve zimmetle ilişkisi bulunmadığı maliye sicil şubesinin R. 10 Kanunisani 1309/M. 22 Ocak 1894 tarihli vukuat cetvelinde gösterilmiştir. H. 19 Rebiülevvel 1312/M. 20 Eylül 1894 tarihinden H. 13 Muharrem 1314/M. 24 Haziran 1896 tarihine kadar 1800 kuruş maaşla Trablusgarp Vilayeti kahve ziraatı memuriyetinde bulundu fakat burada

³⁴² BOA. DH. SAİD. 30/407.

³⁴³ BOA. DH. SAİD. 30/407.

kahvenin yetiştirilememesi hasebiyle açıkta kalmıştır. H. 18 Recep 1314/M. 23 Aralık 1896 tarihinde ise emekliye ayrılmıştır. Kendisine 240 kuruş emekli aylığı bağlanmıştır³⁴⁴.

3.2.8. Behlül Fazıl Efendi

Tüccar Kösezâde Mustafa Ağa'nin oğludur. H. 1269/M. 1852-53'te Hemşin'de dünyaya gelmiştir. Erzurum ve daha sonra da Fatih Medreselerinde eğitim görmüştür. Hukuk mektebinde okuduğu ve R. 2 Temmuz 1310/M. 14 Temmuz 1894 tarihinde âlâ derece ile mezun olduğu anlaşılmıştır. Türkçe okuryazardır. Arapça, Farsça ve Fransızca'ya aşinadır. H. 17 Rebiülahir 1316/M. 4 Eylül 1898 tarihinde 1530 kuruş maaşla Genç Sancağı Bidayet Mahkemesi Ceza İdaresi Başkanlığı'na atanmıştır. Adliye nezareti sicil şubesi ve hukuk mektebi müdürlüğünden yazılan belgelerden anlaşılmıştır. Görev yerleri, aldığı maaş miktarı ve hukuk mektebinden mezuniyet tarihlerini gösterir belgelerinin tasdiklenmiş suretleri hal tercümesinde belirtilmektedir. R. 9 Haziran 1315/M. 21 Haziran 1899³⁴⁵.

3.2.9. Ali Zühtü Efendi

Ulemadan Osman Efendi'nin oğludur. H. 1270/M. 1854-55'te Lazistan Sancağı Hemşin Kazası'nda doğmuştur. İbtidâî mektebindeki eğitimini tamamlamasının ardından naiblik mektebinde tahsil eylemiştir. R. 3 Şubat 1305/M. 15 Şubat 1890 tarihli diplomasından naiblik mektebini de tamamladığı görülmüştür. H. 1 Recep 1299/M. 19 Mayıs 1882 tarihinde 30 kuruş maaşla Batasa Uzmali Kazası'nda 12 ay, H. 1 Rebiülevvel 1303/M. 8 Aralık 1885 tarihinden itibaren 60 kuruş maaşla Basamane İdlib Kazası'nda 18 ay, H. 1 Safer 1304/M. 30 Ekim 1886 tarihinden itibaren 60 kuruş maaşla Ilica Saruhan Kazası'nda yine 18 ay süreyle görev yapmıştır. H. 20 Zilhicce 1306/M. 17 Ağustos 1889 tarihinde de 1500 kuruş maaşla Erdek Kazası naiblik görevine atanmıştır. H. 20 Zilhicce 1308/M. 27 Temmuz 1891 tarihinde görevinden istifa etmiştir. Buradaki naiblik görevinde bulunduğu sırada Dimitri adındaki bir şahsın kendisini şikâyet ettiği yönünde haberler yayılması üzerine yapılan araştırma neticesinde bu yöndeki bilginin doğru

³⁴⁴ BOA. DH. SAİD. 30/407.

³⁴⁵ BOA. DH. SAİD. 81/113.

olmadığı Hüdavendigâr Vilayeti'nin yazışmalarından anlaşılmıştır. H. 1 Ramazan 1310/M. 19 Mart 1893 tarihinde aynı maaşla Edremit Kazası naiblik görevine tayin edilmiştir³⁴⁶.

3.2.10. Mehmet Raşit Efendi

Mustafa Efendi'nin oğludur. H. 1270/M. 1853-54'te Hemşin Kasabası'nda doğmuştur. Hemşin Sıbyan Mektebi'nde Arapça, Farsça ve hesap dersleri okumuştur. Türkçe okuryazardır. H. Muharrem 1287/M. Nisan-Mayıs 1870'de 17 yaşında olduğu halde stajyer olarak bahriye dairesi imalat kalemine girmiştir. H. Safer 1287/M. Mayıs 1870'te 270 kuruş maaşla aynı birimin ihbar ve şikâyet eminliğine tayin edilmiştir. İki sene sonra görevinden istifa etmiştir. H. 1289/M. 1872-73'te beş lira maaşla Romanya dâhilinde Yergöğü tüccar nezareti kitabetine girmiş, altı ay sonra ise istifa etmiştir. H. 1290/M. 1273-74'te 450 kuruş maaşla Tolcu Sancağı rüsûmât müdüriyeti kâtibi olmuştur. On sekiz ay sonra buradan da istifa etmiştir. H. 1292/M. 1875-76'da 400 kuruş maaşla Tolcu Sancağı cinayet meclisi ikinci sorgu hâkimliği görevinde iki sene iki ay kadar hizmet ettikten sonra Varna'ya nakl edilmiştir. Akabinde H. Cemazeyilevvel 1294/M. Mayıs-Haziran 1877'de maaşıyla beraber Varna'da teşekkül ettirilen harp divanı kitabetine görevlendirilmiştir. H. Cemazeyilevvel 1295/M. Mayıs-Haziran 1878'de adı geçen divan biriminin kaldırılmasının ardından H. Cemazeyilahir 1295/M. Haziran 1878'de aynı maaşla Kozluca Kazası âşâr kitabetine üç ay istihdam edilmiştir. H. Rebiülevvel 1296/M. Şubat-Mart 1879'da 500 kuruş maaşla İnce Nahiyesi tahrirat kitabetine tayin edilmiştir. H. Zilkade 1297/M. Ekim-Kasım 1880'de 400 kuruş maaşla Çorlu Kazası tahrirat kitabetine nakl olmuştur. H. 20 Şaban 1298/M. 18 Temmuz 1881 tarihinden buradaki görevinden ayrılana kadar 500 kuruş maaşla Hirebolu Kazası Mal Müdürlüğü görevini vekâleten idare etmiştir. H. Ramazan 1298/M. Temmuz-Ağustos 1881'de memuriyeti 400 kuruş maaşla aynı kaza biriminin tahrirat kitabetine, H. 21 Zilhicce 1298/M. 14 Kasım 1881 tarihinde maaşı halisiyle Hirebolu Kazası Bidayet Mahkemesi başkitabetine ve H. 2 Şaban 1304/M. 26 Nisan 1887 tarihinde 750 kuruş maaşla Siroz Sancağı Bidayet Mahkemesi soruşturma hâkimliğine

³⁴⁶ BOA. DH. SAİD. 55/269.

yükselmiştir. H. 16 Rebiülevvel 1307/M. 10 Kasım 1889 tarihinde 900 kuruş maaşla Kırkkilise Sancağı soruşturma hâkimliğine nakl edilmiştir. H. 17 Rebiülevvel 1309/M. 23 Ekim 1891³⁴⁷.

3.2.11. Mehmet Ali Efendi

Kalyoncuzâde Osman Ağa'nın oğludur. H. 1271/M. 1854-55'te Trabzon Vilayeti Hemşin Nahiyesi'nde doğmuştur. Dâr-ül maarif ve mülkiye mekteplerinde eğitimini tamamlayarak şahadetname almıştır. H. 30 Şevval 1296/M. 16 Ekim 1879 tarihinde yirmi yaşında olduğu halde 600 kuruş maaşla Trabzon dâhilinde Ordu Kazası'nda Bolaman Nahiyesi Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. H. 2 Cemazeyilahir 1297/M. 12 Mayıs 1880 tarihinde yapılan düzenleme ile maaşı 480 kuruşa düşürülmüştür. H. 15 Cemazeyilevvel 1300/M. 23 Nisan 1883 tarihinde ise görevinden istifa etmiştir. Görevde bulunduğu Bolaman Müdürlüğü'nde zimmetle ilişkisi olmadığı gibi herhangi bir soruşturma geçirmedığı Trabzon Vilayeti İdare Meclisi'nin R. 20 Teşrinievvel 1300/M. 1 Kasım 1884 tarihli kararından anlaşılmıştır. Mehmet Ali Efendi H. 28 Şevval 1302/M. 10 Ağustos 1885 tarihinde 1000 kuruş maaşla Siirt Sancağı dâhilinde Eruh Kazası Kaymakamlığı'na tayin edilmiştir. Buradaki görevinde yeterice başarılı olamamasından dolayı tedbiren Bitlis Vilayeti'ne bilgi verilerek H. 10 Zilkade 1307/M. 28 Haziran 1890 tarihinde azl edilmiştir. Eruh Kaymakamlığı'nda bulunduğu esnada maaşı H. 20 Şevval 1306/M. 19 Haziran 1889 tarihinde 2500 kuruşa yükseltilmiştir. Eruh'tan ayrıldıktan sonra H. 11 Rebiülevvel 1308/M. 25 Ekim 1890 tarihinde 1250 kuruş maaşla adı geçen Eruh Kaymakamlığı'nda istihdam edildiği ve görev yaptığı süre boyunca zimmetle ilişkisi olmadığı Sicill-i Ahvâl Genel Müdürlüğü'nce görülüp iade kılınan ve Siirt Sancağı İdare Meclisi tarafından yazılan R. 16 Şubat 1308/M. 28 Şubat 1893 tarihli mazbatasından anlaşılmaktadır³⁴⁸.

H. 20 Rebiülahir 1313/M. 10 Ekim 1895 tarihinde 1031 kuruş maaşla Erzurum Vilayeti Hınıs Kazası Kaymakamlığı'na tayin edilmiştir. Hınıs Kaymakamlığı görevi tasdik edildikten sonra H. 30 Recep 1313/M. 16 Ocak 1896 tarihinde 1750 kuruş maaşla Mamûretü'l Aziz (Elazığ)

³⁴⁷ BOA. DH. SAİD. 35/453.

³⁴⁸ BOA. DH. SAİD. 3/984.

Vilayeti Kuruçay Kazası Kaymakamlığı'na nakil edilmiştir. Maaşı H. 9 Şevval 1314/M. 13 Mart 1897 tarihinde 1575 kuruşa düşürülmüştür. Daha sonra ise Kuruçay Kasabası Kaymakamlığı'na nakli Erzurum Vilayeti'nden alınan tahriratında beyan edilen ve dâhiliye nezareti celilesinde uygun görülen, memuriyet mülkiye komisyonunda alınan karar üzerine H. 7 Zilkade 1317/M. 9 Mart 1900 tarihinde maaşıyla beraber vilayet müşarileyh dâhilinde Kuruçay Kazası Kaymakamlığı'na nakl edilmiştir. Kuruçay Kaymakamlığı'nda iki görevi aynı anda yürütmesinden dolayı H. 7 Cemazeyilevvel 1314/M. 14 Ekim 1896 tarihinde dördüncü rütbeden nişân-ı âli-i Osmanî ihsan buyurulmuştur. R. 9 Kanunisani 1311/M. 21 Ocak 1896 tarihinden R. 2 Haziran 1316/M. 15 Haziran 1900 tarihine kadar bulunduğu Kuruçay nam-ı diğer Pulumur Kaymakamlığı'nda rüştiye mektebi ve hükümet binası inşaatını yaptırdığı ve bu binaları yaptırırken herhangi bir usulsüzlük yapmadığı, adı geçen kazanın ve Erzincan Sancağı İdare Meclisi'nin R. 5 Haziran 1316/M. 18 Haziran 1900 tarihli mazbatasında beyan edilerek tasdiklenmiştir. Daha sonra talebi üzerine Atranos Kazası Kaymakamlığı'na nakl edildiği dâhiliye nezareti memuriyet mülkiye komisyonuna havale buyurulan tezkiresinde gösterilmiştir. Daha önceki görev yerlerinde başarılı olduğu ve istihdamına bir engel olmadığını Erzurum Vilayeti'nden Hüdâvendigâr Vilayeti'ne telgrafla bildirilmesi üzerine H. 21 Zilhicce 1319/M. 31 Mart 1902 tarihinde 1125 kuruş maaşla adı geçen Atranos Kazası Kaymakamlığı'na nakl edilmiştir³⁴⁹.

R. 23 Haziran 1316/M. 6 Temmuz 1900 tarihinden R. 13 Nisan 1318/M. 26 Nisan 1902 tarihine kadar bulunduğu Kuruçay Kazası Kaymakamlığı'ndan dolayı tekaüt sandığı aidatıyla diğer konulardan dolayı zimmet ve ilişkisi olmadığı Erzincan Sancağı Mahalli İdare Meclislerinin R. 17 Nisan 1318/M. 30 Nisan 1902 tarihli mazbatasında beyan ve tasdik edilmiştir. Atranos Kazası ahaliyle çeşitli sorunlar yaşadıkları için İnegöl Kazası Kaymakamı'yla becayişinin Dâhiliye Nezareti tarafından da uygun bulunmasıyla H. 18 Ramazan 1320/M. 19 Aralık 1902 tarihinde maaşı halisi ve becayiş suretiyle yukarıda adı geçen İnegöl Kazası Kaymakamlığı'na nakl edilmiştir. R. 1 Haziran 1318/M. 14 Haziran 1902 tarihinden R. 30 Kanunievvel 1318/M. 12 Ocak 1903 tarihine kadar Atranos Kazası

³⁴⁹ BOA. DH. SAİD. 3/984.

Kaymakamlığı'nda bulunarak yapılan tahkikatta zimmetle ilişkisi olmadığı gibi vazifesi boyunca türlü inşaat hizmet birimlerinde görev aldığı, Hicaz Tabur Yolu inşaatı için yardım parası topladığı ve bu paraların ilgililere ulaştırdığı adı geçen kaza birimi ile Hüdâvendigâr Vilayeti İdare Meclisi'nin R. 20 Mart 1319/M. 2 Nisan 1903 tarihli mazbatasında beyan ve tasdik edilmiştir. Ancak sonraki dönemlerde kendisiyle ilgili yapılan şikâyet ve ardından yapılan soruşturma neticesinde şüpheli bulunması üzerine görevinden azl edilerek yerine başka kaymakamın atanması daha uygun olacağı hususunda H. 27 Recep 1327/M. 14 Ağustos 1909 tarih ve 46 numaralı yazıda kararlaştırılmıştır. Fakat görevden alınmasından sonra yapılan soruşturmanın neticesinde ise buradaki görevinden alınmış ancak başka bir mahalde görevlendirilmesine engel teşkil eden bir durumun bulunmadığı yönünde R. 10 Haziran 1325/M. 23 Haziran 1909 tarih ve 1746 numaralı evraklarından devlet şurası kararı alındığı anlaşılmıştır. Bu sürecin yaşanmasının ardından H. 11 Şaban 1328/M. 18 Ağustos 1910 tarihinde 2000 kuruş maaşla Ödemiş Kazası Kaymakamlığı'na tayin edilmiştir. H. 6 Zilhicce 1329/M. 28 Kasım 1911 tarihinde ise yine 2000 kuruş maaşla Usturuca Kazası Kaymakamlığı'na nakl edilmiştir. H. 7 Cemazeyilevvel 1330/M. 24 Nisan 1912 tarihinde yine maaşıyla beraber Edremit Kazası Kaymakamlığı'na nakl olmuştur. H. 14 Cemazeyilevvel 1331/M. 21 Nisan 1913 tarihinde azliyle yerine başka bir Kaymakam tayin edilmiştir³⁵⁰.

3.2.12. Mehmet Remzi Efendi

Yusuf Ağa'nın oğludur. H. 1271/M. 1854-55'te Trabzon Vilayeti Hemşin Nahiyesi'nde doğmuştur. Buradaki sıbyan mektebinde okumuştur. Hemşin Medresesi'nde de bir miktar Arapça ve Farsça eğitimi almıştır. Türkçe okuryazardır. H. 1300/1882-83'te 29 yaşında stajyer olarak Atina Kazası vergi tahsilatı biriminde işe başlamıştır. H. 30 Şevval 1300/M. 2 Eylül 1883 tarihinde iş karşılığındaki 600 kuruş parayla adı geçen idarî birimin birinci kısım vergi yazıcılığına tayin edilerek üç ay görev yapmıştır. H. Cemazeyilevvel 1301/M. Şubat-Mart 1884'te 130 kuruş maaşla aynı idarî birimin sandık eminliğine tayin edilmiştir. H. 6 Cemazeyilevvel 1303/M. 10 Şubat 1886 tarihinde buradaki görevini tamamladıktan sonra

³⁵⁰ BOA. DH. SAİD. 3/984.

ise açıkta kalmıştır. H. 29 Cemazeyilahir 1304/M. 25 Mart 1887 tarihinde 100 kuruş maaşla aynı idarî birimin kâtipliğine atanmıştır. Atina Kazası Mal Müdürlüğü'yle kaymakamlığından, Lazistan Sancağı muhasebeciliğiyle Trabzon Vilayeti Defterdarlığı'ndan yazılan belgelere atf ile Malye Bakanlığı'ndan da görevini layıkıyla yerine getirdiği beyan edilmiştir³⁵¹.

3.2.13. Mehmet Vehbi Efendi

Tüccar Timurcizâde Hemşinli merhum Hacı Ali Rıza Efendi'nin oğludur. H. 15 Recep 1274/M. 1 Mart 1858 tarihinde Hemşin Kazası'nda doğmuştur. Medresede mantık, harf ve farsça dersleri görmüştür. Ayrıca Erzurum müftü vekili Osman Fazlı Efendi'den de dersler almıştır. Daha sonra İstanbul'a gitmiş, burada tefsir, kelam ve hadis dersleri okumuştur. H. 2 Cemazeyilevvel 1306/M. 4 Ocak 1889 tarihinde otuz iki yaşında olduğu halde istinaf ve temyiz mahkemeleri kaleminde memur edilmiştir. Bu süreç zarfında görevini severek yaptığı, herhangi bir hatasının olmadığı Osmanlı tezkeresi devlet şurası ve Sicill-i Âhvâl Şubesi'nin H. 7 Rebiülevvel 1309/M. 11 Ekim 1891 tarihli kayıtlarından da anlaşılmaktadır. H. 19 Zilkade 1311/M. 16 Nisan 1894 tarihinde beşinci rütbeye terfi ettirilmiştir. 30 Zilhicce 1311/M. 4 Temmuz 1894 tarihinde kendisine 50 kuruş maaş tahsis edilmiştir. H. 26 Ramazan 1314/M. 28 Şubat 1897 tarihinde maaşı 100 kuruşa yükseltildiği devlet şurası sicil şubesinin R. 14 Mayıs 1323/M. 27 Mayıs 1904 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir. H. 5 Cemazeyilevvel 1318/M. 31 Ağustos 1900 tarihinde ikinci sınıf rütbeye yükseltilmiştir. H. 12 Şevval 1318/M. 2 Şubat 1901 tarihinde ikinci sınıf memurluk vazifesine başlamıştır. H. 16 Safer 1319/M. 4 Haziran 1901 tarihinde maaşı 140 kuruşa yükseltilmiştir. H. 9 Rebiülevvel 1320/M. 16 Haziran 1902 tarihinde 170 kuruşa ve H. 2 Zilkade 1320/M. 31 Ocak 1903 tarihinde 210 kuruşa yükseltilmiştir. Maaşı, H. 24 Şaban 1321/M. 15 Kasım 1903 tarihinde 240 kuruşa ve H. 11 Şevval 1322/M. 19 Aralık 1904 tarihinde 260 kuruşa yükseltilmiştir. H. 6 Rebiülevvel 1323/M. 11 Mayıs 1905 tarihinde maaşıyla beraber ikinci sınıf yardımcılığına terfi ettirildiği R. 12 Mayıs 1323/M. 25 Mayıs 1907 tarihli vukuat pusulasında beyan edilmiştir³⁵².

³⁵¹ BOA. DH. SAİD. 39/335.

³⁵² BOA. DH. SAİD. 45/253. Ayrıca Bkz. BOA. ŞD. SAİD. 10/10.

3.2.14. Cafer Tayyar Efendi

Hasan Yahuza³⁵³ Ağa'nın oğludur. H. 1276/1859-60'ta Hemşin'de dünyaya gelmiştir. İbtidâî ve rüştiye mekteplerinde okumuştur. Daha sonra İstanbul'a giderek buradaki mülkiye mektebini tamamlamıştır. Buradaki medresede de Arapça eğitimi görmüştür. R. 25 Haziran 1290/M. 7 Temmuz 1874 tarihinde rüştiye mektebinden, R. 5 Eylül 1305/M. 17 Eylül 1889 tarihinde âlâ derecede öğretmen mektebinden diplomasını almıştır. Türkçe okuryazardır. Arapça'ya aşinadır. 250 kuruş maaşla H. 25 Zilkade 1307/M. 13 Temmuz 1890 tarihinden H. 28 Safer 1308/M. 13 Ekim 1890 tarihine kadar İstanbul Hukuk Mektebi'ne bağlı Teşvikiye İbtidâî Mektebi'nde Arapça ve Farsça dersleri öğretmenliği yapmıştır. 32 yaşında iken 600 kuruş maşala Genç Sancağı Ziraat Bankası şubesi memuriyetine tayin edilmiştir. H. 16 Safer 1309/M. 21 Eylül 1891 tarihinde buradaki vazifesine başlamıştır. H. 16 Cemazeyilevvel 1315/M. 13 Ekim 1897 tarihinde maaşı halisiyle ziraat bankası şube memuriyetine nakl olduğu halde şubenin kaza sandığı haline dönüştürülmesinden dolayı H. 21 Ramazan 1315/M. 13 Şubat 1898 tarihinde 500 kuruş maaşla muhabir kitabetine atanmıştır. H. 7 Cemazeyilahir 1316/M. 23 Ekim 1898 tarihinde 600 kuruş maaşla Pasinler Kazası Ziraat Bankası sandığı muhasebe kitabetine nakl edilmiştir. Tayinleri ve aldığı maaşlar Muş Sancağı Ziraat Bankası hukuk İdare Meclisi'nin R. 9 Ağustos 1314/M. 21 Ağustos 1898 ve R. 1 Teşrinievvel 1314/M. 13 Ekim 1898 tarihli tasdiklenmiş mazbata suretlerinde gösterilmiştir³⁵⁴.

3.2.15. Musa Rıza Efendi

Küçük Ahmetzâde Mehmet Ağa'nın oğludur. H. 1278/M. 1862 Lazistan Sancağı'na bağlı Hemşin Nahiyesi'nde dünyaya gelmiştir. Hemşin İbtidâî Mektebi'ni okumuştur. Ardından rüştiye okulunda fen

³⁵³ Yahuza, genelde Yahudi milletine mensup olan şahıslara takılan bir isimdir. Görüldüğü üzere Cafer Tayyar Efendi'nin babasının adı Yahuza'dır. Sicil kayıtlarından elde edilen bilgilere göre bölgede yaşayan herhangi bir Yahudilik inancına mensup aile bulunmadığı gibi bahsedilen devirlerde Rize'de herhangi bir gayrimüslim Osmanlı vatandaşı da yaşamamaktadır. Bu durumda Cafer Tayyar Efendi'nin babası ya sonradan Müslüman olan Osmanlı Devleti'nin Yahudi kökenli vatandaşlarından biridir ve başka bir şehirden Rize'ye memurluk vazifesi için gelmiştir. Ya da küçük bir ihtimal da olsa Yahuza ismi belgelere yanlış yazılmıştır. Kaldı ki Hasan Yahuza Ağa, Hemşin'de dünyaya gelen oğluna İslamî isimlerden Cafer Tayyar adını vermiştir.

³⁵⁴ BOA. DH. SAİD. 100/37.

bilimleri üzerine tahsil görmüştür. Ermenice ve Türkçe okuryazardır. H. 1295/M. 1878 yılında 16 yaşında iken 93 Harbi dönemlerinde geçici olarak Batum tarafında sekiz ay asker bölüğünde eminlik yapmıştır. H. 14 Cemazeyilevvel 1297/M. 24 Nisan 1880 tarihinde 20 kuruş maaşla Lazistan Sancağı vergi yazıcılığı görevine girmiştir. Maaşı R. 2 Şubat 1279/M. 14 Şubat 1882 tarihinde 15 kuruş ve H. 12 Ramazan 1279/M. 18 Ağustos 1880 tarihinde 28 kuruş zam ile maaşı 63 kuruşa yükseltilmiştir. Buzamana kadar görev yaptığı hiçbir birimde hakkında şikâyet olmamış ve mahkemede yargılanmamıştır. H. 12 Cemazeyilevvel 1301/M. 10 Mart 1884 tarihinde Lazistan Sancağı Mutasarrıflığı'ndan yazılan evraklardan tüm görevlerini layıkıyla yerine getirdiği anlaşılmaktadır³⁵⁵.

3.2.16. Mehmet Nazif Efendi

Topçuzâde Mustafa Efendi'nin oğludur. H. 1281/M. 1865-66'da Trabzon Vilayeti Hemşin Nahiyesi'nin Tulnos/Tolanis Karyesi'nde dünyaya gelmiştir. İlk eğitimini kendi köyünde aldıktan sonra İstanbul'a gidip Fatih'te Bahri Siyah Baş Tetimme Medresesi'nde Arapça öğrenerek erkek öğretmen okulundan âlâ dereceden R. 21 Haziran 1305/M. 3 Temmuz 1889 tarihli diploma alıp mezun olmuştur. Daha sonra hukuk mektebini de tamamlayarak bu okuldan âlâ dereceden R. 10 Temmuz 1311/M. 22 Temmuz 1895 tarihinde mezun olmuştur. Türkçe okuryazardır. Arapça, Farsça, Fransızca ve Ermenice'ye aşinadır. Üç ay İstanbul Bidayet Mahkemesi Birinci Ceza İstinaf Mahkemesi Hukuk Dairesi'nde stajyerliğini tamamlamasının ardından H. 30 Rebiülevvel 1316/M. 18 Ekim 1898 tarihinde 1400 kuruş maaşla ve encümen düzenleme komisyonu adliye kararıyla Mardin Sancağı Bidayet Mahkemesi savcı yardımcılığına tayin edilmiştir. H. 29 Rebiülahir 1318/M. 26 Ağustos 1900 tarihinde 1520 kuruş maaşla ve encümen düzenleme komisyonu kararıyla terfien Süleymaniye Sancağı Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi hâkimliğine getirilmiştir. H. 2 Cemzeyilahir 1322/M. 14 Ağustos 1904 tarihinde encümen düzenleme komisyonu kararıyla 1260 kuruş maaşla Maraş Sancağı Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi hâkimliğine tayin olmuştur. Terfi ettikten sonra da H. 3 Rebiülahir 1324/M. 27 Mayıs 1906 tarihinde

³⁵⁵ BOA. DH. SAİD. 7/33.

1620 kuruş maaşla Ankara Vilayeti Merkez Bidayet Mahkemesi savcı yardımcılığına atanmıştır. H. 6 Recep 1324/M. 26 Ağustos 1906 tarihinde 2750 maaşla Bağdat Vilayeti Merkez Bidayet Mahkemesi hâkimliğine tayin edilmiştir. H. 8 Ramazan 1327/M. 23 Eylül 1909 tarihinde yapılan düzenleme ile 2700 kuruş maaşla aynı vilayetin istinaf mahkemesi savcısı olmuştur. Maaşı R. 1 Temmuz 1326/M. 14 Temmuz 1910 tarihinden itibaren 3000 kuruşa yükseltilmiştir. H. 10 Ramazan 1328/M. 15 Eylül 1910 tarihinde 3500 kuruş maaşla Erzurum Vilayeti İstinaf Mahkemesi Ceza Dairesi hâkimliğine tayin olduğu adliye sicil şubesinin R. 22 Şubat 1327/M. 6 Mart 1912 tarihli tezkeresinden anlaşılmıştır³⁵⁶.

3.2.17. Ali Galip Efendi

Atina Kazası İdare Meclisi azalarından Dericizâde Ahmet Nedim Efendi'nin oğludur. H. 1283/M. 1866-67 yılında Atina Kazası'na tabi Hemşin Nahiyesi'nin Heyan? Karyesi'nde doğmuştur. Öğretmen mektebinde okuduktan sonra Erzurum Vilayeti Rüştîye Mektebi ve ardından Erzurum İdâdî Mektebi ve âli kısımlarında eğitim görerek rüştîye mektebinden üstün derece ile R. 1 Haziran 1303/M. 13 Haziran 1887 tarihli mülkiye mektebinin idâdî ve âli kısımlarından R. 1 Temmuz 1306/M. 13 Temmuz 1890 ve R. 10 Temmuz 1310/M. 22 Temmuz 1894 tarihli diplomaları almıştır. Türkçe, Fransızca ve Ermenice okuryazardır. H. 1 Şevval 1313/M. 16 Mart 1896 tarihinde 500 kuruş maaşla Erzurum Vilayeti Valilik birimine memur olup yukarıda belirtilen tarihten itibaren vekâleten vilayet idâdî mektebinde Fransızca, coğrafya, hesap, hendese, ahlak ve edebiyat dersleri öğretmenliğinde bulunmuştur. Görevlerinde toplamda 18376 kuruş maaş almıştır. Daha sonra Hınıs Kazası'na görevlendirilip kendisine 585 kuruş harcırah verilmiştir. H. 19 Ramazan 1314/m. 21 Şubat 1897 tarihinden H. 14 Rebiülahir 1315/M. 12 Eylül 1897 tarihine kadar Pasinler Kazası kaymakam vekâletinde bulunarak toplamda 1670 kuruş maaş almıştır. Rusya Devleti tarafından üçüncü rütbeden nişana layık görülmüştür³⁵⁷.

H. 24 Şaban 1316/M. 7 Ocak 1899 tarihinde 1053 kuruş maaşla Kemah Kazası Kaymakamlığı'na tayin edildiyse de yöre hanedanından

³⁵⁶ BOA. DH. SAİD. 106/445. Ayrıca Bkz. BOA. DH. SAİD. 81/111.

³⁵⁷ BOA. DH. SAİD. 96/235.

Tahir Paşa ile tartışma yaşamıştır. Bu durum şikâyetlere konu olunca da H. 29 Cemazeyilevvel 1318/M. 24 Eylül 1900 tarihinde 1125 kuruş maaşla ve becayış suretiyle Tercan Kazası Kaymakamlığı'na tayin edilmiştir. Erzincan Sancağı Mutasarrıflığı'ndan ve Erzurum Valisi Mehmet Raif Paşa tarafından tasdiklenen yazıdan anlaşılmıştır. Şimdiye kadar yapmış olduğu hizmetlerde zimmetle ilişkisi olmamıştır. Rusya Devleti tarafından verilen nişanı vilayet maarif meclisinin R. 29 Teşrinievvel 1316/M. 11 Kasım 1900 tarihli kaydında bulunmaktadır. Hakkında icra kılınan tahkikat neticesinde idaresizliğinin tesbit edilmesinden sonra orada başarılı bir şekilde hizmet veremeyeceği kanaati ile H. 26 Safer 1320/M. 4 Haziran 1902 tarihinde Kuruçay Kazası Kaymakamlığı'na nakl edilmiştir. Dâhiliye nezareti ve memuriyet mülkiye komisyonunca tanzim edilen R. 30 Kanunisani 1318/M. 12 Şubat 1903 tarih ve 263 numaralı tezkeresiyle ikinci sınıf kaymakamlık rütbesine yükseltilmiştir³⁵⁸.

H. 5 Ramazan 1320/M. 6 Aralık 1902 tarihinde aynı maaşla açık olan Sivas Vilayeti'nde mezkûr Gübirili? Kaymakamlığı'na tayin edilmiştir. H. 9 Zilkade 1322/M. 15 Ocak 1905 tarihinde 900 kuruş maaşla Derik Kazası Kaymakamlığı'na tayin edilmiştir. Görülen lüzum üzerine H. 10 Rebiülevvel 1323/M. 15 Mayıs 1905 tarihinde Sivas Vilayeti Kangal Kaymakamlığı'na ataması yapılmıştır. Amasya Sancağı'na bağlı Köprü Kaymakamlığı görevindeyken yaptığı uygunsuz davranışlarından dolayı Sivas Vilayeti'nce yapılan soruşturma neticesinde kendisinin suç teşkil edecek davranışlar içine girdiği anlaşılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: Hacı Bekir namında bir kişi ile tartışmalarının ardından bu kişiyi üç gün boyunca tutuklatması ve ardından tehdit ederek salıverilmesine izin vermesi, reji idaresinden 500 kuruş maaş alarak bu birimi zarara uğratması, gayrimeşru işlerle uğraşan Hüseyin Efendi'ye usulsüz bir şekilde aşar ihale etmesi, belediye meclisine baskı yaparak alınan bazı kararların iptal ettirmesi, Hacı'nın oğlu Mustafa Efendi'yi mezun yeterli bilgi birikimi olmadığı halde vergi tahsilat komisyonun azalığına getirmesi, elde edilen %8 aidat tahsilatını hak sahiplerine vermediği gibi halktan topladığı verginin %5 ini kendi üzerine geçirmesi, şüpheli olarak aranan kişinin 600

³⁵⁸ BOA. DH. SAİD. 96/235.

kuruş değerindeki malını 10 liraya sattırduğu, altı ay mahkûmiyeti bulunan Paltolu Ali Efendi'yi bir müdürlüğe tayin ettiği ve görevde bulunduğu dönemde bir kişiyi dövdüğü, dolandırıcılık ve hakaret suçlarından yargılanan Hacıoğlu Mustafa Efendi'yi vergi komisyon azalığına getirdiği gibi iddialar üzerine Kaymakam Ali Galip Efendi görevinden alınarak H. 11 Rebiülahir 1324/M. 4 Hairan 1906 tarihinde mahkemede yargılanmasına, soruşturma savcısı tarafından karar verilmiştir³⁵⁹.

3.2.18. Şakir Rıfat Nuri Efendi

Lazistan Sancağı dâhilinde Atina Kazası Bidayet Mahkemesi başkâtibi Halid Efendi'nin oğludur. H. 22 Safer 1285/M. 14 Haziran 1868 tarihinde Lazistan Sancağı'nda Hemşin Nahiyesi'nde dünyaya gelmiştir. Sıbyan mektebinde okumuştur. Medresede Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Türkçe okuryazardır. H. 1299/M. 1881-82'de 14 yaşında iken Atina Kazası tahrirat kalemine stajyer olarak başlamıştır. H. 7 Cemazeyilahir 1310/M. 27 Aralık 1892 tarihinde 100 kuruş maaşla Hemşin Nahiyesi sandık emanetine tayin edilmiştir. H. 26 Safer 1305/M. 13 Kasım 1887 tarihinde sandık emanet biriminin kaldırılması üzerine görevinden ayrılmış ve H. 13 Rebiülahir 1313/M. 3 Ekim 1895 tarihinde 130 kuruş maaşla nahiye merkezinin kitabetine tayin edildiği Atina Kazası Kaymakamlığı'yla Lazistan Sancağı Mutasarrıflığı'ndan yazılan belgelerden anlaşılmıştır. Görev yerleri ile aldığı maaşlar Trabzon Vilayeti'nin R. 21 Eylül 1313/M. 3 Ekim 1897 tarihli evraklarında kayıtlıdır. R. 1 Teşrinievvel 1317/M. 14 Ekim 1901 tarihinde 300 kuruş maaşla aynı nahiyenin vergi kitabetine nakl edilmiştir. Görevini iyi yapamadığı şikâyeti üzerine Trabzon Vilayeti'ne bağlı komisyonca R. 30 Mart 1326/M. 12 Nisan 1910 tarihinde yapılan soruşturmada yeterli bilgi birikim ve tecrübeye sahip olduğuna kanaat getirilmesi üzerine çalışmasına izin verilmiştir. Soruşturma neticelene kadar işten el çektirildiğinden dolayı 300 kuruş mağduriyet maaşı verildiği maliye sicil şubesinin R. 1 Ağustos 1327/M. 14 Ağustos 1911 tarihli vukuat pusulasında beyan edilmiştir³⁶⁰.

³⁵⁹ BOA. DH. SAİD. 96/235.

³⁶⁰ BOA. DH. SAİD. 83/423.

3.2.19. Ali Necati Efendi

Hurşit Efendi'nin oğludur. H. 1285/M. 1868-69'da Trabzon Vilayeti dâhilinde Hemşin Nahiyesi'nde doğmuştur. Erzurum İbtidâî Mektebi'nde okumuştur. Medresede de bir miktar Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Daha sonra hukuk mektebini tamamlamıştır. H. 1302/M. 1884-85'te 16 yaşında olduğu halde stajyer olarak Erzurum Vilayeti savcılık biriminde çalışarak deneyim kazanmıştır. H. 25 Recep 1306/M. 27 Mart 1889 tarihinde yapılan sözleşme ile 400 kuruş maaşla Kozican Kazası Bidayet Mahkemesi başkitabetine tayin edilmiştir. H. 21 Şevval 1307/M. 10 Haziran 1890 tarihinde görevinden istifa ederek H. 12 Rebiülevvel 1310/M. 4 Ekim 1892 tarihinde yine stajyer olarak cinayet mahkemesi kalemine dâhil edilmiştir. H. 17 Cemazeyilevvel 1312/M. 16 Kasım 1894 tarihinde 30 kuruş maaşa nail olmuştur. Stajyerlik görevini başarıyla tamamladığına dair görev yaptığı birimden yazılan belge adliye nezareti tarafından onaylanmıştır. Kozican başkitabetinde çalıştığı süre ve istifası mahal adliyenin mazbatasıyla nüfus belgesi hal tercümesinde kayıtlıdır. H. 29 Rebiülevvel 1316/M. 17 Ağustos 1898. Maaşı H. 25 Cemazeyilahir 1318/M. 20 Ekim 1900 tarihinde 400 ve H. 14 Zilhicce 1316/M. 4 Nisan 1901 tarihinde 450 ve H. 19 Rebiülevvel 1319/M. 6 Temmuz 1901 tarihinde 500 kuruşa yükseltilmiştir. Dördüncü sınıf zabıt kitabetine kayıt edildiği, hukuk mektebinden âlâ derece ile mezun olduğu, H. 18 Zilhicce 1320/M. 18 Mart 1903 tarihinde maaşının 500 kuruşa yükseldiği, üçüncü sınıf zabıt kitabetine, H. 24 Şaban 1323/M. 24 Ekim 1905 tarihinde 1000 kuruş maaşla Beyoğlu Bidayet Mahkemesi aza mülazemetliğine terfi ettiği ve yapılan düzenleme ile H. 8 Ramazan 1327/M. 23 Eylül 1909 tarihinde 1200 kuruş maaşla memuriyetine devam ettirildiği adliye sicil şubesinin H. 17 Haziran 1329/M. 30 Haziran 1913 tarihli cevabından anlaşılmıştır. R. 27 Kanunievvel 1329/M. 9 Ocak 1914³⁶¹.

3.2.20. Ahmet Lütfi Efendi

Hacı Kamil oğlu merhum Hacı Ali Efendi'nin oğludur. H. 1285/M. 1868-69 tarihinde Lazistan Sancağı dâhilinde Hemşin Nahiyesi'nde tevellüt ettiği Osmanlı nüfus kayıtlarında belirtilmiştir. Hemşin Sıbyan

³⁶¹ BOA. DH. SAİD. 78/271.

Mektebi'nde temel din ilimleri okuduktan sonra Erzurum'a giderek buradaki Sarayönü Medresesi'nde eğitim görmüştür. Ardından Amasya'da Kâşifiye Medresesi'nde çeşitli dersler alarak icazetnâme almaya hak kazanmıştır. Türkçe ve Arapça okuryazardır. Farsça'ya ise aşinadır. H. 25 Zilhicce 1314/M. 27 Mayıs 1897 tarihinde 29 yaşında iken 135 kuruş maaşla Samsun Mülkiye İdâfî Mektebi'ne öğretmen olarak atanmıştır. Belirtilen okula atandığı Sancak Mutasarrıflığı ve eğitim işleri bakanı Hayri Paşa tarafından da tasdik edilmiştir. Tüm bu belgeler hal tercümesi kayıtlarında saklı tutulmaktadır³⁶².

3.2.21. Mehmet Cemal Efendi

Ane Kazası Kaymakamı mutasarrıf Ustazâde Halil Sıtkı Efendi'nin oğludur. H. 1285/M. 1868-69'da Lazistan'da Hemşin Nahiyesi'nde doğmuştur. Mektebi ibtidâî ve rüştiyeye bir müddet devam etmiştir. Arapça ve Farsça eğitimi almıştır. Türkçe okuryazardır. H. Muharrem 1306/M. Eylül-Ekim 1888'de 20 yaşında iken Divaniye Sancağı tahrirat birimine atanmıştır. Bağdat Vilayeti yazışma kalemine stajyer olarak görev yapmıştır. H. 11 Şevval 1307/M. 31 Mayıs 1890 tarihinde 200 kuruş maaş ile adı geçen birim kalemi başkitabeti vekâletine tayin edildi ise de memur olarak asaleten atanmasına karar verilmesi üzerine H. 28 Rebiülahir 1308/M. 11 Aralık 1890 tarihinde görevinden istifa etmiştir. H. 8 Muharrem 1309/M. 14 Ağustos 1891 tarihinde aynı valilik biriminin tapu kitabetine tayin edilmiştir. H. 15 Ramazan 1309/M. 13 Nisan 1892 tarihinde 400 kuruş maaşla Divaniye Sancağı başkitabetine geçmiştir. H. 16 Şevval 1309/M. 14 Mayıs 1892 tarihinde görevine başlamıştır. H. 7 Rebiülevvel 1310/M. 29 Eylül 1892 tarihinde ise görevinden ayrılmıştır. Divaniye Sancağı başkitabeti vekâletiyle Bağdat Vilayeti merkez tapu ve iki defa Divaniye kalemi başkitabetinde istihdam edildiğine dair görev belgesi ile R. 13 Haziran 1307/M. 25 Haziran 1891 tarihli Bağdat tapu sicil işlem defteri ile R. 23 Şubat 1308/M. 7 Mart 1893 tarihli arzuhali ve hal idare meclisinin R. 20 Eylül 1308/M. 2 Ekim 1882 tarihli mazbatasının tasdiklenmiş suretleri sicill-i ahvâl şubesinde muhafaza saklı tutulmaktadır. R. 18 Temmuz 1312/M. 30 Temmuz 1896³⁶³.

³⁶² BOA. DH. SAİD. 85/419.

³⁶³ BOA. DH. SAİD. 67/441. Ayrıca Bkz. BOA. DH. SAİD. 303/391.

H. 16 Cemazeyilevvel 1313/M. 4 Kasım 1895 tarihinden H. 4 Rebiülevvel 1317/M. 13 Temmuz 1899 tarihine kadar stajyer olarak İstanbul ticaret malları gümrüğü nezareti tahrirat kaleminde bulunmuştur. H. 15 Rebiülahir 1317/M. 23 Ağustos 1899 tarihinde 400 kuruş maaşla Edirne emlak komisyonu muhaberat evrak memuriyetliğine tayin edilmiştir. H. 11 Şaban 1317/M. 15 Aralık 1899 tarihinde 550 kuruş maaşla Ak Köprü ikinci kâtipliğine görevlendirilmiştir. Aynı ayın 28'inde ise görevine başlamıştır. H. 8 Cemazeyilahir 1318/M. 3 Ekim 1900 tarihinde aynı maaşla Selanik Emlak İdaresi kitabetine görevlendirilmiştir. H. 19 Ramazan 1319/M. 30 Aralık 1901 tarihinde aynı maaşla Suriye arazi komisyonu şubesi kitabetine nakl edilmiştir. H. 18 Şevval 1319/M. 28 Ocak 1902 tarihinde işine ek olarak H. 29 Cemazeyilahir 1320/M. 3 Ekim 1902 tarihinde 750 kuruş maaşla aynı komisyon birimi dâhilinde Bisan çiftligat muhasebe kitabetine tayin edildiği Hazine Nezareti'nin R. 18 Şubat 1319/M. 2 Mart 1904 tarihli 10 numaralı tezkiresinde beyan edilmiştir. H. 21 Cemazeyilahir 1321/M. 14 Eylül 1903 tarihinde 500 kuruş maaşla Acıbadem Etfal Hastahanesi kitabetine atanmıştır. H. 21 Zilkade 1321/M. 8 Şubat 1904 tarihinde aynı maaşla emlak vergisi kalemine nakl olmuştur. Maaşı H. 29 Rebiülevvel 1323/M. 3 Haziran 1905 tarihinde 600 kuruş yükseltilmiştir. 750 kuruş maaşla Cuberli? emlak şubesi nabeş? kitabetine nakl edilmiştir. Nezaret biriminin R. 12 Haziran 1323/M. 25 Haziran 1907 tarihli ve 48 numaralı tezkiresinde beyan edilmiştir. H. 28 Cemazeyilahir 1325/M. 8 Ağustos 1907 tarihinde 1750 kuruş maaşla Gümölcine emlak kitabetine nakl edilmiştir. H. 2 Recep 1325/M. 11 Ağustos 1907 tarihinde ise vazifesine başlamıştır. H. 6 Rebiülahir 1327/M. 27 Nisan 1909 tarihinde emlak biriminin maliyeye devredilmesi üzerine görevinden ayrılmıştır. Devir işlemlerinin yapıldığı adı geçen şubenin R. 11 Teşrinievvel 1325/M. 24 Ekim 1909 tarihli vukuat pusulalarında gösterilmiştir³⁶⁴.

3.2.22. Mehmet Bedrettin Efendi

Hemşin hanedanlarından Topçuzâde Hacı Ali Efendi'nin oğludur. H. 1286/M. 1869-70'te Trabzon Vilayeti Hemşin Kasabası'nda doğmuştur. İstanbul'da Sultan Selim Rüşiye Mektebi'nden R. 15 Temmuz 1307/M. 27

³⁶⁴ BOA. DH. SAİD. 67/441.

Temmuz 1891 tarihinde âlâ derecede mezun olmuştur. Daha sonra İstanbul İdâdî Mektebi'nden de âlâ derece ile R. 7 Ağustos 1312/M. 19 Ağustos 1896 tarihinde mezun olmuştur. Hukuk mektebini ise yine âlâ derece ile R. 21 Teşrinisani 1317/M. 4 Aralık 1901 tarihinde tamamlamıştır. Fatih Camii Şerif'inde müderris Kazim Efendi'nin dersine devam edip Arapça öğrenmiştir. Türkçe okuryazardır. Fransızca ve Rumca'ya aşınadır. H. 24 Cemazeyilahir 1319/M. 8 Ekim 1901 tarihinde bir kıta gümüş liyakat madalyasına layık görülmüştür. H. 8 Rebiülevvel 1320/M. 15 Haziran 1902 tarihinde 1200 kuruş maaşla Divihuz? Kazası Bidayet Mahkemesi hâkimliğine atanmıştır. Mezun olduğu okullar, görev yerleri ve aldığı maaş miktarları R. 10 Nisan 1319/M. 23 Nisan 1903 tarihli belgeden anlaşılmıştır. Liyakat madalyası aldığına dair belgenin tasdiklenmiş sureti de hal tercümesi ile beraber kayıtlıdır. H. 10 Rebiülevvel 1322/M. 25 Mayıs 1904³⁶⁵.

3.2.23. Mehmet Behzat Efendi

Hacı Hüseyin Hüsni Efendi'nin oğludur. H. 1287/M. 1870-71'de Trabzon Vilayeti Hemşin Kasabası'nda doğmuştur. Sıbyan mektebini tamamlamasının ardından rüşdiye mektebini de bitirmiştir. Daha sonra mülkiye mektebinden âlâ derece ile mezun olmuştur. Türkçe okuryazardır. Arapça ve Farsça dillerine aşınadır. H. 30 Ramazan 1314/M. 25 Şubat 1800 tarihinde stajyer olarak temyiz mahkemesi emanet dairesine ve bir sene sonra başsavcılığa atanmıştır. H. 21 Safer 1317/M. 1 Temmuz 1899 tarihinde adı geçen savcılık komisyonunda 30 kuruş maaşa nail olmuştur. H. 28 Muharrem 1318/M. 28 Mayıs 1900 tarihinde maaşı 50 kuruşa yükseltilmiştir. H. 12 Şaban 1318/M. 5 Şaban 1900 tarihinde 200 kuruş maaşla istinaf mahkemesi zabıt kitabetine nakl edilmiştir. H. 18 Rabiülevve 1319/M. 5 Temmuz 1901 tarihinde yapılan düzenleme ile maaşı 300 kuruşa yükseltilmiştir. H. 6 Rebiülahir 1319/M. 20 Eylül 1901 tarihinde 1000 kuruş maaşla Aydın Vilayeti Merkez Ticaret Mahkemesi azalığına terfi ettirilmiştir. Terfi etmesinin ardından H. 19 Cemazeyilahir 1327/M. 8 Temmuz 1909 tarihinde 1200 kuruş maaşla Siroz Sancağı Ticaret Mahkemesi hâkimi olmuştur. R. 8 Ramazan 1327/M. 23 Eylül 1909 tarihinde yapılan düzenleme ile 3000 kuruş maaşla Beyrut Vilayeti Ticaret

³⁶⁵ BOA. DH. SAİD. 113/247.

Mahkemesi reisliğine atandığı adliye sicil müdüriyetinin R. 20 Teşrinievvel 1327/M. 2 Kasım 1911 tarihli tezkere cevabından anlaşılmıştır³⁶⁶.

3.2.24. Mesut Sadettin Efendi

Merhum Berberoğlu Yunus Ağa'nın oğludur. H. 1288/M. 1871-72 yılında Lazistan Sancağı'nda Hemşin Kasabası'nda doğduğu Osmanlı nüfus belgelerinden anlaşılmaktadır. Hemşin Sıbyan Mektebi'nde temel İslâm bilimleri üzerine dersler görerek mezun olmuştur. Ardından İstanbul'a giderek Fatih'te Hoca Mehmet Rahmi Efendi'den Arapça üzerine dersler almıştır. H. 24 Cemazeyilahir 1319/M. 8 Ekim 1901 tarihli mezuniyet belgesi bulunmaktadır. Ayrıca hukuk üzerine tahsil görmüş ve üstün derece ile mezun olmuştur. R. 18 Haziran 1323/M. 1 Temmuz 1907 tarihli mezuniyet belgesi bulunmaktadır. Türkçe okuryazardır. İlk altı ay deneyim kazanması maksadıyla İstanbul Bidayet Mahkemesi İkinci Ceza Dairesi'nde stajyerlik görevini icra etmiştir. Düzenleme komisyonu kararıyla H. 9 Safer 1326/M. 13 Mart 1908 tarihinde 1000 kuruş maaşla Kolaşin Kazası Bidayet Mahkemesi'ne savcı olarak atanmış ve beşinci dereceye yükselmiştir. H. 24 Cemazeyilahir 1319/M. 8 Ekim 1901 tarihinde gümüş liyakat madalyasına nail olmuştur. Görev yerleri, aldığı maaş miktarları ve kendisiyle alakalı tüm bilgiler hal tercümesi kayıtlarında mevcuttur. H. 25 Cemazeyilahir 1327/M. 14 Temmuz 1909³⁶⁷.

3.2.25. Ahmet Tefvik Efendi

Tüccar Kobalızâde Hüseyin Avni Efendi'nin oğludur. H. 1289/M. 1872-73 yılında Lazistan Sancağı'nda Hemşin Kasabası'nda doğduğu Osmanlı nüfus belgelerinden anlaşılmaktadır. Erzurum Rüştüye Mektebi'nden R. 19 Temmuz 1305/M. 31 Temmuz 1889 tarihinde başarılı bir şekilde mezun olmuştur. Ardından Erzurum İdâdî Mektebi'ni de R. 1 Teşrinievvel 1309/M. 13 Ekim 1893 tarihinde başarılı bir şekilde tamamlamıştır. R. 13 Temmuz 1310/M. 25 Temmuz 1894 tarihinde ise reislik veya başkanlık üzerine stajını yapmıştır. Türkçe okuryazar ve Fransızca'ya aşina olduğu hal tercümesinde kayıtlıdır³⁶⁸.

³⁶⁶ BOA. DH. SAİD. 132/283. Ayrıca Bkz. BOA. DH. SAİD. 133/475.

³⁶⁷ BOA. DH. SAİD. 161/7.

³⁶⁸ BOA. DH. SAİD. 76/151.

3.2.26. Osman Remzi Efendi

Mehmetoğlu İdris Efendi'nin oğludur. H. 1289/M. 1872-73'te Trabzon Vilayeti Hemşin Kasabası'nda doğmuştur. Erzurum Sıbyan Mektebi'ni tamamladıktan sonra İstanbul İdâdî Mülkiyesi'nde başarılı bir şekilde eğitimini tamamlamıştır. Fatih Sultan Mehmet Han Hazretlerinin Bahri Siyah Baş Medresesi'nde eğitim gördüyse de icazetname alamamıştır. Türkçe okuryazardır. Fransızca'ya aşinadır. Hukuk mektebinden üstün derece ile R. 8 Temmuz 1316/M. 21 Temmuz 1900 tarihinde mezun olmuştur. H. 20 Cemazeyilahir 1318/M. 15 Ekim 1900 tarihinde Dersaadet Bidayet Mahkemesi İkinci Hukuk Dairesi kaleminde üç ay stajyerlik yapmıştır. Adliye nezareti kararıyla H. 26 Rebiülahir 1321/M. 22 Temmuz 1903 tarihinde 1260 kuruş maaşla Kayseri Sancağı Bidayet Mahkemesi savcı yardımcılığına tayin edilmiştir. Yapılan şikâyet ve akabindeki soruşturma neticesinde buradaki görevini layıkıyla yerine getiremediği anlaşıldığından H. 7 Muharrem 1325/M. 20 Şubat 1907 tarihinde azl edilerek yargılanmıştır. Ancak yargılama sonucunda suçsuz bulunarak R. 1 Teşrinievvel 1323/M. 14 Ekim 1907 tarihinde tekrar istihdamına kadar verilmiştir. H. 10 Cemazeyilahir 1327/M. 29 Haziran 1909 tarihinde 1260 kuruş maaşla Yozgat Sancağı Bidayet Mahkemesi savcı yardımcılığına tayin edilmiştir. H. 8 Ramazan 1327/M. 27 Haziran 1909 tarihinde 1620 kuruş maaşla Diyarbakır Vilayeti Merkez Bidayet Mahkemesi'ne savcı olarak atanmıştır. Maaşının R. 1 Temmuz 1326/M. 14 Temmuz 1910 tarihinde 1800 kuruşa yükseltildiği adliye sicil şubesinin R. 24 Teşrinievvel 1327/M. 6 Ağustos 1911 tarihli tezkere cevabında gösterilmiştir³⁶⁹.

3.2.27. Ali Rıza Efendi

Atina Kazası İdare Meclisi azasından Kobalzâde Hasan Hüsnü Efendi'nin oğludur. H. 1289/M. 1872-73'te Hemşin Nahiyesi'nde doğmuştur. Erzurum Rüştîye Mektebi'nde okumuştur. Bir müddet idâdî mektebinin mülkiye kısmında dersler görmüştür. Türkçe okuryazardır. H. 15 Cemazeyilahir 1308/M. 26 Ocak 1891 tarihinde Erzurum Duyûn-u Umûmîye Nezareti tahrirat kaleminde stajyer olarak görev yapmıştır. H.

³⁶⁹ BOA. DH. SAİD. 113/343.

11 Şevval 1308/M. 20 Mayıs 1891 tarihinden H. 24 Rebiülevvel 1309/M. 28 Ekim 1891 tarihine kadar ve H. 15 Şevval 1309/M. 10 Ocak 1904 tarihinden H. 8 Cemazeyilevvel 1311/M. 17 Kasım 1893 tarihine kadar 300 kuruş maaşla yar mahkemesi muhafaza kitabesinde çalışmıştır. H. 8 Zilkade 1311/M. 13 Mayıs 1894 tarihinden 21 Rebiülahir 1312/22 Ekim 1894 tarihine kadar yine aynı maaşla temyiz mahkemesi muhafaza ikinci kâtipliğinde istihdam edilmiştir. Buradan bir müddet sonra istifa etmiştir. H. 4 Muharrem 1313/M. 27 Haziran 1895 tarihinde üç ay askerlik görevini icra ettikten sonra geriye kalan zamanlar için belli bir miktarda ücret ödeyerek askerliğini tamamlamıştır. H. 7 Rebiülahir 1313/M. 27 Eylül 1895 tarihinde 300 kuruş maaşla yar mahkemesi muhafaza kitabetine alınmıştır. H. 14 Cemazeyilahir 1314/M. 20 Kasım 1896 tarihinde mahkemenin kaldırılması hasebiyle istifa etmiştir. H. 8 Zilhicce 1314/M. 10 Mayıs 1897 tarihinde aynı maaşla maaş temyiz mahkemesi muhafaza kitabetine atanmıştır. H. 2 Rebiülahir 1315/M. 31 Ağustos 1897 tarihinde 550 kuruş maaşla Sinop Mahkemesi muhafaza memurluğuna tayin edilmiş ise de tayin edildiği yere giderken Erzurum muhitinde hastalanmış ve açıkta kalarak H. 18 Zilhicce 1315/M. 10 Ağustos 1898 tarihinden H. 7 Recep 1316/M. 21 Kasım 1898 tarihine kadar 500 kuruş maaşla temyiz mahkemesi muhafaza sandık eminliğinde bulunmuştur. Erzurum Duyûn-u Umûmîye Nezareti'nden yazılan mülahazadan gayet tecrübeli olduğu ve görevini layıkıyla yerine getirdiği tasdik edilmiştir. H. 25 Rebiülevvel 1317/M. 3 Ağustos 1899 tarihinde aldığı maaş miktarı olan 500 kuruşa ek olarak bir de 166 kuruş maaş verilerek Hopa Mahkemesi memuriyeti vekâletine tayin edilmiştir. H. 7 Safer 1318/M. 6 Haziran 1900 tarihinde terfi ederek 600 kuruş maaşla aynı yerde asaleten atanarak görevini devam ettirmiştir. R. 21 Eylül 1322/M. 4 Ekim 1906³⁷⁰.

3.2.28. Hasan Hami Efendi

Merhum Alemdaroğlu Hoca İbrahim Efendi'nin oğludur. H. 1290/M. 1873-74'te Hemşin'de doğmuştur. Hemşin İbtidâî Mektebi'nde okumuştur. İstanbul'daki Fatih Camii'nde çeşitli dersler almıştır. Türkçe ve Ermenice okuryazardır. H. 16 Muharrem 1316/M. 6 Haziran 1898

³⁷⁰ BOA. DH. SAİD. 135/367.

tarihinde 300 kuruş maaşla İstanbul polisi dokuzuncu bölük dokuzuncu çavuşluğu nazırlığına tayin edilmiştir. H. 3 Rebiülevvel 1316/M. 22 Temmuz 1898 tarihinde Yunan muharebe madalyasıyla ödüllendirilmiştir. H. 29 Zilkade 1316/M. 10 Nisan 1899 tarihinde bulunduğu yerden ayrılarak ikinci başkıtası bölüğünün altıncı takımına nakl edilmiştir. H. 4 Rebiülahir 1320/M. 11 Temmuz 1902 tarihinde açıktan üçüncü sınıf polis komiserliğine terfien atanmıştır. H. 4 Cemazeyilahir 1320/M. 8 Eylül 1902 tarihinde beşinci, H. 3 Şevval 1320/M. 3 Ocak 1920 tarihinde ise dördüncü rütbelerden mecidî nişanı ve H. 29 Recep 1323/M. 29 Eylül 1905 tarihinde gümüş liyakat madalyasına layık görülmüştür. H. 10 Şaban 1323/M. 10 Ekim 1905 tarihinde açıktan başkomiserliğe terfi ettirilmiştir³⁷¹.

H. 9 Şaban 1323/M. 9 Ekim 1905 tarihinde dördüncü rütbeden nişan-ı âli verilmiştir. H. 27 Zilkade 1326/M. 21 Aralık 1908 tarihinde 900 maaşla yirminci Unkapanı bölüğü başkomiserliğine tayin olmuştur. H. 3 Cemazeyilahir 1327/M. 22 Haziran 1909 tarihinde komisyon kararıyla ihraç edilmiştir. H. 8 Şaban 1327/M. 25 Ağustos 1909 tarihinde bulunduğu mertebe itibarıyla istihdam olunamayacağı dâhiliye tasdik komisyonunca kararlaştırılmıştır. Anayasanın on birinci maddesine göre görev dışı bırakılmış ise de henüz ayrılış tazminatı yapılmamıştır. Görev yerleri, hizmet süreleri, ödülleri ve maaş miktarları hal tercümesinde kayıtlıdır. H. 29 Cemazeyilevvel 1328/M. 8 Haziran 1910. Hasan Hami Efendi'nin tetkik düzenleme ve atama komisyonuna verdiği dilekçe üzerine yapılan soruşturma neticesinde görevden el çektirilmesini gerektirecek bir durumu olmadığı anlaşıldığından R. 8 Temmuz 1326/M. 21 Temmuz 1910 tarihinde tekrar istihdam edilmesine karar verilerek R. 1 Eylül 1325/M. 14 Eylül 1909 tarihinden itibaren kendisine 460 kuruş mağduriyet maaşı tahsis edilmiştir. Düzenleme komisyonu kararıyla R. 9 Mayıs 1326/M. 22 Mayıs 1910 tarihinde maaşı 690 kuruşa yükseltildiği emniyet genel müdürlüğü sicil şubesinin R. 6 Haziran 1327/M. 19 Haziran 1911 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir³⁷².

³⁷¹ BOA. DH. DAİD. 176/53.

³⁷² BOA. DH. DAİD. 176/53.

3.2.29. Ahmet Hayati Efendi

Kendisi hafızdır. Kasapçılıkla meşgul olan İslamoğlu Osman Ağa'nın oğludur. H. 1296/M. 1878-79'da Lazistan Sancağı'nın Atina Kazası'na tabi Hemşin Köyü'nde doğmuştur. Adı geçen köy merkezinde ibtidâî mektebinde eğitimini tamamlamıştır. Daha sonra Erzurum'da Gürcü Mehmet Paşa ve akabinde İstanbul'da Süleymaniye civarında Siyavuş Paşa Medreselerinde Arapça dersleri görmüştür. Süleymaniye Camii Şerifi dershanelerinde de Şarköylü Halil Efendi'den dersler alarak H. 2 Zilhicce 1326/M. 26 Aralık 1908 tarihli icazetname almaya hak kazanmıştır. Daha sonra hukuk mektebini de R. 1 Kanunievvel 1323/M. 14 Aralık 1907 tarihinde âlâ derece ile tamamlamıştır. Türkçe okuryazardır. H. 6 Cemazeyilevvel 1327/M. 26 Mayıs 1909 tarihinde 1000 kuruş maaşla Ruveler? Kazası Bidayet Mahkemesi'ne savcı yardımcısı olarak atanmıştır. Ahmet Hayati Efendi'nin tayinleri ve maaş miktarları adliye nezareti sicil müdürlüğünde saklı tutulan hal tercümesi ile alakalı yazılarından anlaşılmaktadır. Ahmet Hayati Efendi'ye ait diğer belgelerin tasdiklenmiş suretleri de sicil genel müdürlüğüne saklı tutulmaktadır. H. 27 Şaban 1327/M. 13 Eylül 1909³⁷³.

3.2.30. Hüseyin Fevzi Efendi

Çiftçi Hacı Mahmut Ağa'nın oğludur. Kendisi Mahmutoğlu olarak bilinmektedir. H. 1296/M. 1878-79 yılında Lazistan Sancağı'nda Hemşin Kasabası'nda doğduğu Osmanlı nüfus kayıtlarından anlaşılmaktadır. Hemşin İbtidâî Okulu'nu tamamlamıştır. Ardından İstanbul Fatih medrese âlimlerinden Erzurumlu Fakirzâde Ahmet Hamdi Efendi'den Arapça'nın yansıra hukuk üzerine dersler görmüştür. H. 25 Zilkade 1325/M. 30 Aralık 1907 tarihinde adı geçen hocadan icazetnâme almıştır. Ayrıca hukuk okulunu R. 22 Ağustos 1322/M. 4 Eylül 1906 tarihinde üstün derece ile bitirmiştir. Türkçe okuryazardır. Arapça ilimler üzerinden icazetnâme almasından dolayı H. 20 Zilhicce 1325/M. 24 Ocak 1908 tarihinde gümüş liyakat madalyasına nail olmuştur. H. 20 Şaban 1327/M. 6 Eylül 1909 tarihinde 1200 kuruş maaş ve adliye düzenleme komisyonu kararıyla Volvine Kazası Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi Başkanlığı'na atanmıştır. Kendisiyle alakalı tüm bilgiler genel sicil şubesinde saklı tutulmaktadır³⁷⁴.

³⁷³ BOA. DH. SAİD. 165/239.

³⁷⁴ BOA. DH. SAİD. 171/225.

3.3. Atina (Pazar) Doğumlu Memurlar

3.3.1. Mehmet Hurşit Paşa

Trabzon Vilayeti'nde Lazistan Sancağı'na bağlı Atina Kazası hanedanlarından Hacı Muratzâde İbrahim Efendi'nin oğludur. H. 1250/M. 1834-35 yılında Lazistan'ın Atina Kazası'nda doğduğu Osmanlı nüfus kaydından anlaşılmaktadır. Atina Sıbyan Mektebi'nde okumuştur. Medresede Arapça, Farsça ve hesap dersleri görmüştür. Türkçe okuyazardır. H. 2 Rebiülahir 1278/M. 7 Ekim 1861 tarihinde aidaatla Diyarbakır Vilayeti Evkâf Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. H. 1 Zilhicce 1280/M. 8 Mayıs 1864 tarihinde ilave görev olarak tahsilat için Divriği Kazası'na nakl edilmiştir. H. 15 Şevval 1281/M. 13 Mart 1865 tarihinde ek görevini tamamlayarak buradan ayrılmıştır. H. 1 Rebiülahir 1286/M. 11 Temmuz 1869 tarihinde yine aidaat ile Tarblusgarp Vilayeti evkaf muhasebe celilesine memur edilmiştir. H. 19 Cemazeyilevvel 1287/M. 17 Ağustos 1870 tarihinden H. 16 Cemzeyilahir 1287/M. 13 Eylül 1870 tarihine kadar ilave görev suretiyle Humus Sancağı Mutasarrıflığı vekâletinde bulunmuştur. Vekâlet görevinde toplam 1016 kuruş ve 10 para maaş almıştır³⁷⁵.

H. 1 Muharrem 1289/M. 11 Mart 1872 tarihinde adı geçen muhasebecilik görevinden ayrılarak H. 15 Recep 1289/M. 18 Eylül 1872 tarihinde gündelik aidaat ile Küdüs Sancağı evkâf muhasebeciliğine tayin olmuştur. Burada hizmetini tamamladıktan sonra 4000 kuruş maaşla H. 1294/M. 1877-78'de Batum, H. 1295/M. 1878'de Lazistan ve H. 1296/M. 1878-79'da Canik Sancakları âşâr müdürlüklerinde bulunmuştur. H. 24 Cemazeyilahir 1296/M. 15 Haziran 1879 tarihinde 2000 kuruş maaşıyla Canik Sancağı Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi hâkimliğine tayin edilmiştir. H. 27 Ramazan 1297/M. 2 Eylül 1880 tarihinde maaşı 1800 kuruşa ve H. 1 Rebiülahir 1297/M. 13 Mart 1880 tarihindeki düzenlemede ise 1400 kuruşa düşürülmüştür. Görevini suistimal ettiği yönünde şikâyete konu olması hasebiyle H. 14 Muharrem 1299/M. 6 Aralık 1881 tarihinde azl edilmiştir. H. 1 Recep 1301/M. 27 Nisan 1884 tarihinde Biga Sancağı'nda muhaceret iskânına ve aynı ayın 3'ünde 1000 kuruş maaşla Varna Sancağı Mutasarrıflığı'na tayin edilerek H. 6 Ramazan

³⁷⁵ BOA. DH. SAİD. 81/35.

1299/M. 22 Temmuz 1882 tarihinde görevine başlamıştır. Ancak buradaki vazifelerinde gevşeklik yaptığı, görevini layıkıyla yerine getiremediği, ahalinin hükümetten beklediği yardımı sağlayamadığı yönünde iddiaların şikâyetlere konu yapılması üzerine H. 16 Cemazeyilahir 1303/M. 22 Mart 1886 tarihinde hemen azledilerek yerine çok daha tecrübeli bir kişinin buraya görevlendirilmesi kararlaştırılmıştır³⁷⁶.

H. 27 Recep 1303/M. 1 Mayıs 1886 tarihinde de kendisine 2000 kuruş mazuliyet maaşı tahsis edilerek H. 6 Şaban 1307/M. 28 Mart 1890 tarihinde 5000 kuruş maaşla aynı zamanda Cidde Vali/Kaymakamlığı'na ataması yapılmıştır. Bu göreve atanmasıyla mazuliyet maaşı kesilmiştir. H. 8 Ramazan 1307/M. 28 Nisan 1890 tarihinde buradaki görevine başlamıştır. H. 20 Zilhicce 1309/M. 16 Temmuz 1892 tarihinde izinli olarak İstanbul'a gitmiştir. H. 5 Rebiülevvel 1310/M. 27 Eylül 1892 tarihinde geri dönmüştür. İzinli sayıldığı dönemlerde de maaş aldığı görülmüştür. H. 27 Zilkade 1283/M. 2 Nisan 1867 tarihinde üçüncü sınıf rütbeye yükseltilmiştir. H. 26 Rebiülevvel 1297/M. 8 Mart 1880 tarihinde emîr-ül-ümerâ³⁷⁷ ve H. 6 Şaban 1307/M. 28 Mart 1890 tarihinde mîr-i mîran³⁷⁸ rütbeleri tevcih edilmiştir. H. 28 Safer 1308/M. 13 Ekim 1890 tarihinde üçüncü rütbeden mecidî nişanı ve zişanı ihsan buyurulmuştur. Diyarbakır Efkâf Müdürlüğü'nden hizmet süreleri, görev belgeleriyle Deburik? Kazası tahsil memuriyetine başlaması ile Trablusgarp evkâf muhasebeciliğinde göreve başlama tarihi, bunların yanında zimmetlenmiş görev belgesinin yanında ilaveten Humus Sancağı Mutasarrıflığı'nda hizmet süresi, burada aldığı maaş miktarları, görev belgeleri, Kudüs-ü Şerif evkâf muhasebeciliğine kendi isteğiyle tayini, Batum, Lazistan ve Canik âşârlarında yine isteği üzerine memuriyetleri, bu görevdeyken aldığı maaşlar, görev belgeleri, Canik Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi Başkanlığı'nda istihdam süresi, aldığı

³⁷⁶ BOA. DH. SAİD. 81/35.

³⁷⁷ Emîr-ül-Ümerâ; Bazı İslam devletlerinde çeşitli idarî yetkilere sahip kumandanlara verilen ünvanıdır. Osmanlı Devleti'nde ise 1843 yılından itibaren mülkî rütbelerde olan liva veya sancak beyine karşılık gelen askerî rütbedir. Bkz. Hakkı Dursun Yıldız, "Emîr-ül-Ümerâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 11, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1995, s. 158-159.

³⁷⁸ Mîr-i Mîran; Asker kökenli mülkî amirlerinden biridir. Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde Beyler Beyi ve Mîr-i Mîranlık ayrı idi. Sonradan bu iki rütbe birleştirilmiştir. Mîr-i Mîranlık Osmanlı teşkilatında vilayet yöneticisi yani valilik mertebesidir. Bkz. Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, s. 545.

maaş miktarları, buradan istifa etmesinin nedenleri, Biga iskân muhacerat memuriyetine kendi isteğiyle tayini, Varna Mutasarrıflığı'nda memuriyeti, maaşı, istifası, mazuliyet maaşatı ile Cidde Vali/Kaymakamlığı'na memuriyetiyle izinli olarak İstanbul'a gidişi padişah fermamı ile Kürdistan Eyaleti İdare Meclisi'nden tasdiklenmiş R. 21 Şubat 1280/M. 5 Mart 1865 tarihli dönemin muhasebe defterinde belirtilmektedir³⁷⁹.

Trablusgarp Vilayeti İdare Meclisi'nin R. 7 Teşrinievvel 1281/M. 19 Ekim 1865 tarihli mazbatasıyla adı geçen meclis birimince tasdiklenmiş R. 1 Mart 1288/M. 13 Mart 1872 tarihli dönemin muhasebe defterlerinde ifade edilmektedir. R. 23 Haziran 1310/M. 5 Temmuz 1894 tarihli tahrirat cevabesi ve evkâf-ı hümayûn nezaretinin R. 20 Eylül 1288/M. 2 Ekim 1872 tarihli beratı ve Trabzon Vilayeti Canik Sancağı İdare Meclisi'nin R. 8 Ağustos 1294/M. 20 Ağustos 1878 ve R. 21 Haziran 1295/M. 3 Temmuz 1879 tarihli mazbatalarında da belirtilmektedir. Adliye nezaret celilesi sicil şubesi müdüriyetinin R. 23 Teşrinievvel 1309/M. 4 Kasım 1893 tarihli tezkiresi, muhacirlerin iskânı hakkında İçişleri Bakanlığı'nın R. 14 Nisan 1300/M. 26 Nisan 1884 ve R. 11 Nisan 1300/M. 23 Nisan 1884 tarihli talimatıyla tezkeresi, Varna Sancağı İdare Meclisi'nin R. 30 Nisan 1302/M. 12 Mayıs 1886 tarihli mazbatası, Maliye Bakanlığı'nın R. 21 Teşrinievvel 1309/M. 2 Kasım 1893 tarihli tezkire-i cevabiyesi, Cidde İdare Meclisi'nin R. 2 Temmuz 1308/M. 14 Temmuz 1892 tarihli mazbatasıyla Bingazi Sancağı Mutasarrıflığı'nın R. 5 Nisan 1310/M. 17 Nisan 1894 tarihli cevabında, Bingazi Vilayeti İdare Meclisi'nin R. 20 Kanunisanı 1301/M. 1 Şubat 1886 tarihli tasdiklenmiş mazbatası ve tahrirat ve İçişleri Bakanlığı'nın R. 7 Kanunievvel 1313/M. 19 Aralık 1897 tarihli tezkireleri ve cevabiyeleriyle muhasebe pusulasından anlaşılmıştır. Cidde Valiliği ve Kaymakamlığı'ndan bildirilen evraklarda beyan edilmiştir. Şimdiye kadar bütün ünvanlarıyla üçüncü rütbeden mecidiî nişanı, görev belgeleri, mir-i miran rütbesinin tevcihi, Cidde Kaymakamlığı'na atandığı tarih ile Osmanlı nüfus belgesi aynen görülerek kendisine iade edilmiş, evrakları hal tercümesi varakasıyla birlikte muhafaza edilmiştir. R. 3 Teşrinisani 1314/M. 15 Kasım 1898³⁸⁰.

³⁷⁹ BOA. DH. SAİD. 81/35.

³⁸⁰ BOA. DH. SAİD. 81/35.

3.3.2. Mehmet Şevki Efendi

Osman Efendi'nin oğludur. H. 1256/1840-41'de Tarbzon Vilayeti mülhakatından Atina Kazası'na bağlı Salonköy'de doğmuştur. Sıbyan mektebinde bazı risaleler ile biraz Arapça okumuştur. Türkçe okuryazardır. 23 yaşında olduğu halde H. 1279/M. 1862-63'de vatanî görevini icra etmek üzere askere alınmıştır. H. 1285/M. 1868-69'da ise askerlik görevini tamamlamıştır. H. Recep 1279/M. Ekim-Kasım 1868'de 270 kuruş maaşla vergi muhafaza müdüriyeti maiyetinde sahil muhafaza memuriyetine tayin edilmiştir. Görevini bir buçuk sene icra ettikten sonra kendi isteği üzerine istifa etmiştir. H. 3 Ramazan 1288/M. 16 Kasım 1871 tarihinde aldığı maaşla eski görev yerine dönerek işe başlamıştır. H. 5 Rebiülevvel 1289/M. 5 Şubat 1881 tarihinde 300 kuruş maaşla deniz muhafaza memuriyetine, H. 7 Safer 1295/M. 10 Şubat 1878 tarihinde 600 kuruş maaşla sandallar baş memuriyetine ve H. 15 Şevval 1296/M. 2 Ekim 1879 tarihinde aldığı maaşıyla mekez memuriyetine nakl edilmiştir. H. Rebiülahir 1297/M. Mart-Nisan 1880 tarihinde maaşı 480 kuruşa düşürülmüştür. H. 17 Safer 1304/M. 13 Ekim 1889 tarihinde ise maaşı 500 kuruşa yükseltilmiştir. Yukarıda belirtilen hizmetleri, istifaları ve nakil işlemleri kayıt altında bulunmaktadır. Şimdiye kadar herhangi bir konudan dolayı yargılanmamıştır. Zimmet ve ilişkisi hiç olmamıştır. R. 25 Mayıs 1304/M. 6 Haziran 1888. H. 4 Zilkade 1323/M. 31 Aralık 1905 tarihinde vafat ettiği vergi sicil şubesindeki vukuat pusulasında gösterilmiştir³⁸¹.

3.3.3. İbrahim Hilmi Efendi

Lazistan münderecatından Gülalizâde Ahmet Ağa'nın oğludur. H. 1265/M. 1848-49 yılında Lazistan Sancağı'na tabi Atina Kasabası'nda doğduğu Osmanlı nüfus bilgilerinden anlaşılmaktadır. Atina Sıbyan Mektebi'nde tahsil etmiştir. Arapça'yı İstanbul Süleymaniye Camisi'nde Rizeli Ferhat Efendi'den öğrenmiş ve icazetname almıştır. H. 1298/M. 1280-1 yılında sınava tabi tutulmuştur. Sınavda başarılı olması sebebiyle Süleymaniye Camisi'nden R. 1 Teşrinievvel 1298/M. 13 Ekim 1882 tarihinde mezun olmaya hak kazanmıştır. Ardından kendisine 97,5 kuruş maaş tahsis

³⁸¹ BOA. DH. SAİD. 20/27.

edilmiş, maaşı H. 15 Muharrem 1304/M. 14 Ekim 1886 tarihinde 35,5 kuruş, H. 12 Recep 1306/M. 14 Mart 1889 tarihinde ve H. 3 Cemazeyilahir 1308/M. 14 Ocak 1891 tarihinde 57 kuruş, R. 1 Şubat 1309/M. 13 Şubat 1894 tarihinde 38 kuruş zamlı 266 kuruşa yükseltilmiştir. H. 13 Rebiülevvel 1312/M. 14 Eylül 1894 tarihinde %2,5 zamlı maaşından 6 kuruş 30 para düşürülerek maaşı 250 kuruş 10 para olmuştur. Maaşı H. Zilkade 1313/M. Nisan/Mayıs 1896 yılında 25 kuruş 30 para, R. 1 Mart 1315/M. 13 Mart 1899 tarihinde 38 kuruş, H. 23 Rebiülahir 1318/M. 20 Ağustos 1900 tarihinde 140,5 kuruş, H. 24 Muharrem 1319/M. 13 Mayıs 1901 tarihinde dahi 38 kuruş zam yapılarak 501,5 kuruşa yükseltilmiştir. H. 1 Rebiülevvel 1312/M. 2 Eylül 1894 tarihinde fetvahaneye pusula odasına dâhil edilmiştir. H. 27 Şaban 1316/M. 31 Aralık 1898 tarihinde ikinci sınıf kadrosunda yer alanların yararlandığı % 16,5 kuruşa nail olmuştur. H. 10 Safer 1318/M. 9 Haziran 1900 tarihinde fetva odasına naklinin ardından maaşı hemen yükseltilmiştir. H. 7 Rebiülahir 1303/M. 13 Ocak 1886 tarihinde İstanbul müderrisliğine nail olmuştur. H. 21 Şaban 1311/M. 27 Şubat 1894 tarihinde ve H. 17 Safer 1316/M. 7 Temmuz 1898 tarihinde terfi ettirilmiştir³⁸².

3.3.4. İbrahim Necati Efendi

Yasemenzâde Mustafa Efendi'nin oğludur. H. 1265/M. 1848-49'da Lazistan Sancağı'na dâhil Atina Kazası'nda dünyaya gelmiştir. Kaza biriminde bulunan sıbyan mektebinde verilen dersleri başarıyla tamamlamasının ardından İstanbul Fatih Rüştüye Mektebi ve mülkiye mektebini de tamamlayarak iyi bir derece ile bu mekteplerden mezun olmuştur. Türkçe okuyazardır. Fransızca okuyabilmektedir. H. 1289/M. 1872-73 yılında 24 yaşında olduğu halde stajyer olarak Trabzon Vilayeti Temyiz Meclisi Ceza Şubesi'ne dâhil edilmiştir. H. 8 Zilkade 1289/M. 7 Ocak 1873 tarihinde 1500 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti dâhilinde İcartin? Kazası Kaymakamlığı'na atanmıştır. Burada 8 ay görev yaptıktan sonra kendi isteği üzerine istifa etmiştir. H. 13 Safer 1292/M. 21 Mart 1875 tarihinde 650 kuruş maaşla Kürtün, H. 26 Şevval 1292/M. 25 Kasım 1875 tarihinde aynı maaşla bir sene Pirişne Nahiyeleri müdürlüklerine tayin edildi ise de Osmanlı yönetimi tarafından görevi tasdiklenmediğinden H.

³⁸² BOA. DH. SAİD. 145/221.

7 Muharrem 1293/M. 3 Şubat 1876 tarihinde aynı maaşıyla beraber Kura-i Seba Nahiyesi Müdürlüğü'ne atanmıştır. Üç yıl sonra ise 800 kuruş maaş ile Lazistan Sancağı Ticaret Mahkemesi hâkimi olarak görevlendirilmiştir³⁸³.

Burada beş ay görev yaptıktan sonra da görevinden ayrılarak H. 12 Şaban 1296/M. 1 Ağustos 1879 tarihinde 1120 kuruş maaşla Erzurum Vilayeti'nde Karakilise Kaymakamlığı'na getirilmiştir. Şimdiye kadarki görevlerini layıkıyla yerine getirmiş herhangi bir konuda soruşturma geçirmemiştir. Bayezit Sancağı Mutasarrıflığı'ndan ve Erzurum Vilayeti Valiliği'nden yazılan resmi belgelerden hal tercümesinin doğruluğu tasdik edilmiştir. Başarılı bir şekilde mezun olduğu rüştiye ve mülkiye mekteplerinden aldığı üç adet diplomanın tasdiklenmiş suretleri Karakilise Sancağı İdare Meclisi'nde bulunmaktadır. H. 1 Cemazeyilevvel 1302/M. 16 Şubat 1885. Necati Efendi, H. 11 Cemazeyilevvel 1302/M. 26 Şubat 1885 tarihinde 1035 kuruş maaşla Erzurum Vilayeti dâhilinde Ayıntab Kazası Kaymakamlığı'na nakl edilmiştir. Hamidiye süvari alaylarının hızlandırılmasında gösterdiği üstün hizmetlerden dolayı H. 7 Rebiülevvel 1309/M. 11 Ekim 1891 tarihinde üçüncü rütbeye yükseltilmiştir. H. 20 Rebiülahir 1313/M. 10 Ekim 1895 tarihinde aynı maaşla ve becayış suretiyle Erzurum Vilayeti Karakilise Kazası Kaymakamlığı'na nakl edilmiştir³⁸⁴.

Görev yaptığı Karakilise Kaymakamlığı'ndan birgüne zimmet ve ilişkisi olmadığı Karakilise İdare Meclisi'nin aldığı kararlarda beyan edilen ve Bayezit Sancağı İdare Meclisi tarafından onaylanan R. 8 Kanunievvel 1302/M. 20 Aralık 1886 tarihli mazbatasında ise görevde bulunduğu süre içinde başarılı olduğu ifade edilmiştir. R. 16 Kanunievvel 1300/M. 28 Aralık 1884 tarihinden R. 30 Teşrinievvel 1311/M. 11 Ocak 1896 tarihine kadar bulunduğu Ayıntab Kaymakamlığı'nda da görevini layıkıyla yerine getirdiği tekaüd sandığında zimmet ve ilişkisi olmadığı kaza birimi ile Bayezit Sancağı İdare Meclisi'nin R. 9 Temmuz 1313/M. 21 Temmuz 1897 tarihli mazbatasında beyan edilmiştir. Maaşı H. 9 Şevval 1314/M. 13 Mart 1897 tarihinde 931 buçuk kuruşa düşürülmüştür. Karakilise Kaymakamlığı'nda görev yaptığı dönemde H. 1 Cemazeyilevvel 1315/M. 28 Eylül 1897 tarihinden H. 4 Safer 1318/M. 3 Haziran 1900 tarihine kadar

³⁸³ BOA. DH. SAİD. 2/618.

³⁸⁴ BOA. DH. SAİD. 2/618.

Hınıs Kazası Kaymakamlığı vekâletinde bulunarak 1622 kuruş maaş aldığı ve bir güne zimmetle ilişkisi olmadığı Erzurum Vilayeti'nin R. 10 Mart 1317/M. 23 Mart 1901 tarihli telgrafname cevabında gösterilmiştir³⁸⁵.

H. 17 Cemazeyilevvel 1313/M. 5 Kasım 1895 tarihinde terfi ederek ikinci rütbe nişanı tevcih buyurulmuştur. R. 17 Haziran 1316/M. 30 Haziran 1900 tarihinde Karakilise Kaymakamlığı'nda işe başlamış, R. 28 Teşrinievvel 1316/M. 10 Kasım 1900 tarihinde Karakilise Kaymakamlığı'na başka bir kaymakamın atanmasıyla vekâleten yürüttüğü görev yerinden ayrıldığı, vekâleten yürüttüğü görevde vazifesini layıkıyla yaptığı ve zimmetle ilişkisi bulunmadığı adı geçen kaza idare meclisinin mazbatasında beyan edilmiş ve Bayezit Sancağı İdare Meclisi'nin R. 30 Teşrinievvel 1316/M. 13 Aralık 1900 tarihli mazbatasında tasdik edilmiştir. Karakilise Kazası'yla diğer iki kazanın asayiş ve ehemmiyetini sağlamada başarı sağladığı ve birinci sınıf kaymakamlığa terfi ettiği bundan dolayı kaza kaymakamlığından istifa ederek birinci sınıf kaymakamlık görevlerinden birine tayin edilmesi gerektiği R. 17 Haziran 1317/M. 30 Haziran 1901 tarihli tezkerenin cevabından anlaşılmıştır. H. 24 Şaban 1319/M. 6 Aralık 1901 tarihinde açıkta kaldığı için kendisine 465 kuruş maaş tahsis edilmiştir. 20 yıla aşkın bir sürede kaymakamlık görevlerinde başarı göstermesi ve bu sürecin sonunda birinci sınıf kaymakamlığa terfi etmesinden dolayı birinci sınıf kaymakamlık birimine atanması zorunlu hale gelmiştir. Dâhiliye Nezaret Celilesi'nin R. 10 Eylül 1317/M. 23 Eylül 1901 tarih ve 686 numaralı tezkiresinde bildirilmesinin ardından memuriyet mülkiye komisyonunca tanzim kılınan 187 numaralı ve R. 24 Teşrinisani 1317/M. 7 Aralık 1901 tarihli birinci sınıf kaymakamlıklardan birinde istihdam edilmesi yönünde verilen karar üzerine H. 24 Zilhicce 1319/M. 3 Nisan 1902 tarihinde 1125 kuruş maaşla Halep Vilayeti'nde Suruç Kazası Kaymakamlığı'na tayin edilmiştir³⁸⁶.

R. 11 Mayıs 1318/M. 24 Mayıs 1902 tarihinden R. 7 Teşrinievvel 1319/M. 20 Ekim 1903 tarihine kadar Suruç Kazası Kaymakamlığı'nda bulunarak vazifesi kapsamındaki görevleri layıkıyla yerine getirdiği ve

³⁸⁵ BOA. DH. SAİD. 2/618.

³⁸⁶ BOA. DH. SAİD. 2/618.

zimmitle ilişkisi bulunmadığı Urfa Sancağı İdare Meclisi tarafından tasdiklenen R. 8 Teşrinisani 1319/M. 21 Kasım 1903 tarihli mazbatasından anlaşılmıştır. Daha sonra ise bir konuda hakkında şikâyet vuku bulması nedeniyle H. 6 Muharrem 1328/M. 18 Ocak 1910 tarihinde yerine başka bir kaymakam atanmıştır. R. 1 Kanunievvel 1319/M. 14 Aralık 1903 tarihinden H. 24 Şevval 1326/M. 19 Kasım 1908 tarihine kadar 1125 ve H. 24 Şevval 1326/M. 19 Kasım 1908 tarihinden R. 12 Teşrinievvel 1326/M. 25 Ekim 1910 tarihine kadar 2500 kuruş maaşla adı geçen Suruç Kazası Kaymakamlığı'nda bulunarak tekaüd tevkifatıyla şahaneden zimmitle ilişkisi olmadığı mahal idare meclisinin R. 17 Teşrinisani 1326/M. 30 Kasım 1910 tarihli mazbatasıyla mal müdüriyetinin hizmet cetvelinden anlaşılmış ve adı geçen evraklar aynen görülerek kendisine iade edilmiştir³⁸⁷.

3.3.5. Mehmet Faik Efendi

Giresun Sancağı'na tabi Balya Nahiyesi eski müdürü Osman Ağa'nın oğludur. H. 1269/M. 1852-53'te Atina Kazası'nda doğmuştur. Buradaki ibtidâ mektebinde ve medresede eğitim görmüştür. Türkçe okuryazardır. H. 10 Zilhicce 1287/M. 3 Mart 1871 tarihinde 18 yaşında olduğu halde 150 kuruş maaşla Atina Kazası karantina hanesi garibanlığına tayin edilmiştir. H. 20 Muharrem 1289/M. 30 Mart 1872 tarihinde ise aynı maaşla Batum karantina garibanlığına nakl edilmiştir. H. 9 Recep 1289/M. 12 Eylül 1872 tarihinde Batum'daki görevinden istifa etmiştir. H. 20 Cemazeyilevvel 1293/M. 13 Haziran 1876 tarihinde 5 aylığına ve 250 kuruş maaşla Batum âşâr kol yazıcılığına girmiştir. H. 28 Zilhicce 1294/M. 3 Ocak 1878 tarihinde %10 aidatla emlak yevmiye memurluğuna başlamıştır. Rebiülevvel 1295/M. Mart-Nisan 1878'de 225 kuruş maaşla Batum Kazası asker alma ve sevk birimi memuriyetine tayin edilmiştir. H. 13 Şaban 1295/M. 12 Ağustos 1878 tarihinde buradaki vazifesini tamamlamasının ardından H. 28 Ramazan 1299/M. 13 Ağustos 1882 tarihinde 160 kuruş maaşla Batum Kazası Biayet Mahkemesi icra mübaşirliğine girmiştir. H. 11 Muharrem 1301/M. 12 Kasım 1883 tarihinde ise görevinden istifa edip H. 16 Cemazeyilahir 1301/M. 12 Nisan 1884 tarihinde 200 kuruş maaşla duyûn-u umûmîye kantarcılığına tayin oldu ise de rejimin (tekeli idaresi)

³⁸⁷ BOA. DH. SAİD. 2/618.

teşkil edilmesinden dolayı H. 1 Şaban 1301/M. 27 Mayıs 1884 tarihinde görevinden istifa etmek zorunda kalmıştır. Maaşı H. 28 Zilhicce 1301/M. 19 Ekim 1884 tarihinde 150 kuruşa yükseltilmiştir. Rize Genel Borçlar İdaresi bekçiliğine girip H. 13 Recep 1302/M. 28 Nisan 1885 tarihinde ise yine Atina Kazası kantarcılığına başlamıştır³⁸⁸.

H. 22 Rebiülevvel 1303/M. 29 Aralık 1885 tarihinde 1350 kuruş maaşla Hopa ve H. 20 Zilkade 1304/M. 30 Ağustos 1886 tarihinde maaşıyla beraber Mapavri Genel Borçlar İdaresi memuriyetlerine nakl edilmiştir. Buradaki genel borçlar idaresi yani duyûn-u umûmîye nezaretiyle merkez idaresi genel müdürlüğünde ehliyet ve kabiliyeti yeterli olduğu tasdik edilmiştir. Adı geçen kantarcılık ve bekçilik görevlerini layıkıyla yerine getirdiği, görev belgelerine dair R. 16 Kanunisani 1301/M. 28 Ocak 1886 tarihli okul diplomalarının tasdiklenmiş suretleri hal tercümesi varakasıyla beraber muhafaza edilmiştir. Hakkında yapılan şikâyetin ardından yapılan soruşturma neticesinde 2402 kuruş zimmetine para geçirdiği gerekçesiyle görevinden azl edilmiş ayrıca H. 7 Recep 1309/M. 6 Şubat 1892 tarihinde 2402 kuruş kendisinden de tahsil edilmiştir. 26 Haziran 1322/9 Temmuz 1906³⁸⁹.

3.3.6. Ömer Lütfi Efendi

Cancazâde Muhsin Ağa'nın oğludur. H. 1272/M. 1856-57'de Atina Kazası'nın Kukulat Köyü'nde doğmuştur. Buradaki ibtidâ mektebini tamamladıktan sonra İstanbul Fatih'te Mihriban Hanı Baş Kurşunlu Medresesi'nde Arapça öğrenerek icazetname almıştır. Ardından dâr-ül muallimin rüştiye kısmına devam ile buradan da âlâ derecede mezun olmuştur. Türkçe, Arapça ve Farsça bilmektedir. Fransızca'ya aşinadır. H. 26 Rebiülahir 1304/M. 22 Ocak 1887 tarihinde 32 yaşında iken 600 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti dâhilinde Arhavi Nahiyesi Rüştiye Mektebi öğretmenliğine tayin edilmiştir. H. 7 Muharrem 1306/M. 13 Eylül 1888 tarihinde maaşına 4 kuruş ilave ücretle hat öğretmenliği görevini de yürütmüştür. H. 9 Şevval 1314/M. 13 Mart 1897 tarihinde yapılan yeni düzenleme ile maaşı 400 kuruşa düşürülerek hat öğretmenliği ek maaşı 85 kuruşa yükseltilmiştir. Böylelikle maaşı toplamda 485 kuruş olmuştur. Vazifesini layıkıyla yerine getirdiği

³⁸⁸ BOA. DH. SAİD. 138/341.

³⁸⁹ BOA. DH. SAİD. 138/341.

Hopa Kazası Kaymakamlığı'yla Trabzon Maarif Müdürlüğü'nden tasdik edilmiş mazbatasıyla Eğitim Bakanlığı nazırı Zühtü Paşa tarafından kaleme alınan belgeden anlaşılmıştır. Hizmet süreleri, aldığı maaşları, nüfus bilgileri ve aldığı diplomaların tasdiklenmiş suretleri hal tercümesi dosyasında saklı tutulmaktadır. H. 21 Rebiülahir 1324/M. 14 Haziran 1906³⁹⁰.

3.3.7. Mustafa Hilmi Efendi

Lazistan Sancağı dâhilinde Atina Kazası ahalisinden Kaptan Yanıkzâde İbrahim Efendi'nin oğludur. H. 1273/M. 1856-57'de İstanbul'da doğmuştur. İbtidâî mektebini tamamladıktan sonra, sonradan kapatılan tüccar kaptan mektebinde üç sene kadar Arapça, Farca, hesap ve müfredattaki diğer dersleri okumuştur. Türkçe okuryazardır. H. 6 Muharrem 1289/M. 16 Mart 1882 tarihinde 80 kuruş maaşla Mecidiye Mektebi'ne kabul edilmiştir. H. 2 Şaban 1289/M. 5 Ekim 1872 tarihinde maaşı 10 kuruş zam ile 90 kuruşa yükseltilmiştir. R. 1 Haziran 1289/M. 13 Haziran 1873 tarihinde ise aynı maaşla imalat dairesine nakl edilmiştir. H. 22 Ramazan 1293/M. 21 Eylül 1876 tarihinde 57 ve H. 18 Ramazan 1295/M. 15 Eylül 1878 tarihinde maaşına 210 kuruş zam yapılarak maaşı 357 kuruşa yükseltilmiştir. H. 2 Rebiülahir 1297/M. 14 Mart 1880 tarihinde ise maaşı 284.5 kuruşa düşürülmüştür. Maaşı H. 2 Rebiülahir 1300/M. 10 Şubat 1883 tarihinde tekrar 500 kuruşa yükseltilmiştir. H. 21 Cemazeyilevvel 1313/M. 9 Kasım 1895 tarihinde 300 kuruş maaşla idare-i mahsusa muhasebe kalemine nakl edilmiştir. Maaşı H. 2 Cemazeyilevvel 1325/M. 13 Haziran 1907 tarihinde ise 384.5, R. 8 Temmuz 1324/M. 21 Temmuz 1908 tarihinde 434.5 ve R. 17 Teşrinievvel 1324/M. 30 Ekim 1908 tarihinde 500 kuruşa yükseltilmiştir. R. 1 Teşrinisani 1326/M. 14 Kasım 1910 tarihinde icra kılınan düzenleme ile 650 kuruş maaşla kömür ambarı kâtipliğine tayin edilmiştir³⁹¹.

3.3.8. Mehmet Nuri Efendi

İlyas Efendi'nin oğludur. H. 1273/M. 1856-57'de Atina'da doğmuştur. Atina İbtidâî Mektebi'ni tamamladıktan sonra İstanbul'a giderek buradaki

³⁹⁰ BOA. DH. SAİD. 132/77.

³⁹¹ BOA. DH. SAİD. 179/13.

Süleymaniye Medresesi'nde tahsil görmüştür. Türkçe okuryazardır. Arapça ve Farsça'ya aşinadır. R. 17 Teşrinisani 1303/M. 29 Kasım 1887 tarihinde 150 kuruş maaşla Rize Gümrük Müdürlüğü mülhakatında Of Gümrük İdaresi bekçiliğine tayin edilip H. 24 Recep 1306/M. 26 Mart 1889 tarihinde yine yüz elli kuruş maaşla görevini icra etmiştir. H. 15 Ramazan 1307/M. 5 Mayıs 1890 tarihinde ise aynı maaşla Ardeşen Gümrük İdaresi bekçiliğine nakl edilmiştir. Verilen görevleri vaktinde ve layıkıyla yerine getirdiği Ardeşen Gümrük Müdürlüğü'nde bulunan hal tercümesi evraklarından da anlaşılmaktadır. R. 21 Mart 1316/M. 3 Nisan 1900 tarihinde 150 kuruş maaşla Yalıbolu Gümrük İdaresi bekçiliğine nakl edilerek R. 25 Haziran 1316/M. 8 Temmuz 1900 tarihinde işe başlamasının ardından R. 19 Kanunievvel 1317/M. 1 Ocak 1902 tarihinde aynı maaşıyla birlikte Viçe Gümrük İdaresi bekçiliğine tayin edilerek R. 3 Kanunisani 1317/M. 16 Ocak 1902 tarihinde buradaki yeni işine başlamıştır. R. 15 Haziran 1328/M. 28 Haziran 1912 tarihinde aldığı maaşla Ardeşen Gümrük İdaresi bekçiliğine becayiş suretiyle görevlendirilmiştir. Yapılan yeni düzenleme ile ise R. 1 Kanunisani 1329/M. 14 Ocak 1914 tarihinde maaşı 300 kuruşa yükseltildiği gümrük memuriyet şubesinin 8/315 numaralı yazısından anlaşılmıştır³⁹².

3.3.9. Salih Sıtkı Efendi

Mehmet Efendi'nin oğludur. H. 1275/M. 1858-59 yılında Trabzon Vilayeti dâhilinde Atina Kazası'nda doğmuştur. Atina Sıbyan Mektebi'nde okumuştur. Samsun Rüştüye Mektebi'nde Arapça, Farsça ve hesap dersleri görmüştür. Türkçe okuryazar olup Arapça'ya aşinadır. Yirmi yaşında iken H. 15 Ramazan 1295/M. 12 Eylül 1878 tarihinde 200 kuruş maaşla Atina Kazası vergi birimine girmiş ve burada dört ay çalışmış ardından da görevinden ayrılmıştır. H. 14 Cemazeyilevvel 1298/M. 14 Nisan 1881 tarihinde aynı maaşla Canik Sancağı Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi'ne kâtip olmuştur. H. 18 Şevval 1298/M. 13 Eylül 1881 tarihinde 300 kuruş maaşla Tosya Tütün Fabrikası'nda memur edilmiştir. Bu fabrikada 18 ay çalıştıktan sonra fabrikanın kapatılması üzerine buradan ayrılmak zorunda kalmıştır. H. 25 Muharrem 1304/M. 24 Ekim 1886 tarihinde 350 kuruş

³⁹² BOA. DH. SAİD. 195/479.

maaşla Punde Vergi Dairesi'ne atanmıştır. Budöneme kadar çalıştığı tüm birimlerde görevini layıkıyla yerine getirmiştir. Herhangi bir husustan dolayı soruşturma geçirmemiştir. Bu durum Aydın, İzmir ve Trabzon Vilayetleri arasında yapılan yazışmalardan anlaşılmaktadır. H. 22 Ramazan 1306/M. 22 Mayıs 1889 tarihinde 300 kuruş maaşla Leryoz Vergi Dairesi'ne nakl edilmiştir. H. 10 Zilkade 1310/M. 26 Mayıs 1893 tarihinde 400 kuruş maaşla Falimyoz Vergi Dairesi'ne memur edilmiştir³⁹³.

3.3.10. Miktat Enver Efendi

Esnaf Hacı Osman Efendi'nin oğludur. H. 1275/M. 1858-59'da Lazistan Sancağı'nın Atina Kazası'nda doğmuştur. Sıbyan mektebinde temel din bilimleri üzerine dersler almıştır. Medresede bir miktar Arapça ve Farsça okumuştur. Türkçe okuryazardır. H. 15 Zilkade 1289/M. 14 Ocak 1873 tarihinde 14 yaşında Atina Kazası mal ve tahrirat kalemlerine deneyim kazanmak üzere atanmıştır. H. 8 Şevval 1297/M. 13 Eylül 1880 tarihinde, H. 14 Ramazan 1300/M. 19 Temmuz 1883 tarihinde, H. 6 Şevval 1301/M. 30 Temmuz 1884 tarihinde ve R. 5 Şubat 1305/M. 17 Şubat 1890 tarihinde 750 kuruş, 600 kuruş ve 250 kuruş ücretle adı geçen âşâr vergisi tahsildarlığında görev yapmıştır. H. 23 Zilkade 1307/M. 11 Temmuz 1890 tarihinde 250 kuruş maaşla Atina Kazası Sandık Eminliği'ne tayin edilmiştir. H. 28 Şevval 1309/M. 26 Mayıs 1892 tarihinde kaza müdürlüğü, Lazistan Sancağı muhasebe birimi ve Trabzon Vilayeti Defterdarlığı'yla valiliğinden yazılan belgelerde yukarıda adı geçen memurun görevini layıkıyla yerine getirdiği beyan edilmiştir³⁹⁴.

3.3.11. Mehmet Fevzi Efendi

Lazistan Bidayet Mahkemesi eski üyelerinden Hasan Muhittin Efendi'nin oğludur. H. 1280/M. 1863-64'te Atina Kazası'nda dünyaya gelmiştir. Atina Sıbyan Mektebi'nde temel İslam bilimleri üzerine dersler görmüştür. Buradaki medresede de Arapça ve Farsça dersler okumuştur. Türkçe okuryazardır. H. 1295/M. 1878 yılında 15 yaşında olduğu halde Atina Bidayet Mahkemesi kalemine stajyer olarak dâhil edilmiştir.

³⁹³ BOA. DH. SAİD. 17/189.

³⁹⁴ BOA. DH. SAİD. 40/261.

H. 9 Zilkade 1297/M. 13 Ekim 1880 tarihinde 220 kuruş maaşla aynı mahkemenin ikinci birimine tayin olmuştur. H. 3 Rebiülahir 1302/M. 20 Ocak 1885 tarihinde 400 kuruş maaşla bulunduğu mahkemenin başkâtipliğine terfi etmiştir. Şimdiye kadar yaptığı görevleri layıkıyla yerine getirmiştir. Herhangi bir konudan dolayı soruşturma geçirmediği kurumların kendi aralarındaki yazışmalarından anlaşılmaktadır. H. 25 Cemazeyilahir 1303/M. 31 Mart 1886 tarihinde aynı maaşla Of Kazası Bidayet Mahkemesi'ne başkâtip olarak atanmıştır³⁹⁵.

3.3.12. Mehmet Ragıp Efendi

Patsazâde Nuri Efendi'nin oğludur. H. 1280/M. 1864-65'te Lazistan Sancağı'nın Atina Kazası'nda dünyaya gelmiştir. Atina Kazası Sıbyan Mektebi'nde okumuştur. Sonradan Batum Rüştîye Mektebi'nin mülkiye kısmında eğitim görmüştür. Burada Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Batum'un Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine okuldan mezun olamadan ayrılmak zorunda kalmıştır. H. 1296/M. 1880-81'de 17 yaşında olduğu halde stajyer olarak Trabzon Vilayeti İdare Meclisi kalemindeki işine başlamıştır. H. 10 Zilhicce 1297/M. 13 Kasım 1880 tarihinde 40 kuruş maaşla aynı kalem biriminin mübeyyizlik kısmında görevlendirilmiştir. H. 10 Zilkade 1297/M. 14 Ekim 1880 tarihinde 26 kuruş, H. 9 Cemazeyilahir 1299/M. 28 Nisan 1882 tarihinde 20 kuruş, H. 7 Şevval 1300/M. 11 Ağustos 1883 tarihinde 41 kuruş ve H. 19 Şaban 1301/M. 14 Haziran 1884 tarihinde 33 kuruş zam yapılarak maaşı 160 kuruşa yükseltilmiştir. Bulduğu görevlerde zimmetle hiçbir ilişiği ve hakkında herhangi bir konuyla alakalı şikâyet olmamıştır. Vilayette yapılan mütalaalarda oldukça başarılı olduğu belirtilmiştir. R. 23 Kanunisanı 1300/M. 4 Şubat 1885³⁹⁶.

3.3.13. Mehmet Şevket Efendi

İbrahim Efendi'nin oğludur. H. 1282/M. 1866-67'de Atina Kazası'nda doğmuştur. Atina'da bulunan sıbyan mektebinde eğitimini tamamlamasının ardından İstanbul'daki medresede de biraz tahsil gördükten sonra dâr-ül muallimîn rüştiye kısmına girmiştir. Buradan âlâ

³⁹⁵ BOA. DH. SAİD. 8/897.

³⁹⁶ BOA. DH. SAİD. 8/257.

derecede mezuniyet belgesi almıştır. Türkçe ve Arapça okuryazardır. 20 yaşında olduğu halde H. 25 Safer 1303/M. 3 Aralık 1885 tarihinde 600 kuruş maaşla Niğde Rüştîye Mektebi'ne öğretmen olarak tayin edilmiştir. H. 1 Şaban 1305/M. 13 Nisan 1888 tarihinde ilave olarak 100 kuruş maaşla hat derslerini de yürütmüştür. H. 9 Şevval 1314/M. 13 Mart 1897 tarihinde yapılan yeni düzenleme ile öğretmenlik maaşı 500 kuruşa düşürülmüştür. Gayretli hizmetlerinden ötürü H. 11 Zilhicce 1307/M. 29 Temmuz 1890 tarihinde dördüncü rütbeden bir kıta mecidî nişan ve zişanına nail olmuştur. Dâr-ül muallimîn rüşdiye diploması ve mecidî nişanı beratı sureti, öğretmenlik görevine atandığı tarih ile aldığı maaşları hal tercümesi varakasına ekli olarak saklı tutulmaktadır. Hal tercümesi varakası evrağı maarif müdürtiyeti tarafından tasdik edilerek maarif memuriyeti nazırı Zühdü Paşa tarafından da onaylanmıştır. H. 18 Rebiülevvel 1317/M. 27 Temmuz 1899³⁹⁷.

3.3.14. İbrahim Efendi

Tanınmış hocalardan Sofi Ali Efendi'nin oğludur. H. 1285/M. 1868-69'da Atina Kazası'nda dünyaya gelmiştir. Atina'daki sıbyan mektebini tamamladıktan sonra Amasya Sancağı Rüştîye Mektebi'nde müfredattaki Arapça, hesap ve coğrafya gibi dersleri okumuştur. H. 21 Rebiülahir 1290/M. 18 Haziran 1873 tarihinden H. 23 Cemazeyilevvel 1290/M. 19 Temmuz 1873 tarihine kadar 250 kuruş maaşla Sarıyer ve H. 11 Şevval 1290/M. 2 Aralık 1873 tarihinden H. 23 Zilkade 1290 tarihine kadar 300 kuruş maaşla Tuzla Balıkhanesi memuriyetlerinde istihdam edilmiştir. H. 1314/M. 1896-97'de Fazıköy Telgrafhanesi'ne stajyer olarak atanmıştır. H. 9 Rebiülevvel 1318/M. 7 Temmuz 1900 tarihinde 100 kuruş maaşla adı geçen merkez biriminde posta kitabetine tayin edilmiştir. H. 13 Zilkade 1320/M. 11 Şubat 1903 tarihinde maaşı 150 kuruşa ve H. 17 Zilhicce 1322/M. 22 Şubat 1905 tarihinde 240 kuruşa yükseltilmiştir. Aldığı maaşla posta paketi ve havalenâme memuriyetine terfi ettirilmiştir. H. 14 Recep 1323/M. 14 Eylül 1905 tarihinde 240 kuruş maaşla Üsküdar ve H. 29 Zilkade 1323/M. 25 Ocak 1906 tarihinde aynı maaşla Haydarpaşa Telgraf ve Post Merkezi muhabere memurluklarına nakl edilmiştir. Memuriyetleri

³⁹⁷ BOA. DH. SAİD. 85/411.

nezaret müşarileyhin sicil ve muhasebe kalemleri kaydında aynı olup şubece aynen görülen Osmanlı nüfus belgesi kendisine iade edilmiştir. Balıkhane memuriyetinde görev yaptı denilip genel müdürlük tarafından 22013 ve 290 numaralı R. 23 Teşrinisani 1316/M. 6 Aralık 1900 tarihli cevap yazısına ekli pusulasının aslı hal tercümesi ile beraber şubede muhafaza edilmektedir³⁹⁸.

3.3.15. Osman Zeki Efendi

Süleyman Ağa'nın oğludur. H. 1285/M. 1869-70'te Atina Kazası'nda doğmuştur. Atina Kazası Sıbyan ve rüştiye mekteplerinde okutulan dersleri başarı ile tamamlayarak mezun olmuştur. Türkçe okuryazardır. Bunun yanında Laz ve Gürcü dillerini bildiği hal tercümesi evraklarından anlaşılmaktadır. R. Ağustos 1304/M. Ağustos-Eylül 1889 tarihinden R. Kanunisanı 1304/M. Ocak-Şubat 1889 tarihine kadar 500 kuruş maaşla İzmit tütün tahrir memuriyetliğinde bulunup buradaki görevini tamamlamasının ardından görevinden ayrılmıştır. Daha sonra Atina Bidayet Mahkemesi nezdinde staj yapmıştır. H. 26 Recep 1319/M. 8 Kasım 1901 tarihinde 300 kuruş maaşla Hopa Kazası Bidayet Mahkemesi sorgu savcılığı yardımcılığına tayin edilmiştir. Ancak tayini nezaretçe uygun bulunmamıştır. R. 16 Şubat 1318/M. 1 Mart 1903 tarihinde 225 kuruş maaşla Atina Kazası Bidayet Mahkemesi ikinci kitabetine tayin edilmiştir. H. 21 Şevval 1322/M. 29 Aralık 1904 tarihinde ise 300 kuruş maaşla aynı mahkemenin sorgu savcısı yardımcılığına terfi ettirilerek ataması yapılmıştır. Buradaki görevini layıkıyla yerine getiremediğinden dolayı görevden uzaklaştırıldığı R. 2 Şubat 1323/M. 15 Şubat 1908 tarihli belgeden anlaşılmıştır. Daha sonra tekrar istihdam edilmesine karar verilmesinin ardından R. 28 Ağustos 1324/M. 10 Eylül 1324 tarihinde göreve başlamıştır. Bu sürede dava dosyalarının birikmesine yol açtığı, para karşılığında iş yaptığı ve rüşvet aldığı bunun yanında iki aylık bir mahkûmiyetinin bulunduğu gerekçesiyle R. 20 Kanunievvel 1324/M. 2 Ocak 1909 tarihinde tekrar görevinden uzaklaştırılmıştır. Daha önce çalıştığı kurumlardan olan Hopa ve Atina Kazaları adliye heyetinin R. 8 Şubat 1311/M. 20 Şubat 1896 ve R. 23 Teşrinievvel 1325/M. 5 Kasım

³⁹⁸ BOA. DH. SAİD. 162/303.

1909 tarihli mazbatasında görevini layıkıyla yerine getirdiği ve liyakat sahibi olduğu bunun yanında kendisiyle alakalı iddia edilen konularda da çok büyük bir kabahati olmadığı gerekçesiyle R. 1 Şubat 1325/M. 14 Ocak 1910 tarihinde tekrar istihdam edilmesine karar verilmiştir³⁹⁹.

3.3.16. Sadettin Efendi

İzmir Gümrük Müdürü Ali Raif Efendi'nin oğludur. H. 1287/M. 1870-71'de Atina'da dünyaya gelmiştir. İzmir Rüştîye ve İzmir İdâdî Mülkiye Mektebi'nde eğitim gördüyse de mezuniyet belgesi alamamıştır. Daha sonra Bayezit Camii Şerifi Dershanelerinde dersler görmüştür. Türkçe okuryazardır. Fransızca'ya aşinadır. H. 24 Şaban 1310/M. 13 Mart 1893 tarihinde 23 yaşında olduğu halde Beyoğlu ve H. 26 Şaban 1312/M. 22 Şubat 1895 tarihinde İstanbul Bidayet Mahkemesi İkinci Hukuk Dairesi'nde stajyer olarak işe başlamıştır. H. 5 Rebiülahir 1313/M. 25 Eylül 1895 tarihinde 20 kuruş maaşa nail olmuştur. Görev yaptığı mahkeme başkanlığından verilen onaylı belgeden anlaşıldığı üzere stajını başarı ile tamamlamıştır. H. 16 Muharrem 1314/M. 27 Haziran 1896 tarihinde maaşı 220 kuruşa yükseltildiği adliye sicil şubesinin R. 17 Ağustos 1312/M. 29 Ağustos 1896 tarihli vukuat cetvelinden anlaşılmıştır⁴⁰⁰.

3.3.17. İsmail Hakkı Efendi

Eski kaza kaymakamlarından Paşazâde denilmekte olan Mustafa Reşit Efendi'nin oğludur. H. 1 Recep 1288/M. 16 Eylül 1871 tarihinde Atina Kazası'nda doğmuştur. Buradaki ibtidâî ve rüştiye mekteplerinde okumuştur. Türkçe ve Lazca okuryazardır. H. 1303/M. 1885-86'da Atina Kazası'nda tahrirat ve muhakeme kalemleriyle Lazistan Sancağı muhasebe kaleminde stajyer olarak istihdam edilmiştir. H. 22 Ramazan 1304/M. 14 Haziran 1887 tarihinde aidat ile Atina Kazası tapu kâtipliğine tayin edilmiştir. H. 9 Muharrem 1319/M. 28 Nisan 1901 tarihinde üçüncü rütbeye yükseltilmiştir. H. 5 Recep 1325/M. 14 Ağustos 1907 tarihinde dördüncü tuz anbarına alınarak kendisine 250 kuruş maaş tahsis edilmiştir. Muhasebece icra kılınan yeni düzenleme neticesinde ise çalıştığı birimde

³⁹⁹ BOA. DH. SAİD. 178/89.

⁴⁰⁰ BOA. DH. SAİD. 70/435.

imza edildiği Trabzon Vilayeti'nden gönderilen R. 3 Şubat 1325/M. 16 Şubat 1910 tarihli düzenleme komisyonu mazbatasında beyan olunmasına rağmen tasdik kaydı R. 27 Şubat 1325/M. 12 Mart 1910 tarihli derkenardan anlaşılmıştır. H. 7 Recep 1328/M. 15 Temmuz 1910 tarihinde tasdik olunan bu düzenleme neticesinde 100 kuruş olan maaşı 310 kuruşa yükseltilmiştir. Nezaret sicil şubesinden gönderilen 6/400 numaralı evrakta gösterilmiştir. Daha sonra görev yaptığı birimde memuriyetinin caiz olmadığına dâhiliye müfettişleri tarafından bildirilmesi üzerine ileride açılacak bir tapu kâtipliğine tayin edilmek üzere R. 27 Eylül 1327/M. 10 Ekim 1911 tarihinde açığa çıkarılmıştır. Memuriyeti boyunca bir güne zimmet ve ilişkisi olmadığı Atina Kazası İdare Meclisi'nin R. 22 Teşrinievvel 1327/M. 4 Kasım 1911 tarihli mazbatasının tasdiklenmiş suretinden anlaşılmıştır. Ayrıca R. 18 Mayıs 1329/M. 31 Mayıs 1913 tarihli vukuat pusulasında da gösterilmiştir⁴⁰¹.

3.3.18. Ali Faik Efendi

Atina Kazası İdare Meclisi azalarından Osman Efendi'nin oğludur. H. 1290/M. 1873-74'te Atina Kazası'nda doğmuştur. Atina'daki sıbyan ve rüştiye mekteblerini tamamlayarak mezun edilmiştir. H. 1306/M. 1888-89'da stajyer olarak Atina Kazası Bidayet Mahkemesi kalemine alınmıştır. H. 9 Safer 1307/M. 5 Ekim 1889 tarihinde 225 kuruş maaşla Atina Kazası Bidayet Mahkemesi ikinci kitabetine atanmıştır. H. 9 Şaban 1309/M. 9 Mart 1892 tarihinde 300 kuruş maaşla terfien aynı mahkemenin hâkim yardımcılığına tayin edilmiştir. H. 20 Rebiülahir 1310/M. 11 Kasım 1892 tarihinde aynı maaşla Hopa Kazası Bidayet Mahkemesi hâkim yardımcılığına atandı ise de nezaret celilece memuriyeti tasdik edilmediğinden dolayı H. 12 Rebiülevvel 1313/M. 2 Eylül 1895 tarihinde eski görev yeri olan Atina Kazası Bidayet Mahkemesi hâkim yardımcılığı görevine tekrar başlamıştır⁴⁰².

Stajyerlik görevinde bulunduğu dönemde bazı evrakları işleme almayıp geciktirmesinin yanında hâkimlik görevine geldikten sonra da pekçok davanın yargılamasını çok uzun sürdürdüğü, bazı suçluların

⁴⁰¹ BOA. DH. SAİD. 193/179.

⁴⁰² BOA. DH. SAİD. 110/209.

yakalama ve sevk tarihlerinin belirsizliği, bunun yanında cezaları sonuca bağlayamaması gibi gerekçelerden dolayı H. 23 Zilhicce 1316/M. 4 Mayıs 1899 tarihinde görevinden alınmıştır. Ancak H. 27 Cemazeyilahir 1317/M. 2 Kasım 1899 tarihinde tekrar istihdam edilmesine karar verilerek Lazistan Sancağı Bidayet Mahkemesi savcı yardımcılığına getirilmiştir. Görevden alınması, istihdamı, aldığı maaşlar ve görev süreleriyle ilgili bilgiler R. 25 Eylül 1315/M. 7 Ekim 1899 tarih ve 529/54 numaralı mazbatası hal tercümesiyle birlikte dosyasında tutulmaktadır. H. 12 Recep 1320/M. 15 Ekim 1902. Ayrıca hizmet süresi dikkate alınarak H. 28 Şaban 1317/M. 1 Ocak 1900 tarihinde üçüncü sınıf rütbesine yükselmiştir⁴⁰³.

H. 25 Zilhicce 1315/M. 17 Mayıs 1898 tarihinde 700 kuruş maaşla da Gümüşhane Sancağı Bidayet Mahkemesi hâkimliğine tayin edildiği Adliye Nezaret Celilesi'nin R. 7 Nisan 1320/M. 20 Nisan 1904 tarihli yazışmasından anlaşılmıştır. R. 29 Nisan 1320/M. 12 Mayıs 1904 tarihinde kendisine dördüncü rütbeden Osmanî nişanı ihsan buyurulmuştur. H. 5 Cemazeyilevvel 1320/M. 10 Ağustos 1920 tarihinde Gümüşhane'deki görevinden ayrılarak İstanbul'a gitmiştir. H. 3 Recep 1320/M. 6 Ekim 1902 tarihinde 675 kuruş maaşla Manastır Vilayeti Merkez Bidayet Mahkemesi ikinci hâkimliğine tayin edilmiştir. H. 13 Rebiülahir 1321/M. 9 Temmuz 1903 tarihinde 1000 kuruş maaşla ve düzenleme komisyonunun altmışıncı maddesine göre terfi ettirilerek Akçahisar Kazası Bidayet Mahkemesi savcılığına nakl edilmiştir. H. 24 Şaban 1321/M. 15 Kasım 1903 tarihinde ise buradaki görevinden istifa etmiştir. H. 12 Safer 1323/M. 18 Nisan 1905 tarihinde 600 kuruş maaşla bidayet mahkemesi hukuk dairesi baş kitabetine nakl edilmiştir. H. 13 Cemazeyilevvel 1321/M. 7 Ağustos 1903 tarihinde 1000 kuruş maaşla Görice Sancağı Mahkemesi birinci hâkimliğine terfien atanmıştır. Burada rüşvet aldığı yönünde şikâyetlerin yapılması üzerine H. 25 Zilhicce 1325/M. 29 Ocak 1908 tarihinde görevden alınmıştır. Ancak yapılan soruşturma neticesinde rüşvet aldığı kanıtlanamamıştır. Daha önceki görevlerinde oldukça başarılı olması ve rüşvetle adı hiç anılmaması dikkate alınarak tekrar hâkimlik görevine getirilmesine R. 1 Teşrinisani 1324/M. 7 Aralık 1908 tarihinde karar verilmiştir. H. 5 Safer 1327/M.

⁴⁰³ BOA. DH. SAİD. 110/209.

26 Şubat 1909 tarihinde ise 900 kuruş maaşla Trabzon Vilayet Merkez Bidayet Mahkemesi'ne hâkim olarak atanmıştır⁴⁰⁴.

3.3.19. Mustafa Efendi

Hacı Ömer Efendi'nin oğludur. H. 1292/M. 1875-76'da Atina Kazası'da doğmuştur. Atina'daki sıbyan ve rüştiye mekteplerini tamamlamıştır. Askerlik vazifesini deniz muharebe birliğinde yapmıştır. H. 27 Safer 1316/M. 16 Temmuz 1898 tarihinde Yunan Muharip Madalyası'yla ödüllendirilmiştir. H. 23 Rebiülevvel 1323/M. 28 Mayıs 1905 tarihinde 400 kuruş maaşla Kırceali Gümrük Müdürlüğü kara kılavuz süvari muhafaza memuriyetine tayin edilmiştir. R. 1 Mayıs 1322/M. 14 Mayıs 1906 tarihli emirname ile 300 kuruş maaşla Kadirli Gümrüğü muhafaza memuriyetine tayin edilmiştir. Buradaki hizmetiyle maaş miktarları Dedeagaç Gümrük Başmüdüriyeti'nin cevabından da anlaşılmaktadır. Askerlik vazifesini yerine getirdiğine dair görev belgesiyle Yunan Muharebe Madalyası görülerek kendisine iade edilmiştir. Maaşı R. Teşrinisani 1325/M. Kasım-Aralık 1909 tarihinde 350 kuruşa yükseltilmiştir. R. 1 Mart 1326/M. 14 Mart 1910 tarihinde 400 kuruş maaş ile sahil muhafaza memurluğunda görev yapmıştır. R. 16 Mart 1330/M. 29 Mart 1914⁴⁰⁵.

3.3.20. Ahmet Nabi Efendi

Atina Kazası Ziraat Bankası'nın eski müdürü olup tüccarlık işiyle meşgul olan İbrahim Ethem Efendi'nin oğludur. H. 1298/M. 1880-81'de Trabzon Vilayeti Atina Kazası'nda doğmuştur. Sıbyan mektebinde okumuştur. Ardından Unkapanı Merkez Rüştiye mektebini daha sonra mülkiye idâdî mektebinin hukuk kısmını tamamlayarak üstün başarı ile R. 25 Temmuz 1315/M. 6 Ağustos 1899 tarihinde rüştiye mektebinden, R. 9 Teşrinievvel 1320/M. 22 Ekim 1904 tarihinde idâdî mektebinden ve R. 21 Şubat 1325/M. 21 Şubat 1910 tarihinde de hukuk mektebinden mezun olduğuna dair mezuniyet belgeleri bulunmaktadır. Türkçe ve Fransızca okuryazardır. H. 23 Rebiülevvel 1328/M. 4 Nisan 1910 tarihinde 1200 kuruş maaşla ve memuriyet adliye kararıyla Karakilise Kazası Bidayet

⁴⁰⁴ BOA. DH. SAİD. 110/209.

⁴⁰⁵ BOA. DH. SAİD. 198/1.

Mahkemesi Ceza Dairesi hâkimliğine tayin edilmiştir. Tayin tarihleri ve aldığı maaş miktarları hal tercümesi varakasıyla adliye nezareti sicil müdüriyetinin muharrer derkenar yazısından tasdik edildiği anlaşılmıştır. Osmanlı nüfus tezkeresiyle aldığı diplomalarının tasdiklenmiş suretleri hal tercümesiyle beraber genel müdürlükçe muhafaza edilmiştir. H. 8 Cemazeyilahir 1328/M. 17 Haziran 1910⁴⁰⁶.

3.3.21. Ethem Şevki (Kepenek) Efendi

H. 1305/M. 1887-88'de Atina Kazası'na bağlı Ardeşen Köyü'nde doğmuştur. Babası köyde okuma-yazma bilen iki kişiden biriydi. Ardeşen'deki sıbyan mektebinde tahsil görmüştür. Daha sonra Binbaşı rütbesinde Erzurum'da 26. alay 2. tabur komutanı olan dayısının yanına giderek burada rüştiye eğitimini tamamlamıştır. Bu sıralar dayısının Sultan Hamit Han'ın yaverliğine atanmasından dolayı dayısıyla beraber İstanbul'a gitmiştir. Dayısı yaverlik görevini icra ederken kendisi de İstanbul Kuleli Askeri Lisesi'nde okuyup mezun olmuştur. Harp okulunu da 1908 yılında bitirmiştir. 1911 yılında 23 yaşındayken İskenderiye (Mısır) üzerinden bir tacir sıfatıyla gizlice çözü geçerek Derne'ye (Libya) varmış ve Mustafa Kemal Paşa komutasındaki birlikte görev almıştır. Buradan geri döndükten sonra Sarıkamış Harekâtı'na katılmıştır. Sarıkamış Harekâtı'nda esir düşmüş ve bir süre esaret hayatı yaşamıştır. Sonraki dönemlerde ise ordu içinde çeşitli kademelerde görev yapmıştır. 1947 yılında İstanbul Askerlik Dairesi Başkanlığı'ndan emekli olmuştur⁴⁰⁷.

3.4. Mapavri (Çayeli) Doğumlu Memurlar

3.4.1. İbrahim Efendi

Hacı Yusuf Efendi'nin oğludur. H. 1255/M. 1839-40 yılında Mapavri Nahiyesi'nde dünyaya gelmiştir. Buradaki sıbyan mektebi ve medresede eğitim görmüştür. Türkçe ve Arapça bilmektedir. Otuz beş yaşında iken H. 15 Safer 1290/M. 14 Nisan 1873 tarihinde deneyim kazanmak üzere Mapavri Nahiyesi emlak yazıcılığına girmiştir. H. 1 Rebiülevvel 1295/M.

⁴⁰⁶ BOA. DH. SAİD. 173/87.

⁴⁰⁷ Cumhuriyet Gazetesi, 9 Kasım 1971, s. 7.

5 Mart 1878 tarihinde 200 kuruş maaşla aynı nahiye biriminin âşâr ambar memurluğuna tayin olmuştur. Kendisine H. 15 Şaban 1296/M. 4 Ağustos 1879 tarihinde tahsil edilecek üründen %4 tarafına verilmek üzere ilaveten tapu kâtipliği görevi verilmiştir. H. Rebiülevvel 1297/M. Şubat-Mart 1880 tarihinde bu görevinden istifa etmiştir. H. 1 Safer 1298/M. 3 Ocak 1881 tarihinde Trabzon Vergi İdaresi'ne bağlı Rize Vergi Dairesi Müdürlüğü'ne atanmıştır. H. 15 Safer 1299/M. 6 Ocak 1882 tarihinde adı Mapavri Vergi Dairesi'ne tayin edilmiştir. H. 10 Cemazeyilahir 1300/M. 18 Nisan 1883 tarihinde maaşı 300 kuruşa yükseltilmiştir. Memuriyetleri boyunca özverili çalışmalarda bulunmuştur. Kanuna aykırı hiçbir işe bulaşmamıştır. Hakkında şikâyet olmamış, mahkemelerde yargılanmamıştır. Bu durumu H. 13 Şevval 1303/M. 15 Temmuz 1886 tarihinde kurumlar arasında yapılan yazışmalardan anlaşılmaktadır⁴⁰⁸.

3.4.2. İbrahim Efendi

Bayraktar Raşit Ağa'nın oğludur. H. Cemazeyilevvel 1260/M. Mayıs/Haziran 1844 yılında Mapavri Nahiyesi'nde dünyaya gelmiştir. Buradaki sıbyan mektebinde temel İslam bilimleri üzerinde dersler görmüştür. Medresede Arapça ve Farsça okumuştur. Türkçe okuryazardır. H. 1281/M. 1864-65'te 21 yaşında olduğu halde iki yüz kuruş maaşla Çıldır Sancağı asker zaptiye kâtipliğine alınmıştır. Bu göreve alışmadığı için istifa etmiş ve H. Recep 1284/M. Ekim/Kasım 1867'de 250 kuruş maaşla Erzincan Sancağı dâhilinde Ovacık Kazası kâtipliğine nakl edilmiştir. H. Cemazeyilevvel 1285/M. Ağustos/Eylül 1868'de yine görevinden istifa etmiş ve İstanbul'a gitmiştir. H. Zilkade 1285/M. Şubat/Mart 1869'da 160 kuruş maaş ile genel hapishaneler biriminde kâtip olarak görev yapmıştır. H. Rebiülahir 1287/M. Temmuz 1870 yılında 110 kuruş maaş ile Batum Gümrük İdaresi ticaret malları ambarı muayeneciliğine atanmıştır. H. 1290/M. 1873-74 yılında 190 kuruş maaşla Mapavri Vergi Dairesi'ne memur olmuştur. H. Safer 1298/M. Ocak 1881 yılında 320 kuruş maaşla Rize Vergi Dairesi'ne bağlı Viçe Vergi Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. H. 1299/M. 1881-82'de 300 kuruş maaşla Rize Vergi Müdürlüğü'ne bağlı Ardeşen Vergi Müdürlüğü'ne asaleten atanmıştır. H. 1300/M. 1882-83'te çeşitli sebeplerden dolayı

⁴⁰⁸ BOA. DH. SAİD. 11/319.

açıkta kalıp aynı yılın sonunda 320 kuruş maaşla Rize Vergi Dairesi'ne nakl edilmiştir. Şimdiye kadar olan görevlerini layığıyla yerine getirmiştir. İstifaları ve tayinleri hakkındaki bilgiler hal tercümesi kaydında mevcuttur. Bu durumu Rize Rüsumat Müdürlüğü'nden ve Trabzon Valiliği ve Genel Vergi İdaresi birimlerinden yazılan evraklardan da anlaşılmaktadır. H. 6 Muharrem 1304/M. 5 Ekim 1886⁴⁰⁹.

3.4.3. Yusuf Ziya Efendi

Lazistan esnaflarından Hacı Mehmet Efendi'nin oğludur. H. 1261/M. 1845'te Lazistan Sancağı'na bağlı Mapavri Nahiyesi'nde dünyaya gelmiştir. Mapavri Sıbyan Mektebi'nde okumuştur. Daha sonra İstanbul'a giderek Basmane civarındaki medrese öğretmeni yetiştiren okula devam etmiştir. Burada Arapça ve Farsça dersler görmüştür. R. 11 Kanunisani 1303/M. 23 Ocak 1888 tarih ve 127 numaralı olup nahiye müdürü olabilecek yeterliliğe sahip olduğunu gösteren belge tarafına verilmiştir. H. 9 Cemazeyilevvel 1292/M. 13 Haziran 1875 tarihinde 330 kuruş maaşla Tuna Gümrük Nezareti dâhilinde Tulca Sancağı mülhakatından Putbaşı rüsûmât memuriyeti kitabetine ve H. 21 Ramazan 1305/M. 1 Haziran 1888 tarihinde 360 kuruş maaşla Giresun Kazası'na bağlı Piraziz Nahiyesi Müdüriyeti'ne atanmıştır. H. 6 Şaban 1307/M. 28 Mart 1890 tarihinde terfien 480 kuruş maaşla Ordu Kazası'na bağlı Perşembe Nahiyesi Müdüriyeti'ne tayin edilmiştir. H. 12 Zilhicce 1310/M. 27 Haziran 1893 tarihinde ise 480 kuruş maaşla Alaçatı Nahiyesi Müdürlüğü'nde görevlendirilmiştir. H. 28 Zilhicce 1311/M. 2 Temmuz 1894 tarihinde Çeşme kaymakam vekâletine tayin edilmiştir. Vekâlette kaldığı süre boyunca toplamda 355 kuruş maaş almıştır. Görevde bulunduğu yerlerin hiçbirinde zimmetle ilişkisi olmadığı, görevini layığıyla yerine getirdiği hal tercümesinde yazılıdır. H. 10 Rabiulevvel 1316/M. 29 Temmuz 1898⁴¹⁰.

3.4.4. Osman Nuri Efendi

Mehmet Emin Efendi'nin oğludur. H. 1265/M. 1848-49 yılında Lazistan Sancağı dâhilinde Mapavri Nahiyesi'nde doğmuştur. Mahal

⁴⁰⁹ BOA. DH. SAİD. 12/23.

⁴¹⁰ BOA. DH. SAİD. 79/177.

sıbyan mektebinde okumuştur. İstanbul Süleymaniye Camisi'nde çeşitli dersler görmüştür. Naiblik okulunu bitirmiş ve ikinci dereceden mezuniyet belgesi bulunmaktadır. Yüksek fetva mercii imtihanına girdiğine dair bir belgesi bulunmaktadır. Arapça, Farsça ve Türkçe okuryazardır. H. 11 Zilhicce 1299/M. 24 Ekim 1882 tarihinde otuz üç yaşında iken maaşı 97.5 kuruşa, H. 26 Rebiülevvel 1302/M. 13 Ocak 1885 tarihinde 128 kuruş ve H. 13 Zilkade 1303/M. 13 Ağustos 1886 tarihinde 161 kuruşa yükseltilmiştir. H. 19 Zilkade 1305/M. 28 Temmuz 1888 tarihinde 109 kuruş maaş ve aidatla Tuncan Şer'iyeye Mahkemesi naibliğine memur edilmiştir. H. 7 Safer 1306/M. 13 Ekim 1888 tarihinde 190 kuruş ve H. 1 Cemazeyilevvel 1308/M. 13 Aralık 1910 tarihinde 228 kuruşa yükseltilmiştir. H. 2 Cemazeyilevvel 1309/M. 4 Aralık 1891 tarihinde görevinden ayrılmıştır. H. 15 Cemazeyilevvel 1309/M. 17 Aralık 1891 tarihinde yine 190 kuruş maaş ve aidatla Yeniköy Şer'iyeye Mahkemesi naibliğine tayin olmuştur. Yaklaşık on yıl önce yani H. 11 Şevval 1301/M. 4 Ağustos 1884 tarihinde İstanbul müderrisliği görevi kendisine tevcih edilmiştir. H. 23 Rebiülahir 1310/M. 14 Kasım 1892 tarihinde terfi ettirilmiştir. Bulunduğu görevlerdeki istihdam süreleri, aldığı maaşlar, tayin ve istifaları R. 26 Temmuz 1309/M. 7 Ağustos 1893 tarihli kaydın tasdiklenmiş suretinde beyan edilmiştir⁴¹¹.

3.4.5. Hasan Hüsnü Efendi

Yazıcızâde Ahmet Efendi'nin oğludur. H. 1270/M. 1853-54'te Lazistan Sancağı dâhilinde Mapavri Nahiyesi'nde doğduğu Osmanlı nüfus belgelerinden anlaşılmaktadır. Mapavri Sıbyan Mektebi'nde okumuştur. Daha sonra ise İstanbul'da Sultan Bayezit Hasan Camisi civarında İstanbul Sarıbaş Medresesi'nde Arapça ve Farsça dersleri görmüştür. Buradaki eğitimini tamamlayarak Osman Hasan Efendi'den R. 1303/M. 1887-88 tarihli icazetname almıştır. Ardından naiblik okulunu en yüksek derece olan beşinci dereceden tamamlamıştır. 404 numaralı diploması mevcuttur. Arapça ve Türkçe okuryazardır. H. 1 Rebiülahir 1304/M. 28 Aralık 1886 tarihinde otuz dört yaşında iken 1500 kuruş maaşla Edirne Vilayeti'nde bir kaza biriminde baş naib olarak memur edilmiştir. H. 1 Cemazeyilahir 1306/M. 2 Şubat 1889 tarihinde buradaki görevini tamamlayarak bu

⁴¹¹ BOA. DH. SAİD. 71/155.

görevinden ayrılmıştır. H. 1 Zilhicce 1306/M. 29 Temmuz 1889 tarihinden H. 1 Safer 1308/M. 16 Eylül 1890 tarihine kadar 1250 kuruş maaşla Cezayir-i Bahr-i Sefid Vilayeti İstanköy Adası ve H. 1 Zilhicce 1309/M. 28 Mayıs 1892 tarihinden H. 15 Zilhicce 1311/M. 15 Haziran 1894 tarihine kadar aynı maaşla Konya Vilayeti'nde Alaydin Kazası naibliğinde bulunmuş ve görev süresi dolması üzerine buradan ayrılmıştır. H. 15 Cemazeyilevvel 1315/M. 12 Ekim 1897 tarihinde aynı maaşla Kuşadası'nda naiblik görevine atanmıştır. Şimdiye kadar çalıştığı tüm birimlerde görevini layıkıyla yerine getirmiş ve rüşvetle alakası olmamıştır. H. 9 Şevval 1314/M. 13 Mart 1897 tarihinde maaşı 1000 kuruşa düşürülmüştür. H. 14 Cemazeyilevvel 1315/M. 11 Ekim 1897 tarihinde belirtilen maaşıyla buradaki görevini tamamladığı görülmektedir. H. 15 Zilhicce 1316/M. 26 Nisan 1899 tarihinde 2250 kuruş maaşla Bayezit Sancağı naibliğine tayin edilmiştir. H. 14 Safer 1319/M. 2 Haziran 1901 tarihinde görevini tamamlamasıyla beraber istifa etmiştir. H. 4 Muharrem 1320/M. 13 Nisan 1902 tarihinde alınan karar gereğince ikinci sınıf rütbesine nail olmuştur. H. Rebiülahir 1321/M. Haziran-Temmuz 1903 yılında 2000 kuruş maaşla Burdur naibliği görevine tayin edilmiştir. H. 1 Zilhicce 1321/M. 18 Şubat 1904 tarihinde aynı maaşla Kırşehir naibliğine atanmıştır. H. Zilkade 1321/M. Ocak-Şubat 1904 tarihinde müderris olmuştur. H. 1 Safer 1324/M. 27 Mart 1906 tarihinde Kırşehir'deki görev süresinin dolması üzerine görevinden ayrıldığı R. 12 Kanunievvel 1322/M. 25 Aralık 1906 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir⁴¹².

3.4.6. Seyfullah Efendi

Padişah sarayında görevli kapıcı başlarından Hanifi Abdülaziz Ağa'nın oğludur. H. 25 Şaban 1273/M. 20 Nisan 1857 tarihinde Rize Kazası'na bağlı Mapavri Nahiyesi'nde dünyaya gelmiştir. Buradaki sıbyan mektebini tamamlamıştır. Ayrıca öğretmen mektebinde dersler okumuştur. Türkçe okuryazardır. H. 1293/M. 1876-77'de 20 yaşında stajyer olarak Rize Kazası mal kalemine girmiştir. H. 29 Zilhicce 1294/M. 4 Ocak 1878 tarihinde 300 kuruş maaşla beş ay Rize Kazası dâhilinde Kura-i Seba Nahiyesi âşâr kol yazıcılığına atanmıştır. H. Zilhicce 1295/M. Kasım-Aralık

⁴¹² BOA. DH. SAİD. 66/249.

1878'de yine aynı maaşla beş ay Mapavri Nahiyesi âşâr vergi yazıcılığında istihdam edilmiştir. H. 11 Şaban 1296/M. 31 Temmuz 1879 tarihinde Mapavri Nahiyesi nüfus memurluğu biriminde görevlendirilmiştir. H. 15 Cemazeyilevvel 1301/M. 8 Nisan 1884 tarihinde bu birimin lağv edilmesiyle açığa kalmıştır. H. 20 Rebiülevvel 1302/M. 7 Ocak 1885 tarihinde 70 kuruş maaşla adı geçen nahiye biriminin kâtipliğine vekâleten tayin edilmiştir. Yaklaşık sekiz ay sonra yani H. 12 Safer 1303/M. 20 Kasım 1885 tarihinde aynı yere asaleten atanmıştır. Lazistan Sancağı muhasebeciliği vekâletiyle Trabzon Vilayeti defterdarlığından yazılan mülhazaya dayanarak maliye nezareti Seyfullah Efendi'nin görevini layıkıyla yerine getirdiği beyan edilmiştir. R. 26 Nisan 1307/M. 8 Mayıs 1891. Rüşvet aldığı gerekçesiyle H. 5 Safer 1313/M. 28 Temmuz 1895 tarihinde ise işten el çektirilerek mahkemede yargılanmıştır. Ancak mahkeme tarafından yapılan soruşturma neticesinde görevinden alınmasını gerektirecek suç unsuruna rastlanılmamıştır. Ardından görevine iade edilerek işten çıkarılmasından bu yana alamadığı maaşların kendisine verildiğini Trabzon Vilayeti'nin R. 8 Teşrinisani 1311/M. 20 Kasım 1895 tarihli evraklarından ve R. 13 Mayıs 1320/M. 26 Mayıs 1904 tarihli tasdiklenmiş mahkeme kararından anlaşıldığı maliye sicil şubesinin R. 1 Temmuz 1320/M. 14 Temmuz 1904 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir⁴¹³.

3.4.7. Hüseyin Rüştü Efendi

Merhum Abdülaziz Ağa'nın oğludur. H. 13 Şevval 1278/M. 13 Nisan 1862 tarihinde Lazistan mülhakatından Mapavri Nahiyesi'nde doğmuştur. Buradaki sıbyan mektebinde temel İslam bilimleri üzerine dersler görmüştür. Sonraki dönemlerde de medresede bir miktar Arapça ve Farsça okumuştur. Türkçe okuryazardır. H. 1 Rebiülevvel 1293/M. 27 Mart 1876 tarihinde 15 yaşındayken deneyim kazanmak üzere olarak nahiye biriminin mal kalemine girmiştir. H. 7 Zilhicce 1294/M. 13 Aralık 1877 tarihinde 130 kuruş maaş ile âşâr ambar kâtipliğine tayin edilmiştir. H. 9 Rebiülahir 1295/M. 12 Nisan 1878 tarihinde ise bu görevini tamamlamıştır. H. 18 Zilhicce 1295/M. 13 Aralık 1878 tarihinde aynı maaş ile tekrar aynı birime alınmış, H. 22 Cemazeyilahir 1296/M. 13 Haziran 1897 tarihinde

⁴¹³ BOA. DH. SAİD. 39/47.

yeni görevini de tamamlamıştır. Ardından buradaki görevinden ayrılıp R. 19 Şubat 1297/M. 3 Mart 1882 tarihinde 140 kuruş maaş ile Lazistan Sancağı'nda Karadere Nahiyesi'nde kâtip olarak vazifelendirilmiştir. H. 26 Zilkade 1297/M. 30 Ekim 1880 tarihinde aynı maaşla Mapavri Nahiyesi'ndeki kâtiplik birimine nakl edilmiştir. H. 26 Rebiülevvel 1302/M. 13 Ocak 1885 tarihinde kısmi maaşla Of Kazası Mal Müdürlüğü vazifesine vekâleten tayin edilmiş ise de H. 1 Şevval 1302/M. 14 Temmuz 1885 tarihinde eski müdürün hakkında yapılan yargılama neticesinde beraat etmesi üzerine vekâleten görevlendirildiği birimden kısa süre içerisinde ayrılmıştır. H. 13 Safer 1303/M. 21 Kasım 1885 tarihinde 200 kuruş maaş ile aynı sancak biriminin muhasebe kalemine nakl edilmiştir. Sancak biriminin muhasebecilik birimi ile Trabzon Vilayeti Defterdarlığı'ndan H. 11 Şevval 1309/M. 9 Mayıs 1892 tarihinde yazılan belgelerden bu durumu anlaşılmıştır. Görev yaptığı birimlerin hiçbirinde zimmetle ilişkisi olmadığı H. 23 Rebiülevvel 1309/M. 27 Ekim 1891 tarihli mazbatasında beyan edilmiş ve Maliye Sicil Şubesi'nin H. 1 Cemazeyilahir 1309/M. 2 Ocak 1892 tarihli vukuat cetvelinden anlaşılmaktadır ⁴¹⁴.

3.4.8. Mehmet İslam Efendi

Hocazâde Mustafa Efendi'nin oğludur. H. 1288/M. 1871-72'de Rize Sancağı'nda Mapavri Nahiyesi'nde doğmuştur. Mapavri Nahiyesi Sıbyan Mektebi'ni tamamladıktan sonra İstanbul'a gidip bir müddet Fatih'te Yamen Tahta Medresesi'nde Arapça okumuştur. H. 14 Rebiülahir 1310/M. 5 Kasım 1892 tarihinde askere gitmiştir. Bir müddet sonra çavuşluğa terfi etmiştir. R. 4 Kanunisani 1311/M. 16 Ocak 1896 tarihinde askerlik görevini yerine getirmesinin ardından askeriyeden ayrılarak R. 28 Mart 1312/M. 9 Nisan 1896 tarihinde 500 kuruş maaşla Ümrân Kazası tahrirat kitabetine tayin edilmiştir. H. 1 Rebiülevvel 1315/M. 31 Temmuz 1897 tarihinde yine aynı maaşla Zeydin? Kazası tahrirat kâtipliğinde görevlendirilmiştir. R. 7 Ağustos 1313/M. 9 Ağustos 1897 tarihinde Zeydin'deki? vazifesine başlamıştır. R. 15 Kanunisani 1313/M. 27 Ocak 1898 tarihinde mazeret beyan ederek İstanbul'a gitmiştir. H. 10 Şaban 1317/M. 21 Ocak 1899 tarihinde 750 kuruş maaşla Redağ Kazası tahrirat kitabetine aktarılan

⁴¹⁴ BOA. DH. SAİD. 39/53.

Muha? Kazası tahrirat kitabesinde görevlendirilmiştir. H. 11 Safer 1320/M. 20 Mayıs 1902 tarihinde istifa ederek H. 13 Cemazeyilahir 1320/M. 17 Eylül 1902 tarihinde Yemen Vilayeti merkez kitâbetine memur edilmiştir. H. 20 Zilhicce 1323/M. 15 Şubat 1906 tarihinde ise buradaki görevinden de istifa ederek H. 12 Muharrem 1324/M. 8 Mart 1906 tarihinde 750 kuruş maaşla Redağ Kazası mal tahrirat kitabetine tayin olmuştur. R. 13 Teşrinisani 1324/M. 26 Kasım 1908 tarihinde 250 kuruş maaşla vekâleten R. 1 Haziran 1325/M. 14 Haziran 1909 tarihinde 1325 tarihinde 500 kuruş maaşla asaleten Seküz? Kazası tahsil memurluğuna alınarak Hüdavendigar Vilayeti düzenleme komisyonunca R. 16 Teşrinisani 1325/M. 29 Kasım 1909 tarihinde 700 kuruş maaşla memuriyetine başladığı ancak merkezden talep edilen bazı emirleri uygulamadığı bazı kanunlara da uymadığı gerekçesiyle R. 7 Mayıs 1327/M. 20 Mayıs 1911 tarihinde görevinden azl edildiği anlaşılmıştır. Açıkta kalmasından dolayı mağdur olduğunu ve verilecek herhangi bir göreve atanmak istediğini kaleme aldığı dilekçe ile beyan etmesi üzerine düzenleme komisyonunca talebi doğrultusunda istihdamına karar verilmiştir. Kendisiyle alakalı bu durum R. 3 Teşrinievvel 1327/M. 16 Ekim 1911 tarihli vukuat pusulasında bildirilmiştir⁴¹⁵.

3.4.9. Mustafa Fazlı Efendi

Mapavri (Çayeli)'de doğmuştur. Posta memuru Ali Hilmi Efendi'nin oğludur. H. 1290/M. 1873-74'te Mapavri Nahiyesi'nde dünyaya gelmiştir. Mapavri (Çayeli) Sıbyan Mektebi'ni âlâ derece ile tamamlamıştır. Diploması mevcuttur. Türkçe okuryazardır. H. 5 Rebiülahir 1321/M. 1 Temmuz 1903 tarihinde 400 kuruş maaşla Kastamonu Vilayeti Göl Nahiyesi Müdürlüğü'ne atanmıştır. Ardından 500 kuruş maaşla aynı vilayet dâhilinde Eflani Nahiyesi Müdürlüğü'ne nakl edilmiş ve H. 5 Şaban 1321/M. 27 Ekim 1903 tarihinde Gül Nahiyesi'nden ayrılmıştır. H. 3 Ramazan 1321/M. 23 Kasım 1903 tarihinde de Eflani Nahiyesi'nde müdürlük vazifesine başlamıştır. Ancak rehavet göstererek devlet arazisi üzerine bir hanın yapılmasına müsaade etmesinden dolayı H. 19 Cemazeyilevvel 1323/M. 22 Temmuz 1905 tarihinde müdürlük görevinden azledilmiştir. Bu süreye kadar görev yaptığı yerler, çalıştığı süreler ve aldığı maaşlar ile istifaları İnebolu Kazası

⁴¹⁵ BOA. DH. SAİD. 146/155.

İdare Meclisi'nden alınan R. 13 Temmuz 1321/M. 26 Temmuz 1905 tarihli resmi belgelerde belirtilmiştir⁴¹⁶.

3.4.10. Hüseyin Sabri Efendi

Mustafa Efendi'nin oğludur. H. 1291/M. 1874-75'te Mapavri Nahiyesi'nde doğmuştur. Nahiye birimindeki sıbyan mektebinde okumuştur. Arapça ve Farsça dersler görmüştür. Türkçe okuryazardır. Altı ay Giresun Kazası tahrirat kaleminde, bir sene kadar Giresun Kazası zabıt idaresinde ve dört sene Malatya Sancağı Bidayet Mahkemesi istinat dairesinde stajyer olarak çalıştıktan sonra H. 12 Safer 1313/M. 4 Ağustos 1895 tarihinde 300 kuruş maaşla İstanbul polisi nezaretine tayin edilmiştir. H. 29 Safer 1314/M. 9 Ağustos 1896 tarihinde ise görevinden istifa etmiştir. Daha sonra stajyer olarak sicill-i ahvâl dairesi evrak kalemine girmiştir. Sicill-i ahvâl komisyonunun evrak müdüriyetiyle müdür muavinliğinden yazılan belgelerden gayret ederek görevini layıkıyla yaptığı tasdik edilmiştir. Stajyerlik yaptığı birimlerde de görevini layıkıyla yerine getirdiği Giresun Kazası İdare Meclisi'nin R. 24 Ağustos 1309/M. 5 Eylül 1893 tarihli mazbatasıyla Malatya Bidayet Mahkemesi'nin R. 15 Mayıs 1311/M. 27 Mayıs 1895 tarihli mazbatasını bunların yanında polis nazırlığında istihdamı ve maaş miktarları sicill-i ahvâl komisyonunda aynen görülerek kendisine iade edilmiştir. R. 29 Ağustos 1312/M. 10 Eylül 1896⁴¹⁷.

3.4.11. Hasan Fehmi Efendi

Müderri Ömer Lütfi Efendi'nin oğludur. H. 1291/M. 1874-75'te Mapavri (Çayeli) Nahiyesi'nde doğduğu Osmanlı nüfus kayıtlarından anlaşılmaktadır. Sıbyan, rüştiye ve mülkiye idâdî okullarını tamamlamıştır. Okulları tamamladığına dair diplomaları bulunmaktadır. Yukarıda adı geçen okulları tamamlamasının ardından hukuk mektebine kayıt yaptırmıştır. Arapça, Farsça, Fransızca ve Rusça'ya aşinadır. Bütün bunlar hal tercümesi kayıtlarından anlaşılmaktadır. Türkçe okuryazardır. H. 30 Rebiülevvel 1314/M. 8 Eylül 1896 tarihinde deneyim kazanmak üzere temyiz mahkemesi hukuk dairesine alınmıştır. H. 2 Recep 1316/M. 16

⁴¹⁶ BOA. DH. SAİD. 106/433.

⁴¹⁷ BOA. DD. SAİD. 69/483.

Kasım 1898 tarihinde 20 kuruş maaşa nail olmuştur. Daha sonra aynı idare birimi başkanlığında asaleten göreve başlamıştır. Adliye Bakanlığı'nca da onaylanmıştır. Tamamlamış olduğu eğitim düzeylerindeki diplomalarının birer nüshası hal tercümesi evraklarında saklı tutulmaktadır. Maaşı, H. 22 Zilhicce 1316/M. 3 Mayıs 1899 tarihinde 50 kuruşa yükseltildiği Adliye Bakanlığı'nın Sicil Şubesi'nde R. 9 Kanunievvel 1315/M. 21 Aralık 1899 tarihli evraklarından anlaşılmaktadır⁴¹⁸.

3.4.12. Mehmet Nuri Efendi

Mahmut Efendi'nin oğludur. H. 1292/M. 1875-76'da Mapavri Kazası'nda dünyaya gelmiştir. Mapavri İbtidâî Mektebi'nde okuduktan sonra İstanbul'a giderek Fatih Mülkiye Mektebi'ni tamamlayarak âlâ derecede diploma almıştır. Türkçe, Arapça, Farsça ve Fransızca okuryazardır. Hendese mektebinin birinci, ikinci ve üçüncü senelerinde 30 kuruş, dördüncü senesinde 45 kuruş, beşinci senesinde 60 kuruş, altıncı senesinde 75 kuruş ve yedinci senesinde 90 kuruş maaş almıştır. Hendese mektebinin nizâm-nâmesine dayanılarak başarısı ödüllendirilmek üzere H. 9 Ramazan 1315/M. 1 Şubat 1898 tarihinde rütbe verilmiştir. H. 21 Zilkade 1315/M. 13 Nisan 1898 tarihinde 23 yaşında olduğu halde 650 kuruş maaşla Suriye Vilayeti bayındırlık işleriyle alakalı olan su kaynağında baş görevli olan kişinin yardımcılığına tayin edilmiştir. Görev yerleri, diplomaları ve maaşları hakkında bilgi veren evrakların tasdiklenmiş suretleri hal tercümesi varakasında kayıtlıdır. H. 11 Recep 1316/M. 25 Kasım 1898. Maaşına H. 4 Zilkade 1318/M. 23 Şubat 1901 tarihinde Hamidiye Hicaz tabur yolu akçesinden bin kuruş ilave edilerek görevlendirilmiştir. H. 9 Şevval 1323/M. 7 Aralık 1905 tarihinde maaşının 4000 kuruşa yükseltildiği ticaret ve nafia nezareti celilesi sicil şubesinin R. 14 Kanunisani 1321/M. 27 Ocak 1906 tarihli pusulasında bildirilmiştir. H. 14 Safer 1327/M. 7 Mart 1909 tarihinde 1500 kuruş maaşla Suriye Vilayeti bayındırlık işleri baş görevliliğine nakl edilip H. 2 Zilkade 1327/M. 15 Kasım 1909 tarihinde vazifesine başlamıştır. Daha sonra da komiserlik görevine getirildiği R. 17 Mart 1328/M. 30 Mart 1912 tarihli vukuat pusulasında beyan edilmiştir⁴¹⁹.

⁴¹⁸ BOA. DH. SAİD. 95/15.

⁴¹⁹ BOA. DH. SAİD. 82/355.

3.5. Kura-i Seba (İkizdere) Doğumlu Memurlar

3.5.1. Osman Zihni Efendi

Tiraz Mehmet Efendi'nin oğludur. H. 5 Muharrem 1268/M. 31 Ekim 1851 tarihinde Lazistan Sancağı Kura-i Seba (İkizdere) Nahiyesi'nin Manle Köyü'nde dünyaya geldiği Osmanlı nüfus belgelerinden anlaşılmaktadır. Temel din ilimleri üzerine eğitim yapılan mahal sıbyan mektebinde eğitim görmüştür. Ardından medresede Arapça ve bir miktar Farsça okumuştur. Türkçe okuryazardır. H. Muharrem 1295/M. Ocak-Şubat 1878'de yirmi yedi yaşındayken Rize Kazası mal kalemine stajyer olarak alınmıştır. H. 17 Muharrem 1298/M. 20 Aralık 1880 tarihinde 140 kuruş maaşla Lazistan Sancağı'nda Kura-i Seba (İkizdere) Nahiyesi'nde kâtip olarak işe başlamıştır. Adı geçen nahije müdürlüğüyle sancak mutasarrıflığınca yapılan yazışmalardan Osman Zihni Efendi'nin tüm görevlerini layıkıyla yerini getirdiği H. 7 Safer 1314/M. 18 Temmuz 1896 tarihli belgelerde de beyan edilmiştir⁴²⁰.

3.5.2. Mehmet Murat Efendi

Merhum Mehmet Ali Efendi'nin oğludur. H. Şaban 1280/M. Ocak-Şubat 1864'te Rize Kasabası'na bağlı Kura-i Seba Nahiyesi'nde doğmuştur. Sıbyan mektebinde temel eğitimi İslam olan dersleri okumuştur. Türkçe okuryazardır. H. 1 Şevval 1295/M. 28 Eylül 1878 tarihinde Lazistan Sancağı tahrirat kalemine stajyer olarak girip H. 26 Şevval 1296/M. 13 Ekim 1879 tarihinde 30 kuruş maaşla Karakilise Kazası tahrirat kitabetine tayin edilmiştir. H. 1 Şaban 1298/M. 29 Haziran 1881 tarihinde görevinden istifa edip belli bir süre açıkta kaldıktan sonra 1884 tarihinde 550 kuruş ayrıca maktua ile Ayıntab Kazası'nın Patnos Nahiyesi'nin Nukan? ağnâm tahkik memurluğunda bulunmuştur. Buradaki görevini tamamlamasının ardından Erzurum Duyûn-u Umûmîye Nezareti İdare Kalemi'ne stajyer olarak işe başlamıştır. H. 8 Recep 1303/M. 12 Nisan 1886 tarihinde 300 kuruş maaşla Kemah işletmesi ikinci kâtipliğine tayin edilmiştir. İmalat ve ihracat cihetle H. 15 Safer 1304/M. 13 Kasım 1886 tarihinde ve H. 19 Recep 1304/M. 13 Nisan 1887 tarihinde 300 kuruş maaşla tekrar adı

⁴²⁰ BOA. DH. SAİD. 64/471.

geçen tuz işletmeleri kitabetine alınıp mazeret beyan etmesi üzerine 400 kuruş maaşla yakın bir yerdeki Sar tuz işletme birimindeki kitabete nakl edilmesiyle H. 10 Zilkade 1304/M. 31 Temmuz 1887 tarihinde Kemah'tan ayrıldıktan bir gün sonra Sar tuz işletmeleri kitabetindeki görevine başlamıştır⁴²¹.

H. 6 Teşrinievvel 1305/M. 18 Ekim 1889 tarihinde adı geçen tuz işletmelerinin olumsuz hava koşullarından dolayı etkilenmesi üzerine açığa çıkarılmış bunun yanında bir de buradan kaçtığı söylentisi ortaya atılmıştır. R. 1 Teşrinisani 1303/M. 13 Kasım 1887 tarihinde ise askere alınmıştır. Belli bir ücret ödeyerek askerlik görevinden muaf olduktan sonra yani R. 24 Nisan 1304/M. 6 Mayıs 1888 tarihinde buradan ayrılmıştır. H. 12 Zilkade 1306/M. 10 Temmuz 1889 tarihine kadar 400 kuruş maaşla çoktandır tuz işletmeleri kitabetine ve H. 15 Ramazan 1306/M. 16 Nisan 1889 tarihinden H. 30 Safer 1307/M. 25 Ekim 1889 tarihine kadar 550 kuruş maaşla Hamur ve H. 10 Ramazan 1307/M. 30 Nisan 1890 tarihinden H. 2 Ramazan 1308/M. 11 Nisan 1891 tarihine kadar 400 kuruş maaşla ikinci defa aynı ayın 20'sinden R. 6 Cemazeyilevvel 1309/M. 8 Aralık 1891 tarihine kadar yine 400 kuruş maaşla Hamur Kazası Tuz İşletmeleri Müdürlüğü'nde memur olarak istihdam edilmiştir. Hamur Tuz İşletmeleri'nde çalışırken bir ameleden zorla aldığı akçeyi saklaması şikayeti ve idarenin soruşturmasına da karşı gelmesi üzerine azl edilmiştir. H. 10 Zilkade 1312/M. 5 Mayıs 1895 tarihinde 310 kuruş maaşla Of Kazası sandık emniğine tayin edilmiştir. 300 kuruş maaşla Trabzon Hastahanesi Kitabeti'ne geçiş yaparak H. 10 Zilkade 1314/M. 12 Nisan 1897 tarihinde sandık emniği görevinden ayrılmıştır. H. 16 Zilkade 1314/M. 18 Nisan 1897 tarihinde yeni görevine başlamıştır. 570 kuruş maaşla Of Kazası Mal Müdürlüğü'ne terfien geçiş yaptıktan sonra H. 14 Muharrem 1316/M. 25 Haziran 1896 tarihinde hastahane kitabetinden ayrılarak ve H. 24 Muharrem 1316/M. 5 Temmuz 1896 tarihinde mezkûr mal müdürlüğünde görevine başlamıştır. Akabinde aynı maaşla Sürmene Kazası Mal Müdürlüğü'ne nakl edildikten sonra Of'taki görevinden ayrılarak Sürmene'de vazifesine başlamış ise de eksik hizmetinden

⁴²¹ BOA. DH. SAİD. 95/491.

dolayı Of Kazası'ndan ayrılışı H. 24 Safer 1317/M. 4 Temmuz 1899 tarihini bulmuştur⁴²².

H. 17 Şaban 1318/M. 10 Aralık 1900 tarihinden H. 24 Zilhicce 1318/M. 14 Nisan 1901 tarihine kadar 500 kuruş maaşla ve nafakayla Fatsa Kazası Mal Müdürlüğü vekâletinde bulunmuştur. Şimdiye kadarki görev ve görev yerleri ile aldığı maaşları bunun yanında istifaları R. 8 Haziran 1314/M. 20 Haziran 1898 ve R. 2 Eylül 1315/M. 14 Eylül 1899 tarihli Trabzon Vilayeti İdare Meclisi'nin üç kıta mazbatasının tasdiklenmiş suretlerinden anlaşılmıştır. Vekâlet ve terfi görevi ise Fatsa Kazası Mal Müdürlüğü'nün R. 14 Nisan 1317/M. 27 Nisan 1901 tarihli mazbatasından anlaşılmıştır. H. 1 Zilhicce 1295/M. 26 Kasım 1887 tarihinde 650 kuruş ücret karşılığında Trabzon Vilayeti'ne mülhak Kura-i Seba Nahiyesi âşâr vergi yazıcılığı ve H. 1 Zilhicce 1300/M. 3 Ekim 1883 tarihine kadar 250 kuruş maaşla Erzurum Vilayeti'nde Bayezit Sancağı yol yapım çalışmaları kâtipliğinde 1 ay kadar istihdam edildiği Karakilise Kazası İdare Meclisi'nin R. 17 Kanunievvel 1300/M. 29 Aralık 1884 tarihinde aldığı karardan anlaşılmaktadır. H. 8 Zilhicce 1319/M. 18 Mart 1902 tarihinde 540 kuruş maaşla Haniv? Kazası Mal Müdürlüğü'ne tayin edildiği maliye sicil şubesinin R. 1 Mart 1320/M. 14 Mart 1904 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir⁴²³.

3.5.3. Osman Ağa

Tellal Süleyman Ağa'nın oğludur. H. 1301/M. 1883-84'te Rize Sancağı dâhilinde Kura-i Seba Nahiyesi'nde doğmuştur. Mahal sıbyan mektebinde eğitimini tamamlamıştır. H. 5 Rebiülahir 1314/M. 13 Eylül 1896 tarihinde 13 yaşında iken 300 kuruş maaşla meşkûlat-ı şahane idaresi ocakçılığına tayin edilmiştir. Aynı idare biriminin muhasebeciliğiyle müdürlüğünden yazılan belgelere dayanarak Maliye Bakanlığı'ndan memurun vazifelerini yeterince yerine getirdiği ve kabiliyetli olduğu H. 20 Recep 1316/M. 4 Aralık 1898 tarihinde beyan edilmiştir. Bulunduğu görevler hal tercümesi evraklarına ekli bulunan Osmanlı kimlik belgesinde doğum tarihi H. 1301/M. 1883-84 gösterilse de memleketi bulunan

⁴²² BOA. DH. SAİD. 95/491.

⁴²³ BOA. DH. SAİD. 95/491.

Trabzon Vilayeti'nde daha önce yapılan tahrir kayıtlarından da anlaşıldığı üzere doğum tarihi H. 1290/M. 1873-74 şeklinde yazılı olduğu Maliye Bakanlığı Sicil Şubesi'nin R. 1 Nisan 1322/M. 14 Nisan 1906 tarihli vukuat pusulasından anlaşılmaktadır⁴²⁴.

3.6. Arhavi Doğumlu Rizeli Memurlar

3.6.1. Mehmet Hamdi Bey

Şahinbeyzâde olarak bilinen Viçe (Fındıklı)'de ikamet eden Lazistan hanedanlarından Arslan Bey'in oğludur. H. 1254/M. 1838-39 yılında Lazistan Sancağı dâhilinde Arhavi Nahiyesi'nde doğmuştur. Arhavi Sıbyan Mektebi'nde okumuştur. Burada Arapça, Farsça ve biraz da hesap dersleri görmüştür. Türkçe, Gürcüce ve Lazca okuryazardır. H. 1274/M. 1857-58 yılında 21 yaşında olduğu halde stajyer olarak iki yıl kadar hükümet dairesinde görev yapmıştır. Üç yıl kadar da baş zabıta olarak görev yapmıştır. Ardından Viçe Nahiyesi Müdürlüğü görevini ifa etmiştir. H. 1280/M. 1863-64 yılında 500 kuruş maaşla Lazistan Sancağı mülhakatından Gönve Kazası Müdürlüğü'nde ve H. 1281/M. 1864-65 yılında Arhavi, Hopa ve Atina Kazalarının tahsildarlığında ve H. 1282/M. 1865-66 yılında baş memur olarak Lazistan Sancağı İslâhâne Kurumu'nda memur olarak görevde bulunmuştur. H. Recep 1282/M. Kasım-Aralık 1865 tarihinde 500 kuruş maaş ile Gönve Kazası Müdürlüğü'ne getirilmiştir. Bu görevde 9 ay hizmet ettikten sonra görevinden ayrılmıştır. H. 1283/M. 1868 yılının sonlarında Arhavi'de meydana gelen karışıklık üzerine vekâleten Arhavi Kazası Müdürlüğü'ne atanmıştır. H. 1284/M. 1867-68 yılında 500 kuruş maaşla Atina Kazası Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. İki yıl burada müdürlük görevini ifa etmiştir. Atina'ya İstanbul'dan bir kaza müdürünün görevlendirilmesi üzerine buradaki görevinden istifa etmek zorunda kalmıştır. H. 1286/M. 1869-70 yılında 600 kuruş maaş ile Arhavi Kazası Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. Müdürlük vazifesine devam ederken Macahel Nahiyesi'nde zuhur eden tifo hastalığına karşı önlem almaya yönelik çeşitli düzenlemeler yapmak için aynı maaşla hali

⁴²⁴ BOA. DH. SAİD. 82/393.

Macahel Nahiyesi Müdürlüğü'ne ve H. 1287/M. 1870-71 yılında müdürlük uhdesine olarak İcartin Kazası kaymakam vekâletine tayin kılınmış ve bu görevden istifa etmiştir. Macahel Nahiyesi Müdürlüğü'nden istifa ederek aynı yıl içinde Atina Kazası Kaymakam vekâletine ve H. 1288/H. 1871-72 yılında 600 kuruş maaşla tekrar Arhavi Nahiyesi Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. Bir sene sonra kendi isteği üzerine görevinden istifa ederek H. Muharrem 1290/M. Mart 1873 yılında fahri olarak Lazistan İdare Meclisi üyeliğine ve yine aynı yıl içinde 1610 kuruş maaş ile Çürüksu Kazası Kaymakamlığı'na atanmıştır. Sekiz ay sonra adı geçen kaymakamlık görevinden azlini istemiştir. H. 1291/M. 1874-75 yılında Trabzon Vilayeti Temyiz Meclisi mümeyyizliğine ve H. 1293/M. 1876-77 yılında geçici olarak Sarp ve civar bölgelerdeki isyanlar sırasında asker toplama memuriyeti ile görevlendirilmiştir. H. 1294/M. 1877-78 yılının başında Arhavi ve Viçe'den asker alma işlerinden sorumlu bekçibaşılığına tayin edilmiştir. Sonraki süreçlerde uhdesine kapıcıbaşılık rütbesi tevcih buyurulmuş, 93 Harbi esnasında kendisine askerlerin iaşelerini karşılama görevi verildiği için kapıcıbaşılıktan ayrılmıştır. Şimdiye kadar görev yaptığı yerlerde hakkında herhangi bir şikâyet vuku bulmamış ve mahkemede sorgulanmamıştır. Lazistan Sancağı Mutasarrıfı Osman Nuri Paşa tarafından değerlendirilip kaleme alınan yazılardan da bu durumu anlaşılmaktadır. Tüm görevlerini layıkıyla yerine getirmiştir. Trabzon valisi tarafından da bu bilgiler onaylanmıştır. R. 11 Teşrinievvel 1290/M. 23 Ekim 1874⁴²⁵.

3.6.2. Osman Sabri Efendi

Kereste tüccarlarından Çarmatlı merhum Çakal Ömer Efendizâde Ahmet Remzi Efendi'nin oğludur. H. 2 Cemazeyilahir 1268/M. 24 Mart 1852 tarihinde Lazistan Sancağı dâhilinde Arhavi Nahiyesi'ne mülhak Çarmat Karyesi'nde doğmuştur. Arhavi Sıbyan Mektebi'nde temel İslam bilimleri ve fen bilimleri üzerine dersler almıştır. H. 2 Cemazeyilahir 1297/M. 12 Mayıs 1880 tarihinde 23 yaşında olduğu halde stajyer olarak Tolcu Vergi Müdürlüğü'ne muhasebeci olarak alınmıştır. H. 5 Rebiülahir 1292/M. 11 Mayıs 1875 tarihinde 200 kuruş maaşla aynı müdüriyet

⁴²⁵ BOA. DH. SAİD. 2/88.

birimine bağlı Putbaşı Tütün Fabrikası'nın muhasebeciliği yardımcılığına atanmıştır. R. 5 Temmuz 1291/M. 17 Temmuz 1875 tarihinde 300 kuruş aylıkla aynı fabrikada görev yapmıştır. H. 17 Cemazeyilahir 1293/M. 10 Haziran 1876 tarihinde aynı maaşla Putbaşı Vergi İdaresi'ne kâtip olarak tayin edilmiştir. H. 5 Rebiülevvel 1294/M. 20 Mart 1877 tarihinde çalıştığı birimden ayrılarak İstanbul'a gitmiştir. H. 5 Şaban 1297/M. 13 Temmuz 1880 tarihinde 500 kuruş maaşla Karadesli Müdürlüğü'ne bağlı tütün fabrikasında yazıcı olarak memur edilmiştir. H. 5 Muharrem 1298/M. 8 Aralık 1880 tarihinde 250 kuruş aylıkla Ereğli'nin de içinde bulunduğu altı idarî birime memur edilmiştir. H. 29 Ramazan 1299/M. 14 Ağustos 1882 tarihinde aynı maaşla Genç Vergi Müdürlüğü'ne becayiş suretiyle tayine dılmıştır. H. 18 Cemazeyilahir 1301/M. 15 Nisan 1884 tarihinde 300 kuruş aylıkla Bergos Adası Genel İdaresi'ne memur olarak atanmıştır. H. 20 Ramazan 1303/M. 22 Haziran 1886 tarihinde 400 kuruş maaşla Lefke Genel Borçlar İdaresi'ne görevlendirilmiştir. H. 16 Şaban 1307/M. 7 Nisan 1890 tarihinde görevinden istifa ederek H. 28 Recep 1311/M. 4 Şubat 1894 tarihinde 300 kuruş maaşla Lefke Genel Borçlar İdaresi'ndeki görevini vekâleten yürütmüştür. H. 7 Ramazan 1311/M. 14 Mart 1894 tarihinde Kezlik ve 300 kuruş aylıkla Kezlik'te sandık emniğine getirilmiştir. Bütün bu görevleri Bursa Genel Borçlar İdaresi ile yönetim merkezi arasındaki yazışmalardan anlaşılmaktadır. H. 23 Zilhicce 1311/M. 28 Mayıs 1894 tarihinden H. 19 Safer 1312/M. 22 Ağustos 1894 tarihine kadar 190 kuruş aylıkla müzayede kâtipliği görevinde bulunmuştur. R. 16 Ağustos 1310/M. 28 Ağustos 1894 tarihinde 350 kuruş maaşla Eğriboz Genel Borçlar İdaresi sandık emniğine atanmıştır⁴²⁶.

3.6.3. Osman Nuri Efendi

Çeçkilizâde Mustafa'nın oğludur. H. 1268/M. 1851-52 yılında Arhavi Nahiyesi'nde doğmuştur. Sıbyan mektebinde Arapça ve Farsça dersler görmüştür. Aslen Viçe (Fındıklı)'lidir. Türkçe okuryazardır. H. 1289/M. 1872-73 yılında yirmi yaşındayken stajyer olarak Trabzon Vilayeti emlak yazıcılığına girmiştir. H. 13 Muharrem 1290/M. 13 Mart 1873 tarihinde 235 kuruş maaşla Lazistan Sancağı dâhilinde Livane (Artvin) Kazası vukuat

⁴²⁶ BOA. DH. SAİD. 123/391.

kâtipliğine tayin edilmiştir. İki ay burada çalıştıktan sonra istifa etmiştir. H. 7 Rabiulevvel 1292/M. 8 Nisan 1875 tarihinden itibaren üç ay 300 kuruş maaşla askerî seyyar taburu birinci yazıcılığı ile görevlendirilmiştir. H. 10 Cemazeyilahir 1292/M. 14 Temmuz 1875 tarihinden itibaren yedi ay 500 kuruş maaşla adı geçen sancak biriminin ikinci yazıcılığına nakl edilmiştir. H. 16 Cemazeyilahir 1293/M. 9 Temmuz 1876 tarihinden itibaren bir yıl kadar 800 kuruş maaşla Lazistan Sancağı dördüncü fırkası birinci yazıcılığına atanmıştır. H. 1 Recep 1294/M. 12 Temmuz 1877 tarihinden itibaren bir yıl iki ay 1000 kuruş maaşla Niğde Sancağı'nın on altıncı fırkası birinci yazıcılığına tayin olmuştur. H. 15 Ramazan 1295/M. 12 Eylül 1878 tarihinde 1185 kuruş maaşla Neazi Sancağı on altıncı fırkası birinci yazıcılığına memur edilmiştir. H. 25 Ramazan 1296/M. 12 Eylül 1879 tarihinde maaşı 800 kuruşa düşürülmüştür. Bir buçuk sene sonra buradaki görevini tamamlamasının ardından görevinden ayrılmıştır. H. 9 Cemazeyilahir 1297/M. 19 Mayıs 1880 tarihinde 220 kuruş maaşla Arhavi Nahiyesi vukuat kâtipliği birimine tayin edilmiştir. H. 20 Zilkade 1298/M. 14 Ekim 1881 tarihinde maaşı 300 kuruşa yükseltilmiştir. H. 14 Safer 1300/M. 25 Aralık 1882 tarihinde 400 kuruş maaşla Bafra Kazası vergi yazıcılığına tayine dılmıştır. H. 10 Şaban 1301/M. 5 Haziran 1884 tarihinde 600 kuruş maaşla Gümüşhane Sancağı vergi yazıcılığına memur olmuştur. Ardından 600 kuruş maaşla Amasya Vergi Müdürlüğü'ne nakl edilmiştir. H. 12 Zilhicce 1310/M. 27 Haziran 1893 tarihinde Gümüşhane'den ayrılarak H. 21 Zilhicce 1310/M. 6 Temmuz 1893 tarihinde Amasya'da yeni görevine başladığı Maliye Sicil Şubesi'nin R. 4 Mayıs 1315/M. 16 Mayıs 1899 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir. Maaşı H. 9 Şevval 1314/M. 13 Mart 1897 tarihinde 540 kuruşa düşürülmüştür. H. 30 Recep 1315/M. 25 Aralık 1897 tarihinde aynı maaşla Karahisar Şark Sancağı vergi memurluğuna becayiş suretiyle memuriyeti icra olunmuştur. H. 27 Şaban 1315/M. 21 Ocak 1898 tarihinde vazifesine başlamıştır. H. 30 Muharrem 1318/M. 30 Mayıs 1900 tarihinde 640 kuruş maaşla Lazkiye Sancağı vergi memurluğuna nakl edilip H. 26 Safer 1318/M. 25 Haziran 1900 tarihinde görevine başladığı adı geçen vergi dairesinin R. 7 Mart 1317/M. 20 Mart 1901 tarihli vukuat pusulasından anlaşılmaktadır⁴²⁷.

⁴²⁷ BOA. DH. SAİD. 10/897. Ayrıca Bkz. BOA. DH. SAİD. 15/447.

3.7. Viçe (Fındıklı) Doğumlu Memurlar⁴²⁸

3.7.1. Yakup Sabri Efendi

Eski Bağdat Valisi merhum Ali Rıza Paşa sülalesinden Viçe (Fındıklı) Çağlayan Köyü'nden Hacaloğlu akrabasından Hacı Mehmet Efendi'nin Oğludur. H. 1238/M. 1822-23 yılında Lazistan Sancağı'nda doğmuştur. Arhavi Kazası Sibyan Mektebi'nde Türkçe ve Arapça okumuştur. H. 1265/M. 1848-49 yılında 27 yaşındayken gönüllü olarak herhangi bir ücret talep etmeden Lazistan Sancağı dâhilinde Viçe Nahiyesi'ne müdür olmuştur. H. 1272/M. 1855-56 yılının sonlarında müdürlük görevinden istifa ederek H. 1269/M. 1852-53 yılında Rusya muharebesi sırasında yine gönüllü olarak bir yıl boyunca asker toplama işinde görevli yüzbaşı olarak Batum'da hizmet etmiş, bu sebeple H. 30 Ramazan 1272/M. 4 Haziran 1856 tarihinde bir adet sadakat nişanı ile ödüllendirilmiştir. H. 5 Cemazeyilevvel 1275/M. 13 Aralık 1858 tarihinde 100 kuruş maaş ve aidatla Arhavi Kazası Nüfus kayıt memurluğuna tayin edilmiştir. Ardından ilaveten tapu biriminde ve kaza meclis idaresindeki işlerde gönüllü olarak çalışmıştır. H. 1280/M. 1863-64 yılına kadar burada istihdam edilip H. 19 Rebiülevvel 1281/M. 22 Ağustos 1864 tarihinde 500 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti dâhilinde Torul Kazası Müdürlüğü'ne nakl edilmiştir. H. Rebiülahir 1283/M. Ağustos-Eylül 1866 yılında görevinden istifa etmiştir. H. Zilkade 1283/M. Mart-Nisan 1867 yılında 1200 kuruş maaşla Erzurum Vilayeti tapu komisyonluğuna tayin edilmiştir. H. 22 Rebiülevvel 1284/M. 24 Temmuz 1867 yılında 1300 kuruş maaş ile Kars Sancağı'na tabi Zaroşat (Arpaçay), H. 19 Şevval 1284/M. 13 Şubat 1868 tarihinde 1500 kuruş maaşla Şuragel (Akyaka), H. 30 Ramazan 1285/M. 14 Ocak 1869 tarihinde 1350 kuruş maaşla Muş Sancağı'na bağlı Malazgirt ve Bulanık Kazaları Kaymakamlıkları görevlerinde bulunmuştur. H. 29 Safer 1286/M. 10

⁴²⁸ Yakup Sabri Efendi, Hasan Rıza Efendi, Mehmet Emin Efendi, Mehmet Şevki Efendi ve Mehmet Ali Rıza Efendi adındaki memurlar belgelere Lazistan doğumlu olarak kaydedilmişlerdir. Lazistan tabiri genel olarak Lazların yaşadığı Rize'den Batum'a kadar uzanan coğrafi sahaya verilen bir isim olarak düşünüldüğünde bu memurların Lazistan'ın hangi kaza, nahiyeye veya köyünde doğdu sorusunu akıllara getirmektedir. Bundan hareketle memurların doğdukları köyler ve mensubu buldukları sülale lakapları dikkate alındığında bu memurların Viçe/Fındıklı doğumlu oldukları görülmektedir. Bu nedenle herhangi bir karışıklığa yol açmamak adına *Lazistan Doğumlu Memurlar* başlığı altında değil *Viçe (Fındıklı) Doğumlu Memurlar* başlığı altında ilgili memurlar hakkında değerlendirmelerde bulunmak tarafımızca daha uygun görülmüştür.

Haziran 1869 tarihinde 1300 kuruş maaşla Zaroşat Kaymakamlığı'na geri dönmüştür. H. 3 Cemazeyilahir 1286/M. 10 Eylül 1869 tarihinde dergâh-ı ali kapıcıbaşılık görevine nail olmuştur. H. 9 Şaban 1268/M. 14 Şaban 1869 tarihinde Şuragel Kazası Kaymakamlığı'na geri dönmüştür. H. 17 Recep 1287/M. 13 Ekim 1870 tarihinde 1750 kuruş maaşla Erzurum Sancağı'na bağlı Pasinler Kazası Kaymakamlığı'na atanmıştır. Yedi buçuk ay sonra istifa etmiştir. H. 20 Şevval 1288/M. 2 Ocak 1872 tarihinde 2000 kuruş maaşla İspir Kazası Kaymakamlığı'na atanmıştır. Bu asaleten memuriyeti hükümet tarafından da onaylanmıştır. Daha sonra 1300 kuruş maaşla Ansu (?) Kazası Kaymakamlığı'na nakl edilmiştir. H. 21 Şaban 1290/M. 14 Ekim 1873 tarihinden itibaren 1350 kuruş maaşla Gevan Kazası Kaymakamlığı'na atanmıştır. H. 6 Ramazan 1292/M. 6 Ekim 1875 tarihinde beşinci rütbeden mecdî nişanına layık görülmüştür. H. 14 Zilkade 1292/M. 12 Aralık 1875 tarihinde 1300 kuruş maaşla Nizi Kazası Kaymakamlığı'na nakl edilmiştir. H. 21 Cemazeyilevvel 1293/M. 16 Haziran 1876 tarihinde görevinden istifa etmiştir. Ardından 2000 kuruş maaşla Bitlis Kazası Kaymakamlığı görevine atanmıştır. H. 22 Cemazeyilahir 1294/M. 4 Temmuz 1877 tarihinde 1300 kuruş aylıkla Van Vilayeti mülhakatından Mahmudî Kazası Kaymakamlığı'na, H. 16 Recep 1296/M. 6 Temmuz 1879 tarihinde 2000 kuruş maaşla Hakkâri Sancağı savcı yardımcılığına atanmıştır. Maaşı H. 25 Ramazan 1296/M. 12 Eylül 1879 tarihinde 1800 kuruşa ve H. 2 Rebiülahir 1297/M. 14 Mart 1880 tarihinde de yapılan yeni düzenlemeyle 1400 kuruşa düşürülmüştür. Bu sıralarda vekâleten sancak biriminde kaymakamlık vazifesini de yürütmüştür. H. 1 Muharrem 1300/M. 12 Kasım 1882 tarihinde görevinden istifa etmiştir. H. 9 Rebiülevvel 1301/M. 8 Ocak 1884 tarihinde 1250 kuruş maaşla Varto Kazası Kaymakamlığı'na memur edilmiştir. Şimdiye kadar yaptığı görevlerde herhangi bir hukuksuz bir duruma bulaşmamış ve zimmetle ilişkisi olmamıştır. Daha sonra H. 15 Safer 1309/M. 20 Eylül 1891 tarihinde 1250 kuruş maaşla Erzurum Vilâyeti'nde Tercan Kaymakamlığı'na atanmıştır. H. 24 Zilkade 1311/M. 29 Mayıs 1894 tarihinde 1250 kuruş maaşla Erzurum Vilâyeti dâhilinde Diyadin Kazası Kaymakamlığı'na nakl edilmiştir⁴²⁹.

⁴²⁹ BOA. DH. SAİD. 10/245.

3.7.2. Hasan Rıza Efendi

Kavaszâde lakabıyla bilinmektedir. Viçe (Fındıklı) Çağlayan Köyü'nden eski Bağdat valisi merhum Ali Rıza Paşa'nın akrabalarından Mehmet Ağa'nın oğludur. H. 1246 /M. 1830-31 yılında Lazistan'da doğmuştur⁴³⁰. İdâdî mektebinde Arapça okumuştur. Türkçe okuryazardır. H. 1270/M. 1853-54 yılında 24 yaşında olduğu halde 300 kuruş maaşla Batum Ordu-u Hümâyûn Meclisi İkinci Kitabetine memur edilmiştir. H. 1271/M. 1854-55 yılında bu görevinden istifa etmiştir. H. Safer 1273/M. Ekim 1856 yılında 250 kuruş maaş ile Lazistan sancağı Mal Müdürü birinci yardımcılığına memur edilmiştir. Sekiz sene sonra istifa ederek İstanbul'a gitmiştir. H. Recep 1281/M. Kasım 1864 yılında 400 kuruş maaşla Maliye Bakanlığı genel giderler birimi muhasebe birimine atanmıştır. İki sene sonra yani H. Zilkade 1283/M. Mart-Nisan 1867 yılında 1963 kuruş maaş ile Karahisar Sancağı Mal Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. H. Zilhicce 1283/M. Nisan-Mayıs 1283 yılında Hüdavendigâr Vilâyeti'nin yeni teşkil edilen muhasebe birimine atanmıştır. Bu birime atanmasıyla maaşı 2500 kuruşa yükseltilmiştir. H. Cemazeyilahir 1286/M. Eylül-Ekim 1869 yılında 3000 kuruş maaş ile Van Sancağı Muhasebe Müdürlüğü'ne tayin kılınmıştır. H. Recep 1288/M. Eylül-Ekim 1871 yılında maaşının %5'inden kesinti yapılarak maaşı 2850 kuruşa düşürülmüştür. H. Safer 1290/M. Mart-Nisan 1893 yılında ise görevinden istifa edip İstanbul'a dönmüştür. İstanbul'a döndükten sonra yine eski görev yeri olan genel masraflar muhasebe biriminde 6 ay süre ile çalışmıştır⁴³¹.

H. Zilhicce 1290/M. Ocak-Şubat 1874 yılında 3800 kuruş maaşla Karahisar Sancağı muhasebe birimine atanmıştır. H. Zilkade 1294/M. Aralık-Ocak 1877-78 yılında ise yer değişikliği yapılması üzerine yine İstanbul'a dönmüştür. Bazı sebeplerden dolayı görevinden istifa etmek zorunda kalmıştır. H. Zilhicce 1296/M. Kasım-Aralık 1879 yılında 3500 kuruş maaşla Bitlis Vilayeti Defterdarlığı'na memur edilmiştir. H. 1299/M. 1881-82 yılında ikinci sınıf rütbesi ve Batum'daki Osmanlı ordusu meclisi

⁴³⁰ Fatih Camii haziresindeki latin harfli mezar taşında "Rize İli Fındıklı İlçesi Çağlayan Köyü'nden eski Urfa mutasarrıfı (Vali) Hasan Rıza Paşa 1830-1940 ruhuna Fatiha" yazısından Rizeli olduğu anlaşılmaktadır.

⁴³¹ BOA. DH. SAİD. 4/384.

kâtibi yardımcılığı görevinde bulunduğu dönemde bir adet iftihar nişanı ile ödüllendirilmiştir. Şimdiye kadar yaptığı hiçbir görevi sebebiyle soruşturma geçirmemiştir ve mahkemelerde yargılanmamıştır. Bitlis valisi Arif Paşa tarafından yazılan belgelerden de anlaşıldığı üzere tüm görevlerini özverili bir şekilde yerine getirmiş ve oldukça başarılı çalışmalarda bulunmuştur. Memuriyet hayatına daha sonra da devam eden Hasan Rıza Efendi H. 20 Recep 1302/M. 5 Mayıs 1885 tarihinde 6000 kuruş maaşla Bağdat Vilayeti Defterdarlığı'na tayin olmuştur. Hasan Rıza Efendi haiz olduğu ikinci sınıf rütbeden birinci sınıf rütbesine H. 19 Recep 1303/M.23 Nisan 1886 tarihinde nail olmuştur. H. 18 Zilhicce 1304/M. 7 Eylül 1888 tarihinde defterdarlık görevinden azl edilmiştir. H. 25 Muharrem 1307/M. 21 Eylül 1889 tarihinde 5000 kuruş maaşla Urfa Sancağı Mutasarrıflığı'na tayin edilmiştir. Ancak hakkındaki şikâyetler sebebiyle Vali Şevket Paşa'nın talebiyle ve soruşturma komisyonu ile devlet şurasının kararı üzerine burada iki sene görev yapmıştır. H. 19 Safer 1309/M. 24 Eylül 1891 tarihinde 5000 kuruş maaş ile Niğde Sancağı Mutasarrıflığı'na tayin edilmiştir. Ancak Niğde'nin büyük bir sancak olması ve yeteri derecede güvenli bir yer olmaması sebebiyle H. 11 Zilkade 1309/M. 7 Haziran 1892 tarihinde 4500 kuruş maaş ve becayiş suretiyle Burdur Sancağı Mutasarrıflığı'na nakl edilmiştir. Konya Valisi'nin emri üzerine ise H. 12 Rebiülahir 1310/M. 10 Kasım 1892 tarihinde görevinden azl edilmiştir. Yaptığı hizmetler göz önünde bulundurularak H. 17 Cemazeyilahir 1312/M. 16 Aralık 1894 tarihinde terfi ettirilerek kendisine mir-i miran (beylerbeyi/vali) rütbesi tevcih edilmiştir. Ancak araştırmalar neticesinde bu görevi yerine getirecek kabiliyette biri olmadığının anlaşılması üzerine H. 22 Recep 1313/M. 8 Ocak 1896 tarihinde görevinden azl edilmiştir. H. 2 Muharrem 1314/M. 13 Haziran 1896 tarihinde 2500 kuruş aylıkla emekliliğe sevk edilmiştir⁴³².

3.7.3. Mehmet Emin Efendi

Satırzâde Mahmut Ağa'nın oğludur. H. 1 Recep 1253/M. 1 Ekim 1837 tarihinde Lazistan'da Viçe Nahiyesi'nin Abu Ulya Köyü'nde doğmuştur. Abu İbtidâf Mektebi'nde okumuştur. Lazca, Gürcüce ve Ermenice dillerine aşinadır. H. 29 Rebiülevvel 1284/M. 31 Temmuz

⁴³² BOA. DH. SAİD. 4/384.

1867 tarihinde otuz yaşındayken 500 kuruş maaşla vekâleten Bolvadin Kazası Müdürlüğü'ne atanmıştır. H. 22 Cemazeyilevvel 1284/M. 21 Eylül 1867 tarihinde müdürlük biriminin kaymakamlık birimine dönüştürülmesi üzerine H. 24 Cemazeyilevvel 1284/M. 23 Eylül 1867 tarihinde 312.5 kuruş maaşla Ishaklu Nahiyesi Müdürlüğü vekâletine görevlendirilmiştir. H. 14 Cemazeyilahir 1284/M. 13 Ekim 1867 tarihinde asaleten atandığı için görevinden ayrılıp H. 27 Cemazeyilahir 1285/M. 15 Ekim 1867 tarihinde 1000 kuruş maaşla Baklan (Dedeköy/Beyşehir) Nahiyesi Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. H. 20 Cemazeyilahir 1286/M. 27 Eylül 1869 tarihinde bu görevinden istifa etmiştir. H. 22 Rebiülevvel 1292/M. 28 Nisan 1875 tarihinde 450 kuruş maaşla Yağmurdere Nahiyesi Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. H. 7 Rebiülevvel 1294/M. 22 Mart 1877 tarihinde 630 kuruş maaşla Kavkas Nahiyesi Müdürlüğü'ne nakl edilmiştir. Maaşı H. 1 Cemazeyilahir 1294/M. 13 Haziran 1877 tarihinde 600 kuruşa düşürülmüştür. H. 6 Safer 1296/M. 30 Ocak 1879 tarihinde istifa etmiştir. H. 24 Cemazeyilahir 1297/M. 3 Haziran 1880 tarihinden H. 8 Şaban 1297/M. 16 Temmuz 1880 tarihine kadar 625 kuruş maaşla Şirvan Kazası kaymakam vekilliğinde bulunmuştur. H. 10 Şaban 1297/M. 18 Temmuz 1880 tarihinde 576 kuruş maaşla Nesur Nahiyesi Müdürlüğü'ne atanmıştır. H. 20 Safer 1298/M. 22 Ocak 1881 tarihinde bu görevinden ayrılmıştır. H. 16 Rebiülevvel 1297/M. 16 Şubat 1881 tarihinden H. 20 Recep 1298/M. 18 Haziran 1881 tarihine kadar 625 kuruş maaşla Şamah-i Şirvan Kaymakam vekili olarak görevlendirilmiştir. H. 18 Şaban 1298/M. 16 Temmuz 1881 tarihinde 576 kuruş maaşla Sanya-i Nesur Nahiyesi Müdürlüğü'ne nakl edilmiştir. H. 22 Rebiülahir 1299/M. 13 Mart 1882 tarihinde maaşı 500 kuruşa düşürülmüştür. H. 25 Safer 1299/M. 12 Haziran 1882 tarihinde görevinden ayrılmış, H. 5 Şaban 1299/M. 22 Haziran 1882 tarihinden H. 25 Şevval 1299/M. 9 Eylül 1882 tarihine kadar 607.5 kuruş maaşla Bulanık Kazası Kaymakamlık vekilliğinde bulunmuştur. H. 6 Zilkade 1299/M. 19 Eylül 1882 tarihinde 500 kuruş maaşla Nesur Nahiyesi Müdürlüğü'ne atanmıştır. H. 12 Şaban 1306/M. 13 Nisan 1889 tarihinden H. 26 Rebiülahir 1307/M. 20 Aralık 1889 tarihine kadar 165 kuruş maaşla Arhavi Nahiyesi Müdürlüğü'ne vekâleten atanmıştır. H. 1 Ramazan 1307/M. 21 Nisan 1890 tarihinde Osmanlı İftihar Nişanı'na

layık görülmüştür. H. 20 Zilhicce 1307/M. 7 Ağustos 1890 tarihinde üçüncü rütbeye yükselmiştir. Bulunduğu görevlerin hiçbirinde zimmetle ilişkisi olmamıştır. Herhangi bir hukuksuzluğa bulaşmamış ve herhangi bir mahkemede yargılanmamıştır⁴³³.

3.7.4. Mehmet Şevki Efendi

Ali Ağa'nın oğludur. Viçe (Fındıklı)'de Behlülzâde ünvanıyla bilinmektedirler. H. Zilhicce 1255/M. Şubat-Mart 1840 yılında Lazistan Sancağı'ndadoğmuştur. Buradaki sıbyan mektebinde okumuştur. Medresede Arapça ve hesap üzerine dersler görmüştür. Türkçe okuryazardır. H. Safer 1282/M. Haziran-Temmuz 1865 tarihinde 200 kuruş maaş ve ek olarak 30 kuruş meblağ ile zabıt idaresinde müfettiş olarak görevlendirilmiştir. Bu görevdeyken kolera hastalığı ile mücadele etmesi sebebiyle bir adet madalyaya nail olmuştur. H. Zilhicce 1286/M. Mart-Nisan 1870 tarihinde icra kılınan düzenleme ile postane gelir-gider kayıtlarının tutulduğu birime atanmıştır. H. Ramazan 1287/M. Kasım-Aralık 1870 yılında 400 kuruş maaşla Hersek Posta Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. H. Cemazeyilahir 1288/M. Kasım-Aralık 1871 yılında 500 kuruş maaşla Üsküp Sancağı Bosna Müdürlüğü'ne nakl edildiği halde H. Zilkade 1288/M. Ocak-Şubat 1872 yılında posta idaresi telgraf müdürlüğünün bünyesine alındığı için görevinden ayrılmıştır. H. Cemazeyilahir 1289/M. Ağustos-Eylül 1872 yılında 450 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti dâhilinde Ulubek Nahiyesi Müdürlüğü'ne tayin edilmiş, H. Cemazeyilevvel 1291/M. Haziran-Temmuz 1874 yılında ise azl edilmiştir. H. Recep 1291/M. Ağustos-Eylül 1874 yılında 800 kuruş maaşla Ulubek Nahiyesi'yle Cesman Nahiyesi aşar toplama işinde görevlendirilmiştir. H. Zilkade 1291/M. Aralık-Ocak 1874-75 tarihinde Ulubek Nahiyesi Müdürlüğü'ne atanmıştır. H. Rabiulevvel 1292/M. Aralık-Ocak 1874-75 yılında görevinden istifa etmiştir. H. Şevval 1294/M. Ekim-Kasım 1877 yılında 850 kuruş maaşla Selanik Vilâyeti'nde Ostrova Nahiyesi Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. Bir sene sonra yapılan yeni düzenlemeyle maaşı 400 kuruşa düşürülmüştür. H. Cemazeyilahir 1298/M. Mayıs 1881 yılında görevinden istifa etmiştir. H. Muharrem 1299/M. Nisan-Mayıs 1882 yılında 1000 kuruş maaşla

⁴³³ BOA. DH. SAİD. 42/497.

Burdur Sancağı dâhilinde Tefenni Kazası Kaymakamlığı'na atanmıştır. Buzamana kadar görev yaptığı birimlerde herhangi bir hukuksuzluğa bulaşmamış ve soruşturma geçirmemiş, zimmetle ilişkisi de olmamıştır. H. 8 Safer 1305/M. 26 Ekim 1887 tarihinde 1250 kuruş maaşla Trabzon Vilâyeti'nde Of, H. 22 Cemazeyilahir 1306/M. 23 Şubat 1889 tarihinde aynı maaşla Trabzon Vilâyeti dâhilinde Atina Kazası Kaymakamlığı'na atanmıştır. H. 26 Cemazeyilahir 1310/M. 15 Ocak 1893 tarihinde çalıştığı yıllar dikkate alınarak beşinci rütbeye terfi ettirilmiştir. H. 23 Şevval 1312/M. 19 Nisan 1895 tarihinde üçüncü rütbeye yükselmiştir. Hatası olmamasına rağmen tahsilat işlerinin birikmesinden sorumlu tutulduğu için bu görevde bulunmasının doğru olmayacağı gerekçesiyle tahsilat işleri yoğun olmayan Fatsa Kaymakamlığı'na nakl edilmesi Trabzon Vilâyeti'ne bildirilmiştir. H. 17 Safer 1313/M. 9 Ağustos 1895 tarihinde 1000 kuruş maaşla adı geçen kaza kaymakamlığına tayin edilmiştir. H. 28 Safer 1314/M. 8 Ağustos 1896 tarihinde aynı maaşla Görele Kaymakamlığı'na nakl edilmiştir. H. 9 Şevval 1314/M. 13 Mart 1897 tarihinde maaşı 900 kuruşa düşürülmüştür. H. 9 Recep 1317/M. 13 Kasım 1899 tarihinde 1125 kuruş maaşla Hopa Kazası Kaymakamlığı'na atanmıştır. Hopa'daki ahalinin bazılarıyla oldukça alakalı bulunması ve bu durumun şikâyetlere konu olması hasebiyle H. 18 Şevval 1318/M. 9 Ocak 1901 tarihinde aynı maaş ve becayiş suretiyle Of Kazası Kaymakamlığı'na nakl edilmiştir. Bu süreçte görev yapamayacak derecede bir hastalığa yakalanması üzerine bakanlıkça başka biri atanmış ve Mehmet Şevki Efendi R. 10 Teşrinisani 1317/M. 23 Kasım 1901 tarihinde emekliliğe sevk edilmiştir⁴³⁴.

3.7.5. Ali Rıza Bey

Hurşit Bey'in oğludur. H. 1258/M. 1842-43'te Lazistan (Viçe)'da doğmuştur. Sıbyan mektebini okumuştur. Öğretmen mektebinde Arapça, Farsça ve Hesap dersleri almıştır. Türkçe okuryazardır. Arapça, Gürcüce ve Rusça lisanlarına aşinadır. H. 1278/M. 1861-62'de 20 yaşında olduğu halde deneyim kazanmak üzere Batum Sancağı muhasebe kalemine girmiştir. H. 14 Safer 1292/M. 22 Mart 1875 tarihinde 450 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti dâhilinde Aybastı Kazası Kaymakamlığı'na tayin edilmiştir.

⁴³⁴ BOA. DH. SAİD. 10/887.

Burada bir yıl on gün görev yaptıktan sonra görevinden ayrılarak H. 13 Safer 1294/M. 27 Şubat 1877 tarihinden itibaren Çürüksu askeri muayene birimi kolağalığı görevinde bulunmuş, H. 10 Zilkade 1295/M. 5 Kasım 1878 tarihinde aynı görevle Trabzon Vilayeti Vergi Müdürlüğü muhasebe biriminde görevlendirilmiştir. H. 10 Şaban 1296/M. 30 Temmuz 1887 tarihinde 400 kuruş maaşla Elgü Vergi Müdürlüğü'nde memur edilmiş ancak dokuz buçuk ay sonra istifa etmiştir. H. 26 Ramazan 1296/M. 13 Eylül 1879 tarihinde 800 kuruş maaşla Van Vergi Müdürlüğü birimine memur olarak tayin edilmiştir. Üç buçuk ay sonra buradaki görevinden ayrılmıştır. H. 10 Safer 1298/M. 12 Ocak 1881 tarihinde 600 kuruş maaşla Van Vilayeti dâhilindeki Gevaş Kazası ağnâm ve âşâr memurluğuna tayin edilmiştir. Altı ay sonra ise görevinden tekrar istifa ederek H. 19 Recep 1298/M. 17 Haziran 1881 tarihinde 20 kuruş ücret yevmiye ile Baberint vergi tahkikat memurluğuna getirilmiştir. Kırk gün sonra görevini tamamlamıştır. H. 13 Ramazan 1298/M. 9 Ağustos 1881 tarihinde 600 kuruş maaşla adı geçen memurluk birimine geri dönmüştür. Sekiz ay sonra ise kendi isteği üzerine görevinden istifa etmiştir. H. 26 Recep 1299/M. 13 Haziran 1882 tarihinde 1215 kuruş maaşla Bitlis Vilayeti Harcegan Kazası Kaymakamlığı'na tayin edilmiştir. Ancak iki ay sonra görev yaptığı kaza birimine İstanbul'dan bir kaymakamın görevlendirilmesi üzerine açıkta kalmıştır. H. 14 Safer 1300/M. 25 Aralık 1882 tarihinde 2000 kuruş maaşla Bağdat Vilayeti'ne bağlı bir sancak birimindeki âşâr ve ağnâm müdürlüğüne atanmıştır. Burada üç ay yirmi gün görev yaptıktan sonra âşâr idarelerinin kaldırılmasından dolayı görevinden ayrılmıştır. H. 6 Cemazeyilahir 1300/M. 14 Nisan 1883 tarihinden itibaren bir ay kadar aynı sancak biriminde maaş dağıtım görevine vekâlet etmiştir. H. 5 Safer 1304/M. 3 Kasım 1886 tarihinde 600 kuruş maaşla Bağdat Vilayeti'nde Ane Kazası Kaymakamlığı görevine vekâleten atanmıştır. Üç ay sonra ise eski kaymakamın göreve iade edilmesi üzerine açıkta kalmıştır. H. 1270/M. 1853-54 yılında meydana gelen Osmanlı-Rus harbinde babası ile beraber Rusya'ya karşı savaşçıları için kendisine iftihar madalyası takdim edilmiştir. Bu zamana kadar bulunduğu tüm görevlerini başarıyla yerine getirmiştir. Hakkında herhangi bir soruşturma açılmamıştır⁴³⁵.

⁴³⁵ BOA. DH. SAİD. 10/893.

H. 22. Cemazeyilahir 1307/M. 13 Şubat 1890 tarihinde 1800 kuruş maaşla Konya Vilayeti dâhilinde Ilgın Kazası Kaymakamlığı'na atanmıştır. H. 23 Rebiülahir 1308/M. 6 Aralık 1890 tarihinde üçüncü rütbeğe yükseltilmiştir. H. 15 Safer 1309/M. 20 Eylül 1891 tarihinde 1200 kuruş maaş ve becayiş suretiyle Trabzon Vilayeti'nde Hopa Kaymakamlığı'na nakledilmiştir. Ilgın Kazası Kaymakamlığı görevindeyken yaptığı gayretli çalışmalarından ötürü H. 17 Cemazeyilahir 1309/M. 18 Ocak 1892 tarihinde kendisine dördüncü rütbeden mecidi nişanı ihsan buyurulmuştur. H. 4 Ramazan 1310/M. 22 Mart 1893 tarihinde 1000 kuruş maaşla Fatsa Kazası Kaymakamlığı'na nakledilmiştir. H. 19 Zilhicce 1310/M. 4 Temmuz 1893 tarihinde 1170 kuruş maaşla Sürmene Kazası Kaymakamlığı'na tayin olmuştur. Buraya alışmadığından görev yerinin değiştirilmesini talep etmiştir. Bunun üzerine H. 18 Ramazan 1311/M. 25 Mart 1894 tarihinde 1215 kuruş maaşla Konya Vilayeti Elmalı Kazası Kaymakamlığı'na atanmıştır. Çalıştığı süre dikkate alınarak H. 16 Rebiülevvel 1312/M. 17 Eylül 1894 tarihinde kendisine miramirallik⁴³⁶ rütbesi tevcih edilmiştir. Konya Vilayeti'nden kaymakamlık makamına bildirilen yazı üzerine Akşehir Kaymakamlığı görevine getirilmiştir. H. 5 Zilhicce 1312/M. 30 Mayıs 1895 tarihinde 1250 kuruş maaşla Akşehir Kazası kaymakamlık görevine nakil işlemleri tamamlanmıştır. Bir ara atama birimi ile arasında geçen ve tasvip edilmeyen tartışmalar yaşaması üzerine komisyon kararıyla H. 8 Cemazeyilevvel 1314/M. 30 Mayıs 1895 tarihinde 1750 kuruş maaşla Konya Vilayeti'ne bağlı Karaman Kazası Kaymakamlığı'na getirilmiştir. Maaşı, H. 9 Şevval 1314/M. 13 Mart 1897 tarihinde 1575 kuruşa düşürülmüştür. Daha sonra hakkında vuku bulan ihbar üzerine yapılan soruşturma neticesinde herhangi bir suç unsuruna bulaşmadığı kanaatine varılsa da kaymakamın Koçhisar Kaymakamlığı'na vekâleten atanması daha uygun bulunmuştur. Ardından da H. 19 Rebiülahir 1216/M. 6 Eylül 1898 tarihinde 900 kuruş maaşla adı geçen kaza birimine tayini gerçekleştirilmiştir. Bu zamana kadar çalıştığı tüm birimlerde görevini başarıyla yerine getirdiği Lazistan ve Canik Sancakları ile Trabzon Vilayet makamlarınca onaylanan R. 27 Teşrinisani 1312/M. 9 Aralık 1896 tarihli

⁴³⁶ Miramiral: Osmanlı donanmasındaki tuğamirale eş bir rütbedir.

yazışmalardan anlaşılmaktadır. Koçhisar'da kaymakamlık görevindeyken yakalandığı hastalık nedeniyle görevinden istifa etmek zorunda kalması üzerine H. 12 Rebiülevvel 1319/M. 29 Haziran 1901 tarihinde yerine başka bir kaymakam atanmıştır⁴³⁷.

3.7.6. Mehmet Bahri Bey

Hacı Alizâde Hasan Ziya'nın oğludur. H. 1260/M. 1844-45 yılında Lazistan Sancağı dâhilinde Viçe Kazası'nda dünyaya gelmiştir. Viçe Sıbyan Mektebi'nde ve buradaki medresede okumuştur. Lazca ve Türkçe bilmektedir. H. 1277/M. 1860-61 yılının sonlarında 17 yaşındayken Lazistan Sancağı yazışmalar birimine dâhil edilmiştir. H. Cemazeyilahir 1282/M. Ekim-Kasım 1865 yılında 500 kuruş maaşla aynı sancak birimine bağlı Gönye Kazası müdür vekâletini yürütmüştür. Vekâleten yürüttüğü müdürlük görevine asaleten ataması yapıldığından H. Muharrem 1283/M. Mayıs-Haziran 1866 yılında vekâleten yürüttüğü görevi bırakmıştır. H. 1285/M. 1868-69, H. 1286/M. 1869-70 ve H. 1287/M. 1870-71 yıllarında ikişer ay asaleten Viçe Nahiyesi'nin asker toplama ve diğer işlerle ilgilenmiştir. H. 5 Rebiülevvel 1292/M. 11 Nisan 1875 tarihinde 900 kuruş maaşla Şehriroz Sancağı Direhrir Nahiyesi Müdürlüğü'ne atanmıştır. H. 9 Zilkade 1293/M. 26 Kasım 1876 tarihinde görevinden ayrılarak H. 10 Şaban 1298/M. 8 Temmuz 1881 tarihinde 480 kuruş maaşla Lazistan Sancağı dâhilinde Kura-i Seba Nahiyesi Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. H. 25 Cemazeyilahir 1299/M. 14 Mayıs 1882 tarihinde 500 kuruş maaşla sancak biriminin merkez kazası müdürlüğüne nakl edilmiştir. H. 30 Recep 1300/M. 6 Haziran 1883 tarihinde görevinden ayrılmıştır. Tüm bu bilgiler R. 9 Ağustos 1302/M. 21 Ağustos 1886 tarihli ve kırk numaralı belgeden anlaşılmaktadır⁴³⁸.

3.7.7. Mehmet Ali Rıza Efendi

Eski nazırlardan merhum Ahmet Paşa'nın ve eski Bağdat valisi merhum Ali Rıza Paşa sülalesinden Lazistan yani Viçe (Fındıklı) dolaylarından Cürdanzâde Hasan Bey'in oğludur. H. 5 Zilhicce 1267/M.

⁴³⁷ BOA. DH. SAİD. 10/893.

⁴³⁸ BOA. DH. SAİD. 10/327.

1 Ekim 1851 tarihinde Lazistan'da dünyaya gelmiştir. Özel hocalardan Arapça ve Farsça dersler almıştır. Lazca ve Gürcü lisanlarına aşinadır. H. 1279/M. 1862-63 yıllarında 12 yaşında olduğu halde stajyer olarak Lazistan Sancağı tahrirat kalemine dâhil edilmiştir. H. 17 Şaban 1283/M. 25 Aralık 1866 tarihinde 250 kuruş maaşla adı geçen sancak merkezinde evrak kayıt birimine tayin edilmiştir. H. 28 Muharrem 1289/M. 7 Nisan 1872 tarihinde 500 kuruş maaşla Livane ve Kars tapu baş komisyonu birimlerinde vekâleten görev yapmıştır. H. 19 Safer 1290/M. 18 Nisan 1873 tarihinde 300 kuruş maaşla adı geçen tahrirat kaleminin kayıt biriminde görevlendirilmiştir. H. 25 Rebiülevvel 1290/M. 24 Nisan 1873 tarihinde 500 kuruş maaşla Lazistan sancağı İdare Meclisi başkâtipliğine nakl edilmiştir. Üç ay burada görevini icra ettikten sonra tahrirat kaleminde görevlendirilmiştir. H. 10 Recep 1290/M. 3 Eylül 1873 tarihinde 500 kuruş maaşla sancak merkezi tahrirat birimi müdür vekilliğine atanmıştır. Hükümetçe de asaleten ataması onaylanmıştır. H. 24 Rebiülevvel 1291/M. 11 Mayıs 1874 tarihinde görevinden istifa ederek İstanbul'a gitmiştir. Burada bir müddet vakıf gelirleri idaresi biriminde stajyer olarak görev yapmıştır. Ardından 2800 kuruş maaşla Zor Sancağı Tahrirat Müdürlüğü'ne tayin edilmiş ise de buraya gitmemiştir. Açılacak bir kaymakamlıkta istihdam edilmek üzere Trabzon Vilâyeti'ne dönmüştür. Burada vilayet aşar vergisi tahsilat biriminde üç buçuk ay çalıştıktan sonra H. 17 Rebiülahir 1292/M. 23 Mayıs 1875 tarihinde 600 kuruş maaşla vilayet birimine bağlı Şarlı Nahiyesi Müdürlüğü'ne getirilmiştir. H. 17 Muharrem 1293/M. 13 Şubat 1876 tarihinde görevinden istifa etmiştir. H. 3 Cemazeyilahir 1293/M. 26 Haziran 1876 tarihinde 1000 kuruş maaş ve becayiş suretiyle Acara-i Ulya (Yukarı Acara) Müdürlüğü'ne tayin edilmiş ise de ahalinin yeterince ilgilenmemesi üzerine Arhavi Nahiyesi Müdürlüğü görevine getirilmiştir. H. 20 Cemazeyilahir 1296/M. 11 Haziran 1879 tarihinde üçüncü rütbeye yükselmiştir⁴³⁹.

93 Harbi'nin sonucunda Batum'un Rusya'ya verilmesi üzerine iki devlet arasında belirlenen hudut boylarında meydana gelen karışıklığın yatıştırılması için ilave görev olarak hudut boylarında görevlendirilmiştir.

⁴³⁹ BOA. DH. SAİD. 10/457.

H. 3 Cemazeyilevvel 1296/M. 25 Nisan 1879 tarihinde Lazistan Sancağı nüfus müdürü olarak atanmış ise de işe başlamadan adı geçen birimin lağv edilmesi üzerine H. 20 Muharrem 1297/M. 3 Ocak 1880 tarihinde 576 kuruş maaşla Trabzon Vilayeti dâhilinde Akçaabat Kazası Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. H. 15 Cemazeyilahir 1297/M. 25 Mayıs 1880 tarihinde 37.5 kuruş maaşına ilave olunarak Giresun Kazası kaymakam vekilliğini de yürütmüştür. H. 22 Şaban 1297/M. 30 Temmuz 1880 tarihinde Giresun'a kaymakam olarak atamasının yapılması üzerine buradaki vekillik görevi sona ermiştir⁴⁴⁰.

H. 28 Zilhicce 1297/M. 1 Aralık 1880 tarihinde 1250 kuruş maaşla Tirebolu Kazası Kaymakamlığı'na tayin edilmiş ise de yapılan atamanın bakanlıkça tasdik edilmemesi sebebiyle H. 29 Rebiülahir 1298/M. 31 Mart 1881 tarihinde yine önceki görev yerine dönmek zorunda kalmıştır. H. 26 Cemazeyilevvel 1302/M. 13 Mart 1885 tarihinde 576 kuruş maaşla Yomra Nahiyesi Müdürlüğü'ne nakl edilmiştir. H. 2 Camazeyilevvel 1303/M. 7 Şubat 1886 tarihinde görevini terk ederek İstanbul'a gitmiştir. H. 21 Zilhicce 1294/M. 27 Aralık 1877 tarihinde üçüncü rütbeden ve H. 6 Cemazeyilahir 1300/M. 14 Nisan 1883 tarihinde dördüncü rütbeden mecidî nişanı ihsan buyurulmuştur. H. 26 Cemazeyilahir 1301/M. 23 Nisan 1884 tarihinde ikinci sınıf rütbesine terfi ettirilmiştir. H. 11 Rebiülahir 1304/M. 7 Ocak 1887 tarihinde birinci rütbeye yükseltilmiştir. Şimdiye kadar memurluk vazifelerini yaptığı görevlerden hiçbirinde usulsüzlüğe bulaşmamış ve herhangi bir şikâyetten dolayı da soruşturma geçirmemiştir. Memuriyette bulunduğu idare merkezleri ile bakanlık arasındaki çeşitli tarihli yazışmalardan bu durumu anlaşılmaktadır. H. 3 Rebiülahir 1304/M. 30 Aralık 1886 tarihinde Giresun Kaymakamlığı'na tayin edilmiştir. H. 24 Cemazeyilahir 1306/M. 25 Şubat 1889 tarihinde aynı maaşla ve becayiş suretiyle Ordu Kaymakamlığı'na tayin edilmiştir. Ordu Çambaşı Kazası'na kaza gelirleri ile bir mektep ve çeşitli binalar yaptırması nedeniyle H. 9 Rebiülevvel 1309/M. 13 Ekim 1891 tarihinde kendisine üçüncü rütbeden Osmanlı Nişanı verilmiştir. Ayrıca bir cami yaptırdığı için H. 13 Şaban 1309/M. 13 Mart 1892 tarihinde gümüş imtiyaz madalyasına layık

⁴⁴⁰ BOA. DH. SAİD. 10/457.

görülmüştür. H. 1310/M. 1892-93 yılında hac vazifesini yerine getirmek üzere Mekke'de bulunduğu sırada vefat ettiği Sicill-i Ahvâl İdaresi Genel Müdürlüğü'nden gönderilen belgeden anlaşılmaktadır. Ayrıca bu durum Trabzon Vilâyeti'nden yazılan H. 25 Cemazeyilevvel 1311/M. 4 Aralık 1893 tarihli cevap yazısında da belirtilmiştir⁴⁴¹.

3.7.8. Abdülvahit Bey

Osmanlı sarayında padişahın kapıcıbaşılık görevinde bulunmuş olan, Of Kazası kaymakam eski vekili merhum Mehmet Hamdi Bey'in oğludur. H. 1286/M. 1869-70 yılında Lazistan Sancağı dâhilinde Viçe Nahiyesi'nde doğduğu Osmanlı nüfus kayıtlarından anlaşılmaktadır. Buradaki sıbyan mektebinde temel dinî bilgileri öğrenmiştir. Daha sonra Arhavi Rüştîye Okulu'nu R. 3 Haziran 1309/M. 15 Haziran 1893 tarihinde orta derecede tamamlamıştır. Türkçe okuryazardır. Rüştîye mektebine başlamadan önce H. 29 Rebiülahir 1309/M. 2 Aralık 1891 tarihinde 23 yaşında iken 60 kuruş nafaka maaşla Viçe Nahiyesi Mal Kitabeti'ne memur edilmiştir. H. 11 Recep 1307/M. 3 Mart 1890 tarihinde isteği üzerine görevinden ayrılmış ve rüştîye okulunu tamamlamıştır. H. 24 Şevval 1309/M. 22 Mayıs 1892 tarihinde bir kişinin hayatını kurtardığı için kendisine bir adet kurtarma madalyası takdim edilmiştir. R. Ağustos 1895 tarihinde 1200 kuruş ücret karşılığında Konya Vilayeti dâhilinde Kaş Kazası merkez vergi müfettişliğinde görevlendirilmiştir. Buradaki vazifesini tamamlamasının ardından H. 15 Safer 1313/M. 7 Ağustos 1895 tarihinde 300 kuruş maaşla Konya Vilayeti merkez vergi ambarı memurluğuna nakl edilmiştir. H. 30 Rebiülevvel 1313/M. 20 Eylül 1895 tarihinde ise görevinden istifa etmiştir. Ardından İstanbul'a giderek genel muhasebe birimi mal tasdik kaleminde stajyer olarak işe başlamıştır. Bulduğu kurum ile diğer kurumlar arasındaki yazışmalardan bu durum anlaşılmaktadır. H. 3 Rebiülahir 1316/M. 21 Ağustos 1898 tarihinde 500 kuruş maaşla Fatsa Kazası Mal Müdürlüğü'ne tayin edildiği maliye sicil şubesinin R. 31 Ağustos 1315/M. 12 Eylül 1899 tarihli vukuat cetvelinde belirtilmiştir. H. 14 Safer 1318/M. 13 Haziran 1900 tarihinde ise çalıştığı yıllar göz önünde bulundurularak üçüncü rütbeye yükseltilmiştir. H. 28 Zilkade 1318/M. 1 Aralık 1910

⁴⁴¹ BOA. DH. SAİD. 10/457.

tarihinde ise görevinden istifa etmiştir. Buzamana kadar yaptığı görevlerde herhangi bir zimmetle ilişkisi olmadığı, tüm görevlerini layıkıyla yerine getirdiği bağlı bulunduğu şubenin R. 7 Temmuz 1317/M. 20 Temmuz 1901 tarihli vukuat pusulasında beyan edilmiştir. H. 9 Cemazeyilevvel 1320/14 Ağustos 1902 tarihinden H. 13 Recep 1320/M. 16 Ekim 1902 tarihine kadar 225 kuruş maaşla ve ilaveten adı geçen kaza birimi kaymakamlığı vekâletinde bulunduğu ve bu müddet zarfında herhangi bir yolsuzluk ve hukuksuzluğa bulaşmadığı Çatalca Sancağı İdare Meclisi İdaresi'nce R. 9 Teşrinisani 1317/M. 22 Kasım 1901 tarihli tasdiklenmiş belge suretlerinden anlaşılmaktadır. H. 26 Cemazeyilahir 1321/M. 19 Eylül 1903 tarihinde 720 kuruş maaşla Ödemiş Kazası Mal Müdürlüğü'ne nakl edilmiş ve H. 14 Recep 1321/M. 6 Ekim 1903 tarihinde görevine başlamıştır. H. 13 Rebiülahir 1324/M. 6 Haziran 1906 tarihinde aynı maaşla Bergama Kazası Mal Müdürlüğü'ne nakl edilmiştir. H. 17 Rebiülahir 1324/M. 10 Haziran 1906 tarihinde görevine başlamıştır. Buradaki görevlerinde de zimmetle ilişkisi olmamıştır. H. 9 Zilhicce 1320/M. 9 Mart 1903 tarihinde kendisine beşinci rütbeden mecidi nişanı ihsan buyurulmuştur⁴⁴².

3.7.9. Arslan Ali Bey

Of Kazası Kaymakam vekâleti görevinde bulunan Hacı Şahin Beyzâde Mehmet Hamdi Bey'in oğludur. H. 1281/M. 1864-65 yılında Lazistan Sancağı'nın Viçe Nahiyesi'nde dünyaya gelmiştir. Batum Sıbyan ve Rüştüye mekteplerini tamamlamıştır. Ardından mülkiye mektebinin idadî kısmından R. 27 Kanunievvel 1306/M. Aralık-Ocak 1890-91 yılında mezun olmuştur. Türkçe, Lazca, Gürcüce, Rusça ve Fransızca bilmektedir. H. 10 Safer 1310/M. 3 Eylül 1892 tarihinde yirmi yedi yaşındayken 200 kuruş maaşla Kastamonu Vilayeti Gökçeada Nahiyesi Müdürlüğü vekâletine tayin edilmiştir. H. 13 Rebiülahir 1310/M. 4 Kasım 1892 tarihinde görevinden ayrılmıştır. H. Cemazeyilevvel 1310/M. Kasım-Aralık 1892 yılından itibaren de H. 19 Cemazeyilahir 1310/M. 8 Ocak 1893 tarihine kadar 625 kuruş maaşla vekâleten Hatay Kazası Kaymakamlığı görevinde bulunmuştur. Çalıştığı idari birimlerin ilgili mercilerinden H. 13 Şaban 1311/M. 19 Şubat 1894 tarihinde gönderilen raporlardan da

⁴⁴² BOA. DH. SAİD. 84/453.

anlaşılacağı üzere görevini iyi halli sürdürdüğü, gayretli olduğu ve herhangi bir soruşturma geçirmediği anlaşılmaktadır. H. 22 Zilkade 1310/M. 26 Mayıs 1893 tarihinden H. 21 Zilkade 1312/M. 16 Mayıs 1895 tarihine kadar Trabzon Vilayeti Adliyesi'nde 600 kuruş maaşla hesap ve hesap nazırlığı görevlerinde bulunmuştur. Ayrıca burada cebir öğretmenliği de yapmıştır. H. 22 Zilhicce 1312/M. 16 Haziran 1895 tarihinden H. 24 Cemazeyilevvel 1313/M. 12 Kasım 1895 tarihine kadar Canik İdadî Mektebi toplamda 800 kuruş maaşla coğrafya ve hendese derslerine de girmiştir. H. 7 Cemazeyilevvel 1313/M. 26 Ekim 1895 tarihinde 200 kuruş ek ücretle uhdesine tarih, Türkçe ve kitabet dersleri de verilmesinden sonra maaşı 800 kuruşa yükseltilmiştir. H. 25 Cemazeyilevvel 1313/M. 13 Kasım 1895 tarihinde dersleri tamamlamıştır. H. 3 Şaban 1314/M. 7 Ocak 1897 tarihinde 250 kuruş maaşla coğrafya, 200'şer maaşla usul defteri ve malumat 150 kuruş maaşlı lisan dersleri üzerine atanmış, 23 Şaban 1314/M. 27 Ocak 1897 tarihinde bu dersleri vermeye başlamıştır. H. 17 Cemazeyilevvel 1318/M. 12 Eylül 1900 tarihinde salifüzzikr dersler dahi üzerinden alınarak yerine 130 kuruş maaşla hendese, 180 kuruş maaşla hesap, 100 kuruş maaşla ilimi eşya, 80 kuruş maaşla ilm-i icma, 40 kuruş maaşla ilm-i ahlak, 70 kuruş maaşla usul defteri ve 90 kuruş maaşla cebir derslerini vermek üzere görevlendirilmiştir. Ancak kendisi İstanbul'da bulunduğundan dolayı bu dersleri okutmaya başlamadığı merkez muhasebe biriminden yazılan R. 13 Eylül 1316/M. 26 Eylül 1900 tarihli kayıtlardan anlaşılmaktadır⁴⁴³.

Kendisinin memur olduğu Trabzon İdadî Mektebi'nden ayrılarak daha önceden görev yaptığı Canik İdadî Mektebi öğretmenliğine başladığı dönemin muhasebe kayıtlarından anlaşılmaktadır. Bu durumu ayrıca R. 25 Eylül 1316/M. 8 Ekim 1900 tarihli vukuat pusulasında da belirtilmektedir. H. 4 Şevval 1318/M. 25 Ocak 1901 tarihinde 320 kuruş maaşla Karadere Nahiyesi Müdürlüğü'ne tayin edilerek bu göreve başlamıştır. Daha sonra vilayet makamlarınca görev yaptığı müdürlük birimine başka birinin atanmasıyla R. 14 Şubat 1318/M. 27 Şubat 1903 tarihinde görevinden alınmıştır. Tüm görevlerini başarıyla sürdürdüğü halde görevden alınma

⁴⁴³ BOA. DH. SAİD. 43/225.

sebebinin ne olduğuna dair kayıtlarda herhangi bir gerekçe gösterilmemiştir. H. 4 Ramazan 1324/M. 22 Ekim 1906 tarihinde 540 kuruş maaşla Gereze Nahiyesi Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. H. 17 Recep 1326/M. 15 Ağustos 1908 tarihinde görevinden istifa etmiştir. Yapılan yazışmalar üzerine kendisinin istihdam edildiği müddet içinde başarıyla çalıştığı, emekliliğe aykırılık bir durumu görülmediği anlaşılmıştır. H. 29 Zilhicce 1328/M. 1 Ocak 1911 tarihinde 1500 kuruş maaşla Hopa Kazası Kaymakamlığı görevine atanmıştır. Görevdeyken vefat ettiği R. 13 Kanunisanı 1326/M. 26 Ocak 1911 tarihli teftiş kurulu raporundan anlaşılmaktadır⁴⁴⁴.

3.7.10. Ahmet Asaf Efendi

Bitlis'te tahrir kâtibi olarak görev yapmış Mustafa İzzet Efendi'nin oğludur. H. 1293/M. 1876-77 yılında Lazistan Sancağı dâhilinde Yukarı Abu Karyesi'nde doğduğu Osmanlı nüfus belgelerinden anlaşılmaktadır. Abu Köyü'ndeki sıbyan mektebinde eğitim görmüştür. Daha sonra Hamidiye Medresesi'nde Arapça ve Farsça öğrendikten sonra İstanbul Fatih Camisi'nde eğitimine devam etmiştir. Türkçe Okuryazar olduğu hal tercümesi kayıtlarından anlaşılmaktadır. H. 27 Rebiülahir 1318/M. 24 Ağustos 1900 tarihinde Genel Vergi Dairesi müzakere kalemine atanmıştır. H. 29 Şevval 1318/M. 19 Şubat 1901 tarihinde 30 kuruş maaşa nail olmuştur. H. 25 Recep 1324/M. 14 Eylül 1906 tarihinde 400 kuruş maaşla Lazistan Sancağı Tahrir Vergi Müdürlüğü'ne nakl edilmiştir. H. 7 Recep 1322/M. 17 Eylül 1904 tarihinde bu birimden ayrılmıştır. R. 29 Teşrinievvel 1320/M. 11 Kasım 1904 tarihinde Lazistan Vergi Dairesi'ne memur edildiği R. 22 Mayıs 1324/M. 4 Haziran 1908 tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir⁴⁴⁵.

3.7.11. Ali Rıza Paşa

Ali Rıza Paşa hakkında çok az bilgi bulunmaktadır. Bunlar; Viçe (Fındıklı)'da doğduğu, H. 5 Rebiülevvel 1320/M. 12 Haziran 1902 tarihinde görevden zorunlu ayrılmasından dolayı kendisine 302 kuruş maaş bağlandığı, kendisinin imtihana girerek mülkiye mektebini kazandığı ve R.

⁴⁴⁴ BOA. DH. SAİD. 43/225.

⁴⁴⁵ BOA. DH. SAİD. 133/433.

10 Teşrinievvel 1318/M. 23 Aralık 1902 tarihinde ikinci sınıf kaymakamlık görev belgesi verildiğine dair bilgilerdir⁴⁴⁶.

3.8. İstanbul Doğumlu Rizeli Memurlar

3.8.1. İbrahim Efendi

Atina (Pazar) hanedanlarından Sofi Şerif Ali Efendi'nin oğludur. H. 1246/M. 1830-31'de İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Sıbyan mektebini tamamladıktan sonra öğretmen mektebinde Arapça, Farsça, hesap ve Fransızca okumuştur. Ancak mezuniyet belgesi bulunmamaktadır. Önce maliye bakanlığında işe başlamıştır. Oradan H. 1261/M. 1845 yılında 250 kuruş maaşla muhasebe birimine dâhil olmuştur. H. 1268/M. 1851-52 yılında 1500 kuruş maaşla davalar muhasebesine memur edilmiş ise de bazı sebeplerden dolayı istifa etmek zorunda kalmıştır. H. 1279/M. 1862-63 yılında 2500 kuruş maaşla Bosna Eyaleti vergi tahsilat görevine atanmıştır. Daha sonra 3000 kuruş maaşla Bosna Eyaleti Büyük Meclisi'nde kâtip olarak görevlendirilmiştir. H. 1278/M. 1861-62 yılında izinli olarak İstanbul'da bulunduğu dönemde ikinci sınıf rütbesine nail olmuştur. H. 1279/M. 1862-63 yılında 4000 kuruş maaşla Biga Sancağı muhasebe memurluğuna atanmıştır. H. 1280/M. 1863-64 yılında kendi isteği üzerine görevinden istifa etmiştir. H. 1281/M. 1864-65'te dördüncü rütbeden Mecidî Nişanı tevcih edilmiştir. Ardından 5000 kuruş maaşla Edirne Vilayeti muhasebe memurluğuna nakl edilmiştir. Kısa bir süre sonra buradan ayrılarak H. 1282/M. 1865-66'da 3500 kuruş maaşla arz aşar vergisi memuriyetinde görevlendirilmiştir. H. 1283/M. 1866-67 yılında 5000 kuruş maaşla Harput Eyaleti muhasebeciliğine atanmıştır. H. 1284/M. 1867-68 yılında 4000 kuruş maaşla Sivas Vilayeti merkez muhasebeciliğine, müteakiben aynı maaşla Yerzerin muhasebeciliğine ve H. 1286/M. 1869-70 yılında yine aynı maaş ve becayiş suretiyle Üsküp Sancağı muhasebeciliğine atanmıştır. H. 1287/M. 1870-71'de 5000 kuruş maaşla demiryolu komiserliğine getirilmiştir. H. 1291/M. 1874-75'de 2000 kuruş maaşla orman meclisi üyeliğine nakl edilmiştir. H. 1299/M.

⁴⁴⁶ BOA. DH. SAİD. 80/131.

1875-76 yılında 7000 kuruş maaşla Atina ve H. 1293/M. 1876-77'de yine aynı maşla Ankara Vilayeti Defterdarlığı'na tayin edilmiştir. R. Haziran 1293/M. Haziran-Temmuz 1877 yılında ise görevinden ayrılmıştır. Budöneme kadar çalıştığı kurumların hiçbirinde ceza almamıştır. H. 1299/M. 18 Eylül 1882 tarihinde Yemen Vilayeti Defterdarlığı'na tayin edildiği Maliye Bakanlığı'ndan yazılan belgelerden anlaşılmaktadır. Yöre ahalisinin kendisi hakkındaki bazı suçlamaları sebebiyle H. 19 Cemazeyilevvel 1301/M. 17 Mart 1884 tarihinde görevinden azl edilmiştir. H. 18 Recep 1302/M. 3 Mayıs 1885 tarihinde 4000 kuruş maaşla Dersim Vilayeti Defterdarlığı'na tayin edilmiştir. H. 2 Recep 1303/M. 6 Nisan 1886 tarihinde adı geçen defterdarlıktan da azl edilmiştir. Azl edilmesinin sebebi herhangi bir suçla bulaşmış olması değildir. 2130 kuruş maaşla H. 21 Recep 1310/M. 8 Şubat 1893 tarihinde emekli edilmiştir⁴⁴⁷.

3.8.2. Ahmet Hikmet Bey

Merhum Mehmet Raşit Paşa'nın akrabalarından olup hükümet tarafından Diyarbakır'a mutasarrıf olarak görevlendirilen Atinalı (Pazar) Mehmet Şakir Ağa'nın oğludur. H. 15 Rebiülahir 1254/M. 5 Eylül 1838 tarihinde İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Öğretmen idadisinde eğitimini tamamlamıştır. Bu okulda hesap, hendese ve coğrafya dersleri görmüştür. Fransızca okuyabilmektedir. Türkçe okuryazardır. H. Zilhicce 1271/M. Ağustos-Eylül 1855 yılında lağv edilmiş olan yüksek mecliste görevlendirilmiştir. H. 1272/M. 1855-56 yılında 100 kuruş maaşa ve H. 23 Muharrem 1282/M. 18 Haziran 1865 tarihinde beşinci rütbeye yükselmiştir. H. 11 Zilkade 1282/M. 28 Mart 1866 tarihinde 1000 kuruş maaşile terfi ettirilerek adı geçen mecliste malumat birimi temyiz kalemi girmiştir. H. 21 Muharrem 1285/M. 14 Mayıs 1868 tarihinde 2000 kuruş maaşla temyiz mahkemesi zabıt kâtipliğine ve H. 3 Recep 1286/M. 9 Ekim 1869 tarihinde 2500 kuruş maaşla mektup ve mazbata odaları birleştirilerek oluşturulan adliye kalemi başkanlığına memur edilmiştir. H. 16 Şevval 1288/M. 29 Aralık 1871 tarihinde 2550 kuruş maaşla havale cemiyeti üyeliğine dâhil edilmiştir. H. 28 Cemazeyilahir 1290/M. 23 Aralık 1873 tarihinde ikinci sınıf rütbesine yükselmiştir. H. 21 Safer 1291/M. 9 Nisan 1874 tarihinde

⁴⁴⁷ BOA. DH. SAİD. 2/106.

7500 kuruş maaşla birinci sınıf rütbesiyle Beyoğlu Bidayet Mahkemesi Hukuk Dairesi'ne hâkim olarak atanmıştır. H. 4 Safer 1294/M. 18 Şubat 1877 tarihinde 7000 kuruş maaşla devlet şurası başkanlığına getirilmiştir. H. 17 Safer 1295/M. 20 Şubat 1878 tarihinde 12500 kuruş maaşla icra cemiyeti hâkimliğine atanmıştır. H. 28 Cemazeyilahir 1296/M. 19 Haziran 1879 tarihinde 12500 kuruş maaşla istinaf mahkemesi hâkimliğine ve H. 16 Zilhicce 1296/M. 1 Aralık 1879 tarihinde 7000 kuruş maaşla şer'i bidayet mahkemesi başkanlığına atanmıştır. H. 8 Safer 1297/M. 21 Ocak 1880 tarihinde 6000 kuruş maaşla temyiz mahkemesi birinci üyeliğine dâhil edilmiştir. H. 24 Zilkade 1297/M. 28 Ekim 1880 tarihinde terfi etmesi sebebiyle uhdesine birinci sınıf rütbesi verilmiştir. Buzamana kadar tüm görevlerini layıkıyla yerine getirmiştir. Herhangi bir konuda dolayı da yargılanmamıştır. Görevlerini başarılı bir şekilde icra etmiştir. H. 2 Recep 1297/M. 10 Haziran 1880 tarihinde maaşı 5000 kuruşa düşürülmüştür. H. 21 Şevval 1301/M.14 Ağustos 1884 tarihinde kendisine ikinci sınıf rütbeden bir adet mecidî nişanı verilmiştir. Vazifelerinde göstermiş olduğu gayret ve iyi halleri nedeniyle H. 11 Muharrem 1314/M. 22 Haziran 1896 tarihinde terfi ettirilerek birinci sınıfa yükseltilmiştir⁴⁴⁸.

3.8.3. Mustafa Agâh Efendi

Kaza kaymakamlarından Rizeli Mehmet Tahir Efendi'nin oğludur. H. Rebiülahir 1267/M. Şubat-Mart 1851 yılında İstanbul'da doğmuştur. Sıbyan mektebinde ve Fatih Camisi Medresesi'nde Arapça ve Farsça dersleri görmüştür. Türkçe okuryazardır. H. 30 Zilhicce 1281/M. 26 Mayıs 1865 tarihinde on dört yaşında iken maliye tahsilat muhasebesine deneyim kazanmak üzere dâhil edilmiştir. Maaşı H. 1282/M. 1866 yılının ortalarında 10 kuruş, aynı yılın sonlarında 20 kuruşa ve H. 1283/M. 1867 yılının sonlarında da gündelik 20 kuruş maaşı 500 kuruşa yükseltilmiştir. H. 22 Rebiülevvel 1285/M. 13 Temmuz 1868 tarihinde aynı maaşla gelirler idaresine nakl edilmiştir. H. 26 Cemazeyilahir 1285/M. 14 Ekim 1868 tarihinde aynı maaşın üzerine 70 kuruş, H. 1 Zilkade 1285/M. 13 Şubat 1869 tarihinde 50 kuruş, H. 3 Rebiülahir 1286/M. 13 Temmuz 1869 tarihinde 10 kuruş ve H. 26 Cemazeyilevvel 1286/M. 3 Eylül 1869 tarihinde

⁴⁴⁸ BOA. DH. SAİD. 4/264.

40 kuruş ilave maaşla maaşı 250 kuruş olmuş ve bu maaşla aynı yılın sonunda İstanbul'da teşkil edilen komisyon birimine memur edilmiştir. Bu birimde 9 ay görev yapmıştır. Ardından muhasebe birimine dönmüştür. H. 28 Recep 1288/M. 13 Ekim 1871 tarihinde maaşından %5 hesabıyla 11 kuruş eksiltirmiştir. H. 2 Zilkade 1288/M. 13 Ocak 1872 tarihinde 1 kuruş, H. 16 Rebiülevvel 1290/M. 14 Mayıs 1893 tarihinde 60, 29 Cemazeyilahir 1290/M. 24 Ağustos 1873 tarihinde 10, H. 17 Safer 1293/M. 14 Mart 1876 tarihinde 120, H. 27 Safer 1294/M. 13 Mart 1877 tarihinde 30 ve H. 10 Safer 1295/M. 13 Şubat 1878 tarihinde 20 kuruş zamlı maaşı 450 kuruşa yükseltilmiştir. H. 10 Cemazeyilevvel 1295/M. 12 Mayıs 1878 tarihinde genel masraflar muhasebesine atanmıştır. H. 22 Cemazeyilahir 1295/M. 23 Haziran 1878 tarihinde 700 kuruş maaşla dış borçlar genel idaresi ile telgraf ve posta idaresi kâtipliğine atanmıştır. H. 21 Safer 1296/M. 14 Şubat 1879 tarihinde 800 kuruş maaşla genel borçlar idaresi havale birimine memur edilmiştir. H. 25 Ramazan 1296/M. 12 Eylül 1879 tarihinde maaşından 80 kuruş düşürülmüştür. H. 1 Safer 1297/M. 14 Ocak 1880 tarihinde yapılan yeni düzenleme ile maaşı 900 kuruşa yükseltilmiş ise de H. 20 Rebiülahir 1297/M. 1 Nisan 1880 tarihinde ise maaşı tekrar 800 kuruşa indirilmiştir. Budöneme kadar kendisiyle ilgili herhangi bir şikâyet yapılmamıştır. Herhangi bir konudan dolayı da yargılanmamıştır. Şimdiye kadar yaptığı görevlerde başarılı olduğu kurumlar arası yazışmalardan anlaşılmaktadır. R. 17 Mart 1298/M. 29 Mart 1882 tarihinde maaşı 1200 kuruşa yükseltilmiştir. H. 5 Şaban 1306/M. 6 Nisan 1889 tarihinde vefat etmiştir⁴⁴⁹.

3.8.4. Hüseyin Cemal Efendi

Bahriye yüzbaşlarından merhum Rizeli Raşit Efendi'nin oğludur. H. 27 Recep 1289/M. 30 Eylül 1872 tarihinde İstanbul'da dünyaya geldiği Osmanlı nüfus belgelerinden anlaşılmaktadır. İbtidâî mektebinde din ve fen ilimleri üzerine okumuştur. Türkçe okuryazardır. H. 23 Şaban 1306/M. 24 Nisan 1889 tarihinde 15 yaşındayken deneyim kazanmak üzere evrak kalemine dâhil edilmiştir. Bu süreçte 100 kuruş maaşa nail olmuştur. Maaşı H. 14 Şevval 1306/M. 13 Haziran 1889 tarihinde 100 kuruş iken

⁴⁴⁹ BOA. DH. SAİD. 11/371.

H. 14 Şaban 1309/M. 14 Mart 1892 tarihinde 40 kuruş zam yapılarak maaşı 200 kuruşa yükseltilmiştir. Bahriye Kalemi Müdürlüğü ve aynı birimin evrak bölümünden yazılan belgelerden bu birimlerde görev yaptığı anlaşılmaktadır. H. 7 Şaban 1311/M. 17 Şubat 1894 tarihinde 30 kuruşa zam ile maaşı 270 kuruşa yükseltilmiştir. H. 5 Rebiülevvel 1312/M. 6 Eylül 1894 tarihinde görev süreleri dikkate alınarak kendisine beşinci rütbe tevcih edilmiştir. H. 17 Recep 1312/M. 14 Ocak 1895 tarihinde maaşına 20 kuruş, H. 2 Rebiülahir 1313/M. 22 Eylül 1895 tarihinde 50 kuruş zam yapılarak maaşı 340 kuruşa yükseltilmiştir. H. 12 Zilhicce 1313/M. 25 Mayıs 1896 tarihinde kendisine beşinci rütbeden Mecidî Nişanı ihsan buyurulmuş ve maaşı 365 kuruşa yükseltilmiştir. H. 22 Rebiülevvel 1314/M. 31 Ağustos 1896 tarihinde ikinci sınıf rütbesine yükseltilmiştir. Maaşı H. 11 Zilkade 1314/M. 13 Nisan 1897 tarihinde 415 kuruşa yükseltilmiştir. H. 23 Zilkade 1314/M. 25 Nisan 1897 tarihinde kendisine Yunan Muharebe Madalyası takdim edilmiştir. Maaşının H. 20 Şaban 1315/M. 14 Ocak 1898 tarihinde 455 kuruşa yükseltildiği dönemin vukuat pusulasında gösterilmiştir. H. 1 Rebiülahir 1317/M. 9 Ağustos 1899 tarihinde dördüncü rütbeden Osmanlı Nişanı verilmiştir. Maaşının H. 26 Ramazan 1317/M. 27 Ocak 1900 tarihinde 590 kuruşa ve H. 17 Şevval 1318/M. 7 Şubat 1901 tarihinde 690 kuruşa yükseltildiği dönemin vukuat pusulasında belirtilmiştir. H. 24 Cemazeyilahir 1319/M. 8 Ekim 1901 tarihinde terfi ederek birinci sınıf rütbesine yükseltilmiştir⁴⁵⁰.

Çalıştığı dönemler dikkate alınarak gösterdiği yararlı hizmetlerden dolayı H. 19 Zilhicce 1319/M. 29 Mart 1902 tarihinde kendisine Gümüş Hicaz Taburyolu Madalyası takdim edilmiştir. Maaşı H. 17 Muharrem 1321/M. 15 Nisan 1903 tarihinde 730 kuruşa ve H. 3 Cemazeyilahir 1321/M. 27 Ağustos 1903 tarihinde 760 kuruşa yükseltilerek H. 29 Cemazeyilahir 1321/M. 22 Eylül 1903 tarihinde dördüncü rütbeden Mecidî Nişanı ihsan buyurulmuştur. H. 9 Recep 1321/M. 1 Ekim 1903 tarihinde maaşı 960 kuruşa yükseltilmiştir. H. 10 Cemazeyilevvel 1322/M. 23 Temmuz 1904 tarihinde üçüncü rütbeden Mecidî Nişanı'na layık görülmüştür. Maaşı, H. 20 Şevval 1322/M. 28 Aralık 1904 tarihinde 1000 kuruşa yükseltilmiştir.

⁴⁵⁰ BOA. DH. SAİD. 73/157.

H. 25 Şevval 1322/M. 2 Ocak 1905 tarihinde aynı maaşla Osmanlı Harp Dairesi Başkanlığı'na nakl edilmiştir. H. 9 Şaban 1323/M. 9 Ekim 1905 tarihinde birinci sınıfa yükseltilmiştir. H. 10 Zilkade 1324/M. 26 Aralık 1906 tarihinde 1030 kuruşa yükseltilmiştir. H. 25 Zilkade 1324/M. 10 Ocak 1907 tarihinde aynı maaşla haberleşme birimine atanmıştır. H. 27 Recep 1325/M. 5 Eylül 1907 tarihinde kendisine üçüncü rütbeden Osmanlı Nişanı tevcih edilmiştir. Maaşı, H. 14 Cemazeyilevvel 1326/M. 14 Haziran 1908 tarihinde 1130 kuruşa ve H. 27 Recep 1326/M. 24 Ağustos 1908 tarihinde ise 2250 kuruşa yükseltilmiştir. Maaşı, H. 15 Şaban 1327/M. 1 Eylül 1909 tarihinde icra kılınan yeni düzenleme ile 2550 kuruşa yükseltilmiştir. H. 6 Recep 1328/M. 14 Temmuz 1910 tarihinde nezaretçe yeni teşkil edilen komisyon birimine ilave görev ile tayin edilmiştir. H. 7 Şaban 1330/M. 22 Temmuz 1912 tarihinde 3000 kuruş maaşla Osmanlı Genel Haberleşme Müdürlüğü'ne nakl edilmiştir⁴⁵¹.

3.8.5. Mehmet Cemal Efendi

Kereste tüccarlarından Sükyaszâde Rizeli Süleyman Efendi'nin oğludur. H. 1294/M. 1877-78'de İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Özel İstanbul Zembilli Ali Efendi İbtidâî Mektebi'nde ve Özel Yanyalı Kaptan Rüştîye Mektebi'nde okumuştur. Üstün derecede mezun olduğuna dair mezuniyet belgesi bulunmaktadır. Daha sonra idadî mülkiye mektebine başlamıştır. Ancak ikinci sınıftayken kendi isteği üzerine okuldan ayrılmıştır. Bir ara askerlik birimine girip orada öğrencilik yapmıştır. H. 12 Rebiülahir 1314/M. 20 Eylül 1896 tarihinde 80 kuruş maaşla deneyim kazanmak üzere Osmanlı Yüksek Askeri Piyade Dairesi İkinci Şubesi'ne yazıcı olarak atanmıştır. H. 16 Safer 1316/M. 6 Temmuz 1898 tarihinde 250 kuruş maaşla Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü Evrak Dairesi'nde yazıcılığına atanmıştır. H. 29 Şaban 1316/M. 12 Ocak 1899 tarihinde aynı maaşla tahrirat kalemi yazıcılığına nakl edilmiştir. H. 17 Zilkade 1316/M. 29 Mart 1899 tarihinde ve H. 25 Cemazeyilahir 1319/M. 9 Ekim 1901 tarihinde 50'şer kuruş zamlı maaşı 350 kuruşa yükseltilmiştir. Gayretli çalışmaları ve çalışkanlığı ilgili bankanın yazışmalarından anlaşılmaktadır. H. 6 Zilhicce 1323/M. 1 Şubat 1906 tarihinde gümüş liyakat madalyası

⁴⁵¹ BOA. DH. SAİD. 73/157.

almıştır. Maaşı H. 8 Şevval 1320/M. 8 Ocak 1903 tarihinde 400 kuruşa yükselmiştir. H. 22 Cemazeyilevvel 1324/M. 14 Temmuz 1906 tarihinde 450 kuruşa yükselmiştir. H. 20 Cemazeyilahir 1327/M. 9 Temmuz 1909 tarihinde memuriyet kalemi masa yardımcılığına nakl edilmiş ve daha sonraki süreçte maaşı 1100 kuruşa yükseltilmiştir. H. 21 Safer 1327/M. 14 Mart 1909 tarihinde 700 kuruş maaşla birinci masa yardımcılığına ve H. 7 Ramazanın 1327/M. 22 Eylül 1909 tarihinde 1000 kuruş maaşla masa kayıt birimine terfi ettiği R. 3 Kanunievvel 1325/M. 16 Aralık 1909 tarihli vukuat pusulasında yazılıdır. R. 3 Mart 1326/M. 16 Mart 1910 tarihinde aynı maaşla muhasebe kalemi kayıt birimine geçmiştir. R. 5 Mart 1329/M. 18 Mart 1913 tarihinde ise müdürlük makamı ve idare heyeti hakkında alenen olumsuz şeyler söylemesi sebebiyle idareten para cezasına çarptırılmış, maaşından iki yüz kuruş eksiltilerek 800 kuruşa düşürülmüştür⁴⁵².

3.9. Yanya Doğumlu Rizeli Memurlar

3.9.1. Mehmet Servet Bey

İslam Araştırmaları Meclisi üyelerinden Rizeli Kazasker Yunus Vehbi Efendi'nin oğludur. H. 1300/M. 1882-83 yılında Yanya'da doğduğu Osmanlı nüfus belgelerinden anlaşılmaktadır. İbtidâî mektebini bitirdikten sonra rüştiye askerlik okulunu da tamamlamıştır. Ardından sultanîde fen ilimleri üzerine okumuştur. Tamamladığı okulların orta derecede mezuniyet belgeleri bulunmaktadır. Ayrıca Fatih'te medrese hocalarından İbrahim Hakkı Efendi'den Arapça dersler görmüş ve H. 1318/M. 1902-3 tarihli icazetnâme belgesi almıştır. Arapça, Farsça ve Fransızca okuryazar olduğu hal tercümesinde kayıtlıdır. H. 7 Cemazeyilahir 1320/M. 11 Eylül 1902 tarihinde padişah divan kalemi birimine tayin edilmiştir. H. 20 Cemazeyilevvel 1321/M. 14 Ağustos 1903 tarihinde 500 kuruş maaşla görevlendirilmiş, maaşı H. 7 Safer 1322/M. 23 Nisan 1904 tarihinde 600 kuruşa yükseltilmiştir. Ancak H. 19 Şaban 1327/M. 5 Eylül 1909 tarihinde alınan kararla görevden alınmıştır. Kendisine 355 kuruş mağduriyet maaşı bağlanmıştır. H. 12 Şevval 1322/M. 27 Ekim 1909 tarihinde 1000 kuruş

⁴⁵² BOA. DH. SAİD. 136/251.

maaşla bakanlar kurulu meclisi kalemine tayin edilmiştir. H. 10 Ramazan 1315/M. 2 Şubat 1898 tarihinde uhdesine müderrislik tevcih edilmiştir. H. 20 Safer 1316/M. 10 Temmuz 1898 tarihinde bu görevinde terfi etmiştir. H. 26 Zilhicce 1321/M. 14 Mart 1904 tarihinde sınıf muhabirine yükselmiştir. H. 23 Recep 1321/M. 15 Ekim 1903 tarihinde üçüncü rütbeden Mecidî Nişanı ve H. 15 Şevval 1323/M. 13 Aralık 1905 tarihinde ikinci sınıf rütbesi verilmiştir⁴⁵³.

3.10. Trabzon Doğumlu Rizeli Memurlar

3.10.1. Ahmet Muharrem Efendi

Merhum Hemşinli İbrahim Efendi'nin oğludur. H. 1294/M. 1877-78'de Trabzon'da doğduğu Osmanlı nüfus belgelerinden anlaşılmaktadır. Trabzon Sıbyan Mektebi'nde okumuştur. Ardından askerî rüştiye okulunu tamamlamıştır. R. 21 Nisan 1310/M. 3 Mayıs 1894 tarihli mezuniyet belgesi mevcuttur. Türkçe okuryazar olduğu hal tercümesindeki kaydından anlaşılmaktadır. Deneyim kazanmak üzere Trabzon Vilayeti muhasebe birimine girmiştir. H. 18 Rebiülahir 1313/M. 8 Ekim 1895 tarihinde 20 kuruş maaşla aynı birimde defterlerle ilgili kısımda görevlendirilmiştir. H. 29 Şevval 1314/M. 2 Nisan 1897 tarihinde 25 kuruş maaşla aynı birimde yardımcılık görevini üstlenmiştir. H. 27 Rebiülahir 1316/M. 14 Eylül 1898 tarihinde 150 kuruş maaşla üçüncü vergi kâtipliğine nakl edilmiştir. H. 20 Cemazeyilahir 1318/M. 15 Ekim 1900 tarihinde maaşı 200 kuruşa yükseltilmiştir. Maaşı H. 17 Zilhicce 1319/M. 27 Mart 1902 tarihinde 250 kuruşa ve H. 1 Ramazan 1320/M. 3 Kasım 1902 tarihinde 300 kuruşa yükseltilmiştir. H. 23 Cemazeyilahir 1321/M. 16 Eylül 1903 tarihinde 196 kuruş maaşla vilayet birimindeki ikinci muhasebe birimine memur edilmiştir. Bu durum Trabzon Vilayeti ve Trabzon Defterdarlığı'ndan Maliye Bakanlığı'na yazılan belgelerden anlaşılmaktadır⁴⁵⁴.

⁴⁵³ BOA. DH. SAİD. 171/183.

⁴⁵⁴ BOA. DH. SAİD. 132/171.

4. BÖLÜM

SİCİLL-İ AHVÂL KAYITLARINDA TESPİT EDİLEMİYEN RİZELİ MEMURLARIN BİYOGRAFİLERİ

4.1. Sicill-i Ahvâl Defterlerinde Sicillerine Rastlanmayan Rizeli Devlet Adamlarının Aile, Memleket, Meslek ve Ölüm Bilgileri

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde mevcut bulunan Sicill-i Ahvâl Defterlerinde sicillerine rastlanılmayan ancak araştırmalarımız neticesinde çeşitli kaynaklarda haklarında bilgi bulunan 29 Rizeli memurun varlığı tespit edilmiştir. Bu kaynaklardaki kayıtlara göre Rize doğumlu memurların hayat hikâyeleri Sicill-i Ahvâl Defterlerinde olduğu kadar ayrıntılı bir şekilde anlatılmamış olup memurlar veya kişiler hakkında mümkün oldukça sınırlı bilgiler verilmiştir. Bu bilgiler, memurun lakabı, ailesi, görevi, görev yerleri ve ölüm tarihi gibi kısa bilgilerden ibarettir.

Farklı kaynaklarda tespit edilen 29 Rizeli memurun H. 954/M. 1547-48 ile H. 5 Muharrem 1313/M. 28 Haziran 1895 tarihleri arasında doğdukları anlaşılmıştır. Memurların 16'sı efendi, 9'u paşa, 3'ü ağa ve 1'i de dede yakıştırmasıyla adlandırıldığı görülmektedir. Bu memurdan 8'i çift, 21'i tek isim kullanmıştır. Mehmet ve Ahmet en çok tercih edilen isim olmuştur. Memurlara hacı gibi dinî statülerini ön plana çıkartan sıfatlarla da hitap edilmişlerdir. Hacı Mustafa Efendi gibi. Karagöz, Tuzcuoğlu, Rizelizâde, Debbagzâde, Sinanzâde, Pabuççu ve Hacıalioğlu memurların mensubu buldukları sülale lakaplarıdır.

Memurların meslek kolları incelendiğinde çavuş, beytûlmâl, beylerbeyi, müderris, defterdâr, vali, mutasarrıf, nazır, kadı, sadrazam,

hattat, yüksek meclis üyesi ve kaptan-derya gibi görevleri icra ettikleri anlaşılmıştır. Farklı kaynaklardan tespit edilen bu memurlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Bkz. Tablo-4.

Tablo-4: *Farklı Kaynaklardan Tespit Edilen Rizeli Devlet Adamlarının Aile, Memleket, Meslek ve Ölüm Bilgileri.*

Sıra	Memurun Adı	Memleketi	Lakabı	Meslek Bilgileri	Ölüm Tarihi
1	Abdullah Paşa	Rize	-----	Çavuş, Beytülmal Emini, Beylerbeyi	-----
2	Abdulkerim Efendi	Rize	-----	Müderriş, Müftü	H. 954/M. 1547-48
3	Emrullah Efendi	Rize	-----	Müderriş	H. Zilhicce 1013 M. Nisan/ Mayıs 1605
4	Hasan Paşa	Rize	-----	Halep Defterdarı, Habeş, Anadolu ve Trabzon Beylerbeyi	H. 1036/M. 1627/28
5	Mehmet Paşa	Rize	Karagöz	Saray Görevlisi Defter Emini	H. Cemazeyilevvel 1066 M. Şubat/Mart 1656
6	Mehmet Paşa	Rize	Karagöz	Yeniçeri Ağası, Vali ve Baş Defterdar	H. Zilhicce 1066 M. Eylül/ Ekim 1656
7	Mustafa Ağa	Rize	-----	Tunus Beyi	-----
8	İsmail Efendi	Rize	-----	Müderriş	H. Zilkade 1099 M. Eylül 1688
9	Süleyman Efendi	Rize	-----	Müderriş	H. Zilkade 1128 M. Ekim/ Kasım 1716
10	Hüseyin Ağa	Rize	-----	Bostancıbaşı	-----

11	Hasan Dede	Rize	-----	Saray Hizmetlisi	H. 1201/M. 1786-87
12	Memiş Paşa	Rize	-----	Mîrimiran, Mutasarrıf	H. Safer 1203 M. Kasım 1788
13	Hacı Mustafa Efendi	Rize	-----	Müderriş, Medine Kadısı	H. 1227/M. 1812-13
14	Memiş Ağa	Rize	Tuzcuoğlu	Batum ve Canik Muhafızı	H. 1232/M. 1816-17
15	Osman Hulusi Efendi	Rize	Rizelizâde	Müderriş	H. 1234/M. 1818-19
16	Ahmet Paşa	Rize	-----	Nâzır, Sadrazam, Serdar-ı Ekrem ve Vali	H. Cemazeyilevvel 1234 M. Şubat/Mart 1819
17	Hamit Mehmet Efendi	Rize	Debbağzâde	Müderriş	H. 1238/M. 1822-23
18	Mahmut Efendi	Rize	-----	Kâtip ve Muhasebeci	H. Cemazeyilevvel 1240 M. Aralık/Ocak 1824-25
19	Ömer Vasfi Efendi	Rize	-----	Enderun Mektebi Hocası ve Hattat	H. 15 Recep 1240 M. 5 Mart 1825
20	Osman Azmi Efendi	Rize	Sinanzâde	Müderriş	H. 1242/M. 1826-27
21	Memiş Paşa	Rize	-----	Kapıcıbaşı, Mîrimiran, Mutasarrıf ve Beylerbeyi	H. 1242/M. 1826-27
22	Ahmet Paşa	Rize	Pabuççu	Tersane Çavuşu, Galata Nâzırı ve Kaptan-ı Derya	H. 12 Zilkade 1245 M. 5 Mayıs 1830
23	Hasan Efendi	Rize	-----	Vaiz	H. 5 Rabiülahir 1249 M. 22 Ağustos 1833

24	Osman Efendi	Rize	-----	Hattat	H. 5 Şevval 1250 M. 4 Şevval 1835
25	Hasan Efendi	Rize	-----	Din Âlimi	H. 1260/M. 1844-45
26	Asım Mustafa Efendi	Rize	-----	Meclis Üyesi, Kadı ve Anadolu Kazaskeri	H. 1 Safer 1283 M. 15 Haziran 1866
27	Mehmet Ali Paşa	Rize Hemşin	Hacıalioğlu	Mirliva, Vezir, Müşir, Yüksek Yargı Üyesi ve Kaptan-ı Derya	H. 8 Rabiülevvel 1285 M. 29 Haziran 1868
28	Tevfik Mehmet Efendi	Rize	-----	Müderris	H. 15 Muharrem 1292 M. 21 Şubat 1875
29	Salim Mehmet Efendi	Rize	-----	Naib Hocası, Selanik, Bursa ve Mekke Kadısı	H. 5 Muharrem 1313 M. 28 Haziran 1895

4.2. Farklı Kaynaklardan Tespit Edilen Rizeli Devlet Adamlarının Biyografileri

4.2.1. Abdullah Paşa

Rizeli olup çavuşluktan Beytümâl emniğine kadar yükselmiştir. H. 1002/M. 1593-94 yılında matbah emini, H. 1005/M. 1596-97 yılında kapıcılar kethüdası ve daha sonraki süreçte Beylerbeyi olmuştur. Sultan III. Mehmet Han'ın son dönemlerine denk gelen bir tarihte vefat etmiştir. Paşa sıfatıyla defterdarlık görevini icra eden Hasan isminde bir de oğlu bulunmaktadır⁴⁵⁵.

⁴⁵⁵ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmani*, C. III, Maarif Nezareti Yayınları, İstanbul 1308, s. 365. Ayrıca Bkz. Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmani*, (Çev. Seyit Ali Kahraman), C. I, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996, s. 77.

4.2.2. Abdülkerim Efendi

Rizeli olan Abdülkerim Efendi müderrislik ve Manisa müftülüğü görevlerini icra etmiştir. Dinî ilimlere çok vakıf olan birisiydi. H. 954/M. 1547-48 yılında vefat etmiştir⁴⁵⁶.

4.2.3. Emrullah Efendi

Rizeli bir müderris olup H. Zilhicce 1013/M. Nisan-Mayıs 1605 yılında vefat etmiştir. Derviş huylu ve âlim biri olarak bilinmiştir⁴⁵⁷.

4.2.4. Hasan Paşa

Rizeli Abdullah Paşa'nın oğludur. Maliyeden yetişip Halep Defterdarlığı görevinde bulunmuştur. H. 1022/M. 1613-14 yılında Habeş Beylerbeyliği görevini yürütmüştür. Beylerbeyliği görevini icra ederken aynı zamanda kâbeyi tavaf ederken giyilecek elbiselerden de sorumlu tutulmuştur. H. 1026/M. 1617 yılında başdefterdar olmuştur. H. 1027/M. 1617-18 yılında görevinde başarısız olduğu gerekçesiyle azl edilmiştir. Kısa bir süre sonra tekrar aynı göreve getirilmiştir. Görevinde yine başarısız olunca H. 1028/M. 1618-19 yılında Anadolu Beylerbeyliği'ne getirilmiştir. Daha sonra Trabzon Beylerbeyliği görevini icra etmiştir. Görevini icra ederken 93 Harbi de denen 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'nda bulunmuştur. H. 1036/M. 1627-28 yılında İran'a esir düşmüştür. İran'da vefat etmiştir⁴⁵⁸.

4.2.5. Mehmet Paşa

Rizeli Laz Mehmet Paşa sülale lakabı karagöz'dür. Sadrazam Kara Murat Paşa'nın hizmetinde bulunmuştur. Daha sonra görevinden azl edilmiştir. İkinci defa aynı göreve getirildikten sonra defter emînliği görevinde bulunmuştur. H. Cemazeyilevvel 1066/M. Şubat-Mart 1656 yılında vefat etmiştir. Mezarı Silivrikapı'dadır. Devletin önemli birimlerinde görev yapan Ebubekir Bey, Mehmet Paşa'nın oğludur⁴⁵⁹.

⁴⁵⁶ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. III, s. 351.

⁴⁵⁷ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. I, s. 400.

⁴⁵⁸ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. II, s. 132.

⁴⁵⁹ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. IV, s. 167.

4.2.6. Mehmet Paşa

Karagöz lakabıyla bilinen Laz Mehmet Paşa, Kara Mustafa Paşa'nın emrinde çalışan saray görevlilerinden biridir. H. 1058/M. 1648-49 yılında yeniçeri ağası olmuştur. H. 29 Zilhicce 1058/M. 14 Ocak 1649 tarihinde görevinden ayrılmıştır. H. Muharrem 1059/M. Ocak-Şubat 1649 yılında vezirlik rütbesi ile Diyarbakır Valisi görevinde bulunmuştur. Görevinden azl edildikten sonra Sadrazam Burnazen Mustafa Paşa'nın dört saatlik sadrazamlığında H. 1066/M. 1655-56 yılında bu görevinden de azl edilmiştir. H. Zilhicce 1066/M. Eylül-Ekim 1656 yılında vefat etmiştir⁴⁶⁰.

4.2.7. Mustafa Ağa

Tunus efradından Laz Hacı Mustafa Ağa, H. 27 Şevval 1066/M. 18 Ağustos 1656 tarihinde Tunus Beyi olmuştur. H. 1075/M. 1664-65 yılında görevinden azl edilmiştir. Bu göreve Kürt Hacı Mustafa getirilmiştir. H. 1076/M. 1665-66 yılında Kürt Mustafa da görevinden azl edilmiştir. Bu iki Bey Tunus'ta vefat etmiştir⁴⁶¹.

4.2.8. İsmail Efendi

Laz Mehmet Ağa'nın oğludur. Dönemin müderrislerindedir. H. Zilkade 1099/M. Ağustos-Eylül 1688 yılında evinde öldürülmüş olarak bulunmuştur. Güzel ahlak sahibi olarak bilinirdi⁴⁶².

4.2.9. Süleyman Efendi

Rizeli bir müderris olup H. Zilkade 1128/M. Ekim-Kasım 1716 yılında vefat etmiştir⁴⁶³.

4.2.10. Hüseyin Ağa

Kendisi Rizeli'dir. Bostancılık işleriyle tecrübe kazanmıştır. H. 1155/M. 1742 yılında bostancıbaşı olmuştur. H. Şaban 1159/M. Ağustos-Eylül 1746 yılında azl edilerek emekliye sevk edilmiştir. Memleketindeyken vefat etmiş olup mezarı da Rize'dedir⁴⁶⁴.

⁴⁶⁰ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. IV, s. 169.

⁴⁶¹ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. IV, s. 398.

⁴⁶² Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. I, s. 354.

⁴⁶³ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. III, s. 72.

⁴⁶⁴ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. II, s. 208.

4.2.11. Hasan Dede

Laz'dır. Saray hizmetlisi olup H. 1201/M. 1786-87 yılında Bursa'da vefat etmiştir. Mezarı Pınarbaşı'ndadır.

4.2.12. Memiş Paşa

Laz Memiş Paşa, Yeniçeri Ocağı'nın 25. odasına mensuptur. H. Muharrem 1201/M. Ekim-Kasım 1786 yılında mîrimiranlık rütbesinde Niğde Mutasarrıfı, H. Şevval 1201/M. Temmuz-Ağustos 1787 yılında Köstendil Mutasarrıfı olmuştur. H. 1202/M. 1787-88 yılında harbe sevk edilmiştir. Harpteki üstün başarılarından dolayı H. 23 Zilkade 1202/M. 24 Eylül 1788 tarihinde vezirlik rütbesi verilmiştir. H. Safer 1203/M. Kasım 1788 yılında Nemçe Muharebesi'nde şehit düşmüştür⁴⁶⁵.

4.2.13. Hacı Mustafa Efendi

Müderris olan Hacı Mustafa Efendi Rizeli'dir. H. 1211/M. 1796-97 yılında Yenişehir Fener Molası, H. Muharrem 1214/M. Haziran-Temmuz 1799 yılında Mekke-i Mükerreme payesi, H. Rebiülahir 1216/M. Ağustos-Eylül 1881 yılında Mısır ordusu kadısı ve H. 1218/M. 1803-4 yılında Medine-i Münevvere kadısı olmuştur. H. 1219/M. 1804-5 yılında Küçük Alioğlu Halil Paşa ile orada kalmıştır. Daha sonra kendisine İstanbul payesi ihsan buyurulunca İstanbul'a gelmiştir. H. 5 Cemazeyilevvel 1224/M. 1 Ocak 1810 tarihinde Anadolu payesi olmuştur. H. 25 Recep 1225/M. 26 Ağustos 1810 tarihinde izinsiz olarak orduyu terk etmesi nedeniyle rütbesi kaldırılarak taşraya gönderilmiştir. H. Rebiülevvel 1226/M. Mart-Nisan 1811-12 yılında rütbesi iade edilmiştir. H. 1227/M. 1812-13 yılında vefat etmiştir. Selimiye yolu üzerindeki kabristanda defnedilmiştir. Âlim ve faziletli biri olarak tanınmıştır⁴⁶⁶.

4.2.14. Memiş Ağa

Tuzcuoğlu lakabıyla bilinir. Rize tüccarlarından. H. Muharrem 1727/M. Ocak-Şubat 1812-13 yılında kendisine Batum ve Canik muhafızlığı verilmiştir. Daha sonra görevlerinden azl edilmiştir. Hazinedârzâde Süleyman

⁴⁶⁵ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. IV, s. 512.

⁴⁶⁶ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. IV, s. 462.

Paşa, Memiş Ağa için derebeyi tarzında eylemleri olduğunu ileri sürmüştür. Hazinedâr Süleyman Paşa'nın H. 1232/M. 1816-17 yılında katledildiği olayda Memiş Ağa'nın yaptırdığı söylenmiştir. Memiş Ağa 1817 yılında 102 yaşında iken devletin güvenlik güçleri tarafından öldürülmüştür. Belgeden anlaşıldığı üzere yaşadığı dönemlerde hayırlı bir adam olarak bilinmiştir⁴⁶⁷.

4.2.15. Osman Hulûsi Efendi

Rizelizâde olarak bilinen Osman Hulûsi Efendi müderris olup H. 1234/M. 1818-19 yılında vefat etmiştir. Mezarı Karacaahmet'tedir⁴⁶⁸.

4.2.16. Ahmet Paşa

Laz Ahmet Paşa kendini iyi yetiştirerek kapıcıbaşı ve daha sonra nazır olmuştur. H. Safer 1226/M. Şubat-Mart 1811 yılında ordu-yu hümâyûna gönderilip mirahur⁴⁶⁹ payesi verilerek askerlerin sevkîyatından sorumlu memur olarak Edirne'ye gönderilmiştir. Oldukça kabiliyetli biridir. Bu özelliğini Hacı Mustafa Ağa adında bir kişi devlet müsteşarı İbrahim Refet Efendi'ye bildirmiştir. O da durumu Sultan II. Mahmut'a arz etmiştir. H. 23 Rebiülevvel 1226/M. 17 Nisan 1811 tarihinde Sultan Mahmut'un kararıyla kendisine vezirlik rütbesi tevcih edilerek kısa zamanda sadrazam ve ordu komutanı olmuştur. H. 1727/M. 1812-13 yılının sonlarında görevinden azl edilip Bursa'da emekliliğe sevk edilmiştir. H. 1229/M. 1813-14 yılında Anadolu, Şevval 1231/M. Ağustos-Eylül 1816 yılında Halep ve daha sonra Erzurum Valisi olmuştur. H. Cemazeyilevvel 1234/M. Şubat-Mart 1819 yılında vefat etmiştir. Cesur, sabırlı, saf ve liyakatlı biri idi. Bursa'da bulunduğu yıllarda Emir Sultan Türbesi'ni yeniden inşa etmiştir⁴⁷⁰.

4.2.17. Hamit Mehmet Efendi

Rizeli olan Hamit Mehmet Efendi kendisi gibi Rizeli olan Debbağzâde Mustafa Efendi terbiyesiyle müderris olmuştur. H. 1238/M. 1822-23 yılında fevat etmiştir. Üsküdar'da Hocası Mustafa Efendi'nin yanında defnedilmiştir⁴⁷¹.

⁴⁶⁷ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. IV, s. 513.

⁴⁶⁸ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. III, s. 441.

⁴⁶⁹ Mirahur; Saray'da at yetiştiren memura verilen ünvanıdır. Bkz. Midhat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lügati*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1986, s. 161-62.

⁴⁷⁰ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. I, s. 285.

⁴⁷¹ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. II, s. 259.

4.2.18. Mahmut Efendi

Laz olan Mahmut Efendi resmi devlet tarihçisi Enverî Efendi'nin damadı olur. Kendini yetiştirerek dönemin saray ağasının yazıcısı olmuştur. Daha sonra sarayda hocalık sıfatıyla eğitim işleriyle ilgilenmiştir. H. 1228/M. 1813 yılında ise küçük evkâf muhasebecisi ve diğer küçük memurluk vazifeleriyle uğraşmıştır. H. 1236/M. 1821-22 yılında Hatice Sultan'ın hizmetinde kâhya yapılmıştır. H. 1239/M. 1823-24 yılında süvari mukabelecisi olmuştur. Bir süre Beyhan Sultan'ın kâhyalığını da yapmıştır. H. Cemazeyilevvel 1240/M. Aralık-Ocak 1824-25 yılında yeniçerilerin bir isyanında aktif görev alması nedeniyle sürülmüş ve daha sonra katledilmiştir⁴⁷².

4.2.19. Ömer Vasfi Efendi

Laz olan Ömer Vasfi Efendi enderun diye tabir edilen saray okulunda hocalık yapmıştır. Kendisi aynı zamanda hattat'tır. H. 15 Recep 1240 /M. 5 Mart 1825 tarihinde vefat etmiştir. Üsküdar'da defnedilmiştir⁴⁷³.

4.2.20. Osman Azmi Efendi

Rizeli olan Osman Azmi Efendi sinanzâde lakabıyla bilinirler. Müderrislik görevlerinde bulunmuştur. H. 1242/M. 1826-27 yılında vefat etmiştir. Devrin önemli âlimlerindedir. Süleymaniye'de defnedilmiştir.

4.2.21. Memiş Paşa

Laz Ahmet Paşa'nın yeğenidir. O'nun sadrazamlığı döneminde kapıcıbaşı ve daha sonra mîrimiran olmuştur. Mîrimiran görevindeyken H. 1237/M. 1821-22 yılında Yenişehir dolaylarında savaşmıştır. Sonraki süreçlerde Afyonkarahisar, H. Şevval 1240/M. Mayıs-Haziran 1825 yılında Adana Beylerbeyliği görevlerinde bulunmuştur. H. 1242/M. 1826-27 yılında vefat etmiştir⁴⁷⁴.

4.2.22. Ahmet Paşa

Rizeli olan Ahmet Paşa Pabuççu lakabıyla bilinir. Vefa Hanı'nda bir müddet dikiçilik yapmıştır. Sonra tersaneye girerek ekipbaşı olmuştur. Seyyit

⁴⁷² Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. IV, s. 331.

⁴⁷³ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. III, s. 598.

⁴⁷⁴ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. IV, s. 514.

Ali Kaptan'nın dâhil olduğu boğaz muharebesinde yararlılığı görülmesi üzerine çavuşluğa terfi ettirilmiştir. Bu görevi 15 yıl icra eden Ahmet Paşa H. 1241/M. 1825-26 yılında çıkan bir tersane isyanında isyancılara karşı devletin yararına direndiği için tersane başağası yapılmıştır. H. 1243/M. 1827-28 yılında tersane kethüdası ardından kapıcıbaşılıkla Galata nazırı olmuştur. H. Ramazan 1244/M. Mart-Nisan 1829 yılında Mîrimiran rütbesiyle kaptan-ı deryalığa getirilmiştir. Boğaz sularına giren bir düşman gemisini abluka altına almayı başarmıştır. Hafakan hastalığından dolayı 6-7 hafta hasta yatıp H. 12 Zilkade 1245/M. 5 Mayıs 1830 tarihinde 70 yaşında vefat etmiştir. Kendisi oldukça iyi niyetli ve cesur biri olarak tanınmıştır. Eyüp'te Mihrişah Sultan Türbesi bahçesine defnedilmiştir⁴⁷⁵.

4.2.23. Hasan Efendi

Laz olan Hasan Efendi Lâleli Camisi'nin meşhur vaizlerindedir. Sultan II. Mahmut'un hediyesine mazhar olmuştur. H. 5 Rebiülahir 1249/M. 22 Ağustos 1833 tarihinde 80 yaşında vefat etmiştir. Sultan Bayezit civarında defnedilmiştir⁴⁷⁶.

4.2.24. Osman Efendi

Hattat olan Osman Efendi Laz'dır. Ömer Vasfi Efendi'nin oğludur. H. 5 Şevval 1250/M. 4 Şubat 1835 tarihinde ölmüştür. Üsküdar'da babasının yanında defnedilmiştir⁴⁷⁷.

4.2.25. Hasan Efendi

Rizeli Hasan Efendi devrin önemli âlimlerindedir. H. 1260/M. 1844-45 yılında vefat etmiştir⁴⁷⁸.

4.2.26. Asım Mustafa Efendi

Rizeli olan Asım Mustafa Efendi Drama nazırı İsmail Ağa'nın damadı olur. H. Şaban 1265/M. Temmuz-Ağustos 1845 yılında Kürdistan kadısı olmuştur. Daha sonra Bosna Meclisi üyeliğinde bulunmuştur. H. Zilkade 1266/M. Eylül-Ekim 1850 yılında Mekke payesi olarak görevlendirilmiştir.

⁴⁷⁵ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. I, s. 289.

⁴⁷⁶ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. II, s. 169.

⁴⁷⁷ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. III, s. 444.

⁴⁷⁸ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. II, s. 169.

H. Zilhicce 1268/M. Eylül-Ekim 1852 yılında İstanbul payesi, H. Şevval 1274/M. Mayıs-Haziran 1858 yılında İstanbul kadısı, H. Şaban 1275/M. Mart-Nisan 1859 yılında Anadolu payesi, H. 1 Zilkade 1281/M. 28 Mart 1865 tarihinde Anadolu kazaskeri ve H. Zilhicce 1282/M. Mart-Nisan 1866 yılında Rumeli payesi olmuştur. H. 1 Safer 1283/M. 15 Haziran 1866 tarihinde vefat etmiştir. Karacaahmet'te defnedilmiştir. Âlim, ilim erbabı, fazilet ve tefekkür sahibi biri olarak bilinirdi. Çocuklarından biri Ahmet Bey diğeri ise eski Galata kadısı Sadettin Efendi'dir⁴⁷⁹.

4.2.27. Mehmet Ali Paşa

Rize'nin Hemşin Kazası'nda H. 1228/M. 1813 yılında doğmuştur. Karaalioğlu olarak bilinirler. Galata başağası ve fındık tüccarlığı yapan Hacı Ömer Ağa'nın oğludur. Gençliğinde Pabuççu Ahmet Paşa'nın mahiyetine verilip H. 1243/M. 1827-28 yılında saray hizmetçiliğine alınmıştır. H. 1246/M. 1830-31 yılında önce üçüncü sonra da ikinci mabeynci⁴⁸⁰ olup H. 1254/M. 1838-39 yılında Nizip'te Hafız Paşa'nın komutasındaki orduyu teftişe gönderilmiştir. H. 1255/M. 1839-40 yılında ordu birlikleriyle Malatya'ya gitmiştir. Dönüşü, saltanat değişimine rastladığından mirlivalık ihsaniyle bahriyeye gönderildi. Yüksek askeri şura meclisinin üyesi ve H. Zilkade 1256/M. Aralık-Ocak 1840-41 yılında Tophane kumandanı (korgeneral rütbesiyle tümen komutanı) olmuştur. Rebiülevvel 1261/M. Mart-Nisan 1845 yılında Adile Sultan'la nişanlanıp aynı yıl Temmuz-Ağustos 1845 yılında görkemli bir düğünle evlenmiştir. H. 6 Şaban 1261/M. 10 Ağustos 1841 tarihinde kaptan-ı derya⁴⁸¹ olmuştur. H. 6 Şaban 1263/M. 20 Temmuz 1847 tarihinde ise görevinden azl edilmiştir. Görevinden azl edildikten sonra aynı hafta içinde kanun ve yönetmelik hazırlama görevini üstlenen Tanzimat meclislerinden biri olan Âli Meclisi üyeliğine atanmıştır. H. 7 Rebiülevvel 1264/M. 12 Şubat 1848 tarihinde ikinci defa kaptan-ı deryalığa getirilmiştir. H. 16 Rebiülahir 1265/M. 11 Mart 1849 tarihinde

⁴⁷⁹ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. III, s. 383.

⁴⁸⁰ Mabeyn; Sarayda, harem dairesiyle dış daireler arasında bulunan kısımdır. Padişahların saraydan çıkmadıkları zamanlarda dinlenmek için vakit geçirdikleri mekândır. Bkz. Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lûgati*, s. 204.

⁴⁸¹ Kaptan-ı Derya; Osmanlı İmparatorluğu'nda deniz kuvvetlerinin en büyük askeri ve mülkî âmiridir. XVI. yüzyıldan itibaren deryabeyi ünvanı yerine kullanılmıştır. Bkz. Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lûgati*, s. 171-72.

serasker⁴⁸² olmuştur. H. 16 Recep 1267/M. 17 Mayıs 1851 tarihinde görevinden ayrılmıştır. Birkaç gün içinde tekrar Âli Meclisi'ne memur edilmiştir. H. 7 Şevval 1267/M. 5 Ağustos 1851 tarihinde üçüncü defa kaptan-ı derya olup H. 1 Cemazeyilevvel 1271/M. 20 Ocak 1855 tarihinde görevinden azl edilip Kastamonu'ya gönderilmiştir. H. Şevval 1271/M. Haziran-Temmuz 1855 yılında geri dönmüştür. H. 17 Zilhicce 1271/M. 31 Ağustos 1855 tarihinde dördüncü defa kaptan-ı deryalığa getirilmiştir. H. 8 Muharrem 1275/M. 18 Ağustos 1858 tarihinde görevinden azl edilmiştir. H. 13 Rebiülevvel 1275/M. 21 Ekim 1858 tarihinde beşinci defa kaptan-ı deryalığa getirilmiş ayrıca ilaveten de H. Zilhicce 1275/M. Temmuz 1859 yılında mareşal rütbesiyle sarayda padişahın yakınında bulunmuştur. H. Rebiülahir 1278/M. Ekim-Kasım 1861 yılında yine ilaveten Tophane ve harbiye mühimmatından sorumlu serasker kaymakamı olmuştur. Bu birimlere seraskerin atanmasıyla görevi sona erdiyse de devlet hazinesi bakanlığı görevi kendisine tevcih edilmiştir. H. 13 Recep 1279/M. 4 Ocak 1863 tarihinde ise tüm görevlerinden azl edilmiştir. Ramazan bayramı gecesi yani H. Ramazan 1280/M. Şubat-Mart 1864 yılında tekrardan Âli Meclisi üyeliğine getirilmiştir. H. Zilhicce 1282/M. Nisan-Mayıs 1866 yılında Meclis-i Vâlâ reisi ve bir saat sonra altıncı defa kaptan-ı derya olmuştur. Aynı gece kızının düğünü yapılmış ve tüm devlet erkânı düğününe teşrif etmişlerdir. H. 6 Zillkade 1283/M. 12 Mart 1867 tarihinde Umûr-ı Bahriye Nezareti'ne Hakkı Paşa getirilmesinden sonra kaptanlık görevinden istifa etmiştir. H. Zilhicce 1283/M. 6 Nisan 1867 tarihinde Âli Meclisi üyeliğine getirilmiştir. H. 8 Rebiülevvel 1285/M. 29 Haziran 1868 tarihinde hastalanmıştır. Bu hastalığa bünyesi uzun zaman direnmiş ancak belli bir süre sonra dayanamayıp yaşamını yitirmiştir. Eyüp'te bulunan Bostan İskelesi'ndeki türbesine defnedilmiştir. Kendisi sadık, iyiliksever, cömert ve kerem sahibi idi. Âdliye Sultan'dan Hayriye Hanım Sultan adında bir kızı olmuştur. Eski hanımında bir kızı ve Ethem Paşa adında bir de oğlu bulunmaktadır. Gayet yakışıklı, uzunca boylu ve balıketliydi. Kimsesizlere yardım etmeyi severdi. Bir okul ve bundan başka pek çok hayratı vardı. Ali

⁴⁸² Serasker; Osmanlı ordusuna komutanlık eden askere verilen isimdir. Bir başka deyişle en büyük askeri amirdir. Günümüzdeki karşılığı Milli Savunma Bakanlığı'dır. Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lügati*, s. 311.

Behiç Bey kendisinin mühürdarlığını yapmıştır. Ali Behiç Bey bir hayli sene sonra Mehmet Ali Paşa'nın eşine kethüdalık yapmıştır⁴⁸³.

4.2.28. Tefvik Mehmet Efendi

Tefvik Mehmet Efendi Rizeli'dir ve Çeşmizâde Hâlis Efendi'nin damadı olur. Kendisi müderris ve devrin önemli âlimlerindedir. H. 15 Muharrem 1292/M. 21 Şubat 1875 tarihinde vefat etmiştir. Edirnekapıda defnedilmiştir⁴⁸⁴.

4.2.29. Salim Mehmet Efendi

Salim Efendi H. 15 Recep 1249/M. 28 Kasım 1833 tarihinde Atina/Pazar Kazası Başköy'de doğmuştur. İstanbul'a giderek burada eğitimini tamamlamıştır. İstanbul'da Kütahyalı İbrahim Efendi'den icazet almıştır. Padişahların zaman zaman uğradığı Huzur-ı Hümâyûn denilen yerde hatiplik, hocalık ve naiblik yapmıştır. H. 1296/M. 1878-79 yılında Selanik daha sonra Bursa âlimliği yapmıştır. H. 1308/M. 1890-91 yılında Haremeyn payesi, kadı okulu müdürlüğü, 8 ay sonra da Bursa kadısı oradan Mekke-i Mükerrerme kadısı olmuştur. H. Muharrem 1313/M. Haziran-Temmuz 1895 yılında Mekke'de görevli bulunduğu dönemde vefat etmiştir. Göreve başladıktan vefatına kadar üstlendiği hiçbir görevden azl edilmemiş, tüm görevlerini layıkıyla yerine getirmiştir⁴⁸⁵.

⁴⁸³ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. IV, s. 298-300.

⁴⁸⁴ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. II, s. 56.

⁴⁸⁵ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. III, s. 5.

SONUÇ

1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı, Osmanlı Devleti'nde başlatılan ciddi reform hareketlerinin bir başlangıcı olarak kabul edilmiştir. Bu reform hareketlerinin bir bölümü de bürokrasideki memur istihdamının nasıl ve ne şekilde olacağına dair hususdur. Buna dair pek çok gerekli düzenlemeler yapılarak birçok nizâm-nâmeler yayınlanmıştır. Bu gelişmeler Osmanlı devlet yöneticilerinin süreç içinde kazandıkları bürokratik birikim ve tecrübe neticesinde olmuştur. Memurlarla ilgili Osmanlı Devleti'nin her döneminde olmakla beraber özellikle 19. ve 20. yüzyılına ışık tutan ve devlette istihdam edilen personelin hâlleri ile ilgili olan kayıtlar düzenlenmiştir. Bu kayıtların en önemlilerinden biri memurların görevleri boyunca sergiledikleri tutum ve davranışlarıyla alakalı verilerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan Sicill-i Ahvâl Defterleridir. Bu defterler aynı zamanda çalışmamıza dayanak oluşturan kayıtları içermiştir. Diğer mahallerde olduğu gibi Rize ile ilgili kişi ve dönemin kurumları hakkında bizlere önemli bilgiler sunmuştur.

Rize, günümüzde olduğu gibi geçmişte yani Osmanlı Devleti'nde de önemli devlet adamları yetiştiren bir şehir olarak kendini göstermiştir. Eserde ortaya konulduğu gibi Sicil-i Ahvâl Defterlerinde ve diğer kaynaklardan olmak üzere toplamda Rize doğumlu 232 devlet adamının Osmanlı bürokratik kadrolar içinde yer edindiği ve her bölge ve birimde vazifelerini başarıyla icra ettikleri görülmüştür. Yine kayıtlardan anlaşıldığı üzere memur babalarının pek çoğunun da devlet kademelerinden emekli oldukları anlaşılmıştır. Bunların arasında sancak veya kaza meclisi üyesi, tüccar, kaptan, asker, kâtip, din görevlisi ve öğretmenler bulunmaktadır.

Rizeli memurların meslekî çeşitliliği de oldukça fazladır. Sadrazam,

yüksek yargı üyesi, kaptan-ı derya, nazır, müderris, beylerbeyi, vali, kaymakam, kadı, öğretmen, müdür, din görevlisi, asker, polis, kâtip, bekçi, hâkim, savcı, naib ve hattat, gibi devlet politikalarına yön verecek üst mevkilerde dâhil olmak üzere imparatorluğun her yerinde değişik vazifelere tayin edildikleri görülmüştür.

Memurlar, genel itibariyle ortaöğretim seviyesinde bir eğitime sahiptir. Ancak aralarında her eğitim seviyesini tamamlayan memurlar da olmuştur. Memurlar arasında Arapça ve Farsça en çok bilinen veya aşına olunan lisanlardır. Bunlardan başka Fransızca, Rusça, Rumca, Ermenice, Lazca, Gürcüce, Bulgarca, Boşnakça ve Romanca bazı memurların bildikleri belli başlı dillerdir.

Memurların çoğu tecrübe kazanma süreci olarak ifade edilen stajyerlik süresini bitirdikten sonra işe başlamışlardır. Memurların görev süreleri boyunca becayiş, terfi, istifa, azl edilme ve çalıştıkları kurumların kapatılması neticesinde görev yerlerinden isteyerek veya istemeyerek ayrılanlar da olmuştur. Memurlardan bazılarının görevleri sırasında çeşitli hukuksuz durumlara bulaştıkları da görülmüştür. Bu durumda olanlar derhal görevlerinden uzaklaştırılmışlardır. Görev yerleri sık sık değiştirilmek suretiyle suç işlemeleri önlenmeye çalışılan memurlara da rastlanmıştır. İnceleme konusu yapılan memurlar başta doğum yerleri olmak üzere Osmanlı Devleti'nin pek çok idarî birimlerinde görev yapmışlar ve üstlendikleri vazifeleri yerine getirmeye gayret etmişlerdir. Bu gayretli çalışmalarından dolayı aralarında rütbe, nişan ve madalya alanlar da olmuştur. Hicaz demiryolu madalyası, Yunan muharebe madalyası, liyakat, tahlisiye ve iftihar madalyası memurlara en çok verilen madalya türleridir. Bunlardan başka mecidiye ve Osmanlı nişanıyla ödüllendirilenler de mevcuttur. Bütün bu bilgiler bizlere, günümüzde olduğu gibi Rizeli memurların Osmanlı bürokrasisinde ne derece etkili oldukları ve önem arz ettikleri hususunda önemli ipuçları vermektedir.

Son söz olarak şunu söyleyebiliriz, Sicill-i ahvâl kayıtlarının Osmanlı bürokrasi tarihinin zenginliklerini ihtiva eden birinci elden kaynak niteliği taşıması nedeniyle tüm memurların kayıtlarına yönelik bilimsel çalışmaların arttırılması ve araştırmacıların hizmetine sunulması önem arz eden hususlardan biridir.

A- RİZE DOĞUMLU MEMURLAR

Örnek Belgeler

Örnek Belge-1: Memiş Rüştü Efendi

مسمه شدی اوقاف مملکتی اعا محرمی
 پنج ایروز فرقه انی شاهیجه سنه طرز وده بنامه نایب بره قضا سنه اوله ایچمه
 مکتبه علم دینیش اولوشده اولوق برکه کتایه ایرو
 پنج ایروز السدانی تاریخ اوله طغوز باشه اولوق حاله ای ایروز ایله عقیبه معاصیه لایسته اسم سجاخی مال باسه کاتبی رفاهتم الویه
 مرقا او صیور عقیبه معاصیه نفوس نقت مشق بولمشه وینده مکتف مجامع اعضاءه واندن فکده اراضی مکتوبه ایچم اولوشده
 مکتبه مایده اوله اولوق ایچم اولوشده مکتبه معاصیه ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده
 نفوس نقت وینده مکتبه معاصیه ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده
 طرز وده ورازه مکتبه معاصیه ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده
 مکتبه معاصیه ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده
 طغوز تاریخ ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده

Kaynak: BOA. DH. DAİD. 1/102.

Örnek Belge-2: Hacı Hüseyin Sabri Efendi

حاجی حیدر صبرین اوقاف
 بیله ایکی ایروز فرقه انی سنه بیج اولوشک یکریمی سیده بره فرقه سنه اولوشده
 حیدر مکتبه ایکی ایروز اولوشده اولوق مکتبه علم دینیش اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده
 بیله ایکی ایروز فرقه انی سنه بیج اولوشک یکریمی سیده بره فرقه سنه اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده
 سنه دی ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده
 دی ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده
 اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده
 برسنه دی ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده ایچم اولوشده

Kaynak: BOA. DH. SAİD. 40/323.

F- VIÇE (FINDIKLI) DOĞUMLU MEMURLAR Örnek Belgeler

Örnek Belge-1: Mehmet Emin Efendi

محمد امین افندی
 منظر زده منوقی محمود اغاغا اولدی
 بی ایکی یوز ایل ایل سنی هر جیب شیخی غورسنه (۱۱ مایللاخ) لوزستانه ای عیالدا قیزینجه تولدی
 نجلو مکتبنا بیانیسه مقصدنا سئولوم و خیر تحصیل نیتینده
 تکریمیزه اوغور یالار لوز کورس و کرد و ایسی سانینده ایشاد

بی ایکی یوز کسانه درین سنه ربیع الاولده یکین ققوز سنه (۱۹ مایللاخ) اوتوز بیرینجه ایگه مریوز غورسنه نصف معاکر بولادید قضا میریتی و کالنه نغورسنه
 یکین ایگینسه (۹ مایللاخ) میریت نکلنه ناما حبله لنگلیکوت قاققما منقوجولده شهر نوز بولک یکین درینه (۱۱ مایللاخ) ایشوز ایفایا کوجی غورسنه نصف معاکر
 استخافو نا حایر میریتی و کالنه نفل ایلوب جاری الاغور سنه افه درینه (۱۱ مایللاخ) اصیلاک و دروبل بلایع انفصال ایرک سکه بیزینجه اولدوز
 یکین یینسه (۱۰ مایللاخ) بیغ غورسنه معاکر بقولک حایر میریکه تعید ایلر و کتله اتی سنه جاری الاغور سنه یکینسه (۱۵ مایللاخ) ایشوز معاکر
 قضا بر ایکی سنه ربیع الاولده یکین ایگینسه (۱۶ مایللاخ) درینوز الا غورسنه معاکر باغوردره نا حایر میریت تعید و قضا و درین سنه ربیع الاولده میریت
 (۱۷ مایللاخ) اتی یوز ایلوز غورسنه معاکر قوکاس نا حایر میریت نفل اولوب معاکر جاری الاغور سنه (۱۸ مایللاخ) اتی یوز غورسنه نفل و قضا
 سنه صوفی لریزه ایگینسه (۱۹ مایللاخ) بالاشقا انفصال ایرک قضا میریکه سنه ربیع الاولده یکین درینه (۲۰ مایللاخ) شهرتجه نفل و قضا
 (۲۱ مایللاخ) اتی یوز یکین مریوز غورسنه معاکر سیر و نفل قضا قاققما و کالنه بوکسنه و قضا میریکه سنه ربیع الاولده (۲۲ مایللاخ) ایشوز
 میریت اتی غورسنه معاکر کصور نا حایر میریت با تعید و قضا میریکه سنه ربیع الاولده (۲۳ مایللاخ) منقل اولوب ربیع الاولده ایگینسه (۲۴ مایللاخ)
 حایر میریت یکینسه قده (۲۵ مایللاخ) اتی یوز یکین مریوز غورسنه معاکر تا نسا سیر و نفل قضا قاققما و کالنه سنه (۲۶ مایللاخ) شهرتجه نفل و قضا
 (۲۷ مایللاخ) ایشوز غورسنه نفل ایلر و کتله حایر میریت یکینسه (۲۸ مایللاخ) انفصال ایرک شهرتجه نفل و قضا (۲۹ مایللاخ) ایشوز
 اتی یوز میریکه جیوز غورسنه معاکر بولدوز قضا قاققما و کالنه بولغوب و کتله نفل و کتله نفل و کتله نفل و کتله نفل و کتله نفل و کتله نفل
 میریت مایوز اولوب قضا بالاشقا انفصال ایرک ایشوز اتی سنه سنه ایگینسه (۳۰ مایللاخ) ایشوز میریکه سنه ربیع الاولده (۳۱ مایللاخ)
 (۳۲ مایللاخ) لوز قیز میریکه نفل و قضا حایر میریتی و کالنه سنه (۳۳ مایللاخ) ایشوز میریکه سنه ربیع الاولده (۳۴ مایللاخ) ایشوز
 انفصال ایرک ایگینسه و ایشوز سنه ربیع الاولده (۳۵ مایللاخ) ایشوز میریکه سنه ربیع الاولده (۳۶ مایللاخ) ایشوز

کصور میریتیکه ایگه اتی یوز یکین مریوز غورسنه معاکر بیکجه ماه ملاز کرد قضا قاققما و کالنه بولغوب و کتله نفل و کتله نفل و کتله نفل و کتله نفل و کتله نفل و کتله نفل
 نکلنه سن حدرت و برانته ذقنه لری بیلیم لری جلی ازان سنه (۳۷ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه (۳۸ مایللاخ) سنه استخام و ایگینجه نفل و قضا
 کصور میریتیکه برانته وار مطبوعه سنه و مطبوعه بولور سنه برانته ذقنه و ایگینجه نفل و قضا کصور میریتیکه تاریخ انقضا و لایسنه لری ایشوز
 استخام و جوبانته قضا لایسنه معنی تکلیف و قضا و درینه ایشوز نفل و کتله نفل و کتله نفل و کتله نفل و کتله نفل و کتله نفل و کتله نفل
 عینا نفل و بولوز وید و استخافو میریکه کالنه نفل و قوکاس و ایگینجه کصور میریکه سنه و سیر و نفل و قضا قاققما و کالنه حدرت و برانته ذقنه
 و قوکاس میریتیکه سنه استخام و ایگینجه نفل و قضا حایر میریتی و کالنه حدرت و برانته ذقنه و قوکاس میریکه سنه ربیع الاولده (۳۹ مایللاخ)
 حایر میریتیکه سنه استخام و ایگینجه نفل و قضا حایر میریتی و کالنه حدرت و برانته ذقنه و قوکاس میریکه سنه ربیع الاولده (۴۰ مایللاخ)
 (۴۱ مایللاخ) و (۴۲ مایللاخ) و (۴۳ مایللاخ) و (۴۴ مایللاخ) و (۴۵ مایللاخ) و (۴۶ مایللاخ) و (۴۷ مایللاخ) و (۴۸ مایللاخ) و (۴۹ مایللاخ) و (۵۰ مایللاخ)
 تاریخ مطبوعه عینا کورسنه (۵۱ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه (۵۲ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه (۵۳ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه
 ایشوز و ایگینجه نفل و قضا حایر میریتی و کالنه حدرت و برانته ذقنه و قوکاس میریکه سنه ربیع الاولده (۵۴ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه
 و ایگینجه نفل و قضا حایر میریتی و کالنه حدرت و برانته ذقنه و قوکاس میریکه سنه ربیع الاولده (۵۵ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه
 و ایگینجه نفل و قضا حایر میریتی و کالنه حدرت و برانته ذقنه و قوکاس میریکه سنه ربیع الاولده (۵۶ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه
 و ایگینجه نفل و قضا حایر میریتی و کالنه حدرت و برانته ذقنه و قوکاس میریکه سنه ربیع الاولده (۵۷ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه
 و ایگینجه نفل و قضا حایر میریتی و کالنه حدرت و برانته ذقنه و قوکاس میریکه سنه ربیع الاولده (۵۸ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه
 و ایگینجه نفل و قضا حایر میریتی و کالنه حدرت و برانته ذقنه و قوکاس میریکه سنه ربیع الاولده (۵۹ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه
 و ایگینجه نفل و قضا حایر میریتی و کالنه حدرت و برانته ذقنه و قوکاس میریکه سنه ربیع الاولده (۶۰ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه

میریتیکه سنه ایگینجه نفل و قضا حایر میریتی و کالنه حدرت و برانته ذقنه و قوکاس میریکه سنه ربیع الاولده (۶۱ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه
 و ایگینجه نفل و قضا حایر میریتی و کالنه حدرت و برانته ذقنه و قوکاس میریکه سنه ربیع الاولده (۶۲ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه
 و ایگینجه نفل و قضا حایر میریتی و کالنه حدرت و برانته ذقنه و قوکاس میریکه سنه ربیع الاولده (۶۳ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه
 و ایگینجه نفل و قضا حایر میریتی و کالنه حدرت و برانته ذقنه و قوکاس میریکه سنه ربیع الاولده (۶۴ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه
 و ایگینجه نفل و قضا حایر میریتی و کالنه حدرت و برانته ذقنه و قوکاس میریکه سنه ربیع الاولده (۶۵ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه
 و ایگینجه نفل و قضا حایر میریتی و کالنه حدرت و برانته ذقنه و قوکاس میریکه سنه ربیع الاولده (۶۶ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه
 و ایگینجه نفل و قضا حایر میریتی و کالنه حدرت و برانته ذقنه و قوکاس میریکه سنه ربیع الاولده (۶۷ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه
 و ایگینجه نفل و قضا حایر میریتی و کالنه حدرت و برانته ذقنه و قوکاس میریکه سنه ربیع الاولده (۶۸ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه
 و ایگینجه نفل و قضا حایر میریتی و کالنه حدرت و برانته ذقنه و قوکاس میریکه سنه ربیع الاولده (۶۹ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه
 و ایگینجه نفل و قضا حایر میریتی و کالنه حدرت و برانته ذقنه و قوکاس میریکه سنه ربیع الاولده (۷۰ مایللاخ) تاریخ مطبوعه عینا کورسنه

BİBLİYOGRAFYA

1. Arşiv Belgeleri

1.1. Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dâhiliye Nezareti Sicill-i Ahvâl Defterleri (BOA. DH. SAİD.d)

Rize Doğumlu Memurların Belge Numaraları: BOA. DH. SAİD. 1/102.; BOA. DH. SAİD. 40/323.; BOA. DH. SAİD. 7/611.; BOA. DH. SAİD. 8/703.; BOA. DH. SAİD. 64/17.; BOA. DH. SAİD. 1/914.; BOA. DH. SAİD. 81/195.; BOA. DH. SAİD. 2/880.; BOA. DH. SAİD. 14/417.; BOA. DH. SAİD. 60/329.; BOA. DH. SAİD. 10/289.; BOA. DH. SAİD. 129/325.; BOA. DH. SAİD. 63/219.; BOA. DH. SAİD. 11/329.; BOA. DH. SAİD. 3/644.; BOA. DH. SAİD. 7/897. BOA. DH. SAİD. 16/261.; BOA. DH. SAİD. 48/59.; BOA. DH. SAİD. 106/123.; BOA. DH. SAİD. 8/1029.; BOA. DH. SAİD. 16/223.; BOA. DH. SAİD. 191/21.; BOA. DH. SAİD. 67/415.; BOA. DH. SAİD. 8/523.; BOA. DH. SAİD. 124/349.; BOA. DH. SAİD. 17/257.; BOA. DH. SAİD. 65/211.; BOA. DH. SAİD. 19/255.; BOA. DH. SAİD. 95/237.; BOA. DH. SAİD. 134/157.; BOA. DH. SAİD. 8/263.; BOA. DH. SAİD. 40/271.; BOA. DH. SAİD. 26/137.; BOA. DH. SAİD. 39/197.; BOA. DH. SAİD. 55/283.; BOA. DH. SAİD. 91/165.; BOA. DH. SAİD. 17/337.; BOA. DH. SAİD. 9/77.; BOA. DH. SAİD. 12/63.; BOA. DH. SAİD. 100/221.; BOA. DH. SAİD. 47/105.; BOA. DH. SAİD. 55/65.; BOA. DH. SAİD. 197/53.; BOA. DH. SAİD. 117/251.; BOA. DH. SAİD. 125/305.; BOA. DH. SAİD. 81/399.; BOA. DH. SAİD. 143/275.; BOA. DH.

SAİD. 7/39.; BOA. DH. SAİD. 41/225.; BOA. DH. SAİD. 20/37.; BOA. DH. SAİD. 52/449.; BOA. DH. SAİD. 103/191.; BOA. DH. SAİD. 57/267.; BOA. DH. SAİD. 7/35.; BOA. DH. SAİD. 12/313.; BOA. DH. SAİD. 7/31.; BOA. DH. SAİD. 98/345.; BOA. DH. SAİD. 45/353.; BOA. DH. SAİD. 42/353.; BOA. DH. SAİD. 134/479.; BOA. DH. SAİD. 7/27.; BOA. DH. SAİD. 7/37.; BOA. DH. SAİD. 184/243.; BOA. DH. SAİD. 90/247.; BOA. DH. SAİD. 193/9.; BOA. DH. SAİD. 130/261.; BOA. DH. SAİD. 136/231.; BOA. DH. SAİD. 177/279.; BOA. DH. SAİD. 51/369.; BOA. DH. SAİD. 73/89.; BOA. DH. SAİD. 155/325.; BOA. DH. SAİD. 68/19.; BOA. DH. SAİD. 80/323.; BOA. DH. SAİD. 75/423.; BOA. DH. SAİD. 95/233.; BOA. DH. SAİD. 95/491.; BOA. DH. SAİD. 96/279.; BOA. DH. SAİD. 92/355.; BOA. DH. SAİD. 133/465.; BOA. DH. SAİD. 146/155.; BOA. DH. SAİD. 124/399.; BOA. DH. SAİD. 54/469.; BOA. DH. SAİD. 52/493.; BOA. DH. SAİD. 186/193.; BOA. DH. SAİD. 94/403.; BOA. DH. SAİD. 177/275.; BOA. DH. SAİD. 189/175.; BOA. DH. SAİD. 87/235.; BOA. DH. SAİD. 117/37.; BOA. DH. SAİD. 158/307.; BOA. DH. SAİD. 185/88.; BOA. DH. SAİD. 117/95.; BOA. DH. SAİD. 118/247.; BOA. DH. SAİD. 122/467.; BOA. DH. SAİD. 105/461.; BOA. DH. SAİD. 136/157.; BOA. DH. SAİD. 153/137.; BOA. DH. SAİD. 133/127.; BOA. DH. SAİD. 123/145.; BOA. DH. SAİD. 146/27.; BOA. DH. SAİD. 152/349.; BOA. DH. SAİD. 195/71.; BOA. DH. SAİD. 136/477.; BOA. DH. SAİD. 82/393.; BOA. DH. SAİD. 155/311.; BOA. DH. SAİD. 156/289.; BOA. DH. SAİD. 159/269.; BOA. DH. SAİD. 161/403.; BOA. DH. SAİD. 193/387.; BOA. DH. SAİD. 186/46.; BOA. DH. SAİD. 191/209.; BOA. DH. SAİD. 197/57.; BOA. DH. SAİD. 64/17.; BOA. DH. SAİD. 55/497.; BOA. DH. SAİD. 64/61.; BOA. DH. SAİD. 8/557.; BOA. DH. SAİD. 65/211.; BOA. DH. SAİD. 8/1039.; BOA. DH. SAİD. 39/47.; BOA. DH. SAİD. 167/149.; BOA. DH. SAİD. 186/46.; BOA. DH. SAİD. 114/243.; BOA. DH. SAİD. 45/499.; BOA. DH. SAİD. 142/171.; BOA. DH. SAİD. 118/430.; BOA. DH. SAİD. 983/10.; BOA. DH. MKT 1223/79.; BOA. DH. MKT. 2639/51.; BOA. DH. ŞD. MLK. 30/53.; BOA. DH. MKT. 1271/56.; BOA. DH. BEO. 3410/255727.

Hemşin Doğumlu Memurların Belge Numaraları: BOA. DH. SAİD. 71/271., BOA. DH. SAİD. 23/487.; BOA. DH. SAİD. 1/396.; BOA. DH. SAİD. 96/179.; BOA. DH. SAİD. 24/36.; BOA. DH. SAİD. 8/253.; BOA. DH.

SAİD. 30/407.; BOA. DH. SAİD. 81/113.; BOA. DH. SAİD. 55/269.; BOA. DH. SAİD. 35/453.; BOA. DH. SAİD. 3/984.; BOA. DH. SAİD. 39/335.; BOA. DH. SAİD. 100/37.; BOA. DH. SAİD. 106/445.; BOA. DH. SAİD. 96/235.; BOA. DH. SAİD. 83/423.; BOA. DH. SAİD. 78/271.; BOA. DH. SAİD. 67/441.; BOA. DH. SAİD. 113/247.; BOA. DH. SAİD. 132/283.; BOA. DH. SAİD. 133/475.; BOA. DH. SAİD. 113/343.; BOA. DH. SAİD. 135/367.; BOA. DH. SAİD. 176/53.; BOA. DH. SAİD. 165/239.; BOA. DH. SAİD. 171/225.; BOA. DH. SAİD. 161/7.; BOA. DH. SAİD. 7/33.; BOA. DH. SAİD. 76/151.; BOA. DH. SAİD. 85/419.

Atina (Pazar) Doğumlu Memurların Belge Numaraları: BOA. DH. SAİD. 2/106.; BOA. DH. SAİD. 81/35.; BOA. DH. SAİD. 20/27.; BOA. DH. SAİD. 2/618.; BOA. DH. SAİD. 138/341.; BOA. DH. SAİD. 132/77.; BOA. DH. SAİD. 179/13.; BOA. DH. SAİD. 195/479.; BOA. DH. SAİD. 8/257.; BOA. DH. SAİD. 85/411.; BOA. DH. SAİD. 162/303.; BOA. DH. SAİD. 178/89.; BOA. DH. SAİD. 70/435.; BOA. DH. SAİD. 193/179.; BOA. DH. SAİD. 110/209.; BOA. DH. SAİD. 198/1.; BOA. DH. SAİD. 173/87.; BOA. DH. SAİD. 17/189.; BOA. DH. SAİD. 8/897.; BOA. DH. SAİD. 43/25.; BOA. DH. SAİD. 80/31.

Mapavri (Çayeli) Doğumlu Memurların Belge Numaraları: BOA. DH. SAİD. 79/177.; BOA. DH. SAİD. 39/47.; BOA. DH. SAİD. 69/483.; BOA. DH. SAİD. 82/355.; BOA. DH. SAİD. 146/155.; BOA. DH. SAİD. 95/15.; BOA. DH. SAİD. 106/433.

Kura-i Seba (İkizdere) Doğumlu Memurların Belge Numaraları: BOA. DH. SAİD. 95/491.; BOA. DH. SAİD. 82/393.; BOA. DH. SAİD. 64/471.

Viçe (Fındıklı) Doğumlu Memurların Belge Numaraları: BOA. DH. SAİD. 118/429.; BOA. DH. SAİD. 133/433.; BOA. DH. SAİD. 145/221.; BOA. DH. SAİD. 39/53.; BOA. DH. SAİD. 40/261.; BOA. DH. SAİD. 42/497.; BOA. DH. SAİD. 10/893.; BOA. DH. SAİD. 78/235.; BOA. DH. SAİD. 84/453.; BOA. DH. SAİD. 4/384.; BOA. DH. SAİD. 10/245.; BOA. DH. SAİD. 10/327.; BOA. DH. SAİD. 10/887.; BOA. DH. SAİD. 10/457.

Arhavi Doğumlu Rizeli Memurların Belge Numaraları: BOA. DH. SAİD. 71/155.; BOA. DH. SAİD. 123/391.; BOA. DH. SAİD. 2/88.

İstanbul Doğumlu Rizeli Memurların Belge Numaraları: BOA. DH. SAİD. 2/106.; BOA. DH. SAİD. 4/246.; 11/371.; BOA. DH. SAİD. 73/157.; BOA. DH. SAİD. 136/251.

Yanya Doğumlu Rizeli Memurların Belge Numaraları: BOA. DH. SAİD. 171/183.

Trabzon Doğumlu Rizeli Memurların Belge Numaraları: BOA. DH. SAİD. 132/171.

2. Tetkik Eserler

2.1. Kitaplar

AKYILDIZ, Ali, *Osmanlı Merkez Teşkilatında Reform*, Eren Yayınları, İstanbul 1993.

AKYÜZ, Yahya, *Türk Eğitim Tarihi*, Pegem Akademi, Ankara 2011.

ÇALIŞ, Asım, *İhracatta Nakliyat*, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi Yayınları, İstanbul 2003.

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2010.

ELDEM, Edhem, *İftihar ve İmtiyaz Osmanlı Nişan ve Madalyalar Tarihi*, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Yayınları, İstanbul 2004.

ERGİN, Osman, *Türk Maarif Tarihi*, Eser Matbaası, İstanbul 1977.

ERÜRETEN, Metin, *Osmanlı Madalyaları ve Nişanları*, Kansu Matbaası, İstanbul 2001.

ERYILMAZ, Bilal, *Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme*, İşaret Yayınları, İstanbul 2010.

FİNDLEY, Carter V., *Kalemiyeden Mülkiyeye Osmanlı Memurlarının Toplumsal Tarihi*, (Çev. Gül Çağalı Güven), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1896.

FİNDLEY, Carter V., *Osmanlı Devleti'nde Bürokratik Reform (Bâbîâli 1789-1922)*, İz Yayıncılık, İstanbul 1994.

HALİS, İsa, *Tanzimat Dönemi Eğitim Sistemi*, Serhat Kitabevi, Konya 2005.

HAYATA, Necdet-ÜNAL, Uğur, *Osmanlı Devleti'nde Yenileşme Hareketleri*, Gazi Kitabevi, Ankara 2015.

- KARAL, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi*, C. 6, TTK Yayınları, Ankara 1995.
- KARAL, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi*, C. 8, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1983.
- KAZMAZ, Süleyman, *Kazmaz Ailesinden Hatıralar*, Sanat Kitabevi, Ankara 2004.
- KESTELLİ, Raif Necdet, *Resmi Türkçe Kamus*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2004.
- KILIÇ, Filiz- BÜLBÜL, Tuncay, *Biyografik Kaynaklara ve Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Osmanlı Yönetim ve Aydınlanmasında Nevşehir*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2017.
- KIRICI, Ahmet Önder-YİĞİT, İrfan, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Çorumlu Devlet Adamları*, Çorum Belediyesi Yayınları, Çorum 2011.
- KİLİ, Suna-GÖZÜBÜYÜK, Şeref, *Sened-i İttifak'tan Günümüze Türk Anayasa Metinleri*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2006.
- KODAMAN, Bayram, *Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1999.
- KOMİSYON, *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi*, Okutman Yayıncılık, Ankara 2009.
- KOMİSYON, *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*, T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dairesi Başkanlığı Yayınları, İstanbul 200.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuat, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*, Akçağ Yayınları, Ankara 2000.
- MARDİN, Şerif, Atatürk, *Bürokrasi ve Rasyonellik-Türkiye'de Toplum ve Siyaset Makaleleri*, İletişim Yayınları, İstanbul 1990.
- MARDİN, Şerif, *Türkiye'de Toplum ve Siyaset*, İletişim Yayınları, İstanbul 1990.
- MEHMED SÜREYYA, *Sicill-i Osmanî*, C. I, II, III, IV, V, (Çev. Seyit Ali Kahraman), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996.
- MEHMED SÜREYYA, *Sicill-i Osmanî*, C. I, II, III, IV, V, Maarif Nezareti Yayınları, İstanbul 1308.

- OĞUZ, Ahmet, *Birinci Meşrutiyet, Kanun-i Esasi ve Meclis-i Mebusan*, Grafiker Yayınları, Ankara 2010.
- ORTAYLI, İlber, *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, Timaş Yayınları, İstanbul 2014.
- ÖZDEMİR, Hüseyin, *Osmanlı Devleti'nde Bürokrasi*, ÖKM Yayınları, Konya 2013.
- ÖZGER, Yunus, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Yozgatlı Devlet Adamları*, IQ Yayınları, İstanbul 2010.
- ÖZKAN, Salih, *Türk Eğitim Tarihi*, Nobel Yayınları, Ankara 2010.
- PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C. I*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1993.
- SARI, Selçuk, *Amasyalı Memurlar*, Libra Yayınları, İstanbul 2014.
- SARIYILDIZ, Gülden, *Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun Kuruluşu ve İşlevi*, Der Yayınları, İstanbul 2004.
- SERTOĞLU, Midhat, *Osmanlı Tarih Lûgati*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1986.
- SEYİTDANLIOĞLU, Mehmet, *Tanzimat Devrinde Meclis-i Vâlâ (1838-1868)*, TTK Yayınları, Ankara 1999.

2.2. Makale ve Tebliğler/Bildiriler

- AFYONCU, Erhan, “Tanzimat Öncesi Osmanlı İmparatorluğu'nda Bürokrasi”, *Türkiye Günlüğü*, Kasım-Aralık, S. 58, s. 182-190.
- ARDEL, Ayten, “Sicill-i Ahvâl Defterlerindeki 19. Osmanlı Bürokrasisinde Üsküdar Doğumlu Osmanlı Bürokratları”, İstanbul Belediyesi Araştırma Merkezi Yayınları, İstanbul 2005, s. 513-529.
- ASLAN, Seyfettin-YILMAZ, Abdullah, “Tanzimat Döneminde Osmanlı Bürokratik Yapı ve Düşüncesinin Değişimi”, *C.Ü. İktisadî ve İdarî Bilimler Dergisi*, C. 2, S. 1, 2001, s. 287-297.
- ATAR, Fahrettin, “Şürûd ve Sicillât”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 39, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2010, s. 270-73.

- AYDIN, Mehmet Âkif, “Ceza”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 7, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1993, s. 482.
- AYDIN, Mehmet, “Adbilim Açısından Ordu ve Samsun Ağızlarındaki Bazı Lakaplar”, *Türk Dil Araştırmaları*, S. 16, 2006, s. 25-47.
- BAŞTÜRK, Sadettin, “Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Ali Emîrî Efendi’nin Sicil Kaydı”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 12, S. 45, Bahar 2013, s. 308-324.
- BOZKURT, Nebi, “Mektep”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 28, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2003, s. 323-327.
- BOZKURT, Nurgül, “Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Simavlı Memurlar”, *Akademik Bakış Dergisi*, S. 27, Kasım-Aralık 2011, s. 1-12.
- CEMALOĞLU, Necati, “Osmanlı Devleti’nde Tanzimat Reformlarının Eğitim sistemine Etkileri, Uygulamaları ve Sonuçları (1839-1876)”, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 14, 2005, s. 153-165.
- ÇAPA, Mesut, “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Rize”, *Toplumsal Tarih Dergisi*, S. 85, Ocak 2011, s. 45-65.
- ÇETİN, Atillâ, “Sicill-i Ahvâl Defterleri ve Dosyaları Hakkında Bir Araştırma”, *Vakıflar Dergisi*, S. 29, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2005, s. 89-94.
- DEMİREL, Fatih, “II. Meşrutiyet’ten Sonra Osmanlı’da Orta Öğrenim: Sultânîler”, *Tarih İnceleme Dergisi*, C. 27, S. 2, 2012, s. 339-358.
- DEMİRTAŞ, Zülfü, “Osmanlı’da Sıbyan Mektepleri ve İlköğretim Örgütlenmesi”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, C. 17, S. 1, Elazığ 20017, s. 173-184.
- ERALP, T. Nejat, “Osmanlılarda Nişan ve Madalya”, *Türkler Ansiklopedisi*, C. XIII, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 686.
- FİDAN, Serdal, Kamil Şahin ve Fikret Çelik, “Osmanlı Modernleşmesinin Temel Olgularından Biri: Bürokrasi”, *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Mayıs 2011, S. 23, s. 113-128.

- GAZEL, Ahmet Ali, “Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Görev Yapan Anamurlu Memurlar”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 32, Erzurum 2007, s. 203-2013.
- GÜLTEPE, Necati, “Osmanlılarda Bürokrasi: Merkezin Yönetimi”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, C. VI. Yeni Türkiye Yayınları, s. 241-255.
- GÜNDÜZ, Ahmet, “Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Kayserili Müslim ve Gayrimüslim Memurların Aldıkları Madalya, Rütbe ve Nişanlar (1879-1909)”, *History Studies*, 3/3, 2011, s. 123-145.
- İPŞİRLİ, Mehmet, “Medrese”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 28, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2003, s. 327-333.
- KILIÇ, Filiz-BÜLBÜL, Tuncay, “Biyografik Kaynaklara ve Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Osmanlı Yönetim ve Aydınlanmasında Avanos”, *Avanos Sempozyumu Bildirileri (23-25 Ekim 2014)*, Avanos Kaymakamlığı Yayınları, Ankara 2014, 339-356.
- KILIÇ, Musa, “Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı Bürokrasisinde Yahudi Memurlar”, *OTAM*, S. 31, Bahar 2012, s. 129-156.
- KÜTÜKOĞLU, Bekir, “Son Devir Osmanlı Biyografik Kaynakları”, *Vekayi'nüvis Makaleler*, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1994, s. 211-2016.
- MEMİOĞLU, A. Zeki, “İmparatorluktan Cumhuriyet'e İlk Öğretimimiz”, *A. Ü. Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 21, Erzurum 2003, s. 635-663.
- MERT, Talip, “Sicill-i Ahvâl Defterleri ve Buna Dair Yayınlanan Nizâm-nâmeler”, *Arşiv Araştırmaları Dergisi*, S. 2, 2000, 97-111.
- ORTAYLI, İlber, “Osmanlı Kançılıyasında Reform: Tanzimat Devri Osmanlı Diplomatikasının Bazı Yönleri”, *Tanzimat*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 2006, s. 387-403.
- ÖGER, Âdem, “Avanos Yöresinde Lakaplar ve Bir Soyağacı Örneği”, *Avanos Sempozyumu Bildirileri (23-24 Ekim 2014)*, Avanos Kaymakamlığı Yayınları, Ankara 2014, s. 33-45.
- ÖNTUĞ, Murat Mustafa-SUNAY, Serap, “Sivas Doğumlu Ermeni Memurlar (Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre)”, *Osmanlılar Döneminde Sivas*

Sempozyumu Bildirileri Kitabı, C. I, Sivas İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Sivas 2007, s. 393-418.

ÖZGER, Yunus, “Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Bazı Yahudi Memurların Sosyo-Kültürel Durumları”, *Uluslararası Sosyal Araştırmaları Dergisi*, C. 4, S. 16, Kış 2011, s. 381-401.

ÖZTÜRK, Cemil, “İdâdî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 21, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2000, s. 464-466.

SARAÇ, Hüseyin, “Sicill-i Âhvâl Defterlerine Göre Arabsun (Gülşehir) Doğumlu Osmanlı Devlet Memurları”, *Cappadocia Journal Of History And Social Sciences*, C. 7, Almanya 2016, s. 66-82.

SARAÇ, Hüseyin, “Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Osmanlı Yönetim ve Aydınlanmasında Aksaray Doğumlu Memurlar”, *I. Uluslararası Aksaray Sempozyumu (27-29 Ekim 2016)*, Aksaray Üniversitesi Somuncu Baba Tarih ve Kültür Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları, Konya 2017, s. 374-392.

TUKİN, Cemal, “Girit”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 14, İstanbul 1996, s. 85-93.

ÜNAL, Uğur, Askerî Salnâmelerin Tarih Araştırmalarındaki Yeri (1865 ve 1870 Örnekleme), *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 2, 2008, s. 203-219.

YILDIZ, Hakkı Dursun, “Emîrü'l Ümerâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 11, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1995, s. 158-159.

2.3. Tezler

SUNAY, Serap, *II. Abdülhamit Döneminde Balıkesirli Mülki Görevliler Hakkında Bir İnceleme*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2007.

ŞAHİN, Yağmur, *Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Kayseri Doğumlu Gayrimüslim Osmanlı Devlet Adamları*, Nevşehir Hacı Bektaş veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir 2017.

DİZİN

A

Abdulgaffur Efendi 9, 47, 85, 160

Abdullah Efendi 44

Abdurrahman Efendi 11, 52, 90, 217

Abdülaziz Ağa 56, 263, 264

Abdülhalim Efendi 49, 181

Abdülhamit 8, 19, 22, 24, 27, 30, 32, 39, 40, 44, 46, 51, 60, 62, 67, 68, 74, 76, 82, 115, 119, 130, 149, 158, 204, 333, 337

Abdülhamit Ağa 44, 147

Abdülhamit Efendi 8, 9, 44, 45, 47, 51, 60, 62, 74, 82, 83, 115, 119, 130, 154, 158, 204

Abdülmecit 21, 69, 71

Abdülvahit Bey 13, 58, 94, 288

Acıbadem 233

Abdür-rauf Efendi 50, 191

Adranos 173, 174

Ağazâde 42, 46, 128

Ahmet Ağa 44, 50, 54, 112, 116, 140, 148, 190, 243

Ahmet Asaf Efendi 13, 58, 96, 291

Ahmet Bedrettin Efendi 10, 50, 89, 200

Ahmet Behcet Efendi 10, 49, 75, 87, 175, 176

Ahmet Cevdet Paşa 32, 72

Ahmet Efendi 32, 45, 52, 56, 113, 196, 210, 262

Ahmet Hayati Efendi 11, 54, 92, 239

Ahmet Hikmet Bey 13, 58, 97, 293

Ahmet Lütüfî Efendi 11, 53, 231

Ahmet Muharrem Efendi 13, 58, 97, 299

Ahmet Nabi Efendi 13, 56, 58

Ahmet Nafi Efendi 10, 48, 86, 164

Ahmet Nedim Efendi 52, 228

Ahmet Remzi Efendi 9, 45, 46, 50, 57, 83, 84, 131, 142, 194, 273

Ahmet Sabri Efendi 10, 50, 88, 191

Ahmet Tevfik Efendi 11, 54, 92, 235

Akçaabat 148, 173, 174, 287

Akköy 178

Ala 107

Alaçam 61, 134

Alemdaroğlu 42, 54, 237

Âlemdârzâde 42, 43, 108

Ali Ağa 49, 57, 77, 138, 188, 281

Ali Avni Efendi 11, 52, 61, 66, 72, 90, 210

Ali Efendi 8, 9, 11, 34, 43, 46, 51

53, 55, 81, 91, 103, 145, 203, 230, 233, 253, 292, 297

Ali Faik Efendi 10, 53, 92, 254

Ali Fevzi Efendi 9, 45, 133

Ali Galip Efendi 9, 10, 11, 46, 51, 53, 75, 84, 89, 91, 142, 203, 226, 230

Ali Kemal Efendi 11, 51, 87, 206

Ali Necatî Efendi 11, 53, 91, 231

Ali Raif Efendi 55, 255

- Ali Rıza Efendi 8, 9, 11, 13, 39, 43, 47, 53, 54, 58, 68, 71, 73, 82, 85, 92, 108, 153, 210, 225, 236,
 Ali Şevket Efendi 10, 49, 87, 177
 Ali Ziya Efendi 10, 51, 89, 202
 Ali Zühtü Efendi 11, 13, 52, 91, 220
 Alizâde 42, 57, 285
 Alucra 107, 109
 Ankara 21, 22, 27, 28, 29, 31, 33, 34, 37, 41, 64, 67, 76, 77, 78, 79, 153, 198, 199, 228, 241, 293,
 Arhavi 12, 38, 42, 57, 59, 123, 156, 190, 248, 272, 273, 274, 275, 276, 280, 286, 288, 331
 Arslan Bey 57, 272
 Atina 11, 37, 42, 54, 55, 56, 58, 59, 63, 99, 116, 124, 135, 136, 139, 156, 166, 209, 212, 216, 224, 225, 228, 230, 236, 239, 240, 243, 244, 247, 248, 249, 248, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 258, 259, 272, 273, 282, 292, 293, 312, 313, 331
 Aydın 37 41, 61, 74, 120, 153, 154, 174, 216, 234, 251
 Ayıntab 245
 Ayvalık 125, 217
 Aziziye 61, 110
- B**
 Bab-ı Ceyul Kazası 214
 Bâbiâli 24, 25, 26, 27, 31
 Bağdat 214, 229, 232, 276, 278, 279, 283, 285
 Bahadır Efendi 9, 47, 85, 154
 Balıkesir 24, 27, 61, 212
 Bandırma 208
 Bargiri 169, 170, 213
 Batum 61, 99, 103, 108, 133, 227, 240, 241, 247, 252, 260, 276, 278, 282, 286, 289, 303, 307
 Bayburt 61, 104, 158, 190, 211
 Bayraktar 42, 56, 260
 Bayram Ağa 52, 208
 Bayramoğlu 42, 47, 158
 Bedirhan 40
 Behlül Fazıl Efendi 11, 52, 220
 Behlülzâde 42, 57, 281
 Behram Efendi 46, 123, 142
 Berberoğlu 42, 54, 235
 Beyazıt 115
 Biga 126, 240, 242, 292
 Bingazi 187, 242
 Bolu 61, 172, 173, 208
 Bulancak 102, 103, 212
 Bulgarca 81, 88, 188, 316
 Bürokrasi 7, 20, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 38, 59, 63, 65, 66, 72, 73, 74, 315, 316
- C**
 Cafer Sırrı Efendi 9, 46, 71, 73, 75, 84, 140
 Cancazâde 42, 54, 248
 Canib 169
 Canik 112, 134, 240, 241, 242, 250, 284, 290, 303, 307
 Cezayir 174, 263
 Cidde 61, 63, 241, 242
 Cürdanzâde 42, 58, 285
- Ç**
 Çakalömerefendizâde 42, 57
 Çavuşbaşı 25
 Çayeli 12, 37, 42, 56, 58, 59, 199, 259, 266, 267
 Çeçkilizâde 42, 57, 274
 Çelebizâde 42, 51, 205
 Çeşme 61, 125, 174, 261
 Çorlu 221
- D**
 Dar-ül Maarif 29, 222
 Dedeâğaç 61, 126, 132, 258
 Dericizâde 42, 53, 228
 Dersaadet 236
 Dinbas 61, 153
 Divan-ı Hümâyûn 23, 24, 29, 31, 32, 64, 65

Divaniye 61, 214, 235
 Divihuz 234
 Diyarbakır 61, B8, 188, 236, 240, 241,
 293, 306
 Drama 61, 180, 310
 Dursun Sabri Efendi 9, 60, 135
 Duyun-u Umumiye 104, 123, 150, 159,
 160, 237, 247, 248, 269,
E
 Edirne 28, 59, 68, 105, 109, 114, 115, 119,
 125, 132, 150, 171, 218, 233, 262, 292,
 308
 Efedizâde 42, 46, 47, 50, 118, 142, 160,
 192, 273
 El Bab 61, 215
 Elazığ 61, 77, 169, 222, 335
 Elaziz 181
 Elegü 212
 Emin Hilmi Efendi 8, 44, 82, 113
 Enderun 28, 76, 303, 308, 334
 Erciş 170
 Ergerek 193
 Ermenice 81, 88, 89, 91, 92, 96, 106, 191,
 196, 227, 228, 237, 279, 316
 Ertuğrul Sancağı 147
 Eruh 61, 222
 Erzurum 31, 61, 79, 99, 105, 106, 133, 134,
 141, 146, 172, 173, 176, 190, 198, 207,
 210, 211, 213, 220, 222, 223, 225, 228,
 229, 231, 232, 234, 236, 237, 238, 245,
 246, 259, 269, 271, 276, 277, 308, 336
 Eskişehir 175
 Etfal 199, 233
 Ethem Efendi 9, 10, 46, 48, 56, 84, 86, 87,
 142, 148, 171, 172, 173, 258
 Ethem Şevki Efendi 56
 Eyüpoğlu 42, 57
F
 Fatih 23, 24, 28, 68, 76, 77, 79, 106, 150,
 158, 165, 168, 180, 188, 196, 220, 227,
 234, 235, 236, 237, 239, 244, 248, 265,
 268, 278, 291, 294, 298, 335

Fatsa 61, 134, 271, 282, 284, 288
 Fazlıoğlu 42, 46, 141
 Fazlızâde 42, 46, 137
 Fekvanzâde 42, 49, 181
 Ferruhzâde 42, 52, 215

G

Galata 61, 149, 165, 192, 303, 310, 311
 Gebze 107
 Gediz 61, 146, 147
 Genç 176, 220, 226, 274
 Gerede 61, 172, 173
 Gerze 61, 106, 107, 129, 203
 Giresun 110, 114, 115, 137, 194, 205, 207,
 212, 247, 261, 267, 287
 Görice 127, 180, 257
 Gülalizâde 42, 54, 243
 Güler Hatun 140
 Gülhane Hatt-ı Hümayun 30
 Gümüşhane 61, 108, 190, 257, 275
 Gürcüce 81, 94, 96, 100, 272, 279, 282, 289,
 316

H

Hacı Ahmet Fehmi Bey 46, 148
 Hacı Ahmet Hami Efendi 45, 136
 Hacı Emin Kaptan 48, 164
 Hacı Eyyüp Efendi 50, 193
 Hacı Hafız Muhsin Efendi 44, 109
 Hacı Halit Efendi 45, 135
 Hacı Hamit Efendi 47, 163
 Hacı İbrahim Efendi 44, 117
 Hacı İdris Efendi 48, 167
 Hacı Mahmut Efendi 44, 110
 Hacı Memiş Ağa 46
 Hacı Muhsin Efendi 52, 209
 Hacı Mustafa Efendi 14, 43, 46, 468, 123,
 165, 192, 301, 303, 307
 Hacı Mustfa Efendi 50
 Hacı Osman Efendi 44, 114, 251
 Hacı Osman Lütfullah Efendi 47
 Hacı Rüştü Efendi
 Hacı Şükrü Efendi 54, 212

- Hacı Yakup Ağa 39, 43
 Hacı Yusuf Efendi 44, 111, 259
 Hacıoğlu 104, 230
 Hafız Ahmet Efendi 39, 45, 133
 Hafız Esat Efendi 46, 143
 Hakkı Sıdkı Efendi 50
 Halep 214, 215, 246, 302, 305, 308
 Halil Ağa 51, 203
 Halil Sıtkı Efendi 9, 50, 53, 62, 69, 90
 212, 232, 321
 Halilzâde 42, 48, 164
 Halim Hilmi Efendi 8, 44, 116
 Halit Efendi 45, 53, 135
 Hamidiye 7, 61, 68, 69, 85, 105, 152, 176,
 181, 186, 191, 245, 268, 291
 Hamidiye Hicaz Demiryolu 152, 186
 Hamidiye-Hicaz Demiryolu Madalyası 7,
 68, 85
 Hamit Hamdi Efendi 51, 202
 Hamza Efendi 11, 52, 90, 210
 Hariciye Nezareti 27
 Hasan Bey 58, 285
 Hasan Efendi 8, 10, 14, 43, 45, 49, 50, 49,
 61, 81, 87, 88, 89, 105, 106, 124, 180,
 183, 187, 190, 203, 262, 303, 305, 310,
 319
 Hasan Hakkı Efendi 10, 49, 181
 Hasan Hami Efendi 11, 54, 67, 72, 73, 237,
 238
 Hasan Hüsnü Efendi 9, 10, 12, 46, 50, 54,
 56, 84, 94, 149, 192, 236, 262
 Hasan Muhittin Efendi 55, 251
 Hasan Rıza Efendi 13, 57, 95, 276, 2768
 279, 328
 Hasan Tahsin Efendi 10, 48, 168
 Hasan Yahuza Ağa 53, 226
 Hasan Ziya Efendi 57
 Hemşin 11, 37, 38, 42, 52, 53, 54, 58, 101,
 129, 136, 210, 211, 212, 215, 217, 220,
 221, 222, 224, 225, 226, 227, 228, 230,
 231, 233, 234, 235, 236, 237, 239, 304,
 311, 330
 Hınıs 109, 222, 228, 246
 Hocaşâde 42, 56, 265
 Hopa 116, 134, 156, 237, 248, 249, 254,
 256, 272, 282, 284, 291
 Hordoloşzâde 44, 114
 Hordoloşzâde 42
 Hums 213
 Hurdoloşzâde 42, 48, 172
 Hurduloşzâde 49, 184
 Hurşit Efendi 11, 46, 49, 52, 53, 90, 140,
 189, 211, 212, 231, 320
 Hüdavendigâr 147, 173, 174, 186, 189,
 212, 221, 266, 278
 Hüseyin Ağa 13, 48, 169, 302, 306
 Hüseyin Cemal Efendi B 58, 68, 69, 72,
 73, 97, 295
 Hüseyin Efendi 51, 52, 207, 216, 229
 Hüseyin Fevzi Efendi 8, 11, 45, 54, 62, 125,
 239
 Hüseyin Rıza Efendi 9, 46, 83, 138
 Hüseyin Rüştü Efendi 12, 56, 94, 264
 Hüseyin Sabri Efendi 8, 12, 43, 49, 56, 100,
 177, 267, 317, 325
 Hüsnü Efendi 9, 10, 11, 12, 46, 48, 50, 52,
 53, 55, 56, 62, 84, 86, 88, 89, 90, 94, 149,
 167, 192, 200, 215, 234, 236, 262, 321
- I**
 I. Bayezit 24
 II. Abdulhamit 19, 22
 II. Abdülhamit 22, 24, 27, 30, 32, 67, 68,
 69, 77, 337
 II. Mahmut 21, 26, 28, 29, 64, 70, 308, 310
 III. Selim 21, 26, 70
 Islahat Fermanı 30, 38
- İ**
 İbrahim Ağa 39, 43, 47, 49, 106, 158, 180
 İbrahim Efendi 9, 12, 113 39, 44, 43, 46
 52, 55, 56, 58, 84, 93, 94, 97, 117, 125,
 150, 237, 240, 249, 252, 253, 259, 260,
 292, 299, 313
 İbrahim Ethem Efendi 9, 10, 46, 48, 56, 84,
 87, 142, 148, 172, 172, 258
 İbrahim Hilmi Efendi 12, 54, 93, 243
 İbrahim Necati Efendi 12, 54, 93, 244,
 323

İbtidai 140
 idadî 289, 297
 İdris Efendi 48, 54, 167, 236
 İkincizâde 42, 46, 140
 İkizdere 12, 38, 42, 57, 59, 198, 269, 331
 İlyas Efendi 47, 55, 155, 249
 İlyas Fevzi Efendi 8, 44, 48, 49, 66, 82
 114, 172, 184
 İne 216
 İnebolu 61, 115, 125, 131, 157, 172, 184,
 210, 266
 İpsala 61, 127
 İran 185, 305
 İruç 169
 İshak Efendi 9, 48, 68, 164
 İsmail Ağa 48, 52, 170, 196, 215, 310
 İsmail Hakkı Efendi 10, 11, 12, 49, 51, 52,
 55, 62, 66, 69, 72, 181, 182, 184, 207,
 217, 255
 İstanbul 4, 13, 21, 23, 25, 27, 28, 30, 31,
 32, 33, 38, 42, 58, 59, 63, 64, 65, 66, 68,
 71, 74, 76, 79, 105, 106, 108, 112, 115,
 120, 125, 137, 141, 142, 143, 150, 152,
 153, 157, 158, 165, 166, 167, 168, 172,
 173, 178, 187, 188, 191, 195, 196, 199,
 218, 225, 226, 227, 233, 234, 235, 236,
 237, 238, 239, 241, 242, 243, 244, 248,
 249, 250, 252, 255, 257, 259, 260, 262,
 264, 265, 267, 268, 272, 274, 278, 280,
 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293,
 295, 304, 307, 308, 310, 313, 332, 333,
 334, 335, 336, 337
 İşkodra Madalyası 66
 İzmir 90, 102, 120, 125, 132, 142, 211,
 217, 251, 255

K

Kadıızâde 42, 44, 51, 119, 202
 Kafvanizâde 47, 162
 Kağızman 211
 Kakvanizâde 42, 49, 178
 Kalyoncuzâde 42, 53, 222
 Kanun-i Esasî
 Karaağaç 61, 153

Karadere 72, 115, 128, 130, 139, 143, 144,
 145, 149, 177, 178, 183, 187, 192, 209,
 215, 216, 265, 290
 Karakilise 61, 195, 245, 246, 258, 269, 271
 Karaosmanoğlu 42, 164
 Kastamonu 61, 106, 107, 172, 173, 203,
 205, 266, 289, 312
 Kavasizâde 42, 57, 278
 Kelkit 179
 Kemah 109, 228, 268, 270
 Kesriye 183
 Keyfi 61, 172, 173, 211
 Kircizâde 42, 49, 179
 Kırkkilise 171, 182, 195, 222
 Kobalızâde 42, 54, 235
 Kobalızâde 236
 Koçin 61, 153
 Kolzâde 42, 47, 54, 160
 Kosova 112, 177, 182
 Kozan 108, 183
 Kozican 61, 231
 Köremerzâde
 Körhasanoğlu 42, 51
 Körömerzâde 42, 48
 Kösezâde 42, 44, 52, 111, 210, 220
 Kura-i Seba 12, 37, 42, 57, 59, 109, 186,
 133, 142, 143, 145, 146, 245, 263, 269,
 271, 285, 331
 Kuruçay 222, 223, 229
 Kuzkaya 61, 205
 Küçükahmetzâde 42, 53
 Küdüs 61, 240

L

Lazca 81, 94, 95, 96, 255, 272, 279, 285,
 286, 289, 316
 Lazistan 99, 100, 104, 108, 110, 111, 112,
 113, 115, 118, 120, 123, 124, 127, 129,
 130, 135, 137, 138, 139, 143, 144, 145,
 146, 148, 149, 151, 154, 155, 158, 159,
 160, 161, 162, 163, 164, 168, 169, 170,
 171, 175, 177, 178, 181, 183, 185, 187,
 188, 191, 192, 193, 194, 195, 201, 202,
 204, 206, 208, 209, 211, 212, 213, 216,

- 217, 220, 225, 225, 227, 230, 231, 232, 235, 239, 240, 241, 243, 244, 245, 249, 251, 252, 255, 257, 261, 262, 264, 265, 269, 272, 273, 274, 275, 276, 278, 279, 281, 282, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 291
- Lazzâde 42, 44, 123
- Lefke 61, 147, 274
- Lerozluzâde 42, 44, 120
- Liyakat Madalyası 7, 67, 85, 92, 97
- Lütfullah Efendi 46, 47, 142, 149, 160
- M**
- Madalya 7, 32, 60, 63, 66, 65, 69, 70, 71, 72, 81, 335, 336
- Mahmut Ağa 54, 57, 239, 279
- Mahmut Celalettin Efendi 9, 47, 72, 82, 162
- Mahmut Celal Efendi 11, 52, 209
- Mahmut Celalettin Efendi 10, 49, 87, 178
- Mahmut Efendi 14, 44, 51, 57, 110, 206, 268, 303, 309
- Mahmut Hilmi Efendi 9, 45, 83, 134
- Mahmut Kaptan 49, 187
- Mahmut Paşa 39, 47, 48, 120, 161, 175
- Mahmutoğlu 42, 54, 239
- Makedonya 191
- Mamûret'ül Aziz 138
- Manastır 177, 191, 257
- Mapavri 12, 37, 42, 56, 57, 56, 59, 116, 119, 138, 139, 178, 248, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 331
- Mardin 23, 28, 227
- Matarcızâde 42, 47, 163
- Matuzâde 42, 51, 190
- Mecidi nişanı 71
- Mecidiye 8, 71, 125, 249
- Mecidiye Nişanı 8, 71
- Medrese 29, 78, 79, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 128, 336
- Mehmet Ağa 52, 53, 55, 217, 226, 278, 306
- Mehmet Akif Efendi 8, 44, 60, 82, 123
- Mehmet Ali Bey 8, 9, 45, 47, 83, 86, 127, 161
- Mehmet Ali Rıza Efendi 11, 39, 58, 68, 71, 73, 96, 276, 285
- Mehmet Bahri Bey 13, 57, 96, 285
- Mehmet Bahri Efendi 49, 179
- Mehmet Bedrettin Efendi 11, 53, 67, 92, 233
- Mehmet Behzat Efendi 11, 53, 92, 234 136
- Mehmet Beşir Efendi 7, 46, 60, 74, 137,
- Mehmet Cemal Efendi 9, 11, 13, 45, 53, 56, 67, 83, 91, 97, 131, 132, 232, 297
- Mehmet Dursun Efendi 50, 193
- Mehmet Efendi 14, 43, 45, 47, 48, 50, 55, 56, 57, 57, 100, 102, 104, 131, 151, 160, 168, 200, 250, 261, 269, 276, 303, 304, 308, 313
- Mehmet Emin Efendi 13, 56, 57, 261, 276, 279, 327
- Mehmet Faik Efendi 12, 54, 93, 247, 323
- Mehmet Fevzi Efendi 12, 55, 247
- Mehmet Hamdi Bey 12, 57, 58, 95, 272, 288, 289
- Mehmet Hurşit Paşa 11, 54, 63, 93, 240, 320
- Mehmet İslam Efendi 12, 56, 265, 325
- Mehmet İzzet Efendi 8, 43, 48, 62, 102 103, 168, 318
- Mehmet Kamil Efendi 10, 49, 51, 88, 89, 189, 203
- Mehmet Kazım Efendi 10, 50, 88, 194
- Mehmet Muhsin Efendi 9, 47, 86, 163
- Mehmet Murat Efendi 9, 12, 46, 57, 61, 84, 95, 145, 269, 326
- Mehmet Nazif Efendi 11, 53, 227
- Mehmet Ragıp Efendi 12, 55, 62, 93, 252
- Mehmet Rahmi Efendi 7, 44, 82, 111, 235
- Mehmet Raşit Efendi 11, 52, 221
- Mehmet Remzi Efendi 99, 53, 91, 224
- Mehmet Rifat Efendi 9, 47, 155
- Mehmet Sabri Efendi 8, 44, 71, 73, 82, 120
- Mehmet Sadettin Efendi 10, 49, 87, 179
- Mehmet Sadık Efendi 7, 9, 10, 44, 48, 49, 110, 165, 188
- Mehmet Salih Efendi 8, 9, 44, 46, 66, 112, 113, 144
- Mehmet Servet Bey 13, 58, 72, 97, 298

Mehmet Şakir Ağa 58, 293
 Mehmet Şevket Efendi 11, 12, 51, 55, 72, 89, 93, 206, 252
 Mehmet Şevki Efendi 9, 12, 13, 45, 47, 52, 57, 62, 129, 130, 163, 243, 276, 281, 282, 322
 Mehmet Tahir Efendi 58, 294
 Mehmet Talat Efendi 11, 51, 205
 Mehmet Vehbi Efendi 99, 53, 91, 225
 Mehmetoğlu 42, 54, 236
 Mekteb-i Maarif-i Adliye 29
 Mektep 28, 76, 78, 108, 287
 Mektupçusu 25
 Memiş Rüştü Efendi 8, 34, 43, 81, 99, 317
 Memûrın Kalemi Müdürlüğü 30
 Memurin-i Mülkiye Komisyonu 31, 32, 197
 Memurin-i Mülkiye Terakki ve Tekaid
 Nizamnamesi 30
 Mesut Sadettin Efendi 11, 54, 92, 235
 Mesut Şerafettin Efendi 10, 50, 88, 192
 Meys 174
 Mısrata 213
 Midilli 61, 126
 Mikat Enver Efendi 12, 55, 251
 Muharrem Fevzi Efendi 9, 47, 70, 158
 Muhsin Ağa 54, 248
 Muhsin Rüştü Efendi 10, 50, 88, 190
 Muratzâde 42, 54, 240
 Murhzâde 42, 52, 217
 Musa Rıza Efendi 11, 53, 91, 226
 Musa Yazıcı 48, 164
 Musfata Ağa 52, 211
 Mustafa Agâh Efendi 13, 58, 294
 Mustafa Ağa 13, 43, 44, 46, 52, 99, 120, 141, 220, 302, 306, 308
 Mustafa Asım Efendi 10, 51, 204
 Mustafa Efendi 8, 10, 12, 14, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 68, 70, 87, 94, 103, 108, 119, 123, 124, 150, 165, 187, 192, 205, 221, 227, 229, 230, 244, 258, 265, 267, 301, 303, 304, 307, 308, 310
 Mustafa Fahir Efendi 51, 205
 Mustafa Haşim Efendi 49, 175

Mustafa Hilmi Efendi 12, 55, 93, 249
 Mustafa Hulusi Efendi 10, 50, 88, 192
 Mustafa İzzet Efendi 58, 291
 Mustafa Nuri Efendi 8, 44, 82, 120
 Mustafa Reşit Efendi 55, 255
 Mustafa Seyfettin Efendi 11, 51, 89, 206
 Mustafa Şevki Efendi 9, 47, 67, 72, 85, 151
 Müftüzâde 42, 44, 47, 115, 128
 Mülkiye 19, 26, 29, 30, 31, 32, 64, 106, 178, 180, 181, 187, 191, 192, 193, 196, 197, 200, 232, 255, 268

N

Nayaliç 183
 Niğde 61, 253, 275, 279, 307
 Nişancı 24, 25
 Nivas 61, 213
 Nuri Efendi 8, 10, 11, 12, 39, 44, 48, 51, 53, 55, 56, 57, 82, 86, 89, 91, 93, 94, 95, 120, 168, 205, 206, 230, 249, 252, 261, 268, 274

O

Of 61, 104, 112, 116, 117, 118, 135, 142, 144, 149, 156, 161, 181, 203, 250, 252, 265, 270, 282, 288, 289, 337
 Ordu 41, 61, 102, 103, 178, 190, 212, 222, 261, 278, 287, 335
 Orhan Gazi 23
 Osman Ağa 12, 53, 54, 57, 60, 95, 222, 239, 247, 271, 326
 Osman Azmi Efendi 8, 14, 44, 61, 82, 109, 303, 309
 Osman Efendi 8, 14, 43, 44, 45, 46, 50, 52, 54, 55, 81, 100, 1002, 114, 120, 131, 138, 192, 199, 220, 243, 251, 256, 304, 310
 Osman Mesut Efendi 11, 52, 208
 Osman Nuri Efendi 10, 12, 48, 51, 56, 55, 86, 89, 94, 95, 168, 205, 261, 274
 Osman Remzi Efendi 8, 11, 43, 54, 81, 92, 106, 236
 Osman Sabri Efendi 12, 57, 273
 Osman Zeki Efendi 9, 12, 47, 55, 85, 94, 158, 254

Osmanlı Devleti 7, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 38, 60, 61, 63, 64, 67, 70, 72, 74, 76, 77, 78, 79, 226, 241, 315, 316, 332, 333, 334, 335

Osmanlı nişanı 72, 73

Ö

Öküzâde 42, 45

Ömer Efendi 46, 47, 50, 51, 55, 137, 153, 196, 201, 258

Ömer Emrullah Efendi 10, 49, 88, 183

Ömer Lütfi Efendi 9, 12, 47, 54, 56, 85, 93, 160, 248, 267

Ömer Rüştü Efendi 8, 43, 62, 107

Ömer Servet Efendi 9, 47, 159

Ömer Vehbi Efendi 10, 48, 169

P

Pasinler 226, 228, 277

Paşazâde 42, 46, 55, 255

Patzâde 42, 55

Pazar 11, 37, 42, 54, 55, 56, 58, 59, 63, 240, 292, 293, 313, 331

Pazarcık 104

Pehlivanzâde 42, 47, 154

Pirlepe 61, 191

Piruze 193

Preveze 103, 157, 168

Puvatya 61, 191

R

Raşıt Ağa 56, 260

Recep Ağa 51

Recep Ferit Efendi 9, 48, 86, 166

Recep Hayri Efendi 8, 45, 125

Reisü'l-Küttab 24, 25

Reşit Ağa 49, 181

Rize 4, 8, 19, 20, 22, 37, 38, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 59, 61, 79, 99, 10, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 130, 131, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144,

145, 148, 149, 150, 151, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 175, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 226, 248, 250, 260, 261, 263, 264, 265, 269, 271, 276, 278, 301, 302, 303, 304, 307, 311, 315, 329, 335

Romanca 81, 316

Rumca 81, 85, 92, 151, 234, 316

Rusya 64, 68, 91, 103, 108, 228, 229, 276, 283, 286

Rüştiye 79, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 104, 118, 133, 141, 150, 151, 154, 155, 158, 160, 161, 163, 164, 165, 166, 168, 169, 171, 172, 175, 179, 180, 183, 184, 185, 187, 188, 191, 193, 1946, 203, 206, 207, 208, 210, 228, 234, 235, 236, 244, 248, 250, 252, 253, 255, 258, 288, 289, 297

Rüştiye Mektebi 118, 133, 141, 150, 158, 168, 169, 170, 172, 175, 179, 180, 185, 187, 193, 206, 207, 208, 228, 233, 235, 236, 244, 248, 250, 252, 253, 297

Rüştü Ağa 52, 215

S

Sabit Sabri Efendi 8, 44, 62, 82, 123 Sadaret 25

Sadaret Kethüdası 25

Sadettin Efendi 10, 11, 12, 49, 54, 55, 63, 87, 92, 94, 179, 235, 255, 311

Salih Ağa 43, 102

Salih Efendi 8, 9, 44, 46, 47, 49, 66, 112, 113, 141, 144, 162, 178

Salih Necati Efendi 50, 192

Salih Sıtkı Efendi 12, 55, 93, 250

Salim Efendi 8, 44, 60, 71, 82, 117, 313

Samsun 41, 61, 102, 129, 156, 157, 158, 163, 181, 183, 187, 232, 250, 335

Sapanizâde 42, 43, 107

Sarızâde 42, 48, 165

Satrızâde 42, 57, 279

Seferihisar 61, 141
 Sefid 174, 263
 Selanik 100, 116, 193, 233, 281, 304, 313
 Semade 214
 Serfice 191
 Seyfullah Efendi 12, 56, 76, 94, 263, 264, 324
 Sicill-i Ahvâl 3, 4, 7, 13, 17, 19, 20, 22, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 41, 58, 59, 60, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 74, 79, 80, 148, 162, 179, 182, 184, 185, 186, 191, 222, 288, 301, 315, 329, 333, 334, 335, 336, 337

Sikke-i Cedfd 66
 Sinop 61, 107, 157, 203, 237
 Siyavuş Paşa 239
 Sofi 39, 43, 58, 106, 253, 292
 Sofi İbrahim Ağa 39, 43, 106
 Solakzâde 210
 Sultan Abdülaziz 72
 Suriye 61, 233, 268
 Suruç 246, 247
 Sükyaszâde 42, 58, 297
 Süleyman Ağa 4 3, 48, 50, 55, 57, 107, 169, 190, 254, 271
 Süleyman Efendi 8, 10, 13, 43, 50, 58, 79, 89, 104, 199, 297, 302, 306, 319
 Süleyman Sırrı Efendi 10, 51, 89, 201
 Süleyman Sıtkı Efendi 9, 45, 60, 83, 136
 Süleyman Tevfik Efendi 10, 48, 86, 170
 Süleyman Vasıf Efendi 9, 46, 143
 Süleymaniye 76, 141, 214, 227, 239, 243, 250, 262, 309
 Sürmene 109, 116, 179, 194, 212, 270, 284

Ş

Şaban Hilmi Efendi 10, 50, 88, 193
 Şaban Şevki Efendi 9, 47, 85, 154
 Şabanoğlu 42, 48, 167
 Şabhane 146, 147
 Şahinbeyzâde 42, 57, 58, 272 Ş
 akir Agâh 50, 200

Şakir Efendi 48, 51, 166, 206
 Şamlızâde 42, 47, 158
 Şarlı 145, 286
 Şerif Ali Efendi 58, 292
 Şevki Behram Efendi 44
 Şevki Lütfi Efendi 46, 144
 Şişmanzâde 42, 43, 106
 Şökbaşzâde 42, 46, 168

T

Tahlisiye Madalyası 8, 69, 70, 83
 Taknakçizâde 42, 51, 206
Talimat-ı Umumiye Nizâmânâmesi 29
 Tanzimat 19, 21, 22, 24, 25, 26, 27 28, 29, 30, 63, 64, 70, 73, 76, 77, 78, 79, 311, 315, 332, 334, 335, 336
 Taşlıca 112, 132
 Tayyar Efendi 11, 45, 53, 91, 129, 226
 Tayyazâde 42, 45, 125
 Tilveş 100
 Timurcizâde 42, 53, 225
 Tire 104, 153
 Tirebolu 100, 112, 138, 287
 Tolanis 227
 Tolcu 61, 131, 217, 221, 273
 Topçuzâde 42, 53, 227, 233
 Torul 61, 108, 179, 276
 Trablusgarp 61, 75, 77, 79, 119, 141, 213, 219, 241, 242
 Trabzon 13, 38, 42, 58, 59, 61, 75, 99, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 108, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 123, 124, 128, 129, 130, 131, 135, 136, 137, 139, 140, 142, 144, 145, 146, 148, 150, 155, 156, 157, 159, 161, 169, 171, 173, 174, 175, 178, 181, 184, 187, 190, 191, 192, 193, 194, 198, 199, 200, 201, 202, 204, 205, 206, 209, 210, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 222, 224, 225, 227, 230, 231, 233, 234, 236, 240, 242, 244, 248, 249, 250, 251, 252, 256, 258, 260, 261, 264, 265, 270, 271, 273, 274, 276, 281, 282, 283, 284, 286, 287, 288, 290, 299, 302, 305, 332
 Tulnos 227

Turbedizâde 42, 48, 168
 Tuzcuoğlu 44, 48, 151, 303, 305, 309
 Tuzcuzâde 42, 46, 47, 48, 145, 154, 163,
 170, 175
 Türüdizâde 42, 47
 Tütün Fabrikası 83, 142, 250, 273

U

Ulukuş 61, 213
 Ustazâde 42, 53, 212, 232
 Usturuce 224
 Uztazâde 52

Ü

Ünye 61, 109, 134
 Üsküdar 33, 61, 137, 153, 253, 306, 309,
 310, 334

V

Vakai-i Mısıriyye 66
 Van 61, 117, 152, 169, 170, 207, 215, 277,
 278, 283
 Varna 61, 104, 221, 240, 242
 Viçe/Fındıklı 57, 58, 276
 Vidin 61, 101, 104, 191

Y

Yakup Sabri Erfendi 57
 Yakup Tefvik Efendi 9, 46, 148
 Yanıkzâde 42, 55, 249
 Yanya 13, 38, 42, 58, 59, 61, 103, 151, 177,
 298, 332
 Yasemenzâde 42, 54, 24
 Yazıcızâde 42, 56, 262
 Yemen 61, 102, 105, 219, 266, 293
 Yeniçe 147
 Yıldız 199, 202, 241
 Yozgat 38, 138, 145, 146, 236
 Yunan Muharebe Madalyası 57 68, 86, 92,
 97, 258, 296
 Yunus Ağa 54, 235
 Yunus Efendi 47,
 154

Yunus Vehbi Efendi 58, 298
 Yusuf Ağa 53, 224
 Yusuf Efendi 44, 56, 111, 259
 Yusuf Ziya Efendi 11, 12, 52, 56, 90, 92,
 216, 261, 324

Z

Zeytun 193
 Zletin 213